

Adoptiolainsäädännön uudistaminen

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Adoptiolainsäädännön uudistaminen

17.12.2010

Julkaisun nimi Adoptiolainsäädännön uudistaminen**Tekijä** Adoptiolakityöryhmä
Puheenjohtaja: Tuomo Antila
Sihteeri: Laura Määttänen**Oikeusministeriön julkaisu** Mietintöjä ja lausuntoja **Sarjanumero** 84/2010**OSKARI numero** OM 16/41/2007 **HARE numero** OM014:00/2008
ISSN-L 1798-7091
ISSN (nid.) 1798-7091 **ISSN (PDF)** 1798-7105
ISBN (nid.) 978-952-259-084-8 **ISBN (PDF)** 978-952-259-085-5**Asia- ja avain-
sanat** adoptio, ottolapsi, perheoikeus**Tiivistelmä** Mietinnössä ehdotetaan uudistettavaksi adoptiota koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Nykyinen lapseksiottamisesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella adoptiolailalla. Lisäksi ehdotetaan muutoksia avioliittolakiin ja eräisiin muihin lakeihin.

Uudistetun adoptiolainsäädännön yleisenä ja ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista adoptioasioissa. Tämän ohella tarkoituksena on kehittää kotimaista adoptioprosessia ottamalla lakiin tarkemmat säännökset adoptioneuvonnasta ja saattamalla myös kotimaiset adoptiot lupamenettelyn alaiseksi kansainvälisten adoptioiden tavoin. Samalla adoptioasioita käsittelevien viranomaisten organisointia kehitetään nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi.

Uudistuksen tavoitteena on myös ehkäistä ennalta niin kutsuttuihin itsenäisiin adoptioihin liittyviä riskejä. Tähän pyritään muun muassa tuomalla ilman palveluntajaa tapahtuvat adoptiot lupamenettelyn piiriin.

Ehdotettu adoptiolaki sisältää kokonaan uudet säännökset siitä, että tuomioistuin voi vahvistaa sopimuksen, joka koskee adoptiolapsen yhteydenpitoa aikaisempaan vanhempaansa adoption jälkeen.

Lisäksi mietinnössä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 lasten adoptiosta tehdyn uudistetun yleissopimuksen.

17.12.2010

**Publikationens
titel** Revidering av adoptionslagstiftningen

Författare Arbetsgruppen för ny adoptionslag
Ordförande: Tuomo Antila
Sekreterare: Laura Määttänen

**Justitieministeri-
ets publikation** Betänkanden och utlåtanden   **Serienummer**   84/2010

OSKARI nummer	OM 16/41/2007	HARE nummer	OM014:00/2008
ISSN-L	1798-7091		
ISSN (häft.)	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (häft.)	978-952-259-084-8	ISBN (PDF)	978-952-259-085-5

**Sak- och
nyckelord** adoption, adoptivbarn, familjerätt

Referat I betänkandet föreslås en totalrevidering av lagstiftningen om adoption. Den gällande adoptionslagen föreslås bli upphävd och ersatt med en ny adoptionslag. Dessutom föreslås ändringar i äktenskapslagen och vissa andra lagar.

Det allmänna och primära målet för revideringen av adoptionslagstiftningen är att främja barnets bästa vid adoptionsärenden. Syftet är dessutom att utveckla den inhemska adoptionsprocessen genom att i lagen ta in närmare bestämmelser om adoptionsrådgivning och genom att införa tillståndsförfarande också för adoption inom landet, på samma sätt som vid internationell adoption. Samtidigt ska organiseringen av de myndigheter som behandlar adoptionsärenden utvecklas i en ändamålsenligare riktning.

Syftet med reformen är också att förhindra risker som hänger samman med s.k. självständiga adoptioner. Ett led i denna strävan är bl.a. att införa tillståndsplikt för adoptioner som sker utan adoptionstjänstorgan.

Den föreslagna adoptionslagen innehåller helt nya bestämmelser om att domstolen kan fastställa ett avtal om rätten för ett adoptivbarn att hålla kontakt med en tidigare förälder efter adoptionen.

I betänkandet föreslås också att riksdagen antar den i Strasbourg den 27 november 2008 ingångna reviderade europeiska konventionen om adoption av barn.

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 29.5.2009 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus adoptiolaiksi, joka korvaa lapseksiottamisesta annetun lain. Uuden lain tuli olla sisällöltään sopusoinnussa lasten adoptiota koskevan Euroopan neuvoston uudistetun yleissopimuksen kanssa ja siten mahdollistaa se, että Suomi ratifioi yleissopimuksen. Ehdotus oli laadittava hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän oli suoritettava tehtävänsä 30.11.2010 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin lainsäädäntöneuvos Tuomo Antila oikeusministeriöstä ja jäseniksi lakimies Hanna Rantala sosiaali- ja terveysministeriöstä, hovioikeudenneuvos Marjatta Möller Helsingin hovioikeudesta, erityisasiantuntija Hanna Ahonen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta, vs. johtava sosiaalityöntekijä Aulikki Haimi-Kaikkonen Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, järjestölakimies Tiina Tammi Pelastakaa Lapset ry:stä ja toiminnanjohtaja Tuula Kumpumäki Yhteiset Lapsemme ry:stä. Työryhmän sihteerinä määrättiin toimimaan tutkija Mette Manninen oikeusministeriöstä.

Työryhmää täydennettiin 5.8.2009 Adoptioperheet ry:n esityksestä yhdistyksen toiminnanjohtaja Seija Poikosella. Seija Poikosen tilalle työryhmän jäseneksi nimettiin 1.7.2010 alkaen toiminnanjohtaja Anu Uhtio. Sosiaali- ja terveystieteiden esityksestä Hanna Rantalan tilalle työryhmän jäseneksi nimettiin 1.2.2010 alkaen lakimies Virpi Vuorinen. Virpi Vuorisen tilalle työryhmän jäseneksi nimettiin 1.7.2010 alkaen lakimies Henna Harju. Mette Manniselle myönnettiin 15.2.2010 pyynnöstä ero työryhmän sihteerin tehtävästä. Hänen tilalleen työryhmän sihteeriksi nimettiin tutkija Laura Määttänen oikeusministeriöstä.

Työryhmä on kokoontunut 31 kertaa.

Työryhmä on työskentelynsä aikana kuullut asiantuntijoina yliopistonlehtori Riitta Högbackaa Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta, johtavaa sosiaalityöntekijää Kristiina Mattista Pelastakaa lapset ry:stä ja kehityspäällikkö Juha Lempistä Väestörekisterikeskuksesta. Lisäksi työryhmä on kuullut Sateenkaariperheet ry:tä, Seta ry:tä, Interpedia ry:tä, KAA ry:tä (Kansainvälisesti Adoptoidut Aikuiset) sekä Vuxna Internationellt Adopterade i Finland rf:ää.

Työryhmä ehdottaa, että adoptiota koskeva kansallinen lainsäädäntö uudistetaan kokonaisuudessaan. Nykyinen lapseksiottamisesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella adoptiolailalla. Lisäksi ehdotetaan, että Strasbourgin 7.5.2008 lasten adoptiosta tehty eurooppalainen yleissopimus hyväksytään.

Työryhmän tehtävänantoon ei kuulunut pohtia yhteisadoptiomahdollisuuden säätämistä rekisteröidyssä parisuhteessa eläville henkilöille. Rekisteröityjen pariin mahdollisuus adoptoida yhdessä on erillinen, rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin liittyvä kysymys. Jos tällainen yhteisadoptio päätetään mahdollistaa, se voidaan toteuttaa vähäisin lakiteknisin muutoksin.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti valmistellut ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Mietintöön liittyy Aulikki Haimi-Kaikkosen, Tiina Tammen ja Anu Uhtion erivät mielipiteet.

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2010

Tuomo Antila

Marjatta Möller

Henna Harju

Hanna Ahonen

Aulikki Haimi-Kaikkonen

Tiina Tammi

Tuula Kumpumäki

Anu Uhtio

Laura Määttä

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	15
YLEISPERUSTELUT	17
1. Johdanto	17
2. Nykytila.....	18
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	18
2.1.1 Adoption edellytykset	18
2.1.2 Adoption oikeusvaikutukset	19
2.1.3 Kotimaisen adoptioprosessin eteneminen	20
2.1.4 Kansainvälisen adoptioprosessin eteneminen	20
2.1.5 Itsenäiset adoptiot.....	22
2.1.6 Kansainvälisistä adoptioasioista huolehtivat viranomaiset ja toimielimet	22
2.1.7 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset.....	23
2.1.8 Tilastotietoja adoptioiden lukumääristä.....	24
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	26
2.2.1 Ulkomaiden lainsäädäntö.....	26
Ruotsi.....	26
Norja.....	28
Tanska.....	30
Islanti.....	32
Alankomaat.....	33
Englanti ja Wales	34
2.2.2 Kansainväliset sopimukset sekä EU.....	35
Pohjoismaiset lapseksiottamiset.....	35
Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista.....	36
Haagin sopimus.....	36
Lasten oikeuksien käyttöä koskeva yleissopimus.....	37
Euroopan neuvoston lapseksiottamista koskeva yleissopimus.....	37
EU.....	38
2.3 Nykytilan arviointi.....	39
Yleistä.....	39
Adoption edellytykset.....	39
Adoptioneuvonta	40
Kotimainen adoptioprosessi	40
Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaansa	41
Itsenäiset adoptiot ulkomailta.....	42
Adoptioasioiden hallinto	43
Yhteenveto.....	43
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	43
Yleistä.....	43
Lapsen edun ensisijaisuus.....	43
Subsidiariteettiperiaatteen vahvistaminen	44
Adoptionhakijan ikään liittyvien edellytysten täsmentäminen	44

Avioliitto yhteisadoption edellytyksenä.....	46
Biologisen isän aseman vahvistaminen adoptioprosessissa.....	47
Adoptio neuvonnan kehittäminen	48
Kotimaisen adoptioprosessin kehittäminen.....	49
Adoptionhakijoiden rekisteri	50
Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaansa.....	51
Oikeusturvan parantaminen	52
Itsenäiset adoptiot	52
Adoptioasioiden hallinto.....	53
Perintöoikeus ennen 1.1.1980 tapahtuneissa adoptioissa.....	53
Avioesteet ja rekisteröidyn parisuhteen esteet	54
Adoptiokriminalisointien ajanmukaistaminen	54
Terminologia.....	56
4. Esityksen vaikutukset.....	56
4.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset	56
Vaikutukset lapsiin	56
Vaikutukset kansalaisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa.....	57
Sosiaaliset ja terveysvaikutukset	59
Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	59
Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon.....	60
Vaikutukset rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen.....	60
4.2 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan	61
Adoptioasioiden hallinnon uudistamisen vaikutukset.....	61
Vaikutukset henkilöstöön	61
Vaikutukset tuomioistuimiin.....	62
Adoptio neuvonnan kehittämisen vaikutukset.....	62
5. Asian valmistelu	64
5.1 Euroopan neuvoston sopimuksen valmistelu	64
5.2 Hallituksen esityksen valmistelu	64
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	65
1. Euroopan neuvoston yleissopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön.....	65
I osa Yleissopimuksen soveltamisala ja sen periaatteiden soveltaminen.....	65
II osa Yleiset periaatteet.....	65
III osa Loppumääräykset	74
2. Lakiehdotusten perustelut.....	75
2.1 Laki lasten adoptiosta tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	75
2.2 Adoptiolaki.....	75
1 luku. Yleiset säännökset.....	75
2 luku. Adoption edellytykset.....	76
3 luku. Adoption oikeusvaikutukset.....	86
4 luku. Adoptio neuvonta	87
5 luku. Kansainvälinen adoptiopalvelu.....	96

6 luku. Lupamenettely adoptioasioissa.....	102
7 luku. Adoption vahvistaminen.....	107
8 luku. Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaan.....	109
9 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset.....	114
10 luku. Adoptioasioiden hallinto.....	120
11 luku. Erinäiset säännökset.....	123
12 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.....	128
2.3 Avioliittolaki.....	132
2.4 Laki rekisteröidystä parisuhteesta.....	133
2.5 Laki Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastosta.....	133
2.6 Hallinto-oikeuslaki.....	133
2.7 Rikosrekisterilaki.....	134
2.8 Rikoslaki.....	134
2.9 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista.....	137
3. Voimaantulo.....	138
3.1 Yleissopimuksen voimaantulo.....	138
3.2 Lakien voimaantulo.....	138
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys.....	139
4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	139
4.2 Käsittelyjärjestys.....	140
LAKIEHDOTUKSET.....	144
SOPIMUSTEKSTI.....	172
ASETUSLUONNOKSET.....	182
LAGFÖRSLAG.....	189
ERIÄVÄT MIELIPITEET.....	218

Hallituksen esitys Eduskunnalle adoptiota koskevan lainsäädännön uudistamiseksi sekä lasten adoptiota koskevan uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksymiseksi ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi adoptiota koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Nykyinen lapseksiottamisesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella adoptiolailalla. Lisäksi ehdotetaan muutoksia avioliittolakiin ja eräisiin muihin lakeihin.

Uudistuksen yleisenä ja ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista adoptioasioissa. Tämän ohella tarkoituksena on kehittää kotimaista adoptioprosessia ottamalla lakiin tarkemmat säännökset adoptioeuvonnasta ja saattamalla myös kotimaiset adoptiot lupamenettelyn alaiseksi kansainvälisten adoptioiden tavoin. Lisäksi asiaan osallisten oikeusturvaa adoptioprosessin eri vaiheissa parannetaan laajentamalla oikeutta hakea muutosta adoptiota koskeviin päätöksiin.

Ehdotettu adoptiolaki sisältää kokonaan uudet säännökset siitä, että tuomioistuin voi vahvistaa sopimuksen, joka koskee adoptiolapsen yhteydenpitoa aikaisempaan vanhempaansa adoption jälkeen. Tämän ansiosta adoptioasiaa ratkaistaessa olisi käytettävissä nykyistä monipuolisempi valikoima keinoja, joilla voidaan edistää lapsen edun toteutumista kunkin yksittäistapauksen olosuhteita vastaavalla tavalla.

Uudistuksen tavoitteena on myös ehkäistä ennalta niin kutsuttuihin itsenäisiin adoptioihin liittyviä riskejä. Tähän pyritään muun muassa tuomalla ilman palvelunantajaa tapahtuvat adoptiot lupamenettelyn piiriin.

Adoptioasioita käsittelevien viranomaisten organisointia kehitetään nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi. Adoptioasioita käsittelevä lautakunta ja muut adoptioasioihin liittyvät operatiiviset tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastoon.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 lasten adoptiosta tehdyn uudistetun yleissopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Yleissopimuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa sopimusvaltioiden adoptiota koskevaa sääntelyä ja adoptiomenettelyä ja ennen kaikkea edistää lapsen etua. Ehdotettu adoptiolainsäädäntö on sisällöltään sopusoinnussa yleissopimuksen kanssa.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen.

Yleissopimuksen voimaansaattamista koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella. Muut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin neljän kuukauden kuluttua niiden vahvistamisesta. Adoptiolain eräiden säännösten voimaantulosta säädettäisiin kuitenkin valtioneuvoston asetuksella.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Lapseksiottamista ja ottolapsisuhdetta koskevat säännökset sisältyvät lapseksiottamisesta annettuun lakiin (153/1985), joka tuli voimaan 1.5.1985, ja lapseksiottamisesta annettuun asetukseen (508/1997). Lakia uudistettiin laajasti 1.7.1997 voimaan tulleella lainmuutoksella (175/1996). Tuolloin tehtyjen muutosten pääasiallisena tarkoituksena oli saattaa Suomessa voimaan Haagissa vuonna 1993 tehty yleissopimus lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa (SopS 29/1997, jäljempänä *Haagin sopimus*). Suomi on liittynyt myös YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 59–60/1991), jossa on eräitä adoptiota koskevia määräyksiä. Lisäksi adoptiota koskevia määräyksiä on Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tehdyssä avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksitysoikeudellisia määräyksiä sisältävässä sopimuksessa (SopS 20/1931).

Voimassa oleva lapseksiottamisesta annettu laki sisältää säännökset kotimaisista ja kansainvälisistä lapseksiottamisista. Lain mukaan lapseksiottamisen tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde lapseksiotettavan ja lapseksiottajan välille. Laissa säännellään lapseksiottamisen edellytykset ja oikeusvaikutukset, lapseksiottamisessa noudatettava menettely sekä ottolapsineuvonta. Laissa on säännökset myös kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia tilanteita varten. Nämä säännökset koskevat muun muassa sitä, milloin lapseksiottamista koskeva hakemus voidaan tutkia Suomessa, minkä valtion lakia asiassa on sovellettava ja milloin ulkomailla tapahtunut lapseksiottaminen katsotaan Suomessa päteväksi.

Suomi ei ole osapuolena aikaisemmassa lasten adoptiota koskevassa Euroopan neuvoston yleissopimuksessa, joka on vuodelta 1967. Yleissopimus koskee lähinnä aineellista adoptio-oikeutta. Yleissopimuksen uudistaminen tuli ajankohtaiseksi, kun useat maat uudistivat adoptiota koskevaa lainsäädäntöään ja tämän seurauksena vuoden 1967 yleissopimuksen säännökset eivät vastanneet enää nykyajan vaatimuksia. Esimerkiksi Ruotsi erosi vuoden 1967 yleissopimuksesta, koska Ruotsissa vuonna 2003 tehty lainmuutos, joka antoi samaa sukupuolta oleville pareille oikeuden adoptoida lapsen yhdessä, oli ristiriidassa yleissopimuksen kanssa. Uudistetun yleissopimuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden adoptiolainsäädäntöä ja adoptiomenettelyjä sekä ajanmukaistaa sopimuksen määräykset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä vastaaviksi. Suomi on allekirjoittanut uudistetun yleissopimuksen lasten adoptiosta 27 päivänä marraskuuta 2008.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Adoption edellytykset

Alaikäisen lapsen lapseksiottaminen voidaan vahvistaa, jos sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen lapseksiottajan luona.

Jos lapsi on täyttänyt 12 vuotta, tarvitaan hänen suostumuksensa adoption vahvistamiseen. Adoptiota ei myöskään voida vahvistaa vastoin alle 12-vuotiaan lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. Lisäksi alaikäisen lapsen adoptiota ei voida vahvistaa, elleivät hänen vanhempansa ole antaneet tähän suostumustaan. Vanhemman suostumusta edellytetään siitä riippumatta, onko vanhempi lapsen huoltaja ja onko lapsi tosiasiallisesti hänen hoidossaan. Erittäin painavista syistä adoptio voidaan kuitenkin vahvistaa ilman vanhempien tai toisen vanhemman suostumusta.

Adoptionhakijan tulee olla täyttänyt 25 vuotta. Adoptio voidaan kuitenkin vahvistaa, jos adoptionhakija on täyttänyt 18 vuotta ja adoptoitava lapsi on adoptionhakijan puolison lapsi tai hänen oma lapsensa, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi, taikka adoptioon on olemassa muita erittäin painavia syitä.

Laissa ei ole säännöksiä lapsen ja adoptionhakijan välisestä ikäerosta. Lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa on kuitenkin todettu, että kun lapseksiottamisella perustetaan lapsen ja vanhemman suhde, seuraa tästä, että lapseksiottamisen edellytysten arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös lapsen ja lapseksiottajan väliin ikäeroon. Erittäin pieni tai suuri ikäero voi siten olla eräs peruste lapseksiottamisen vahvistamatta jättämiseen (HE 147/1978 vp, s. 23/II).

Kotimaisissa vieraan lapsen adoptioissa adoptoitavat lapset sijoitetaan käytännössä pääsääntöisesti alle 40-vuotiaille hakijoille. Myöntäessään lupia kansainväliseen adoptioon Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta on noudattanut käytäntöä, jonka mukaan adoptionhakijan ja lapsen ikäero ei saisi olla 45 vuotta suurempi, ellei erityisiä syitä tästä poikkeamiselle ole.

Muut kuin aviopuolisot eivät voi adoptoida lasta yhdessä. Toisaalta aviopuolisot voivat eräitä laissa säädettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta adoptoida lapsen vain yhdessä.

Adoptiota ei lain mukaan voida vahvistaa, jos adoption johdosta on annettu tai luvattu antaa korvausta.

2.1.2 Adoption oikeusvaikutukset

Adoption vahvistaminen perustaa adoptiolapsen ja adoptiovanhempien välille pääsääntöisesti samanlaisen oikeudellisen suhteen kuin lapsella on ollut ennen adoption vahvistamista biologisiin vanhempiinsa. Adoption vahvistamisesta seuraa, että adoptiolapsen oikeudellinen suhde biologisiin vanhempiinsa katkeaa.

Vahvistettua adoptiota ei lain mukaan voida purkaa. Adoption oikeusvaikutukset voivat kuitenkin lakata kahdessa melko poikkeuksellisessa tilanteessa. Poikkeukset, joissa adoption oikeusvaikutukset lakkaavat, koskevat tilannetta, jossa adoptiolapsi ja adoptiovanhempi menevät keskenään naimisiin avioliittolain (234/1929) 8 §:ssä tarkoitetun oikeusministeriön luvan nojalla, sekä tilannetta, jossa lapsi adoptoidaan uudelleen esimerkiksi takaisin biologiseen perheeseensä.

Adoption vahvistamisen seurauksena lapsen huolto ja edunvalvonta sekä vastuu lapsen elatuksesta siirtyvät adoptiovanhemmille. Myös perintöoikeuden osalta adoptiolapsi siirtyy adoptiovanhempiensa sukuun. Adoptiolapsi rinnastetaan perintöoikeuden osalta rintaperilliseen, mikäli adoptio on tapahtunut 1.1.1980 tai sen jälkeen. Jos adoptio on vahvistettu ennen edellä mainittua ajankohtaa, adoptiolapsi rinnastetaan perintöoikeuden osalta rintaperilliseen, jos adoptio on adoptiovanhempien hakemuksesta lain 56 §:n nojalla siirretty lapseksiottamisesta annetun lain alaisuuteen.

Kun tuomioistuin vahvistaa alaikäisen lapsen adoption, lapsi saa adoptiovanhempiensa sukunimen. Jos adoptiovanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä, lapsi saa nimilain (694/1985) 3 §:n mukaisesti sen adoptiovanhemman sukunimen, jonka adoptiovanhemmat ilmoittavat tuomioistuimelle. Jos kuitenkin adoptiovanhemmilla on yhteisessä huollossa yhteinen alaikäinen lapsi, saa adoptiolapsi sen sukunimen, joka tällä sisarukSELLA on. Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että adoptiolapsi säilyttää aikaisemman sukunimensä, mikäli lapsen etu sitä vaatii. Tällainen peruste voi olla esimerkiksi lapsen ikä.

Kansalaisuuslain (359/2003) 10 §:n mukaan ulkomaalainen alle 12-vuotias lapsi, joka on otettu ottolapseksi ja jonka ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen, saa Suomen kansalaisuuden lapseksiottamisen perusteella siitä ajankohdasta lukien, jolloin lapseksiottaminen on Suomessa pätevä. Lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n mukaan vieraassa valtiossa tapahtunut lapseksiottaminen on ilman eri toimenpidettä pätevä Suomessa muun muassa, jos lapseksiottamisasioiden lautakunta on antanut siihen lain 25 §:n mukaisen luvan. Näissä tilanteissa adoptiolapsi saa pääsääntöisesti Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla ulkomaisen viranomaisen vahvistaessa adoption. Edelleen kansalaisuuslain 27 §:n mukaan ennen lapseksiottamista 12 vuotta täyttänyt ulkomaalainen lapsi saa Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta, jos ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapseksiottaminen on Suomessa pätevä.

Avioliittolain 8 §:n mukaan ottovanhempi ja ottolapsi eivät saa mennä keskenään avioliittoon. Oikeusministeriö voi kuitenkin erittäin painavista syistä antaa luvan avioliittoon. Samat säännökset koskevat rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 2 §:n nojalla myös ottovanhemman ja ottolapsen keskinäisen rekisteröidyn parisuhteen solmimista.

Adoptioon perustuva sukulaisuussuhde ei muissa tapauksissa muodosta avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen estettä.

2.1.3 Kotimaisen adoptioprosessin eteneminen

Lapseksiottamisesta annetun lain 28 §:n mukaan adoptiolasta haluavan tulee ottaa yhteyttä kotikuntansa sosiaaliviranomaiseen tai ottolapsitoimistoon saadakseen adoptio-neuvontaa. Adoptio-neuvonta on pakollista ja maksutonta. Adoptio-neuvontaa annetaan adoptionhakijoille, lapsen biologisille vanhemmille ja lapselle itselleen. Adoptio-neuvonnan tarkoituksena on valvoa asiassa lapsen etua sekä neuvotteluilla ja toimenpiteillä auttaa lasta, lapsen vanhempia ja lapseksiottajia ennen kuin adoptio vahvistetaan. Adoptio-neuvontaan kuuluu asiaan osallisten auttaminen tarvittaessa myös adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptio-neuvonnassa selvitetään adoption edellytysten olemassaolo.

Kotimaisessa adoptiossa adoptio-neuvonnassa saadun valmennuksen ja arvioinnin jälkeen perheeseen voidaan sijoittaa adoptiolapsi. Sijoituksesta päättää adoptio-neuvonnan antaja, ja sijoitusperusteena on aina ensisijaisesti lapsen etu ja tarpeet. Huomioon otetaan kuitenkin myös biologisten vanhempien ja adoptiovanhempien toivomukset. Sijoituksen aikana adoptio-neuvonnan antaja seuraa sijoituksen onnistumista sekä tukee lapsen ja perheen keskinäistä sopeutumista.

Sen jälkeen kun lapsi on sijoitettu adoptiovanhempien luokse ja adoptio-neuvonnan antaja on varmistunut siitä, että lapsen ja adoptiovanhempien välille on kehittymässä myönteinen suhde, adoptio-neuvonnan antaja kirjoittaa adoptiovanhemmille todistuksen, josta ilmenee, että adoptio-neuvontaa on annettu lain edellyttämällä tavalla. Todistukseen merkitään lisäksi lapseksiottamisesta annetun asetuksen 4 §:n mukaan tiedot niistä seikoista, jotka lain mukaan ovat lapseksiottamisen vahvistamisen edellytyksenä, kuten esimerkiksi se, että lapsi on lapseksiottajan hoidettavana tai että hän muutoin huolehtii lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Ottolapsineuvonnan antajan on huolehdittava lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti siitä, että lapseksiottaja viivytyksettä ryhtyy toimenpiteisiin adoption vahvistamiseksi.

Adoption vahvistamista haetaan käräjäoikeudelta. Lapseksiottajalla, lapsella sekä henkilöillä, joita asiassa on lain mukaan kuultava, on oikeus hakea muutosta lapseksiottamisesta koskevassa asiassa annettuun tuomioistuimen päätökseen.

2.1.4 Kansainvälisen adoptioprosessin eteneminen

Suomessa asuvan henkilön, joka haluaa adoptoida lapsen ulkomailta, tulee lapseksiottamisesta annetun lain mukaan saada adoptio-neuvontaa, kansainvälistä adoptiopalvelua ja lupa kansainväliseen adoptioon.

Kuten kotimaisissa adoptioissa, myös kansainvälisessä adoptiossa adoptiolasta haluavan tulee ottaa yhteyttä kotikuntansa sosiaaliviranomaiseen tai ottolapsitoimistoon saadakseen adoptio-neuvontaa. Adoptio-neuvonnassa selvitetään lapseksiottamisen edellytysten

olemassaolo ja ohjataan hakijat kääntymään kansainvälisen lapseksiottamispalvelun antajan puoleen. Kansainvälistä adoptiota varten annettavassa adoptioeuvonnassa hakijoista laaditaan niin kutsuttu kotiselvitys, joka on päätöksenteon pohjana haettaessa lupaa adoptioon. Toisaalta kotiselvityksen avulla välitetään lasta toivovaa perhettä koskevat tiedot ja arvio perheen sopivuudesta adoptiovanhemmiksi lapsen asuinpaikkavaltion viranomaisille.

Lapseksiottamisesta annetun lain 24 §:n mukaan henkilön, jolla on Suomessa asuinpaikka ja joka aikoo ottaa ottolapseksi alle 18-vuotiaan lapsen, jolla on asuinpaikka vierasmaassa, on pyydettävä myös kansainvälistä lapseksiottamispalvelua palvelunantajalta. Kansainvälisen lapseksiottamispalvelun tehtävät ovat lähinnä adoption välittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Palvelunantajan tehtävistä säädetään yksityiskohtaisemmin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 10 §:ssä. Tehtäviin kuuluu muun muassa yhteistoiminta ulkomaisen palvelunantajan kanssa sopivien adoptiovanhempien löytämiseksi lapselle, tarvittavien asiakirjojen toimittaminen ulkomaille ja lapseksiottamisen vahvistamista koskevien ilmoitusten lähettäminen eri tahoille.

Edellä mainittujen vaiheiden jälkeen adoptiolasta toivovat henkilöt hakevat lupaa kansainväliseen adoptioon. Lupahakemus käsitellään Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa, joka on sosiaali- ja terveysministeriön alainen toimielin. Lautakunta arvioi, täyttävätkö hakijat lapseksiottamisesta annetun lain mukaiset edellytykset kansainväliseen lapseksiottamiseen. Lupa myönnetään korkeintaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Luvan voimassaoloaika voidaan hakemuksesta pidentää. Kokeemuksen mukaan hakijat joutuvat usein hakemaan jatkolupaa, koska adoptiolasten odotusajat ovat viime vuosina pidentyneet.

Luvan myöntämisen jälkeen voidaan lähettää varsinainen adoptiohakemus kohdemaahan. Yhteydenpito ulkomaille tapahtuu suomalaisen palvelunantajan kautta, joka siis on yhteydessä ulkomaiseen palvelunantajaan ja lähettää perheen hakemuksen eteenpäin. Kansainvälisen adoptiopalvelun antaja antaa hakijoille ohjeet valitun ulkomaisen palvelunantajan edellyttämistä asiakirjoista sekä niiden käännettämisestä ja oikeaksi todistamisesta. Asiakirjat, niiden käännökset ja oikeaksi todistamiset kustantaa hakijaperhe. Adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin voi äitiysavustuslain (477/1993) 3 a §:n mukaan hakea tukea Kansaneläkelaitokselta. Tuen suuruus riippuu kohdemaasta.

Hakemuksen käsittelyn vaiheet ja kesto vaihtelevat maasta ja ulkomaisesta palvelunantajasta riippuen. Sen jälkeen kun asiakirjat ovat saapuneet ulkomaiselle palvelunantajalle, adoptioprosessi etenee kyseisen maan lakien ja käytäntöjen mukaan. Suomalainen palvelunantaja seuraa hakemuksen etenemistä ja tiedottaa hakijoille heidän hakemuksiaan koskevat asiat. Yleensä ensimmäisenä tulee ilmoitus hakijoiden hyväksymisestä ottovanhemmiksi. Seuraavaksi ulkomainen palvelunantaja lähettää suomalaiselle palvelunantajalle tiedon siitä, että hakijat on valittu adoptiovanhemmiksi tietylle lapselle. Hakijoilta edellytetään, että he kirjallisesti sitoutuvat vastaanottamaan juuri kyseisen lapsen. Lisäksi osa maista edellyttää, että hakijat käyvät tapaamassa lasta ennen kuin lapsi tulee Suomeen.

Luovuttajamaat edellyttävät yleensä, että tulevat vanhemmat itse noutavat lapsen ja tapaavat ulkomaisen adoptioviranomaisen edustajan. Tällä tavoin luovuttajamaan viran-

omaiset haluavat varmistaa sen, että lapsi pääsee hyvään kotiin. Joissain maissa hakijat joutuvat odottamaan adoptiopäätöstä lapsen kotimaassa useita viikkoja tai jopa useita kuukausia.

Lapseksiottaminen vahvistetaan yleensä lapsen syntymämaassa ennen lapsen tuloa Suomeen. Joissain tapauksissa adoptio kuitenkin vahvistetaan vasta tietyn ajan jälkeen, jonka lapsi on sijoitettuna uuteen perheeseen. Tällöin eräiden luovuttajamaiden käytäntö on, että lapsen luovuttajamaan viranomaiset vahvistavat adoption lapsen sijoitusta koskevien selostusten pohjalta. Jos adoptiota ei ole vahvistettu eikä vahvisteta lapsen lähtömaassa, ottolapsineuvonnan antaja seuraa yhdessä palvelunantajan kanssa sijoituksen onnistumista ennen lapseksiottamisen vahvistamista suomalaisessa tuomioistuimessa.

Pohjoismaisia lapseksiottamisia koskevat omat säännöksensä, joita selostetaan jäljempänä. Säännösten soveltaminen edellyttää, että sekä adoptiolapsi että adoptionhakija ovat jonkun Pohjoismaan kansalaisia ja että adoptionhakijalla on kotipaikka Pohjoismaassa.

2.1.5 Itsenäiset adoptiot

Lapseksiottamisesta annetun lain sääntely rakentuu kansainvälisten adoptioiden osalta hyvin vahvasti palvelunantajien ja näiden ulkomaisten yhteistyötahojen varaan. Suomessa asuvan lapseksiottajan tulee saada lapseksiottamispalvelua suomalaiselta palvelunantajalta. Suomalainen palvelunantaja saa puolestaan toimia yhteistyössä ainoastaan sellaisen ulkomailla vastaavassa palvelutehtävissä työskentelevän viranomaisen, järjestön tai muun toimielimen kanssa, jonka lapseksiottamisasioiden lautakunta on hyväksynyt.

Edellä selostettu järjestelmä ei toimi tilanteessa, jossa Suomessa asuva henkilö tahtoo adoptoida lapsen, joka asuu sellaisessa vieraassa valtiossa, jossa suomalaisella palvelunantajalla ei ole yhteistyötahoa. Tarvetta tällaiseen adoptioon voi kuitenkin esiintyä esimerkiksi tilanteissa, joissa adoptio on perheen sisäinen, eli esimerkiksi silloin, kun Suomessa asuva henkilö tahtoo adoptoida puolisonsa Ranskassa asuvan lapsen. Edelleen adoptio voi olla suvun sisäinen, jos Suomessa asuva henkilö esimerkiksi tahtoo adoptoida Kanadassa asuvan, orvoksi jääneen sukulaislapsensa.

Nykyisen lainsäädännön mukaan vaihtoehdoksi jää niin sanottu itsenäinen adoptio eli adoptioprosessin toteuttaminen lapsen asuinvaltiossa ilman, että lapseksiottaja saa Suomessa lapseksiottamispalvelua ja ilman että hän hakee adoptioon lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupaa. Tällaisen adoption pätevyys voidaan jälkikäteen tietyin edellytyksin vahvistaa Helsingin hovioikeuden päätöksellä.

2.1.6 Kansainvälisistä adoptioasioista huolehtivat viranomaiset ja toimielimet

Kansainvälisen lapseksiottamispalvelun yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Sen alaisena toimii erityisenä asiantuntijaviranomaisena edellä mainittu Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta.

Lautakunnan tehtävänä on Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnasta annetun asetuksen (509/1997) 1 §:n mukaan muun muassa seurata kansainvälistä kehitystä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa, tehdä sosiaali- ja terveysministeriölle alan kehittämistä koskevia aloitteita ja esityksiä sekä ylläpitää tiedostoa vieraiden valtioiden lapseksiottamislainsäädännöstä ja antaa siitä pyynnöstä tietoja viranomaisille ja palvelunantajille. Edelleen lautakunnan tehtävänä on lupien myöntäminen kansainväliseen lapseksiottamiseen sekä niiden ulkomaisten palvelunantajien hyväksyminen, joiden kanssa suomalainen palvelunantaja voi olla yhteistyössä. Lautakunta antaa myös eräissä tapauksissa lausuntoja tuomioistuimille sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Lisäksi lautakunta toimii Haagin sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena.

Kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä. Viimeksi mainituilla jäsenillä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan kokoonpanosta säädetään asetuksen 4 §:n 2 momentissa. Jäsenistä tulee ainakin yhden edustaa ulkoasiainministeriötä, yhden oikeusministeriötä, yhden maahanmuuttovirastoa, yhden kunnallisen lastensuojelutyön asiantuntijasta sekä yhden sosiaalialan tutkimuksen ja kehittämisen asiantuntijasta. Lisäksi jokaista sosiaali- ja terveysministeriön luvan saanutta palvelunantajaa edustaa yksi jäsen. Lautakunnan puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimii sosiaali- ja terveysministeriön edustaja. Valtioneuvosto asettaa lautakunnan viisivuotiskaudeksi. Sosiaali- ja terveysministeriö määrää lautakunnalle sihteerin.

Kansainväliseen lapseksiottamiseen liittyvistä käytännön tehtävistä huolehtivat kansainvälisen lapseksiottamispalvelun antajat. Palvelun antaminen on luvanvaraista toimintaa, ja palvelunantajien tulee täyttää tietyt laissa säädetyt edellytykset. Palvelua voivat antaa vain sellaiset kuntien sosiaalihuollon toimielimet, kuntayhtymät tai muut kuntien yhteenliittymät sekä Suomessa rekisteröidyt yhdistykset, jotka ovat saaneet tähän sosiaali- ja terveysministeriön luvan. Sosiaali- ja terveysministeriön luvan saaneita palvelunantajia on tällä hetkellä kolme.

2.1.7 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Tuomioistuimen toimivalta. Lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva hakemus tutkitaan Suomessa, jos lapseksiottajilla tai lapseksiotettavalla on täällä asuinpaikka. Lapseksiottamisen vahvistamista koskeva hakemus voidaan tutkia Suomessa myös, jos lapseksiotettava tai jompikumpi lapseksiottajista on Suomen kansalainen ja sen valtion viranomaiset, jossa lapseksiottajilla tai lapseksiotettavalla on asuin- tai kotipaikka, eivät ole toimivaltaisia käsittelemään asiaa tai hakemuksen tutkimiselle Suomessa on muu painava peruste. Jos lapseksiotettava ja lapseksiottajat ovat Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalaisia, lapseksiottamisen vahvistamista koskeva hakemus tutkitaan kuitenkin Suomessa vain, jos jommallakummalla lapseksiottajalla on kotipaikka Suomessa.

Sovellettava laki. Sovellettavasta laista säädetään lapseksiottamisesta annetun lain 35 §:ssä. Menettely lapseksiottamisen vahvistamisessa määräytyy Suomen lain mukaan. Myös lapseksiottamisen edellytykset määräytyvät Suomen lain mukaan.

Ulkomaisen lapseksiottamisen tunnustaminen. Vieraassa valtiossa tapahtunut lapseksiottaminen on ilman eri toimenpidettä pätevä Suomessa, jos kummallakin lapseksiottajalla on lapseksiottamisen ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikka sanotussa valtiossa tai tämän valtion kansalaisuus taikka jos lapseksiottaminen on pätevä siinä valtiossa, jossa lapseksiottajilla on lapseksiottamisen ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikka. Milloin vieraassa valtiossa tapahtuneeseen lapseksiottamiseen on lain 25 §:n mukaan haettava lupa, lapseksiottaminen on ilman eri toimenpidettä pätevä Suomessa vain, jos lupa on myönnetty.

Vieraassa valtiossa tapahtunut lapseksiottaminen, joka ei edellä esitetyin tavoin ole pätevä Suomessa, on Suomessa pätevä vain, jos Helsingin hovioikeus on vahvistanut sen. Helsingin hovioikeus voi vahvistaa vieraassa valtiossa tapahtuneen lapseksiottamisen, jos jommallakummalla lapseksiottajalla tai lapseksiotettavalla on lapseksiottamisen ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa lapseksiottaminen on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavaksi.

2.1.8 Tilastotietoja adoptioiden lukumääristä

Suomessa syntyneitä alaikäisiä lapsia on Tilastokeskuksen tietojen mukaan adoptoitu viime vuosina seuraavat määrät:

Vuosi	Kahden vanhemman adoptiot	Yhden vanhemman adoptiot	Adoptiot yhteensä
2005	57	51	108
2006	53	40	93
2007	44	42	86
2008	31	69	100
2009	46	64	110

Yhden vanhemman adoptioita koskeva sarake käsittää sekä perheen sisäiset adoptiot että muut yhden vanhemman adoptiot, koska näitä tietoja ei ole Tilastokeskuksen tilastoissa eritelty. Kokemuksen mukaan kotimaisissa yhden vanhemman adoptioissa on useimmiten kyse perheen sisäisistä adoptioista.

Ulkomailla syntyneitä alaikäisiä lapsia on Tilastokeskuksen tietojen mukaan adoptoitu viime vuosina seuraavat määrät:

Vuosi	Kahden vanhemman adoptiot	Yhden vanhemman adoptiot	Adoptiot yhteensä
2005	284	52	336
2006	196	28	224
2007	173	28	201
2008	156	33	189
2009	193	26	219

Täysi-ikäisiä henkilöitä on Tilastokeskuksen tietojen mukaan adoptoitu viime vuosina seuraavat määrät:

Vuosi	Kahden vanhemman adoptiot	Yhden vanhemman adoptiot	Adoptiot yhteensä
2005	18	52	70
2006	13	51	64
2007	18	59	77
2008	29	41	70
2009	25	46	71

Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta on viime vuosina käsitellyt kansainväliseen adoptioon myönnettävää lupaa koskevia hakemuksia seuraavasti:

Vuosi	Lupa myönnetty	Luvan voimassaoloaika pidentetty (jatkolupa)	Lupaa ei myönnetty	Muu ratkaisu	Yhteensä
2005	212	50	6	7	275
2006	338	54	9	12	413
2007	314	76	5	9	404
2008	337	198	5	13	553
2009	202	165	1	13	381

Muita ratkaisuja koskeva sarake sisältää muun muassa sellaiset ratkaisut, joissa adoptiolupa on myönnetty osittain hakemuksen mukaisesti. Tällainen tilanne on kyseessä

esimerkiksi silloin, kun hakija hakee lupaa kahden lapsen adoptioon, mutta hänelle myönnetään lupa vain yhden lapsen adoptioon.

Lapseksiottamisasioiden lautakunnan vuosikertomuksen mukaan 2000-luvulla Suomeen ulkomailta saapuneiden adoptiolasten määrä on kasvanut 1990-lukuun verrattuna. Vuonna 2005 Suomeen saapui palvelunantajan välityksellä 308 lasta. Vuonna 2006 saapuneiden lasten määrä kuitenkin väheni olennaisesti. Lapsia saapui vuonna 2006 yhteensä 218. Vuonna 2007 Suomeen palvelunantajan välityksellä saapuneiden lasten kokonaismäärä väheni edelleen. Tällöin lapsia saapui ainoastaan 176. Vuonna 2008 saapuneiden lasten määrä oli vain 157 ja vuonna 2009 puolestaan 187.

Vuonna 2009 maassamme oli yhteensä noin 3 600 kansainvälisen adoption kautta tullutta lasta, jotka on adoptoitu vuonna 1985 voimaan tulleen lapseksiottamisesta annetun lain mukaisesti. Joissakin tapauksissa Suomeen saapuneiden lasten adoptio on tapahtunut vieraassa valtiossa kyseisen maan lainsäädännön mukaisesti ilman lautakunnan myöntämää lupaa. Näissä tapauksissa Helsingin hovioikeus on voinut vahvistaa lapseksiottamisen päteväksi Suomessa. Viime vuosina tällaisia adoptioita on vahvistettu Helsingin hovioikeudessa vuosittain kymmenkunta.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 Ulkomaiden lainsäädäntö

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti adoption järjestämistä eräissä muissa maissa. Tarkastelun kohteeksi on otettu Pohjoismaiden lisäksi muutamia keskeisiä Euroopan maita.

Adoptiolainsäädäntö on pääpiirteissään kaikissa Pohjoismaissa hyvin samankaltaista. Jokaisessa Pohjoismaassa adoptiolainsäädännön perusajatuksena on lapsen edun turvaaminen. Myös adoptioprosessi on kaikissa Pohjoismaissa hyvin samanlainen. Kansainvälinen lapseksiottaminen edellyttää kaikissa Pohjoismaissa muun muassa adoptio-neuvontaa, adoptiopalvelua ja adoptioluvan saamista. Muutamissa Pohjoismaissa luvan saaminen edellyttää myös pakollisen adoptiovalmennuskurssin käymistä.

Ruotsi

Ruotsissa keskeisimmät adoptiota koskevat säännökset löytyvät vanhempainkaaren (*föräldrabalken*, 1949:381) 4 luvusta. Lisäksi säännöksiä on sosiaalipalvelulain 5 ja 6 luvussa (*socialtjänstlagen*, 2001:453), laissa kansainvälisestä adoptiovälityksestä (*lagen om internationell adoptionsförmedling*, 1997:192) ja laissa adoptiota koskevista kansainvälisistä oikeussuhteista (*lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption*, 1971:796). Viimeksi mainitussa laissa ovat säännökset kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvista kysymyksistä.

Vanhempainkaaren 4 luvun 1 §:n mukaan 25 vuotta täyttänyt voi olla adoptionhakijana. Myös 18 vuotta täyttänyt voi adoptoida, jos adoptionhakija adoptoi oman lapsensa, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi, tai puolisonsa lapsen taikka jos adoptiolle on olemassa erityiset syyt. Laissa ei ole määritelty adoptionhakijalle yläikärajaa, mutta lain

esitöissä on todettu, että pyrkimyksenä tulisi olla, ettei hakija olisi luvan hakemishetkellä 42 vuotta vanhempi. Ehdottomana rajana on lain esitöissä mainittu hakijan 45 vuoden ikä. Hakijaksi on esitöiden mukaan voitu hyväksyä 42 vuotta vanhempiakin hakija esimerkiksi tilanteessa, jossa hakija on adoptoimassa aikaisemman adoptiolapsensa sisarusta tai sukulaislastaan.

Lupa adoptioon annetaan puolisoille yhdessä tai yksin elävälle henkilölle. Aviopuoliso voi kuitenkin yksin ottaa adoptiolapsen, jos toinen puoliso kärsii psyykkisestä sairaudesta tai hänen olinpaikkansa on tuntematon. Ruotsissa aviopuolisot voivat olla myös samaa sukupuolta. Myös rekisteröidyn parisuhteen osapuolet voivat adoptoida yhdessä, jos osapuolet ovat solmineet rekisteröidyn parisuhteensa ennen 1.3.2009 ja he eivät tämän jälkeen ole purkaneet parisuhdettaan tai muuttaneet parisuhdettaan avioliitoksi. Ruotsissa avopuolisot eivät voimassa olevan lain mukaan voi adoptoida yhdessä.

Ruotsissa 12 vuotta täyttäneitä lapsia ei voi adoptoida ilman heidän omaa suostumustaan. Kuitenkin vanhempainkaaren 4 luvun 5 §:n 1 ja 2 kohtien mukaan alle 16-vuotias lapsi voidaan poikkeustapauksessa adoptoida ilman lapsen antamaa suostumusta, jos suostumuksen hankkiminen voisi vahingoittaa lasta tai jos lapsi on estynyt antamasta suostumustaan psyykkisen häiriön tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi. Tuomioistuimen tulee ottaa huomioon lapsen omat mielipiteet lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden, vaikka lapsen suostumusta adoptioon ei lain mukaan tarvittaisi.

Alle 18-vuotiasta lasta ei saa adoptoida ilman lapsen vanhempien antamaa suostumusta. Molempien vanhempien suostumusta ei kuitenkaan tarvita tilanteissa, joissa vanhempi kärsii vakavasta psyykkisestä häiriöstä, vanhemmalla ei ole lapsen huoltoa tai vanhemman olinpaikka on tuntematon. Jos tämä koskee molempia vanhempia, suostumuksen antaa erityinen lapselle määrätty huoltaja. Vanhempaa, jonka suostumusta adoptioon ei tarvita, tulee kuitenkin kuulla mahdollisuuksien mukaan. Lapsen äidin suostumusta ei voida ottaa vastaan ennen kuin äiti on riittävästi toipunut synnytyksestä.

Tuomioistuin päättää adoption vahvistamisesta. Lupaviranomaisena adoptioissa toimii sosiaaliviranomainen. Sosiaalipalvelulain 6 luvun 6 §:stä seuraa, ettei henkilö, joka ei ole lapsen vanhempi tai jolla ei ole lapsen huoltoa, voi ottaa lasta vastaan pysyvään hoitoon ilman sosiaaliviranomaisen antamaa suostumusta huollolle. Tästä seuraa, että tuomioistuimen on ennen adoption vahvistamista kuultava sosiaaliviranomaisia. Mainitun luvun 12 §:ssä on täydentäviä säännöksiä kansainvälisiä adoptioita koskeviin tilanteisiin. Lasta, jolla on kotipaikka ulkomailla, ei voida ottaa adoptiotarkoituksessa vastaan, ellei sosiaaliviranomainen ole antanut tähän lupaa. Lupa adoptioon on haettava ennen kuin lapsi lähtee alkuperävaltiostaan. Lupa on lain mukaan voimassa kaksi vuotta sen antamisesta ja sen voimassaolo lakkaa, jollei lasta tänä aikana ole vastaanotettu. Lupa voidaan myös peruuttaa, jos edellytyksiä adoptiolle ei enää ole. Adoptionhakijat ovat lain mukaan velvollisia ilmoittamaan luvan voimassaoloaikana olosuhteissaan tapahtuvista olennaisista muutoksista.

Ruotsissa lupa adoptioon annetaan sen jälkeen, kun sosiaaliviranomaiset ovat ensin tutkineet adoptionhakijan sopivuuden adoptiovanhemmaksi. Adoptionhakijasta tehtävässä kotiselvityksessä kiinnitetään huomiota muun muassa hakijan ikään ja terveydentilaan sekä hakijan muihin valmiuksiin toimia adoptiovanhempana.

Kansainvälisessä adoptiossa sosiaaliviranomaisten tulee viipymättä ja viimeistään kahden viikon sisällä siitä, kun tiettyä lasta on ehdotettu adoptionhakijoille, tehdä päätös siitä voiko adoptioprosessi hakijoiden kohdalla jatkua. Päätöksestä voidaan valittaa hallinto-oikeuteen.

Ennen kuin sosiaaliviranomainen voi myöntää luvan kansainväliseen adoptioon, hakijan on osallistuttava adoptiovalmennuskurssille, jotka Ruotsissa ovat vuodesta 2005 olleet pakollisia. Kuitenkin tilanteissa, joissa adoptionhakija on jo aikaisemmin adoptoinut lapsen ulkomailta, lupa voidaan myöntää, vaikka adoptionhakija ei ole osallistunut kurssille. Lain mukaan palvelunantajat eivät saa itse järjestää kurssia, vaan vastuu adoptiovalmennuksesta on kunnilla, jotka voivat päättää, kuinka toteuttavat valmennuksen.

Ruotsissa kansainvälisissä adoptioasioissa pääasiassa valvonta- ja valitusviranomaisena toimii kansainvälisten adoptioasioiden viranomainen (*Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA*). Se toimii myös Haagin sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena, valtuuttaa palvelunantajat ja toimii lupaviranomaisena niin sanotuissa itsenäisissä adoptioissa, joissa adoptionhakija aikoo adoptoida lapsen ilman palvelunantajan myötävaikutusta. Itsenäiset adoptiot ovat Ruotsissa lain mukaan mahdollisia silloin, kun kyseessä on sukulaislapsiadoptio tai asiassa on erityisiä syitä itsenäiselle adoptiolle. Erityisinä syinä pidetään muun muassa hakijan jonkinlaista yhteyttä maahan, josta tämä haluaa adoptoida. Itsenäisten adoptioiden kohdalla viranomainen tutkii, onko adoptio-menettelyä pidettävä hyväksyttävänä. Lisäksi ennen kuin viranomainen voi myöntää luvan, tarvitaan edellä mainittu sosiaaliviranomaisten suostumus itsenäiseen adoptioon. Ruotsissa toimii tällä hetkellä kuusi toimiluvan saanutta adoptiojärjestöä.

Ruotsissa adoptiota koskevaa lainsäädäntöä on ehdotettu muutettavaksi. Heinäkuussa 2009 on valmistunut laaja mietintö adoptiota koskevien säännösten uudistamisesta (*Modernare adoptionsregler, SOU 2009:61*). Adoptiosäännösten uudistamisen tarkoituksena on mietinnön mukaan vahvistaa lain lapsilähtöisyyttä ja antaa adoptioasioiden kanssa tekemisissä oleville viranomaisille valmiuksia tulkita adoptiosäännöksiä lapsen edun mukaisesti. Mietinnössä ehdotetaan muun muassa adoptio-oikeutta avopareille, itsenäisten adoptioiden nykyistä tehokkaampaa rajoittamista, aikuisadoption edellytysten täsmentämistä ja adoptionhakijan yläikärajan ottamista lakiin. Edelleen mietinnössä ehdotetaan tarkistettavaksi ulkomaisten adoptiopäätösten tunnustamis- ja vahvistamisperusteita muun muassa niin, että liittymäsääntöjen osalta ulkomaisten adoptiopäätösten tunnustamisessa siirryttäisiin kansalaisuusperiaatteesta kohti koti- tai asuinpaikkaperiaatetta.

Norja

Norjassa adoptiota koskevat säännökset ovat pääosin 1 päivänä tammikuuta 1987 voimaan tulleessa adoptiolaisissa (*Lov om adopsjon nro 8*) ja useissa asetuksissa (*forskrifter*) sekä niin sanotuissa ”kiertokirjeissä” ja ohjeissa lain tulkitsemiseksi (*rundskriv, retningslinjer, veiledningshefte*). Adoptiolakia on uudistettu sen voimaantulon jälkeen useita kertoja. Lisäksi lastensuojelulain (*Lov om Barneverntjenester 17.7.1992 nro 100*) 4 luvun 20 §:ssä on huostaan otettujen lasten adoptiota koskeva säännös. Norjan adop-

tiota koskeva oikeussäännöstö on hajanaista ja perustuu pitkälti ministeriön antamiin ohjeisiin ja adoptioita hoitavien viranomaisten käytäntöihin.

Norjassa adoptionhakijan on oltava 25-vuotias, mutta erityisen painavasta syystä myös 20 vuotta täyttänyt henkilö voi hakea adoptiota. Laissa ei ole yläikärajaa adoptionhakijalle, mutta käytännössä adoptionhakijoiksi ei ole hyväksytty yli 45-vuotiaita hakijoita, ellei tähän ole ollut erityistä syytä.

Norjassa adoptiota voivat hakea aviopuolisot yhdessä sekä yksin elävät henkilöt. Jos kuitenkin toinen aviopuolisoista on esimerkiksi psyykkisesti sairas tai hänen olinpaikkansa on tuntematon, voi aviopuoliso adoptoida yksin. Lisäksi aviopuoliso voi toisen puolison suostumuksella adoptoida puolisonsa lapsen. Vuoden 2009 alusta voimaan tulleen uuden lainsäädännön mukaan samaa sukupuolta olevat parit voivat Norjassa solmia avioliiton. Samaa sukupuolta olevilla aviopareilla on samanlaiset adoptio-oikeudet kuin miehen ja naisen muodostamilla aviopareilla.

Norjassa 12 vuotta täyttäneitä lapsia ei voi adoptoida ilman heidän omaa suostumustaan. Lisäksi seitsemän vuotta täyttäneelle, mutta myös tätä nuoremmalle lapselle, tulee antaa tilaisuus kertoa oma näkemyksensä adoptiosta. Alle 18-vuotiasta lasta ei voida adoptoida ilman niiden henkilöiden suostumusta, joilla on vanhempainvastuu lapsesta. Vanhempien suostumusta ei voida ottaa vastaan ennen kuin kaksi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä. Jos vanhemmalla ei ole vanhempainvastuuta lapsesta, suostumuksen adoptioon antaa erityinen läänintasoinen lautakunta (*fylkesnemnda*). Vanhemmalle, jolla ei ole vanhempainvastuuta lapsesta, tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan antaa tilaisuus ilmaista mielipiteensä asiassa ennen päätöksentekoa. Edelleen lastensuojelulain 4 luvun 20 §:ssä säädetään niistä edellytyksistä, joilla huostaan otettu lapsi voidaan antaa adoptoitavaksi ilman vanhempien suostumusta.

Lapsi- ja tasa-arvoministeriö (*barne- og likestillingsdepartementet, BLD*) on Norjassa ylin adoptioasioista vastaava viranomainen. Sen vastuulle kuuluu muun muassa lapsia koskevan lainsäädännön valmistelu. Adoptioasioita hallinnoi Norjassa lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden virasto (*barne-, ungdoms- och familiedirektoratet, Bufdir*), joka on ministeriön alainen viranomainen. Lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden virasto toimii muun muassa Haagin sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena ja valitus- ja valvontaviranomaisena alaisiinsa paikallistoimistoihin päin. Lisäksi virasto vastaa adoptiovalmennuskursseista sekä myöntää luvat kansainvälisiin adoptioihin, jotka toteutetaan ilman palvelunantajan myötävaikutusta. Virasto myös määrää jäsenet erilliseen lautakuntaan (*faglig utvalg for adopsjonssaker*), joka hyväksyy vanhemmat niin sanotuille erityistarpeisille adoptiolapsille, tietyn ikärajan ylittäneille lapsille ja Norjassa syntyneille lapsille, jotka annetaan adoptoitavaksi vanhempien toivomuksesta (niin kutsuttu *samtykkeadopsjon*). Lautakunta antaa myös asiantuntija-apua alueellisille toimistoille. Lautakunta koostuu kolmesta jäsenestä, psykologista, lääkäristä ja psykiatrista. Lautakunnan toimivallasta kansainvälisessä adoptiossa ei ole säädetty lailla, vaan sen toimivalta perustuu ministeriön toimeksiantoon ja ohjeistukseen (*utvalgets mandat fastsatt av departementet 30.11.1999 ja departementets retningslinjer Q-1045*).

Virastolla on viisi alueellista toimistoa, jotka käsittelevät adoptiohakemukset. Ne myös myöntävät luvat kansainvälisiin adoptioihin. Myönnetyt adoptioluvat ovat voimassa

kolme vuotta. Kuntien lastensuojeluviranomaiset tekevät adoptiohakijoista tarvittavat selvitykset alueellisille toimistoille sekä kansallisissa että kansainvälisissä adoptioissa. Norjassa lapsi- ja tasa-arvoministeriö valtuuttaa kansainvälisen adoptiopalvelun palvelunantajat.

Jos hakija adoptoi lapsen maasta, jossa toimiluvan saaneella adoptiojärjestöllä ei ole yhteistyökumppania, toisin sanoen itsenäisenä adoptiona, toimii lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden virasto yhteystahona kyseiseen maahan. Itsenäisen adoption edellytyksenä ovat erityiset syyt adoptoida ilman palvelunantajan myötävaikutusta. Hakijalla tulee olla erityinen side kyseiseen maahan esimerkiksi kansalaisuutensa tai maassa työskentelyn ja asumisen perusteella. Lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden virasto hoitaa itsenäisissä adoptioissa niitä tehtäviä, jotka kuuluvat normaalisti palvelunantajalle. Itsenäiseen adoptioon on aina hankittava viraston myöntämä lupa.

Myös Norjassa adoptiota koskevaa lainsäädäntöä on ehdotettu muutettavaksi. Lokakuussa 2009 on valmistunut mietintö (*Adopsjon – till barnets beste, NOU 2009:21*), jossa käsitellään muun muassa adoptionhakijoiden soveltuvuusedellytysten täsmentämistä, aikuisadoption ja itsenäisten adoptioiden edellytysten täsmentämistä, tukipalvelujen järjestämistä ennen ja jälkeen adoption vahvistamisen, adoptio-osaamisen vahvistamista adoption kanssa tekemisissä olevien viranomaisten keskuudessa ja koko adoptioprosessin uudelleen organisoimista. Mietinnössä ehdotetaan muun muassa adoptionhakijan pääsääntöisen ikärajan, 42 vuotta, kirjaamista lakiin. Edelleen mietinnössä ehdotetaan koko lupamenettelyn jakamista kolmeen eri vaiheeseen ja adoptioasioista vastaavan viranomaisorganisaation uudistamista muun muassa niin, että hakemuksen käsitteli alueellinen lupaneuvosto (*regionsrådene*), jonka ratkaisusta olisi valitusoikeus erilliseen adoptioneuvostoon (*adopsjonrådet*). Alueellisessa lupaneuvostossa olisi jäseninä juristi, lääkäri ja psykologi, joista kahdella viimeksi mainitulla tulisi olla lapsia koskevaa erityisosaamista. Lisäksi adoptiovalmennuskursseja ehdotetaan pakollisiksi niin kotimaisiin kuin ulkomaisiin vieraslapsiadoptioihin.

Norjassa on lisäksi ehdotettu adoptiolain ja lastensuojelulain muuttamista (*endringer i adopsjonsloven og barnevernloven Prop. 7 L, 2009–2010, proposisjon til Stortinget, forslag til lovvedtak*). Ehdotuksessa esitetään, että niin sanotun avoimen adoption (*åpen adopsjon*) vahvistaminen olisi mahdollista silloin, kun lapsi adoptoidaan lastensuojelulain 4 luvun 20 §:n nojalla vastoin vanhempien tahtoa. Avoimella adoptiolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa lapsi adoptoidaan virallisesti adoptioperheeseen, mutta sosiaaliset suhteet lapsen biologisiin vanhempiin säilyvät. Edellytyksenä yhteydenpidon vahvistamiselle Norjan ehdotuksessa on, että yhteydenpidon vahvistaminen on lapsen edun mukaista ja että adoptionhakijat tähän suostuvat. Yhteydenpitoa koskeva päätös voidaan ottaa uudelleen harkittavaksi muun muassa, jos lapsi vastustaa yhteydenpitoa. Päätöksestä on valitusoikeus käräjäoikeuteen. Päätöksen tehosteeksi ei voida asettaa uhkasakkoa eikä lasta voida noutaa.

Tanska

Tanskassa adoptiota koskevat säännökset ovat pääosin adoptiolaisissa (*lov om adoption, nr 928 14.9.2004*) ja lukuisissa asetuksissa (*bekendtgørelse, BEK*) ja päätöksissä (*cir-*

kulære) sekä oikeusministeriön antamissa ohjeistuksissa (*vejledning, VEJ nr. 9770 30.9.2009*).

Adoptiota voivat lain mukaan hakea aviopuolisot yhdessä tai yksin elävät henkilöt. Heinäkuusta 2010 lähtien myös rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt voivat adoptoida yhdessä. Edelleen adoptionhakijan hyväksymiselle asetettuja edellytyksiä koskevassa asetuksessa (*Bekendtgørelse om godkendelse som adoptant, BEK nr 919 af 28.9.2009*) asetetaan adoption edellytykseksi, että yhdessä adoptoivat avioparit ovat asuneet yhdessä vähintään 2,5 vuotta.

Kuten muissakin Pohjoismaissa, myös Tanskassa adoptionhakijan tulee olla täyttänyt 25 vuotta. Erityisistä syistä myös 18 vuotta täyttänyt voi adoptoida. Asetuksen 7 §:ssä on säädetty, ettei adoptionhakija saa olla hakemuksen tekohetkellä yli 40 vuotta vanhempi kuin adoptoitava lapsi. Ikäerosta voidaan kuitenkin poiketa muun muassa, jos hakija on jo aikaisemmin adoptoinut lapsen tai ikäerosta poikkeamiseen on olemassa erityisiä syitä. Käytännössä on edellytetty, että lapsen ja adoptiovanhemman välinen ikäero on vähintään 14 vuotta.

Tanskassa 12 vuotta täyttänyttä lasta ei voida adoptoida ilman lapsen omaa suostumusta. Myös tätä nuoremman lapsen mielipide tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaan. Alle 18-vuotiaan lapsen adoptioon tarvitaan lapsen vanhempien antama suostumus. Vanhemman suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos vanhemmalla ei ole vanhempainvastuuta lapsesta taikka jos vanhempi on kadonnut tai ei sairautensa takia voi ilmaista tahtoaan. Tällöin lapsen toisen vanhemman antama suostumus riittää. Jos edellä mainittu este koskee molempia vanhempia, tarvitaan adoptioon lapselle holhouslain (*værgemålsloven, nr 388 af 14.6.1995, viimeinen päivitys nr 1015 af 20.8.2007*) 49 §:n nojalla määrättävän huoltajan antama suostumus. Vanhemmalle on kuitenkin annettava mahdollisuus antaa selitys asiassa. Adoptiolain 9 §:n 2 momentin mukaan adoptio vastoin vanhempien tahtoa on mahdollinen muun muassa silloin, jos lapsi on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle vähintään kolmen vuoden ajan, lapsi ei ole ollut vanhempiensa hoidettavana ja adoptio lapsen tilanne huomioon ottaen on lapsen edun mukainen. Suostumuksen adoptiolle antaa tällöin erityinen viranomainen (*Ankestyrelsen*).

Lapsen biologisen äidin ja isän suostumus adoptioon voidaan ottaa vastaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua lapsen syntymästä. Suostumus voidaan ottaa vastaan aikaisemminkin, jos kyseessä on perheen sisäinen adoptio rekisteröidyn parin perheessä ja adoptoitava lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena ja pari asui hoidon antamisen aikana yhdessä.

Tanskassa adoptioasian käsittely vaihtelee riippuen adoptioasian tyypistä, mutta yleisesti adoptioasian käsittelystä voidaan todeta lyhyesti seuraavaa: Adoptiota koskevat asiat käsitellään Tanskassa alueellisissa adoptioviranomaisissa (*adoptionssamrådene i statsforvaltningerne*), joita on yhteensä viisi. Adoptioviranomaisen kokoonpanoon kuuluu puheenjohtaja, jonka tulee olla juristi, minkä lisäksi kokoonpanossa on lääkäri ja sosiaalialan asiantuntija. Viranomaiset tekevät muun muassa tarvittavat selvitykset ja haastattelut adoptionhakijoista sekä hyväksyvät adoptionhakijat kansainvälisessä adoptiossa. Lisäksi Tanskassa toimii erillinen riippumaton adoptioasioiden lautakunta

(*Adoptionsnævnet*), jossa on jäsenenä muun muassa juristi, lääkäri, psykologi ja sosiaalityöntekijä. Lautakunta toimii lähinnä valitus- ja valvontaviranomaisena, minkä lisäksi sillä on muitakin tehtäviä. Lautakunta muun muassa valitsee vanhemmat lapselle kotimaisessa adoptiossa. Oikeusministeriön alainen perheasiainhallitus (*Familie-styrelsen*) puolestaan hoitaa Haagin sopimuksen keskusviranomaistehtäviä, toimii valitusviranomaisena eräissä adoptiota koskevissa asioissa, valtuuttaa kansainvälisen adoptiopalvelun antajat, järjestää ja kehittää maksullisia adoptiovalmennuskursseja sekä myöntää luvat itsenäisiin adoptioihin.

Tanskassa adoptiolupa myönnetään kolmivaiheisessa menettelyssä. Ensimmäisessä vaiheessa tarkistetaan, täyttääkö hakija adoption yleiset edellytykset. Jos edellytykset täyttyvät, hakijat saavat luvan siirtyä menettelyn toiseen vaiheeseen, jossa hakijat osallistuvat pakolliselle adoptiovalmennuskurssille. Valmennuskurssi ei kuitenkaan ole pakollinen, jos adoptionhakija on aikaisemmin adoptoinut lapsen. Menettelyn kolmannessa vaiheessa arvioidaan yksityiskohtaisesti hakijan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja kykyä toimia adoptiovanhempana erillisine haastatteluineen ja kotikäynteineen. Tämän jälkeen tehdään päätös, voidaanko adoptionhakijalle myöntää lupa adoptioon.

Tanskassa on 1 päivänä lokakuuta 2009 voimaan tulleella lainmuutoksella (*LOV nr 494 af 12.6.2009*) tehty mahdolliseksi yhteydenpidon vahvistaminen lapsen aikaisempiin vanhempiin eli niin sanottu avoin adoptio. Vanhempainvastuulain (*Forældreansvarsloven, lov nr 499 af 6.6.2007*) 20a §:n mukaan adoptoidulle lapselle voidaan erityisistä syistä vahvistaa oikeus tavata tai muuten pitää yhteyttä aikaisempiin sukulaisiinsa, jos tapaamisia tai muunlaista yhteydenpitoa on ollut ennen adoption vahvistamista. Muutoksella mahdollistetaan yhteydenpidon vahvistaminen adoptiolapsen aikaisempiin vanhempiin, isovanhempiin tai sisaruksiin. Esitöiden mukaan yhteydenpidon vahvistaminen tulisi kyseeseen lähinnä tilanteissa, joissa iältään jo vanhempi lapsi on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle ja lapsella on tänä aikana ollut yhteydenpitoa vanhempiinsa. Oikeudenkäymiskaaren (*Retsplejelov, LBK nr 1069 af 11.6.2008*) 536 §:stä seuraa, että yhteydenpidon tehosteeksi voidaan määrätä uhkasakko.

Tanskassa on perheasiainhallituksen toimesta vuodesta 2007 alkaen ollut meneillään kokeilunluonteinen projekti koskien adoption jälkipalvelua (*Rådgivning efter hjemtagelsen*). Projektin tarkoituksena on auttaa perhettä adoption vahvistamisen jälkeen kaikissa eteen tulevilla ongelmatilanteissa. Neuvontaa antavat adoptioasioihin perehtyneet asiantuntijat, lähinnä psykologit. Neuvonta on maksutonta ja se sisältää viisi tapaamiskertaa.

Islanti

Islannissa adoptiota koskevat säännökset löytyvät adoptiolaista (*Lög um ættleiðingar no.130/1999*) ja sen nojalla annetuista asetuksista (mm. *REGLUGERÐ um ættleiðingar 238/2005*). Adoptiota voivat hakea aviopuolisot, rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ja avopuolisot, jotka ovat eläneet yhdessä vähintään viiden vuoden ajan. Avoliitossa yhdessä asuminen on todistettava joko rekisteröidyllä yhteisasumisella tai muutoin todisteellisesti. Myös yksin elävät henkilöt voivat adoptoida, jos siihen on erityisiä syitä ja jos katsotaan, että adoptio on selvästi lapsen edun mukainen. Adoptionhakijan tulee olla 25-vuotias, mutta erityisistä syistä myös 20 vuotta täyttänyt henkilö voi hakea adoptiota.

Islannissa 12 vuotta täyttänyttä lasta ei voida adoptoida ilman lapsen suostumusta. Jos lapsi on alle 12-vuotias, tulee lapsen mielipide kuitenkin ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Lisäksi adoptioon tarvitaan lapsen vanhempien antama suostumus, jos he ovat lapsensa huoltajia. Lapsen äidin suostumusta ei voida ottaa vastaan ennen kuin kolme kuukautta on kulunut lapsen syntymästä. Jos vanhemman olinpaikka on tuntematon tai jos vanhempi ei henkisen tilansa takia voi antaa suostumusta, toisen vanhemman antama suostumus riittää. Jos molemmat vanhemmat ovat kateissa tai heidän henkinen tilansa on sellainen, ettei suostumusta voida ottaa, suostumuksen antaa erillinen lapselle määrättävä huoltaja. Jos vanhempien antama suostumus on 12 kuukautta vanhempi, suostumus tulee vahvistaa uudelleen ennen adoptiota. Jos vanhemmat eivät ole lapsensa huoltajia, on heitä kuitenkin mahdollisuuksien mukaan kuultava. Jos lapsi on otettu huostaan ja sijoitettu sijaisvanhempien luokse, lupa adoptioon voidaan aikaisempien vanhempien suostumuksen puuttumisesta huolimatta myöntää, jos adoptio on vahvasti lapsen edun mukainen lapsen olosuhteet huomioon ottaen.

Islannissa luvan kansalliseen ja kansainväliseen adoptioon myöntää ”nimismies” (*Sýslumaður*). Ennen luvan myöntämistä hänen tulee pyytää lausunto lastensuojeluviranomaisilta (*barnaverndarnefndar*), ellei ole ilmeistä, että lupaa ei joka tapauksessa tulla myöntämään. Lisäksi hän voi pyytää lausunnon adoptiolautakunnalta (*Ættleiðingarnefnd*), jos tätä pidetään tarpeellisena. Adoptiolautakunta koostuu kolmesta jäsenestä, jotka oikeusministeriö nimittää. Lautakuntaan kuuluu lain mukaan juristi, lääkäri sekä psykologi tai sosiaalityöntekijä. Lupa voidaan peruuttaa muun muassa, jos hakijan olosuhteissa on tapahtunut olennainen muutos. Myönnetty lupa on voimassa kolme vuotta ja sille voidaan myöntää jatkoaikaa yhden kerran 12 kuukaudeksi.

Islannissa toimiluvat kansainvälisille palvelunantajille myöntää oikeusministeriö. Oikeusministeriö toimii myös Haagin sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena.

Alankomaat

Alankomaissa adoptiota koskevat säännökset ovat pääosin siviililain 12 luvussa. Kansainvälistä adoptiota koskevia säännöksiä löytyy ulkomaalaisten lasten adoptiota koskevasta laista sekä adoptioasioissa sovellettavaa lainsäädäntöä koskevasta laista.

Siviililain 12 luvun 227 artiklan mukaan adoptionhakijoina voivat olla avioparit, avoparit sekä yksin elävät henkilöt. Myös samaa sukupuolta oleva pari voi adoptoida yhdessä lapsen. Avopuolisot voivat adoptoida yhdessä, jos he ovat asuneet yhdessä yhtäjaksoisesti vähintään kolme vuotta. Edelleen avopareilta edellytetään, että avopari voisi lain mukaan myös kihlautua keskenään. Alankomaissa adoptionhakijan on tullut täyttää 18 vuotta, eikä ikäero lapsen ja vanhemman välillä saa olla pienempi kuin 18 vuotta. Kansainvälisen adoption ollessa kyseessä ikäero lapsen ja vanhemman välillä ei saa olla 40 vuotta suurempi.

Alankomaissa lapsen suostumus adoptioon tarvitaan, kun lapsi on täyttänyt 12 vuotta. Tätäkin nuoremman lapsen mielipide tulee kuitenkin ottaa huomioon, jos lapsen arvioidaan kykenevän muodostamaan oma mielipiteensä asiassa ottaen huomioon hänen ikän-

sä ja kehitystasonsa. Edelleen kotimaisessa adoptiossa edellytetään, että adoptionhakija on hoitanut lasta tietyn ajan ja ettei adoptionhakija ole lapsen isovanhempi. Jos lapsen vanhemmat vastustavat adoptiota, adoptio voidaan lain mukaan kuitenkin vahvistaa muun muassa, jos vanhemman ja lapsen välillä ei ole ollut tosiasiallista perhe-elämää tai jos vanhempi on törkeästi laiminlyönyt lapsensa huolenpidon ja kasvatuksen.

Adoption vahvistaa ja adoptiosuhteen kumoaa tuomioistuin. Siviililain 12 luvun 229 artiklan 4 kohdassa säädetään, että jos adoption vahvistamisen aikaan lapsen ja vanhemman välillä on ollut yhteydenpitoa, tuomioistuin voi päättää, että yhteydenpito voi jatkua adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman välillä adoption vahvistamisen jälkeen.

Luvan kansainväliseen adoptioon myöntää oikeusministeriö, joka myöntää toimiluvat myös adoptiopalvelun tarjoajille. Adoptionhakijalle myönnetty lupa on voimassa neljä vuotta. Lain mukaan lupa ei kuitenkaan voi olla voimassa sen jälkeen, kun hakija on täyttänyt 46 vuotta, ellei tähän ole erityisiä syitä. Lupa myönnetään kerralla yhden lapsen adoptioon, ellei kyseessä ole sisarusadoptio. Ennen luvan myöntämistä hakijoiden on käytävä neuvonnassa, jota tarjoaa oikeusministeriön alainen virasto (*Stichting Adoptievoorziening*). Virasto tarjoaa perheelle apua ja neuvoja myös adoption vahvistamisen jälkeen ja se järjestää hakijoille pakolliset adoptiovalmennuskurssit. Hakijoiden taustat ja kelpoisuuden adoptiovanhemmaksi tutkii puolestaan lastensuojelulautakunta. Ministeriö voi peruttaa myöntämänsä adoptioluvan, jos on käynyt ilmi, ettei adoptionhakija ole sopiva kasvattamaan lasta.

Englanti ja Wales

Englannissa adoptiota koskevat säännökset löytyvät pääosin vuoden 2002 adoptiota ja lapsia koskevasta laista (*Adoption and Children Act 2002*), joka tuli voimaan joulukuussa 2005. Edelleen kansainvälisiä adoptioita koskevia säännöksiä löytyy vuoden 1999 adoptiolaista (*Adoption Act [Intercountry Aspects] 1999*). Lait koskevat pääsääntöisesti Englantia ja Walesia, mutta joiltakin osin myös Skotlantia ja Pohjois-Irlantia.

Lain mukaan adoptiota voivat hakea yksin elävät henkilöt tai samaa tai eri sukupuolta olevat avio- tai avoparit. Adoptiota hakevilta pareilta edellytetään, että heidän suhteensa on vakaa, mistä pidetään osoituksena vähintään kahden vuoden yhdessä asumista. Adoptionhakijoiden tulee olla pääsääntöisesti vähintään 21-vuotiaita. Jos toinen osapuoli haluaa adoptoida toisen osapuolen lapsen, tulee toisen olla täyttänyt 18 vuotta ja toisen 21 vuotta. Yläikärajaa hakijoille laissa ei ole asetettu. Edelleen laki asettaa adoption ehdoksi myös eräitä asumista koskevia ehtoja.

Hakijoista laaditaan adoptioprosessin aluksi laaja selvitys (*Home Study Assessment*), joka koostuu useista osioista. Selvitykseen kuuluu muun muassa sosiaaliviranomaisen laajat haastattelut, terveystarkastus ja rikosrekisteritietojen tarkastaminen (*Prospective Adopter's Report*). Raportin pohjalta adoptioon erikoistunut adoptiolautakunta (*Adoption Panel*) tekee suosituksensa adoptionhakijasta. Lautakunnat toimivat adoptiotoimistojen yhteydessä. Lautakunnan suosituksen pohjalta adoptiotoimiston työntekijä (*Agency Decision Maker*) tekee adoptioasiassa päätöksen. Lautakunnan suositukselle annetaan päätöksenteossa paljon painoarvoa, vaikka ratkaisija ei ole siihen sidottu. Hylkävään

päätökseen voi hakea uusintakäsittelyä. Kotimaisissa adoptioissa toimisto tekee myös vanhempien ja lapsen välisen yhteensovittamisen (niin sanottu *matching*), mistä lautakunta myös antaa oman suosituksensa päätöksentekijälle.

Sen jälkeen, kun hakija on hyväksytty adoptionhakijaksi, lapsi sijoitetaan hakijan luokse väliaikaisesti. Lain mukaan väliaikaisen sijoituksen vähimmäispituus on 10 viikkoa, jonka aikana sosiaalityöntekijät arvioivat sijoituksen onnistumista. Ennen lapsen sijoittamista tulevien adoptiovanhempien luokse tarvitaan suostumus joko lapsen biologisilta vanhemmilta tai huoltajilta. Lapsi voidaan kuitenkin tietyissä tilanteissa sijoittaa hakijoiden luokse myös oikeuden päätöksellä (*Placement Order*) ilman vanhempien suostumusta. Lain mukaan äidin suostumusta adoptioon ei voida ottaa vastaan aikaisemmin kuin kuuden viikon kuluttua lapsen syntymästä. Lapsen vanhemmat voivat peruuttaa suostumuksensa adoptioon, kunnes adoptio on vahvistettu. Englannissa tuomioistuin päättää vahvistetaanko adoptio (*Adoption Order*).

Kansainvälisessä adoptiossa Englannissa asuvat hakijat saavat luvan (*Certificate of Eligibility*) adoptioon asianomaiselta ministeriöltä (*Department of Education, aikaisemmin Department for Children, Schools and Families*).

Englannissa adoptiota käytetään paljon pitkäaikaisen sijoituksen vaihtoehtona. Sijaisvanhemmillä on oikeus hakea lapsen adoptiota, kun lapsi on ollut sijoitettuna heidän luokseen vähintään 12 kuukautta. Englannissa myös avoin adoptio on lain mukaan mahdollinen ja laki asettaa asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle velvollisuudeksi tutkia adoptoitavan lapsen mahdollisuuden säilyttää yhteytensä biologisiin vanhempiinsa tai muihin lapselle läheisiin sukulaisiin adoption vahvistamisen jälkeen.

2.2.2 Kansainväliset sopimukset sekä EU

Pohjoismaiset lapseksiottamiset

Suomessa on voimassa Pohjoismaiden kesken vuonna 1931 tehty avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskeva sopimus (SopS 20/1931). Koska kaikki Pohjoismaat ovat liittyneet Haagin sopimukseen, noudatetaan näiden maiden välisissä lapseksiottamisissa lisäksi Haagin sopimusta.

Pohjoismaisen sopimuksen määräykset koskevat viranomaisen toimivaltaa ja sovellettavaa lakia ottolapsisuhdetta koskevissa asioissa sekä toisessa Pohjoismaassa annettun päätöksen tunnustamista. Sopimusta sovelletaan silloin, kun sekä lapseksiottaja tai -ottajat että lapseksiotettava ovat Pohjoismaiden kansalaisia ja lapseksiottajilla on kotipaikka jossakin Pohjoismaassa. Hakemus tutkitaan Suomessa silloin, jos ainakin toisella lapseksiottajalla on täällä kotipaikka. Hakemus käsitellään asianomaisen valtion lakien mukaisesti.

Sopimuksen 12 artiklassa määrätään, että jos alle 18-vuotiaalla lapseksiotettavalla on jonkin Pohjoismaan kansalaisuus ja kotipaikka siinä valtiossa, jonka kansalainen hän on, tuomioistuimen tulee varata lapsen kotimaan lastenhuoltoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto ennen hakemuksen ratkaisemista.

Sopimuksen 22 artiklan mukaan Pohjoismaissa annettu päätös ottolapsisuhteen vahvistamisesta tai purkamisesta on sellaisenaan pätevä muissa Pohjoismaissa.

Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa 20 päivänä marraskuuta 1989 hyväksyttiin lapsen oikeuksista tehty yleissopimus. Sopimuksen 21 artikla koskee lapseksiottamista. Sen mukaan sopimusvaltiot, jotka tunnustavat tai sallivat lapseksiottamisen, takaavat sen, että kaikessa ensisijainen huomio kiinnitetään lapsen etuun. Ne myös tunnustavat, että kansainvälistä lapseksiottamista voidaan harkita vaihtoehtoisena tapana huolehtia lapsesta, jos häntä ei voida sijoittaa sijaisperheeseen tai ottaa ottolapseksi tai millään muulla tavalla pitää hänestä huolta alkuperävaltiossa. Lisäksi sopimusvaltiot takaavat, että toiseen maahan lapseksi otettava lapsi nauttii vastaavista turvatoimista ja vastaavasta turvasta kuin kansallisessa lapseksiottamisessa.

Edelleen sopimusvaltiot sitoutuvat ryhtymään kaikkiin asianmukaisiin toimiin varmistukseen, ettei kansainvälinen lapseksiottaminen asiattomasti hyödytä asianosaisia taloudellisesti. Sopimusvaltiot myös edistävät mainitun 21 artiklan päämääriä tekemällä tarvittaessa kahden- tai monenvälisiä sopimusjärjestelyjä ja pyrkivät siinä yhteydessä takaamaan, että lapsen sijoittaminen toiseen valtioon tapahtuu toimivaltaisten viranomaisten tai toimielinten välityksellä.

Suomi on sopimuksen osapuoli (SopS 59–60/1991). Suomessa sopimus on tullut voimaan 21 päivänä elokuuta 1991.

Haagin sopimus

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin 17. istunnossa vuonna 1993 hyväksyttiin yleissopimus lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa. Yleissopimuksen tavoitteena on varmistaa, että kansainväliset lapseksiottamiset toteutetaan lapsen edun mukaisesti ja lapsen oikeuksia kunnioittaen. Tähän pyrittiin luomalla sopimusvaltioiden välinen, keskusviranomaisiin perustuva yhteistyöjärjestelmä ja varmistautumalla siitä, että sopimusta noudattaen tapahtuneet lapseksiottamiset tunnustetaan päteviksi muissa sopimusvaltioissa.

Haagin sopimusta sovelletaan, jos lapsi, jolla on asuinpaikka ("*habitual residence*") jossakin sopimusvaltiossa, joko lapseksiottamisen vahvistamisen jälkeen tai lapseksiottamisen tarkoituksessa ennen sen vahvistamista on siirtynyt, siirtyy tai hänen on määrä siirtyä toiseen sopimusvaltioon, jossa hänen ottovanhemmillaan on asuinpaikka. Haagin sopimus koskee vain lapseksiottamista, jolla vahvistetaan pysyvä lapsen ja vanhemman suhde (2 artikla). Sopimusta sovelletaan, jos lapseksi otettava on alle 18-vuotias.

Suomi on liittynyt Haagin sopimukseen 1 päivänä heinäkuuta 1997 (SopS 29/1997).

Lasten oikeuksien käyttöä koskeva yleissopimus

Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi marraskuun 16 päivänä 1995 lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen, joka avattiin allekirjoitettavaksi parlamentaarisen yleiskokouksen yhteydessä tammikuun 25 päivänä 1996. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen tuolloin kuuden muun maan muassa. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 heinäkuuta 2000.

Yleissopimuksen tavoitteena on sen 1 artiklan mukaan edistää lasten oikeuksia, turvata lasten oikeudet oikeudellisissa menettelyissä ja varmistaa, että lapset saavat tarvittavia tietoja ja voivat osallistua oikeusviranomaisissa heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Yleissopimus on laadittu täydentämään Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta lapsen oikeuksista (SopS 60/1991).

Allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa kunkin valtion tulee nimetä selityksessään vähintään kolme oikeusviranomaisessa käsiteltävää perheoikeudellisten asioiden ryhmää, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan. Suomi on nimennyt mainituiksi ryhmiksi isyyden vahvistamista, lapseksiottamista ja huostaanoton tuomioistuinkäsittelyä koskevat oikeudelliset menettelyt.

Eduskunta on hyväksynyt yleissopimuksen 21 syyskuuta 2010. Yleissopimus tulee Suomen osalta kansainvälisesti voimaan keväällä 2011.

Euroopan neuvoston lapseksiottamista koskeva yleissopimus

Euroopan neuvoston uudistettu lapseksiottamista koskeva yleissopimus hyväksyttiin Euroopan neuvoston ministerikomiteassa 7.5.2008 ja avattiin allekirjoitettavaksi 27.11.2008. Aiempi Euroopan neuvoston yleissopimus samasta aiheesta on vuodelta 1967. Uudistetun yleissopimuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa adoptiota koskevaa lainsäädäntöä ja adoptiomenettelyä Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa ja yleissopimukseen liittyvissä muissa maissa. Lisäksi yleissopimuksen tarkoituksena on saattaa aiemman yleissopimuksen määräykset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä vastaaviksi.

Yleissopimusta sovelletaan adoptioon, jossa lapsi ei ole adoptiohakemusta jätettäessä täyttänyt 18 vuotta eikä ole avioliitossa. Yleissopimus soveltuu lisäksi vain sellaisiin adoptioihin, joiden tarkoituksena on luoda osapuolten välille pysyvä lapsen ja vanhemman suhde.

Yleissopimus edellyttää kattavampia suostumuksia kuin edellinen, vuoden 1967 yleissopimus. Adoptioon vaaditaan uudessa sopimuksessa lapsen isän suostumus niissäkin tapauksissa, joissa lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella. Isyyden tulee olla vahvistettu kansallisessa laissa edellytetyin tavoin. Lisäksi edellytetään lapsen omaa suostumusta, jos lapsella on riittävä ymmärryskyky arvioida asiaa. Kansallisessa laissa ei voida säätää lapsen suostumusta koskevaa ikärajaa 14 vuotta korkeammaksi.

Edelleen yleissopimuksen mukaan lapsen voi adoptoida joko henkilö yksin tai avioliitossa oleva tai parisuhteensa rekisteröinyt, eri sukupuolta oleva pari yhdessä. Yleissopimus jättää kuitenkin kansallisesti päätettäväksi sopimuksen laajentamisen koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja, jotka ovat avioliitossa keskenään tai jotka ovat rekisteröineet keskinäisen parisuhteensa. Yleissopimuksen soveltamisala voidaan laajentaa kansallisesti koskemaan myös samaa tai eri sukupuolta olevia, vakituksessa parisuhteessa eläviä pareja, jotka eivät ole rekisteröineet parisuhdettaan. Adoptionhakijan vähimmäisikä on laskettu 21 vuodesta 18 vuoteen, mutta kansallisesti voidaan säätää, että vähimmäisikä voi olla enintään 30 vuotta. Adoptionhakijan ja adoptoitavan lapsen väliseksi ikäeroksi suositellaan sopimuksessa vähintään 16 vuotta. Ikärajoista voidaan kuitenkin lapsen etu huomioon ottaen poiketa.

Adoptoidun lapsen oikeus saada tietoja alkuperästään on uudessa yleissopimuksessa aikaisempaa yleissopimusta paremmin turvattu. Lapsen tiedonsaantioikeus alkuperästään ei kuitenkaan uudistetunkaan yleissopimuksen mukaan ole rajoittamaton, sillä yleissopimus jättää mahdollisen ristiriidan lapsen tiedonsaantioikeuden ja lapsen aikaisempien vanhempien henkilöllisyyden salassapidon välillä ratkaistavaksi kansallisessa lainsäädännössä.

Suomi on allekirjoittanut uudistetun yleissopimuksen 27 päivänä marraskuuta 2008.

EU

Euroopan parlamentin vuonna 2009 teettämä tutkimus kansainvälisesti adoptoiduista osoittaa, että kansainvälisten adoptioiden lukumäärä Euroopassa kasvoi vuosina 1998–2004, jonka jälkeen adoptioiden lukumäärä kääntyi laskuun. Tutkimuksen mukaan vuonna 2004 kansainvälisten adoptioiden määrä saavutti maailmanlaajuisesti huippunsa. Adoptioiden lukumäärä oli tuolloin yli 45 000. Kolmen seuraavan vuoden aikana kansainvälisten adoptioiden määrä aleni 37 000:een, eli vuoden 2001 tasolle. Euroopan unionin valtioista kolme – Ranska, Espanja ja Italia – ovat viimeisten 15 vuoden aikana olleet viiden kärkimaan joukossa tarkasteltaessa adoptiolapsia vastaanottavia Euroopan valtioita.

Euroopan unionilla ei ole adoptiota koskevaa yhteisölainsäädäntöä. Euroopan parlamentti on 16 tammikuuta 2008 hyväksymässään päätöslauselmassa (P6_TA(2008)0012) antanut tukensa komission tavoitteelle luoda lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia (2007/2093/(INI)). Parlamentti on päätöslauselman kohdassa 109 kehottanut tarkastelemaan mahdollisuutta laatia adoptioita koskeva yhteisön säädös, joka olisi lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja muiden asiaankuuluvien kansainvälisten normien mukainen ja jolla parannettaisiin tiedotuspalveluiden laatua, kansainväliseen adoptioon valmistautumista, kansainvälisten adoptiohakemusasiakirjojen käsittelyä ja adoption jälkeisiä palveluja, pitäen mielessä sen, että kaikissa lasten oikeuksia koskevissa kansainvälisissä yleissopimuksissa tunnustetaan hylättyjen ja orpojen lasten oikeus perheeseen ja suojeluun.

2.3 Nykytilan arviointi

Yleistä

Laki lapseksiottamisesta on säädetty vuonna 1985. Se pohjautuu suurelta osin vuonna 1979 säädettyyn samannimiseen lakiin, joka oli valmisteltu 1970-luvun kuluessa. Adoptiota koskeva lainsäädäntö on siten keskeisiltä osiltaan valmisteltu yli 30 vuotta sitten. Kansainvälistä adoptiota koskeva sääntely pohjautuu osittain 1980-luvun alussa tehtyyn valmistelutyöhön, joka johti nykyisen lain säätämiseen, ja osittain 1990-luvun alkupuolella tapahtuneeseen valmisteluun, jonka perusteella saatettiin vuonna 1997 voimaan Haagin adoptiosopimuksen määräykset.

Lapseksiottamisesta annetun lain säätämisen jälkeen kehitys adoptioasioissa on ollut nopeaa. Kotimaisten adoptioiden määrä on merkittävästi vähentynyt 1970-luvun jälkeen. Kansainvälisten adoptioiden määrä on puolestaan aluksi voimakkaasti lisääntynyt 1980-luvun alusta vuoteen 2005 asti, minkä jälkeen se on selvästi vähentynyt. Tapahtuneen kehityksen seurauksena adoptiota koskevaa sääntelyä joudutaan aikaisemmasta poiketen soveltamaan tilanteessa, jossa adoption kautta perheeseensä lasta toivovia hakijoita on huomattavasti enemmän kuin sellaisia lapsia, jotka tarvitsevat adoptiovanhemmat. Tämä asettaa sääntelylle uudenlaisia haasteita.

Adoptiota koskevaa sääntelyä sisältyy paitsi lapseksiottamisesta annettuun lakiin myös lapseksiottamisesta annettuun asetukseen (508/1997) ja Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnasta annettuun asetukseen (509/1997). Asetuksella on nykyisin eräiltä osin säännelty myös asioita, joista uuden perustuslain nojalla tulisi säätää lain tasolla. Myös asiaan osallisten oikeusturvaa adoptioasioissa on perustuslain asettamat vaatimukset huomioon ottaen tietyiltä osin tarpeen parantaa.

Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston adoptioyleissopimuksen, ja eduskunnalle ehdotetaan sopimuksen hyväksymistä. Sopimuksen voimaan saattaminen Suomessa edellyttää eräiltä osin tarkistuksia voimassa oleviin säännöksiin.

Adoption edellytykset

Adoption edellytyksiä koskeva nykyinen sääntely on pääosin asianmukaista. Siihen liittyy kuitenkin eräitä kehittämistarpeita.

Euroopan neuvoston sopimuksen voimaansaattamisen vuoksi lakiin on tarpeen ottaa uusia säännöksiä muun muassa adoptionhakijan ja lapsen välisestä ikäerosta sekä adoption tarvittavista suostumuksista.

Kokemuksen mukaan adoptiolupia myönnettäessä hakijoiden ikään liittyvät kysymykset ovat käytännössä keskeinen ongelma. Esimerkiksi valitukset, jotka tehdään adoptiolupaa koskevista päätöksistä, ovat usein koskeneet hakijoiden ikään liittyviä kysymyksiä. Tämä yhdessä kansainvälisiin adoptioihin liittyvien kehityspiirteiden kanssa antaa aiheen täsmentää adoption edellytyksiä koskevaa sääntelyä tältä osin.

Voimassa olevan lain mukaan vain aviopuoliset voivat adoptoida yhdessä. Työryhmän toimeksiantoon ei ole kuulunut arvioida sitä, tulisiko mahdollisuus yhteisadoptioon laajentaa koskemaan rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä. Työryhmä on sen sijaan harkinnut, olisiko perusteltua muuttaa lakia siten, että myös avopuoliset voisivat adoptoida yhdessä. Kannanotto tähän kysymykseen esitetään jäljempänä keskeisiä ehdotuksia koskevassa jaksossa.

Adoptioneuvonta

Adoptioneuvontaa koskevia säännöksiä on eräiltä osin tarpeen täsmentää ja selkeyttää. Tämä koskee erityisesti adoption vahvistamisen jälkeen annettavaa adoptioneuvontaa eli niin sanottua jälkipalvelua. Sitä koskevat nykyiset säännökset ovat niin väljät, että on syntynyt epäselvyyttä siitä, mitä jälkipalveluun sisällöllisesti kuuluu ja kenellä on velvollisuus sen antamiseen. Nykyisen lain mukaan jälkipalvelu näyttäisi kuuluvan sekä ottolapsineuvontaan että kansainväliseen lapseksiottamispalveluun.

Laissa ei säädetä siitä mahdollisuudesta, että kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai ottolapsitoimisto voisi kieltäytyä antamasta adoptiolasta toivoville henkilöille adoptioneuvontaa. Käytännössä on kuitenkin esiintynyt yksittäisiä tapauksia, joissa adoptioneuvonnan antamisesta on kieltäydytty sillä perusteella, että adoptioneuvonnan antaja on pitänyt selvänä, että asianomaisten kohdalla adoption edellytykset eivät täyty.

Adoptioneuvonta on luonteeltaan tosiasiallista toimintaa, jossa muun ohella juuri selvitetään adoption edellytysten täyttymiseen vaikuttavia seikkoja. Sen ratkaiseminen, täyttyvätkö adoption edellytykset, kuuluu pääsääntöisesti vasta lupaviranomaiselle tai tuomioistuimelle. Adoptioneuvontaa antavien toimielinten voimavarojen tarkoituksenmukaisen käytön kannalta olisi kuitenkin perusteltua, että adoptioneuvonnan antaminen voitaisiin keskeyttää, jos neuvonnassa siihen asti saadun selvityksen perusteella on selvää, että edellytyksiä adoptioon ei ole olemassa. Koska adoptioneuvonnan keskeyttäminen merkitsee hakijoiden adoptioprosessin päättymistä, keskeyttämisen perusteista on syytä säätää laissa.

Adoptioneuvonnan keskeyttämisen yhteydessä on lisäksi huolehdittava adoptionhakijoiden oikeusturvan toteutumisesta. Nykyisten säännösten mukaan silloin, kun adoptioneuvontaa antaa kunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin, sen tekemä päätös adoptioneuvonnan keskeyttämisestä on valituskelpoinen hallintopäätös. Jos adoptioneuvonnan keskeyttää ottolapsitoimisto, päätökseen ei nykyisten säännösten mukaan voi hakea muutosta valittamalla, vaikka adoptioneuvonta on luonteeltaan julkinen hallintotehtävä. Tilanne ei ole sopusoinnussa sen perustuslain 124 §:ään perustuvan vaatimuksen kanssa, että julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa oikeusturvaa.

Kotimainen adoptioprosessi

Nykyiset säännökset johtavat siihen, että kotimaisessa adoptiossa lapseksiottamisen edellytysten arvioiminen painottuu tosiasiallisesti hyvin vahvasti ottolapsineuvontaan. Neuvonnassa selvitetään lapseksiottamisen edellytysten olemassaolo, huolehditaan lap-

sen sijoittamisesta lapseksiottajien luokse ja seurataan sijoituksen onnistumista. Vasta tämän jälkeen lapseksiottajat voivat tehdä käräjäoikeudelle lapseksiottamisen vahvistamista koskevan hakemuksen. Lapseksiottamisen edellytyksiä ei siis arvioida muun kuin ottolapsineuvonnan antajan toimesta ennen kuin lapsi on jo sijoitettu tulevien ottovanhempiensa luokse. Käräjäoikeus, jonka tehtävänä on lapseksiottamisen vahvistamista koskevan hakemuksen johdosta arvioida lapseksiottamisen edellytysten täyttyminen, asetetaan käytännössä tapahtuneiden tosiasioiden eteen.

Lapsen edun kannalta on tärkeää, että jo ennen lapsen sijoittamista lapseksiottajien luokse vallitsee riittävä varmuus siitä, että lapseksiottamisen edellytykset ovat käsillä. Myös adoptiolasta toivovien henkilöiden oikeusturvan kannalta nykyinen menettely kotimaisissa adoptioissa voi olla ongelmallinen. Jos ottolapsineuvonnan antaja katsoo, että ottolasta toivovat henkilöt eivät sovellu ottovanhemmiksi, tämä johtaa siihen, että neuvonnan antaja ei käytännössä koskaan sijoita heille lasta. Heillä ei nykyisten säännösten nojalla ole missään vaiheessa mahdollisuutta saattaa kysymystä soveltuvuudesta ottovanhemmiksi tuomioistuimen tutkittavaksi.

Edellä esitetyn perusteella on tarpeen kehittää kotimaista adoptioprosessia siten, että jo ennen lapsen sijoittamista varmistetaan huolellisesti siitä, että suunniteltu adoptio on lapsen edun mukainen. Samalla voidaan osaltaan vahvistaa kotimaasta adoptiolasta toivovien hakijoiden oikeusturvaa.

Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaansa

Lakiin ei nykyisin sisälly säännöksiä adoptiolapsen yhteydenpidosta aikaisempaan vanhempaansa adoption vahvistamisen jälkeen. Pääsääntöisesti adoptio merkitseekin sitä, että kaikki yhteydenpito adoptiolapsen ja aikaisempien vanhempien välillä katkeaa. Joissakin tapauksissa adoptioeuvonnan yhteydessä on kuitenkin tehty epävirallisia sopimuksia tai annettu lupauksia siitä, että adoptiovanhemmat esimerkiksi lähettävät lasta koskevia tietoja tai valokuvia aikaisemmalle vanhemmalle tai että lapsen ja aikaisemman vanhemman välillä muutoin jatketaan yhteydenpitoa muodossa tai toisessa. Jos adoptiovanhemmat eivät toimi lupauksensa mukaisesti, aikaisemmalla vanhemmalla ei kuitenkaan ole oikeudellisia keinoja reagoida asiaan.

Kansainvälisesti vertailtuna niin sanottu avoin adoptio on eri muodoissaan muodostunut yhä yleisemmäksi käytännöksi adoptioiden yhteydessä. Avoin adoptio ei ole yhtenäinen oikeudellinen käsite, vaan yhteisnimitys erilaisille järjestelyille, joille on ominaista, että lapsi adoptoidaan virallisesti adoptioperheeseen, mutta sosiaaliset suhteet lapsen biologisiin vanhempiin tavalla tai toisella säilyvät.

Ei ole realistista olettaa eikä perusteltua erityisesti pyrkiäkään siihen, että adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman välisen yhteydenpidon jatkuminen adoption vahvistamisen jälkeen muodostuisi käytännöksi kaikissa adoptioissa tai edes suurimmassa osassa niitä. Erityistilanteissa mahdollisuus vahvistaa yhteydenpito tuomioistuimen päätöksellä kuitenkin lisäksi käytettävissä olevia vaihtoehtoja harkittaessa, millainen järjestely on lapsen edun mukainen. Siksi on perusteltua ottaa lakiin säännökset adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman välisestä yhteydenpidosta.

Itsenäiset adoptiot ulkomailta

Lapseksiottamisesta annetun lain mukaan niin kutsutut itsenäiset adoptiot, joissa kansainvälinen adoptio toteutetaan ilman palvelunantajan myötävaikutusta, voidaan Helsingin hovioikeuden päätöksellä vahvistaa Suomessa päteviksi. Lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa on tosin todettu, että hovioikeuden vahvistamisen hakeminen lapseksiottamisen jo tapahduttua ei saisi muodostua keinoksi kiertää velvollisuutta hakea lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupa ennen ulkomailta tapahtuvaa lapseksiottamista (HE 107/1984 vp, s. 26/I). Nykyistä lakia on kuitenkin tulkittu niin, että se ei mahdollista vahvistamista koskevan hakemuksen hylkäämistä, vaikka lupamenettelyä tosiasiaassa olisikin kierretty.

Itsenäinen adoptio on yleisesti ottaen erittäin riskialtis tapa toteuttaa kansainvälisiä adoptioita. Itsenäisessä adoptiossa suomalaiset viranomaiset saavat tilaisuuden vasta jälkikäteen arvioida sitä, soveltuvatko adoptioijat adoptiovanhemmiksi ja onko adoptio muutenkin lapsen edun mukainen. Lisäksi palvelunantajan myötävaikutus adoptioprosessiin ja siihen liittyvä lapsen edun ja adoptioprosessin asianmukaisuuden valvonta puuttuu kokonaan. Tämän myötä lisääntyy vaara esimerkiksi siitä, että adoptioon liittyy lapsikauppaa tai että lapsen biologiset vanhemmat eivät ole antaneet asianmukaisesti suostumustaan adoptioon.

Toisaalta ongelmana on se, että nykyinen lainsäädäntö ei käytännössä tarjoa asianmukaista toimintavaihtoehtoa tilanteessa, jossa Suomessa asuva henkilö aikoo adoptoida esimerkiksi orvoksi jääneen sukulaislapsen sellaisesta vieraasta valtiosta, jonka kanssa mikään suomalainen palvelunantaja ei harjoita adoptioyhteistyötä. Hakija ei nimittäin voi saada lupaa kansainväliseen adoptioon, jollei hän saa kansainvälistä lapseksiottamispalvelua. Kansainvälistä lapseksiottamispalvelua taas käytännössä voi saada vain sellaista adoptiota varten, joka tapahtuu suomalaisen palvelunantajan yhteistyötahoksi hyväksytyin ulkomaisen palvelunantajan myötävaikutuksella. Näin ollen esimerkiksi vieraasta valtiosta tapahtuvassa sukulaisadoptiossa hakijan ainoaksi toimintavaihtoehtoksi usein jää se, että hän toteuttaa adoption itsenäisesti ja hakee sille jälkikäteen vahvistuksen Helsingin hovioikeudelta.

Itsenäisten adoptioiden ongelmia on käsitelty myös Euroopan neuvoston uudistetun adoptiosopimuksen yhteydessä. Yleissopimusta koskevasta selitysmuistiosta (explanatory report) ilmenee, että käytännössä useimmat adoptiossa ilmenneet väärinkäytökset liittyvät itsenäisiin adoptioihin. Selitysmuistion mukaan monet maat hyväksyvät kuitenkin itsenäiset adoptiot silloin, kun kyse on sukulaislapsen adoptiosta.

Edellä esitetyistä syistä on tarpeen kehittää lainsäädäntöä itsenäisten adoptioiden osalta. Yhtäältä on perusteltua, että tarkkaan rajatuissa tapauksissa mahdollistetaan ulkomailta asuvan lapsen adoptioiminen laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen silloinkin, kun suomalaisella palvelunantajalla ei ole hyväksyttyä yhteistyötahoa lapsen asuinpaikkavaltiossa. Toisaalta on itsenäiseen adoptioon liittyvien riskien vuoksi syytä nykyistä tehokkaammin estää lupamenettelyn kiertäminen.

Adoptioasioiden hallinto

Hallinnon yleisten kehittämislinjausten mukaisesti on perusteltua siirtää sosiaali- ja terveysministeriölle nykyisin kuuluvat adoptioasioiden hallintaan liittyvät operatiiviset tehtävät tehtävään soveltuvan muun viranomaisen käsiteltäviksi. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa toimilupien myöntäminen ottolapsitoimistoille ja kansainvälisen lapseksiottamispalvelun antajille. Samalla on tarkoituksenmukaista siirtää adoptioasioissa asiantuntija- ja keskusviranomaisena toimiva Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta pois sosiaali- ja terveysministeriön yhteydestä. Lisäksi lautakunnan tehtäviä ja kokoonpanoa koskevat säännökset on tarpeen saattaa ajan tasalle ottaen huomioon käytännön kokemukset ja adoptiotoiminnassa tapahtunut kehitys.

Yhteenveto

Edellä esitetyn perusteella on tarpeen uudistaa lapseksiottamista koskeva sääntely kokonaisuudessaan.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi adoptiota koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Nykyinen lapseksiottamisesta annettu laki kumottaisiin ja korvattaisiin uudella adoptiolalla.

Uudistuksen yleisenä ja ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista adoptioasioissa. Tämän ohella tarkoituksena on erityisesti yhdenmukaistaa adoptioprosessia kotimaisissa ja kansainvälisissä adoptioissa, parantaa asiaan osallisten oikeusturvaa adoptioprosessin eri vaiheissa, ehkäistä ennalta itsenäisiin adoptioihin liittyviä riskejä sekä kehittää adoptioasioita käsittelevien viranomaisten organisointia nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi.

Esityksessä ehdotetaan myös, että eduskunta hyväksyy Euroopan neuvoston uudistetun yleissopimuksen lasten adoptiosta. Yleissopimuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa sopimusvaltioiden adoptiota koskevaa sääntelyä ja adoptiomenettelyä ja ennen kaikkea edistää lapsen etua. Yleissopimus ehdotetaan saatettavaksi voimaan tavanomaiseen tapaan niin sanotulla blankettilalla. Esityksessä ehdotettu adoptiolaki on lisäksi asialliselta sisällöltään sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

Lapsen edun ensisijaisuus

Adoptiolakiin ehdotetaan kirjattavaksi periaate, jonka mukaan kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Sama periaate on vahvistettu muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 ja 21 artiklassa.

Tarkoituksena on, että periaatteen kirjaaminen lakiin ohjaa tuomioistuimia ja adoptiolupaviranomaista sekä muita adoptioasian hoitamiseen osallistuvia tahoja arvioimaan asiaa ennen kaikkea lapsen näkökulmasta sekä hakemaan sellaista ratkaisua tai toimenpidevaihtoehtoa, joka kussakin yksittäistapauksessa parhaiten vastaa lapsen etua.

Subsidiariteettiperiaatteen vahvistaminen

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 21 artiklan ja Haagin sopimuksen 4 artiklan mukaan kansainvälisissä adoptioissa tulee noudattaa niin sanottua subsidiariteettiperiaatetta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kansainvälistä adoptiota voidaan harkita, jos on ensiksi riittävästi tutkittu, voidaanko lapsi adoptoida tai sijoittaa sijaisperheeseen tai jollakin muulla sopivalla tavalla hoitaa hänen omassa maassaan. Subsidiariteettiperiaatteen merkityksen korostamiseksi adoptiolakiin ehdotetaan otettavaksi uusia säännöksiä, joista periaate kävisi nimenomaisesti ilmi.

Kansainvälisen adoptiopalvelun antajan tehtäviin kuuluu nykyisen säännöksen mukaan Suomessa asuvan adoptionhakijan välittäminen ulkomailla asuvalle lapselle, joka tarvitsee adoptiovanhemmat. Subsidiariteettiperiaatteen painottamiseksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että kyse tulee olla lapsesta, jolle ei voida löytää sopivia adoptiovanhempia asuinpaikkavaltioistaan.

Lisäksi ehdotetaan, että subsidiariteettiperiaate olisi otettava huomioon harkittaessa, myönnetäänkö suomalaiselle palveluntajalle lupa yhteistyöhön ulkomaisen palveluntajan kanssa. Luvan myöntäminen edellyttäisi vastaisuudessa muun ohella sitä, että yhteistyötä voidaan pitää perusteltuna ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen adoption tarve asianomaisessa valtiossa.

Adoptionhakijan ikään liittyvien edellytysten täsmentäminen

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi adoption edellytyksiä ottamalla lakiin uudet säännökset adoptoitavan ja adoptionhakijan välisestä vähimmäis- ja enimmäisikäerosta sekä adoptionhakijan enimmäisiästään. Näitä säännöksiä noudatettaisiin vain alaikäisen lapsen adoptioissa.

Ehdotuksen mukaan lapsen ja hakijan välisen ikäeron tulisi olla vähintään 18 vuotta ja se saisi olla enintään 42 vuotta. Lisäksi ehdotetaan, että adoptionhakija ei saisi olla 50 vuotta vanhempi. Hakijan vähimmäisiäksi ehdotetaan nykyisen lain mukaisesti 25 vuotta.

Ehdotetuista ikäero- ja ikävaatimuksista voitaisiin poiketa muun muassa silloin, kun on kysymys perheen sisäisestä adoptiosta tai kun lapsen ja hakijan välillä muutoin jo entuudestaan vallitsee lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde. Vaatimuksia sovellettaisiin siis käytännössä vain vieraan lapsen adoptioissa. Niissäkään vaatimusten soveltaminen ei olisi ehdotonta. Vaatimuksista voitaisiin poiketa, jos adoption vahvistamiseen yksittäistapauksessa on lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

Enimmäisikäeroa ja enimmäisikää koskevien uusien vaatimusten ensisijaisena tavoitteena on lapsen edun edistäminen. Adoptiovanhempien tulee kyetä turvaamaan adoptiolapselle riittävä huolenpito, kasvatus ja elatus lapsen itsenäistymiseen saakka. On tärkeää, että adoptiovanhemmat kykenevät huolehtimaan lapsesta täysi-ikäisyyteen asti ja olemaan hänen tukenaan myös varhaisessa aikuisiässä. Adoptiolapsi on jo kerran menettänyt vanhempansa ja hänellä saattaa olla taustalla muitakin menettämiskokemuksia. Tämän vuoksi lasta tulisi varjella uusilta menettämiskokemuksilta ja niiden todennäköisyys lapsen tulevassa elämässä tulisi minimoida.

Kun adoptiolupia on myönnetty voimassa olevan lain nojalla, on vakiintuneesti noudatettu käytäntöä, jonka mukaan lapsen ja adoptiovanhemman ikäeron ei tulisi olla 45 vuotta suurempi, ellei erityisiä syitä tästä pääsäännöstä poikkeamiselle ole. Käytäntö on kehittynyt useita vuosia sitten, jolloin kansainvälisen adoption kautta tuli Suomeen pääsääntöisesti hyvin nuoria ja useimmiten terveitä lapsia. Kansainvälisissä adoptioissa viime vuosina tapahtunut kehitys on merkinnyt sitä, että ulkomailta adoptoitavat lapset ovat usein aikaisempaa vanhempia ja entistä selvemmin erityisen hoivan ja tuen tarpeessa. Kotimaisen adoption taustalla saattaa puolestaan nykyisin olla esimerkiksi äidin päihteiden käyttöä raskausaikana, mikä asettaa adoptiovanhemmuudelle erityisiä vaatimuksia. Kun adoptiovanhemmuus on tällaisten seikkojen vuoksi useissa tapauksissa muuttunut aikaisempaa vaativammaksi, ei ole perusteltua kirjata lakiin tähän saakka vallinnutta käytäntöä sellaisenaan. Jotta adoptiovanhemmilla varmemmin olisi riittävästi voimavaroja ja jaksamista huolehtia kasvatustehtävästään, on uuden lain säätämisen yhteydessä syytä alentaa sallittua enimmäisikäeroa tähänastiseen käytäntöön verrattuna.

Yhtenä perusteena ehdotetuille ikävaatimuksille on myös kotimaisessa ja kansainvälisessä adoptiossa nykyisin noudatettavien, toisistaan poikkeavien käytäntöjen yhdenmukaistaminen. Nykyisen käytännön perusteella kansainväliseen adoptioon myönnetään lupia sellaisille henkilöille, jotka ikänsä vuoksi eivät käytännössä voisi saada kotimaista adoptiolasta. Tätä voidaan pitää ristiriitaisena ja perusteettomana. Kansainvälisesti adoptoitavat lapset tarvitsevat yleisesti ottaen vähintään yhtä paljon ja yhtä pitkään vanhempiansa hoivaa ja huolenpitoa kuin kotimaisen adoption kautta perheeseen tulevat lapset.

Vertailumielessä voidaan kiinnittää huomiota myös suomalaisten synnyttäjien ikäjakaumaan. Vuonna 2008 suomalaisten synnyttäjien keski-ikä oli 30,1 vuotta. Synnyttäjiä oli 40–44 -vuotiaita 2 051 eli 3,5 prosenttia ja 45-vuotiaita tai vanhempia vain 102 eli 0,2 prosenttia (THL/SVT Tilastoraportti 22/2009). Adoptiolupia myönnettäessä nykyisin noudatettu käytäntö johtaa siis siihen, että adoptiolasten vanhemmat voivat olla selvästi iäkkäämpiä kuin samanikäisten lasten biologiset vanhemmat pääsääntöisesti ovat. Nyt ehdotettuja ikään liittyviä vaatimuksia voidaan pitää perusteltuina adoptoitavien lasten edun kannalta myös siksi, että niiden avulla voidaan välttää sellainen kehityskulku, jonka seurauksena adoptiolapsista muodostuu muista lapsista erottuva ryhmä siinä suhteessa, että heidän vanhempansa ovat selvästi iäkkäämpiä kuin muiden samanikäisten lasten vanhemmat.

Enimmäisikäeroa ja enimmäisikää koskevien säännöselähdotusten taustalla on myös tarve tehostaa adoptioneuvonnan voimavarojen käyttöä. Esityksen yhtenä keskeisenä lähtökohtana on pyrkimys adoptioneuvonnan laadulliseen kehittämiseen. Samoin tavoitteena

on turvata mahdollisimman kattavat adoptioneuvonnan jälkipalvelut adoption vahvistamisen jälkeen. Hakijoiden ikään liittyvien vaatimusten selkeyttäminen lakiin otettavilla säännöksillä edistää osaltaan sitä, että adoptioneuvonnan rajallisia voimavaroja ei jouduta käyttämään neuvonnan antamiseen sellaisille adoptionhakijoille, joiden osalta neuvonta ei heidän iästään johtuen todennäköisesti kuitenkaan tulisi johtamaan adoptioon.

Ehdotuksen taustalla on osaltaan myös viimeaikainen kehitys kansainvälisissä adoptioissa. Monet aikaisemmin lapsia adoptioon luovuttaneet valtiot ovat muun muassa valtion sisäisen adoption kehittämisen ansiosta voineet olennaisesti vähentää lasten luovuttamista kansainväliseen adoptioon. Tämän seurauksena kansainvälisen adoption kautta lasta toivovia hakijoita on moninkertaisesti suhteessa adoptoitavien lasten määrään. Suuri määrä hakemuksia kuormittaa luovuttavien valtioiden adoptioviranomaisia ja -toimielimiä. Haagin sopimuksen soveltamista koskevassa hyvien käytäntöjen oppaassa onkin esitetty suositus, että myös lapsia vastaanottavat valtiot osaltaan aikaisempaa tehokkaammin karsisivat adoptionhakijoita ennen hakemusten lähettämistä luovuttaviin valtioihin. Ottamalla ehdotetut ikävaatimukset käyttöön Suomi voi Haagin sopimuksen osapuolena osaltaan toimia tämän suosituksen mukaisesti.

Yhä useampi, erityisesti kansainvälisen adoption kautta sijoitettava lapsi on iältään jo vanhempi, esimerkiksi kouluikäinen. Jos adoptionhakijan ikää koskisi pelkästään vähintään 42 vuoden ikäeroa koskeva vaatimus, huomattavan iäkkäätkin hakijat voisivat adoptoida varttuneemman lapsen. Tätä ei voida pitää lapsen edun näkökulmasta toivotavana, sillä jo kouluiän saavuttaneen lapsen adoptioiminen asettaa usein adoptiovanhemmuudelle erityisiä vaatimuksia. Rajaamalla adoptionhakijan enimmäisikä 50 vuoteen pyritään turvaamaan se, että kaikki adoptiolapset, mutta erityisesti myös ne, jotka tarvitsevat erityisen paljon apua ja tukea, saisivat sellaiset adoptiovanhemmat, jotka mahdollisimman hyvin ja pitkään jaksavat huolehtia heidän hoidostaan ja kasvatuksesta.

Asiaa arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota vielä siihen, että viime vuosina sekä kotimaisessa että kansainvälisessä adoptiossa adoptionhakijoita on ollut runsaasti suhteessa adoptiota tarvitseviin lapsiin. Ikävaatimusten tiukentamiseen ei näin ollen liity vaaraa, että kaikille adoptiovanhempia tarvitseville lapsille ei vastaisuudessa löytyisi sopivia adoptiovanhempia.

Avioliitto yhteisadoption edellytyksenä

Ehdotetun adoptiolain mukaan vain aviopuolisot voisivat adoptoida yhdessä. Tämä vastaa nykyistä lakia. Työryhmän toimeksiantoon ei ole kuulunut harkita rekisteröityjen parien yhteisadoption mahdollistamista. Työryhmän enemmistö ei myöskään ole katsonut olevan riittäviä perusteita muuttaa lakia siten, että avopuolisot saisivat mahdollisuuden adoptoida yhdessä. Tämä näkemys perustuu seuraaviin näkökohtiin.

Adoption edellytyksiä säänneltäessä on syytä ennen kaikkea harkita, millaiset lainsäädännölliset ratkaisut parhaalla mahdollisella tavalla edistävät sitä, että adoptio on lapsen edun mukainen ja että lapsi saa adoption myötä mahdollisimman vakaat ja turvalliset kasvuolosuhteet. Kun adoptionhakijoina ovat parisuhteessa elävät henkilöt,

sääntelyn on näin ollen turvattava se, että ennen adoptiota voidaan mahdollisuuksien mukaan varmistua siitä, että hakijoiden parisuhde on vakaalla pohjalla.

Ulkopuolisen henkilön on esimerkiksi adoptioneuvonnassa tai adoptiolupaa myönnettäessä väistämättä erittäin vaikea arvioida hakijoiden parisuhteen laatua ja kestävyyttä. Siksi on välttämätöntä, että adoption edellytysten täyttymistä harkittaessa on mahdollista kiinnittää huomiota myös sellaisiin selkeästi todettaviin objektiivisiin seikkoihin, joiden voidaan osaltaan katsoa kuvaavan parisuhteen luonnetta ja ennustavan sen kestävyyttä. Yksi tällainen seikka on avioliiton solmiminen. Vaikka avioliiton solmimista ei sinänsä voidakaan pitää takeena parisuhteen kestävyudesta, sitä voidaan kuitenkin pitää yhtenä osoituksena avioliiton solmivien henkilöiden tahdosta elää pysyvässä parisuhteessa. Kun myös lapsen adoptioiminen yhdessä vastaavasti edellyttää hakijoiden vakaa tahtoa sitoutua elämään yhdessä perheenä, avioliiton solmimiselle on syytä jatkossakin antaa merkitystä adoption edellytyksiä säänneltäessä.

Asiaa arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota myös avioliittoon liittyviin oikeusvaikutuksiin. Aviopuolisoiden erotessa tulevat sovellettaviksi yhteiselämän lopettamista koskevat säännökset. Niiden nojalla tuomioistuimien voi esimerkiksi päättää, että se puolisoista, joka on enemmän asunnon tarpeessa, saa asunnon omistussuhteista riippumatta jäädä asumaan yhteiseen kotiin. Toisen aviopuolison kuollessa erityisesti lesken oikeus pitää puolisoita yhteisenä kotina käytetty asunto ja tavanmukainen asuntoirto- ja jakamattomana hallinnassaan turvaa lesken ja hänen kanssaan elävien lasten asumista.

Edellä mainitut, aviopuolisoita koskevat säännökset luovat välillisesti perusturvallisuutta ja pysyvyyttä myös adoptiolapselle adoptiovanhempien erotessa tai toisen heistä kuollessa. Tämä on tärkeää ottaen huomioon sen, että adoptoitavalla lapsella on tyypillisesti taustallaan jo useita menetyksiä ja erokokemuksia ja näin ollen erityinen vakiintuneen ja turvallisen kasvuympäristön tarve.

Ottaen huomioon myös sen, että sekä kotimaisessa että kansainvälisessä adoptiossa adoptionhakijoita on runsaasti suhteessa adoptiota tarvitseviin lapsiin, ei voida katsoa olevan lapsen edusta johtuvaa tarvetta adoptionhakijoiden piirin laajentamiselle siten, että avopuolisoiden yhteisadoptio tehtäisiin mahdolliseksi.

Biologisen isän aseman vahvistaminen adoptioprosessissa

Esityksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa adoptoitavan lapsen biologisen isän asemaa adoptioprosessissa.

Biologisen isän aseman vahvistamiseksi adoptiolakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomaiset säännökset, jotka koskevat adoption suhdetta vanhemmuuden vahvistamiseen. Jos adoptoitavan lapsen vanhemmuutta ei ole vahvistettu, mutta on aihetta otaksua, että vanhemmuus voitaisiin myöhemmin vahvistaa, alaikäisen adoptio voidaan ehdotuksen mukaan vahvistaa vain erittäin painavista syistä, jos sen harkitaan olevan ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista. Lisäksi ehdotetaan, että jos vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, alaikäisen adoptiota ei pääsääntöisesti saa vahvistaa ennen kuin vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Ehdotetuista säännöksistä seuraisi, että lapsen biologisen isän henkilöllisyys tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan selvittämään ja hänen isyytensä vahvistamaan ennen adoptiota. Tämä on tärkeää sen turvaamiseksi, että myös isän halu ja valmiudet huolehtia lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta tulevat arvioiduiksi ennen kuin lapsi adoptoidaan. Niissäkin tapauksissa, joissa isällä ei ole halua tai mahdollisuutta huolehtia lapsesta ja joissa sen vuoksi lopulta päädytään adoptioon, ehdotetuilla säännöksillä edistetään sitä, että lapsella on myöhemmin mahdollisuus saada adoptiota koskevista asiakirjoista tietoonsa biologisen isän henkilöllisyys.

Biologisen isän aseman vahvistamiseksi ehdotetaan lisäksi, että adoptiosuostumuksen antamiseen liittyvää pakollista harkinta-aikaa sovellettaisiin myös isään. Nykyisessä laissa säädetään vähintään kahdeksan viikon harkinta-ajasta, joka alkaa lapsen syntymästä ja jonka kuluessa äidin suostumusta adoptioon ei saa ottaa vastaan. Tämä harkinta-aika ulotettaisiin uudessa laissa koskemaan myös isän suostumuksen vastaanottamista.

Adoptioeuvonnan kehittäminen

Adoptiolakiin ehdotetaan otettavaksi nykyistä kattavammat ja täsmällisemmät säännökset adoptioeuvonnasta. Tarkoituksena on erityisesti luoda edellytyksiä adoptioeuvonnan sisällölliselle kehittämiselle.

Lapsen asemaa ja lapsen edun huomioon ottamista adoptioprosessissa ehdotetaan vahvistettavaksi siten, että adoptioeuvontaa antavan kunnan sosiaalihuollon toimielimen tai adoptiotoimiston olisi nimettävä adoptoitavalle lapselle hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Ehdotuksen tarkoituksena on turvata se, että adoptioasiaa käytännössä hoitaa ja adoptoitavan lapsen etua asiassa valvoo koko adoptioprosessin ajan tietty tähän tehtävään nimetty sosiaalityöntekijä.

Uudistuksen yhtenä tavoitteena on turvata se, että adoptioeuvontaan ei liittyisi adoptoitavan lapsen edun kannalta haitallisia viiveitä. Tässä tarkoituksessa lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan adoptioeuvonnan antaminen on aloitettava viivytyksettä, kun lapsensa luovuttamista adoptioon harkitseva vanhempi on pyytänyt adoptioeuvonnan järjestämistä. Adoptioeuvonnan jouduttamiseksi lakiin ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan adoptioeuvonnan antajan on lapsen tultua sijoitetuksi adoptionhakijan luokse ryhdyttävä viivytyksettä toimenpiteisiin, joilla tuetaan ja seurataan sijoituksen onnistumista.

Erittäin tärkeä osa adoptioprosessia on lapsen sijoittaminen tulevien adoptiovanhempinsa luokse eli käytännössä lapselle sopivimman adoptioperheen valinta adoptiolasta toivovien hakijoiden joukosta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi kokonaan uudet säännökset niistä periaatteista, joita sijoittamisratkaisua tehtäessä olisi noudatettava. Jotta adoptioperheen valinta tapahtuisi mahdollisimman perusteellisesti ja monipuolisesti harkiten, ehdotetaan säädettäväksi, että lapsen sijoittamista ei voisi tehdä yksittäinen sosiaalityöntekijä, vaan se olisi aina tehtävä parityönä.

Adoptiolakiin ehdotetaan otettavaksi nykyistä tarkemmat säännökset myös niin sanotusta jälkipalvelusta eli adoption vahvistamisen jälkeen annettavasta adoptioeuvonnasta.

Säännöksillä pyritään erityisesti siihen, että adoption vahvistamisen jälkeen annettavat neuvontapalvelut kehittyisivät nykyistä kattavamiksi ja monipuolisemmiksi ja että adoptioon mahdollisesti liittyviin ongelmiin puututtaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Jälkipalvelua koskevan säännöksen mukaan adoptioneuvonnan antajan olisi tarvittaessa annettava adoptiolapselle sekä hänen aikaisemmille vanhemmilleen ja adoptiovanhemmilleen neuvontaa, apua ja tukea kaikissa adoptioon liittyvissä kysymyksissä myös adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptiovanhemmille olisi lisäksi tarjottava mahdollisuus siihen, että adoptiolapsen ja -perheen erityisen avun ja tuen tarve selvitetään tarvittavassa laajuudessa. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa ohjattava adoptiolapsi ja -perhe sekä lapsen aikaisemmat vanhemmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sosiaali- tai terveystalvelujen taikka muun avun ja tuen piiriin.

Uudistuksen yhtenä tavoitteena on myös selkeyttää adoptioneuvonnan antajan ja kansainvälisestä adoptiopalvelusta huolehtivan palvelunantajan rooleja jälkipalvelussa. Päävastuu adoption vahvistamisen jälkeen annettavasta neuvonnasta, avusta ja tuesta olisi ehdotuksen mukaan adoptioneuvonnan antajalla. Palvelunantajan tehtäviin jälkipalvelussa kuuluisi lähinnä tietojen antaminen sen säilytettävänä olevista adoptioasiakirjoista, avustaminen lapsen alkuperää koskevien lisätietojen hankkimisessa lapsen alkuperävaltiosta sekä tarvittaessa tuen ja ohjauksen antaminen tietoja luovutettaessa. Ehdotetun tehtävienjaon tarkoituksena on selkeyttää ja parantaa adoptiolasten ja -perheiden asemaa jälkipalveluiden käyttäjinä. Adoption vahvistamisen jälkeen annettava adoptio-neuvonta on nimittäin kunnan järjestämisvastuulle kuuluva maksuton sosiaalipalvelu, kun taas kansainväliseen adoptiopalveluun kuuluvista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset voidaan kattaa palvelunantajan perimällä palvelumaksulla.

Jotta adoptioneuvonnan voimavarojen käyttö voidaan kohdentaa mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että adoptio-neuvonnan antaja voi tietyin edellytyksin keskeyttää adoptio-neuvonnan antamisen adoptionhakijalle. Keskeyttämisspätös voitaisiin tehdä, jos neuvonnassa esille tulleiden seikkojen perusteella on ilmeistä, ettei edellytyksiä adoptioon ole olemassa.

Kotimaisen adoptioprosessin kehittäminen

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kotimaiseen adoptioprosessiin. Tavoitteena on ennen kaikkea turvata se, että jo ennen adoptoitavan lapsen sijoittamista adoptionhakijoiden luokse varmistutaan siitä, että suunniteltu adoptio on lapsen edun mukainen. Samalla on tavoitteena, että adoptioprosessi olisi adoptionhakijoiden kannalta nykyistä selkeämpi ja läpinäkyvämpi.

Edellä mainittuja tavoitteita ehdotetaan edistettäväksi siten, että kotimaista adoptioprosessia lähennetään kansainvälisissä adoptioissa jo nykyisin noudatettavaan menettelyyn. Kotimaisessakin adoptioprosessissa kysymys adoptionhakijoiden soveltuvuudesta adoptiovanhemmiksi olisi lakiehdotuksen mukaan pääsääntöisesti saatettava erillisen lupaviranomaisen käsiteltäväksi. Luvan myöntäminen olisi edellytys sille, että adoptio-neuvonnan antaja saa sijoittaa lapsen adoptionhakijoiden luokse. Kotimaisessakin adop-

tiossa siis nykyistä selvemmin erotettaisiin toisistaan yhtäältä adoptioneuvonnassa tapahtuva adoption edellytysten selvittely ja toisaalta tämän selvittelyn päätteeksi tapahtuva hakijoiden soveltuvuuden arviointi, jonka tekee erillinen lupaviranomainen.

Lupaviranomainen olisi lakiehdotuksen mukaan sama riippumatta siitä, aikooko hakija adoptoida Suomessa vai ulkomailla asuvan lapsen. Näin voidaan turvata yhdenmukaisten periaatteiden ja vaatimustason noudattaminen kotimaisessa ja kansainvälisessä adoptiossa.

Lupamenettelyä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan sellaisia kotimaisia adoptioita, joissa on kysymys tosiasiallisesti vallitsevan perhetilanteen oikeudellisesta vahvistamisesta. Siksi lupavaatimuksesta ehdotetaan säädettäväksi poikkeus niitä tilanteita varten, joissa on kysymys perheen sisäisestä adoptiosta tai joissa lapsi muutoin on ollut vakiintuneesti tulevan adoptiovanhemman hoidettavana ja kasvatettavana.

Ehdotettu lupamenettely ei korvaa adoptioneuvontaa eikä myöskään sijoittamisen jälkeen tapahtuvaa adoption vahvistamista tuomioistuimen päätöksellä. Lopullinen ratkaisuvalta sen suhteen, vahvistetaanko kotimainen adoptio vai ei, säilyy lakiehdotuksen mukaan nykyiseen tapaan käräjäoikeudella.

Adoptionhakijoiden rekisteri

Kotimaista adoptioprosessia ehdotetaan kehitettäväksi myös siten, että perustetaan valtakunnallinen adoptionhakijoiden rekisteri. Siihen merkittäisiin tiedot adoptioluvan saaneista hakijoista. Adoptioneuvonnan antaja voisi käyttää rekisteriä apunaan, kun se etsii adoptoitavalle lapselle sopivaa adoptioperhettä.

Valtakunnallisen rekisterin voidaan arvioida helpottavan sopivien adoptioperheiden löytämistä varsinkin sellaisille lapsille, joiden hoitaminen edellyttää adoptiovanhemmilta erityisiä valmiuksia esimerkiksi lapsella olevan sairauden tai vamman vuoksi. Myös jäljempänä selostettava sääntely, joka mahdollistaa adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman välistä yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vahvistamisen, saattaa synnyttää tilanteita, joissa sopivan adoptioperheen löytäminen on nykyistä vaikeampaa. Rekisteristä voi olla apua etsittäessä sellaisia adoptionhakijoita, joilla on valmiudet ylläpitää adoptiolapsen suhdetta aikaisempiin vanhempiinsa.

Kotimaasta adoptiolasta toivovien hakijoiden merkitseminen valtakunnalliseen rekisteriin on myös omiaan edistämään sitä, että hakijoilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet tulla arvioiduiksi mahdollisena adoptioperheenä riippumatta esimerkiksi siitä, onko heille antanut adoptioneuvontaa heidän kotikuntansa sosiaalihuollon toimielin vai adoptiotoimisto.

Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaansa

Esityksessä ehdotetaan adoptiolakiin otettavaksi kokonaan uudet säännökset alaikäisen adoptiolapsen yhteydenpidosta aikaisempaan vanhempaansa. Tuomioistuimien voisi ehdotuksen mukaan vahvistaa aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien tekemän sopimuksen lapsen oikeudesta tavata aikaisempaa vanhempaansa tai pitää häneen muulla tavoin yhteyttä. Edellytyksenä olisi, että sopimuksen mukaisen yhteydenpidon harkitaan olevan lapsen edun mukaista. Sopimus voitaisiin vahvistaa adoption vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen.

Tuomioistuimen vahvistaman yhteydenpidon tulisi lakiehdotuksen mukaan aina perustua lapsen aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien väliseen sopimukseen. Lapsen edun kannalta on pidetty tärkeänä, että yhteydenpitoa ei vahvisteta tuomioistuimen päätöksellä, elleivät osapuolet ole päässeet siitä keskenään yhteisymmärrykseen ja siten osoittaneet valmiutensa huolehtia siitä, että sovittu yhteydenpito toteutuu myös käytännössä. Näin voidaan vähentää vaaraa siitä, että yhteydenpidon toteuttamiseen myöhemmin liittyy lapsen kannalta haitallisia ristiriitoja.

Jos adoptiovanhemmat laiminlyövät noudattaa tuomioistuimen vahvistamaa sopimusta, se voitaisiin panna täytäntöön samaan tapaan kuin lapsen tapaamisoikeutta koskeva päätös. Erona tapaamisoikeuden täytäntöönpanoon olisi kuitenkin se, että yhteydenpitoa koskevaa sopimusta täytäntöön pantaessa lasta ei voitaisi määrätä noudettavaksi. Tämän eroavuuden perusteena on se, että adoptiolain nojalla vahvistetussa yhteydenpidossa ei ole kyse voimassa olevan vanhemmuussuhteen ylläpitämisestä. Tämän vuoksi ei ole katsottu tarpeelliseksi, että tällaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi voidaan käyttää niin voimakasta keinoa kuin lapsen noutoa.

Laissa säädetty mahdollisuus yhteydenpidon vahvistamiseen merkitsee sitä, että adoptioasiaa ratkaistaessa on käytettävissä nykyistä monipuolisempi valikoima keinoja, joilla voidaan edistää lapsen edun toteutumista kunkin yksittäistapauksen olosuhteita vastaavalla tavalla.

Yhteydenpidon vahvistaminen voi käytännössä olla lapsen edun mukaista erityisesti silloin, kun sijaisvanhemmat adoptoivat sijaishuollossa olleen lapsen, joka on sijaishuollon aikana pitänyt yhteyttä biologisiin vanhempiinsa lastensuojelulain (417/2007) säännösten mukaisesti. Tällaisessa tilanteessa sijaisvanhemmista tulisi adoption myötä lapsen juridisia vanhempia, mutta lapsen yhteydenpito biologisiin vanhempiin voisi jatkua käytännössä ennallaan. Adoptiolla ja yhteydenpidon vahvistamisella mahdollistetaan siten samanaikaisesti lapselle tärkeiden ihmissuhteiden pysyvyys adoptioperheessä ja yhteyden säilyminen biologisiin vanhempiin. Tietoisuus siitä, että yhteydenpitoa koskeva sopimus voidaan adoption yhteydessä vahvistaa tuomioistuimen päätöksellä ja että vahvistettu sopimus voidaan tarvittaessa panna täytäntöön, voi auttaa biologisia vanhempia heidän harkitessaan suostumuksen antamista siihen, että sijaisvanhemmat adoptoivat lapsen.

Oikeusturvan parantaminen

Adoptioprosessin eri vaiheissa tehdään päätöksiä, jotka voivat adoptionhakijan kannalta tosiasiallisesti merkitä adoptioprosessin keskeytymistä. Hakijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että hän voi hakea tällaisiin päätöksiin muutosta riippumatta siitä, tekeekö päätöksen viranomainen vai yksityisoikeudellinen yhteisö, joka saamansa toimiluvan perusteella antaa adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua. Hakijan oikeusturvan parantamiseksi esityksessä ehdotetaan, että hakijalla olisi oikeus hakea muutosta päätökseen, jolla adoptioneuvonnan antaja keskeyttää adoptioneuvonnan antamisen tai jolla palvelunantaja kieltäytyy kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta tai keskeyttää sen antamisen.

Muutoksenhakua koskevia säännöksiä ehdotetaan kehitettäväksi myös siten, että adoptiota koskevan asian käsittelyyn hallinto-oikeudessa osallistuisi lastensuojeluun perehtynyt asiantuntijajäsen. Ehdotus pohjautuu siihen, että ratkaistaessa adoptioasiassa tehtyä valitusta hallinto-oikeudessa keskeisenä ongelmakysymyksenä on useimmiten se, onko hakija kelpoinen ja sopiva adoptiovanhemmaksi ja onko adoptioprosessin jatkaminen siten lapsen edun mukaista. Tätä kysymystä tulee voida arvioida hallinto-oikeudessa mahdollisimman luotettavasti ja monipuolisesti sekä ennen kaikkea lapsen etua silmällä pitäen. Siksi on perusteltua, että asian käsittelemiseen ja ratkaisemiseen hallinto-oikeudessa osallistuu asiantuntijajäsen. Tämä ei edellytä uusia organisatorisia järjestelyjä, koska lastensuojeluasioissa jo nykyisin toimivat asiantuntijajäsenet voivat osallistua myös adoptioasioita koskevien muutoksenhakemusten käsittelyyn.

Helsingin hovioikeuden päätökseen ulkomaisen adoptiopäätöksen tunnustamista koskevassa asiassa ei voimassa olevan lain mukaan saa hakea muutosta. Oikeusturvan parantamiseksi esityksessä ehdotetaan, että tällaiseen päätökseen saisi vastaisuudessa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta.

Itsenäiset adoptiot

Esityksessä ehdotetaan muutoksia säännöksiin, jotka koskevat ulkomailta ilman palvelunantajaa toteutettavia adoptioita ja niiden tunnustamista Suomessa. Ehdotusten keskeisenä tarkoituksena on ehkäistä ennalta itsenäisiin adoptioihin liittyviä riskejä, kuten lapsikauppaa.

Ehdotuksen mukaan adoptiolautakunta voisi tietyin edellytyksin myöntää etukäteen luvan ilman palvelunantajaa tapahtuvaan adoptioon. Luvan myöntäminen edellyttäisi muun muassa sitä, että adoption yleiset edellytykset täyttyvät, että hakijalle on annettu adoptioneuvontaa ja että adoptiota ei ole mahdollista toteuttaa palvelunantajan välityksellä. Lupa voitaisiin myöntää vain, jos adoptoitava lapsi on hakijan tai hänen aviopuolisonsa lähisukulainen tai hakijan adoptiolapsen aikaisempi lähisukulainen (käytännössä lähinnä adoptiolapsen biologinen sisarus) taikka lapsi on ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana. Luvan myöntäminen ilman palvelunantajaa tapahtuvaan vieraan lapsen adoptioon ei siis olisi mahdollista. Adoptiolautakunnan myöntämän luvan perusteella ilman palvelunantajan myötävaikutusta tapahtunut adoptio tunnustettaisiin Suomessa päteväksi ilman eri vahvistusta.

Lakiehdotuksella pyritään myös nykyistä tehokkaammin estämään lupamenettelyn kiertäminen. Siksi ehdotetaan, että jos Suomessa asuva henkilö adoptoi alaikäisen lapsen vieraasta valtiosta ilman adoptiolautakunnan lupaa, tällaista adoptiota ei voitaisi enää tunnustaa Suomessa päteväksi edes Helsingin hovioikeuden päätöksellä.

Lupasäännösten kiertämisen estämiseksi ehdotetaan lisäksi rajoitettavaksi niitä perusteita, joiden nojalla ulkomainen adoptiopäätös voidaan Suomessa tunnustaa päteväksi ilman eri vahvistusta. Ulkomaisen adoptiopäätöksen tunnustaminen ilman eri vahvistusta edellyttäisi paitsi sitä, että kummallakin adoptionhakijalla on adoptiohetkellä ollut asuinpaikka valtiossa, jossa adoptio on tapahtunut, myös sitä, että he ovat asuneet siellä keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoptiota. Näin pyritään turvaamaan se, että adoption tunnustamista koskeva asia olisi nykyistä kattavammin saatettava Helsingin hovioikeuden käsiteltäväksi tilanteissa, joissa ei ole yksiselitteistä, missä valtiossa hakijoilla on adoption vahvistamishetkellä ollut asuinpaikka.

Adoptioasioiden hallinto

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi adoptioasioita käsittelevien viranomaisten organisointi. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta ehdotetaan lakkautettavaksi. Sen tilalle perustettaisiin uusi adoptiolautakunta, joka toimisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) yhteydessä. Adoptiolautakunnan toimivalta olisi laajempi kuin nykyisen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan, sillä adoptiolautakunta käsitelisi myös kotimaista adoptiota koskevia asioita.

Ehdotus on sopusoinnussa hallinnon yleisten kehittämislinjausten kanssa, joiden mukaan pyrkimyksenä on siirtää operatiiviset tehtävät ministeriötasolta muiden viranomaisten hoidettavaksi. Valvira sopii adoptiolautakunnan sijoituspaikaksi, koska viraston toimivaltaan kuuluu muun muassa sosiaalihuollon lupa- ja valvontatehtäviä mukaan luettuna lastensuojelu ja koska virastossa jo nykyisin toimii muitakin samankaltaisia lautakuntia, jotka hoitavat niille uskottuja erityistehtäviä.

Adoptiolautakunnan toiminta ehdotetaan organisoitavaksi nykyistä lautakuntaa tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. Adoptiolautakunta käsitelisi toimivaltaansa kuuluvat yksittäisiä asianosaisia koskevat asiat jakaantuneena jaostoihin. Lautakunnan täysistunnon tehtävänä olisi seurata kehitystä kotimaisissa ja kansainvälisissä adoptioasioissa sekä tehdä tarvittaessa aloitteita adoptiota koskevissa kysymyksissä.

Adoptio toimiston ja kansainvälisen adoptiopalvelun antajan toimilupia koskevien asioiden käsittely ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali- ja terveysministeriöstä Valviralle ja adoptiolautakunnalle.

Perintöoikeus ennen 1.1.1980 tapahtuneissa adoptioissa

Esityksessä ehdotetaan olennaisia muutoksia ennen 1.1.1980 adoptoitujen henkilöiden perintöoikeudelliseen asemaan. Tällainen henkilö saisi lakiehdotuksen mukaan adoptiovanhempiansa suvussa samanlaiset oikeudet perintöön kuin adoptiovanhempiansa

biologinen lapsi. Jos ennen 1.1.1980 adoptoidulla henkilöllä ei ole rintaperillisiä eikä puolisoa, häneltä jäänyt perintö jaettaisiin perintökaaren (40/1965) säännösten mukaisesti hänen adoptiosukunsa perimispolvessa oleville sukulaisille. Adoptiolapsen biologiset sukulaiset eivät siis enää vastaisuudessa voisi periä adoptiolasta, vaikka adoptio on vahvistettu ennen 1.1.1980.

Edellä mainittujen muutosehdotusten taustalla on se, että yhteiskunnassa nykyisin laajasti vallitsevan käsityksen mukaan adoptiolapsi tulee oikeudelliselta asemaltaan rinnastaa adoptiovanhempiansa biologiseen lapseen. On vahvoja perusteita otaksua, että useat sellaiset henkilöt, jotka on adoptoitu ennen 1.1.1980 tai joiden sukuun on adoptoitu lapsi ennen 1.1.1980, eivät tule edes ajatelleeksi sitä, että ennen 1.1.1980 adoptoidulla henkilöllä ei lain mukaan ole perintöoikeudellisissa kysymyksissä samanlaista asemaa kuin adoptiovanhempiansa biologisella lapsella. Jos lain mukaan toteutettavan perinnönjaon lopputulos poikkeaa siitä, millaiseksi adoptoitu henkilö ja hänen uuden sukunsa jäsenet ovat mieltäneet adoptoidun henkilön perintöoikeudellisen aseman, lain mukainen lopputulos voidaan usein kokea adoptoitua henkilöä syrjiväksi ja epäoikeudenmukaiseksi.

Ainoaksi poikkeukseksi ennen 1.1.1980 adoptoitujen henkilöiden perintöoikeudellisessa asemassa jäisi ehdotuksen mukaan se, että tällainen henkilö perisi edelleen biologiset sukulaisensa siten kuin ennen 1.1.1980 voimassa olleessa laissa on säädetty. Syynä tämän poikkeuksen säilyttämiseen on se, että ei ole katsottu olevan riittäviä perusteita heikentää adoptiolapsen perintöoikeudellista asemaa siitä, mikä oli voimassa adoptiohetken lain mukaan. Jos adoptoitu henkilö itse haluaa katkaista perintöoikeudellisen siteen biologiseen sukuunsa, hän voi lakiehdotuksen mukaan tehdä käräjäoikeudelle hakemuksen, jolla vahvistetaan, että ottolapsisuhteeseen myös tältä osin sovelletaan nykyistä lainsäädäntöä.

Avioesteet ja rekisteröidyn parisuhteen esteet

Esityksessä ehdotetaan, että mahdollisuus myöntää lupa adoptiolapsen ja adoptiovanhemman keskinäiseen avioliittoon tai rekisteröityyn parisuhteeseen poistetaan laista. Kun otetaan huomioon yhteiskunnassa nykyisin vallitseva käsitys adoptiolapsen täysin biologiseen lapseen rinnastuvasta asemasta, ei voida pitää tarpeellisena eikä asianmukaisena, että adoptiovanhemman ja adoptiolapsen keskinäinen avioliitto tai rekisteröity parisuhde on mahdollinen edes oikeusministeriön luvalla.

Samasta syystä ehdotetaan myös, että adoption seurauksena syntynyt sukulaisuussuhde muissakin tapauksissa rinnastetaan vastaavaan biologiseen sukulaisuussuhteeseen, kun sovelletaan avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen esteitä koskia säännöksiä.

Adoptiokriminalisointien ajanmukaistaminen

Adoptioon liittyvät rangaistussäännökset ehdotetaan ajanmukaistettavaksi.

Laiminlyönti noudattaa hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) säännöksiä tietojen ja asiakirjojen antamisesta, siirtämisestä, tallettamisesta tai säilyttämisestä siten,

että teko on omiaan vaarantamaan lapsen oikeuden saada selville syntyperänsä, on rikoslaisissa säädetty rangaistavaksi lapsen identiteetin loukkaamisena. Lapseksiottamisesta annetussa laissa ja ehdotetussa adoptiolaisissa on asetettu vastaavankaltaisia velvollisuuksia säilyttää tai siirtää adoptioasiakirjoja sekä antaa niistä tietoja. Laiminlyöntiä noudattaa näitä velvollisuuksia ei kuitenkaan ole säädetty rangaistavaksi. Adoptiolapsen on yhtä tärkeää voida saada selville syntyperänsä kuin hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen. Tämä huomioon ottaen on perusteltua, että seuraamus adoptiolain kyseisten velvollisuuksien rikkomisesta on samanlainen kuin hedelmöityshoitolain vastaavia säännöksiä rikottaessa. Näin ollen rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi mainittua laiminlyöntiä koskeva rangaistussäännös.

Vapaa ja informoitu suostumus on yksi adoption keskeisistä edellytyksistä. Rikoslakiin ehdotetaan otettavaksi uusi, laitonta adoptiosuostumuksen hankkimista koskeva rangaistussäännös. Epäasiallisin keinoin hankitun suostumuksen kriminalisointi on tarpeen myös YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen tehdyn lasten myyntiä, lapsiprostituutiota ja lapsipornografiaa koskevan valinnaisen pöytäkirjan ratifioimista silmällä pitäen.

Mainitun pöytäkirjan 3 artiklan 1 kappaleen a kohdan ii alakohdan mukaan sopimusvaltion on säädettävä rangaistavaksi myös lasten myynnin yhteydessä suostumuksen hankkiminen asiattomin keinoin, välittäjän ominaisuudessa, lapsen adoptioon sovellettavien kansainvälisten lapseksiottamista koskevien oikeudellisten asiakirjojen vastaisesti.

Rikoslain mukaisesta ihmiskaupparikoksesta tuomitseminen edellyttää, että toimintaan liittyy tietty tarkoitus (esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö) ja tietty tekotapa (esimerkiksi valtaan ottaminen). Kappaleen a kohdan ii alakohdan mukaisissa teoissa nämä edellytykset eivät välttämättä täyty, jolloin rikoksentehtijää ei voida rangaista ihmiskaupparikoksesta. Tällainen teko ei myöskään täytä lapseksiottamisesta annetussa laissa rangaistavaksi säädetyn laittoman ottolapsen välittämisen tai nyt rikoslakiin ehdotettavan laitonta adoptionvälitystä koskevan säännöksen tunnusmerkistöä, joka ei koske adoptiosuostumuksen hankkimista. Suostumuksen hankkiminen adoptioon asiattomin keinoin voi joissakin tapauksissa täyttää rikoslain 25 luvun 8 §:ssä rangaistavaksi säädetyn pakottamisen tunnusmerkistön. Se kuitenkin edellyttää tekotapana väkivallan tai uhkauksen käyttämistä.

Kappaleen a kohdan ii alakohdassa tarkoitettu teko on siis Suomen lain mukaan rangaistava vain tietyissä tapauksissa. Pöytäkirjaan liittyminen edellyttää näin ollen, että epäasiallinen adoptiosuostumuksen hankkiminen säädetään erikseen rangaistavaksi. Tämä koskee esimerkiksi tapauksia, joissa suostumus saadaan maksua vastaan. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että pöytäkirjassa käytettyä ilmaisua ”asiattomin keinoin” täsmennetään tekotapojen osalta.

Rikoslakiin ehdotettava laitonta adoptiosuostumuksen hankkimista koskeva rangaistussäännös on tarkoitettu kattamaan pöytäkirjan mainittuun määräykseen sisältyvän kriminalisointivelvoitteen. Pöytäkirjan määräyksestä poiketen ehdotettua rangaistussäännöstä ei kuitenkaan ole rajoitettu koskemaan pelkästään välittäjän ominaisuudessa tapahtuvaa adoptiosuostumuksen hankkimista asiattomin keinoin. Laittomaan adoptiosuostumuksen hankkimiseen voisi siis syyllistyä myös esimerkiksi henkilö, joka me-

nettelee pykälässä tarkoitetulla tavalla saadakse lapsen vanhemman antamaan suostumuksen siihen, että hän itse adoptoi lapsen.

Rangaistukseksi laittomasta adoptiosuostumuksen hankkimisesta ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Pöytäkirja ei sisällä velvoitteita rangaistuksen suuruuteen nähden. Vuoden pituista enimmäisrangaistusta voidaan kuitenkin pitää perusteltuna ottaen huomioon esimerkiksi edellä mainittu väkivaltaa tai sen uhkaa edellyttävä pakottamista koskeva rangaistussäännös, jossa enimmäisrangaistuksena on kahden vuoden vankeusrangaistus.

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi, laitonta adoptionvälitystä koskeva rangaistussäännös, joka korvaisi lapseksiottamisesta annetussa laissa nykyisin olevan rangaistussäännöksen. Lapseksiottamisesta annetussa laissa olevassa rangaistussäännöksessä enimmäisrangaistuksena on sakko. Nykyistä ankarampaa rangaistusasteikkoa voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon, että laittomaan adoptionvälitykseen liittyvä lapsen edun kannalta huomattavia riskejä sen suhteen, että lapsi on esimerkiksi myyty tai kaapattu adoptoitavaksi.

Terminologia

Lapseksiottamisesta annetussa laissa käytetyt keskeiset käsitteet ("lapseksiottaminen", "ottolapsi", "ottovanhempi" jne.) vaikuttavat nykyisin vanhahtavilta. Yleiskielessä käytetään niiden sijasta nykyisin lähes poikkeuksetta ilmaisuja "adoptio", "adoptiolapsi", "adoptiovanhempi" jne. Voimassa olevassa laissa käytetty käsitteistö saattaa nykyaikana herättää värityneitä tai jopa kielteisiä mielleyhtymiä.

Lakikielelle asetettaviin vaatimuksiin kuuluu se, että lakikielen tulee olla mahdollisimman suuressa määrin yleiskielen mukaista. Siksi esitys on laadittu pitäen lähtökohtana sitä, että lakikielessä siirryttäisiin käyttämään yleiskielen mukaista käsitteistöä eli termejä "adoptio" ja sen johdannaisia.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset lapsiin

Esityksessä korostetaan lapsen edun ensisijaisuutta muihin adoptiossa huomioitaviin näkökohtiin nähden. Tämän periaatteen kirjaaminen lakiin ohjaa kaikkia adoptioasian hoitamiseen osallistuvia tahoja etsimään sellaisia ratkaisuja ja toimenpidevaihtoehtoja, jotka kussakin yksittäistapauksessa parhaiten vastaavat lapsen etua. Siksi lähes kaikilla ehdotuksilla on käytännössä viime kädessä vaikutusta lapsen etuun.

Ehdotuksessa kirjataan lakiin kansainväliseen adoptioon keskeisesti liittyvä subsidiariteettiperiaate, joka edellyttää, että kansainväliseen adoptioon luovutetaan ainoastaan sellainen lapsi, jolle ei voida löytää sopivia sijais- tai adoptiovanhempia asuinpaikkavaltiostaan. Subsidiariteettiperiaate vaikuttaa kansainvälisen adoption toteuttamisedelly-

tyksiin ja sitä kautta lapsen etuun. Subsidiariteettiperiaatteen vaikutus ilmenee muun muassa ehdotuksesta, jonka mukaan harkittaessa luvan myöntämistä suomalaiselle palvelunantajalle toimia yhteistyössä ulkomaisen palvelunantajan kanssa edellytetään muun muassa sitä, että yhteistyötä voidaan pitää perusteltuna ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen adoption tarve asianomaisessa valtiossa.

Mahdollisuus vahvistaa tuomioistuimessa sopimus, joka koskee yhteydenpitoa adoptoidun alaikäisen lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välillä, vaikuttaa keskeisesti lapsen etuun. Tällainen avoimeksi adoptioksikin kutsuttu järjestely mahdollistaa yhteydenpidon biologisten vanhempien kanssa niissä yksittäisissä tilanteissa, joissa katsotaan lapsen edun puoltavan sitä. Jos ilmenee, ettei yhteydenpito syystä tai toisesta toimi tai on lapsen edun vastainen, voidaan sopimusta muuttaa.

Käytännössä yhteydenpidon vahvistaminen jäänee poikkeukselliseksi ratkaisuksi, mutta se mahdollistaa entistä paremmin lapsen etua koskevan yksittäistapauksellisen harkinnan tuomioistuimessa. Yhteydenpidon jatkaminen biologisen vanhemman kanssa saattaa olla adoptiolapsen kannalta paras vaihtoehto esimerkiksi silloin, kun adoptio perustuu lastensuojelulain nojalla tehtyyn pitkäaikaiseen perhesijoitukseen. Näin turvataan lapselle hyvä hoito ja kasvatusta samalla kun tuetaan lapselle tärkeiden ihmissuhteiden pysyvyyttä ja ylläpidetään lapsen suhdetta alkuperäiseen perheeseensä.

Lapsen kohdistuvana vaikutuksena voidaan lisäksi mainita lapsen osallistumismahdollisuuksien parantaminen häneen liittyvässä päätöksenteossa. Lasta on kuultava adoptio-prosessissa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti myös silloin, kun hänen suostumuksensa adoptioon ei ole välttämätön. Myös esimerkiksi velvollisuus pyrkiä selvittämään, miten lapsi suhtautuu yhteydenpitoon aikaisempaan vanhempaansa adoption jälkeen, parantaa lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Adoptioneuvonnan laadullinen parantaminen siten, että lapselle nimetään häneen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, puolestaan vahvistaa lapsen asemaa ja lapsen edun huomioimista sekä adoptioprosessissa että adoption vahvistamisen jälkeen.

Vaikutukset kansalaisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa

Ehdotettu adoptiolaki vaikuttaa adoptionhakijan oikeusturvan toteutumiseen erityisesti muutoksenhakuun liittyvän tarkemman sääntelyn myötä.

Nykyisen sääntelyn mukaan muutoksenhaku ottolapsineuvonnan keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei ole mahdollista silloin, kun neuvontaa on antanut ottolapsitoimisto. Tämä on ollut adoptionhakijan oikeusturvan kannalta epätydyttävä ratkaisu. Adoptionhakijalle esityksessä ehdotettu oikeus hakea muutosta päätökseen, jolla adoptioneuvonnan antaja keskeyttää adoptioneuvonnan antamisen tai jolla palvelunantaja kieltäytyy kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta tai keskeyttää sen antamisen, parantaa adoptionhakijan oikeusturvaa, koska muutoksenhakuoikeus ei enää ehdotuksessa riipu siitä, onko päätöksen tehnyt viranomainen vai yksityisoikeudellinen yhteisö.

Ehdotus adoptioasian käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuvasta lastensuojeluun perehtyneestä asiantuntijajäsenestä hallinto-oikeudessa parantaa adoptioasian asiantuntevan

käsittelyn edellytyksiä. Vastaava kokoonpano on jo nykyisin käytössä lastensuojeluasi-oissa. Asiantuntijajäsenen osallistuminen edesauttaa asian arviointia mahdollisimman luotettavasti ja monipuolisesti sekä lapsen etua silmällä pitäen.

Muutoksenhaku Helsingin hovioikeuden päätökseen ulkomaisen adoptiopäätöksen tunnustamista koskevassa asiassa ei ole mahdollista voimassa olevan lain nojalla. Adoptionhakijan oikeusturvan kannalta muutoksenhaun mahdollistaminen on keskeistä, vaikkakin ulkomaisen adoptiopäätöksen tunnustamista koskevat asiat vähennevät Helsingin hovioikeudessa sen myötä, että ilman palvelunantajan myötävaikutusta tapahtuvat adoptiot toteutetaan vastaisuudessa adoptiolautakunnan luvan perusteella ja tällaisen luvan mukaisesti tapahtunut adoptio tunnustetaan Suomessa päteväksi ilman eri vahvistusta.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kotimaiseen adoptioprosessiin. Nykyisestä laista poiketen lapsen sijoittaminen adoptioperheeseen edellyttää ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti erillisen lupaviranomaisen myöntämää lupaa. Näin varmistaudutaan jo ennen lapsen sijoitusta huolellisesti siitä, että adoptio on lapsen edun mukainen. Lupamenettelyn omaksuminen sekä kotimaisissa että kansainvälisissä adoptioissa yhdenmukaistaa menettelyä ja adoptionhakijoiden yhdenvertaista kohtelua. Lisäksi ehdotetut muutokset kotimaiseen adoptioprosessiin parantavat adoptioprosessin selkeyttä ja läpinäkyvyyttä adoptionhakijoiden kannalta. Myös adoptionhakijan oikeusturva vahvistuu kielteiseen lupapäätökseen liittyvän muutoksenhakuoikeuden myötä.

Ehdotuksella puututaan myös niihin ongelmiin, joita ilman palvelunantajaa tapahtuvat itsenäiset kansainväliset adoptiot ovat synnyttäneet. Itsenäisten adoptioiden rajoittaminen on omiaan vähentämään itsenäiseen adoptioon liittyviä riskejä, kuten lapsikauppaa.

Ehdotuksella estetään entistä tehokkaammin sellaiset itsenäiset adoptiot, joiden tarkoituksena on lupamenettelyn kiertäminen. Ilman palvelunantajaa tapahtuvat adoptiot ovat ehdotuksen mukaan mahdollisia vain silloin, kun kyseessä on lähisukulainen tai kun lapsi on ollut vakiintuneesti adoptionhakijan hoidettavana ja kasvatettavana. Tällöinkin ilman palvelunantajan myötävaikutusta toteutettava kansainvälinen adoptio edellyttää ehdotuksen mukaan adoptiolautakunnan lupaa.

Myös ulkomaisen adoptiopäätöksen ilman eri vahvistusta tapahtuvan tunnustamisen edellytyksiä Suomessa rajoitetaan esityksessä. Sellaisen ulkomaisen adoptiopäätöksen tunnustaminen, jonka perusteena on muutto vieraaseen valtioon adoptiotarkoituksessa suomalaisen lupamenettelyn kiertämiseksi, ei esityksen valossa ole enää mahdollista.

Itsenäisiä adoptioita rajoittava sääntely ennaltaehkäisee niitä lapsen edun kannalta ongelmallisia tilanteita, joissa Helsingin hovioikeus joutuu tunnustamaan vieraassa valtiossa tapahtuneen itsenäisen adoption jälkikäteen. Samalla se, että mahdollistetaan luvan hakeminen etukäteen ilman palvelunantajan myötävaikutusta tapahtuvaan adoptioon sellaisissa esimerkiksi lähisukulaisen adoptiota koskevissa tapauksissa, joihin ei liity lapsikaupan riskiä, helpottaa ja selkeyttää adoptioimismenettelyä kaikkien adoption osapuolten näkökulmasta.

Sosiaaliset ja terveysvaikutukset

Parannusta sekä adoptionhakijoiden että lasten asemaan tuovat niin kutsuttua jälkipalvelua koskevat, nykyistä tarkemmat säännökset. Jälkipalvelut tulevat kattavammiksi ja monipuolisemmiksi ja mahdollistavat adoption mahdollisesti liittyviin ongelmiin puuttumisen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen parantaa perheiden mahdollisuuksia selviytyä mahdollisista ongelmista ilman esimerkiksi lastensuojellisiin tai muihin sosiaalihuollon toimenpiteisiin turvautumista.

Ilman palvelunantajaa tapahtuvia adoptioita koskevaan sääntelyyn ehdotettujen muutosten myötä tulisi arvioida myös sairausvakuutuslain (1224/2004) ja äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten etuuksien mahdollinen muutostarve.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Perustuslain 6 §:ssä säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä ja siitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Ehdotettujen adoptionhakijan ikää koskevien vaatimusten voidaan katsoa vaikuttavan adoptionhakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun. Kuten ehdotuksen yleisperustelujen jaksosta 3 ilmenee, ikävaatimukset ovat kuitenkin perusteltavissa lapsen edulla. Niiden myötä pyritään turvaamaan lapselle riittävä huolenpito lapsen itsenäistymiseen asti ja vältetään adoptiolasten muodostuminen sellaiseksi muista lapsista erottuvaksi ryhmäksi, jonka vanhemmat ovat muiden lasten vanhempia iäkkäämpiä. Toisaalta ikävaatimusten täsmentäminen lakiin otettavilla säännöksillä varmistaa sen, että hakijoita kohdellaan eri viranomaisissa ja tuomioistuimissa ikävaatimuksen suhteen samalla tavalla. Tämä puolestaan parantaa päätösten ennakoitavuutta ja adoptionhakijan oikeusturvaa.

Ikään liittyvistä vaatimuksista voidaan lapsen edun niin vaatiessa poiketa. Käytännössä ne vaikuttavat useimmiten vain vieraan lapsen adoptiota kaavailevien adoptionhakijoiden asemaan.

Yhteiskunnassa nykyisin laajasti vallitsevan käsityksen mukaan adoptiolapsi tulee oikeudelliselta asemaltaan rinnastaa adoptiovanhempiansa biologiseen lapseen. Ehdotuksen myötä ennen vuotta 1980 adoptoidut lapset rinnastetaan adoptioperheessään biologisiin lapsiin myös perintöoikeudellisesta näkökulmasta. Tämä ratkaisu korostaa adoptiolapsen yhdenvertaisuutta biologisiin lapsiin verrattuna.

Toisaalta ehdotuksessa omaksuttua ratkaisua säilyttää ennen vuotta 1980 adoptoidun lapsen oikeus periä biologiset vanhempansa voidaan kritisoida yhdenvertaisuuden näkökulmasta, sillä adoptiolapsen oikeus saada perintöä kahdesta suvusta säilyttää tietyn epätasapainon adoptiolapsen ja biologisten lasten oikeuksien välillä. Adoptiolapsen perintöoikeudellisen aseman heikentäminen adoptiohetkellä voimassa olleen lain säännöksiin nähden ei kuitenkaan ole perusteltua. Adoptiolapsi voi myös omasta hakemukses-

taan muuntaa adoptionsa uuden lain mukaiseksi, jolloin hänen asemansa on oikeusvai-
kutuksiltaan täysin rinnastettavissa biologisen lapsen asemaan.

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Ehdotuksen mukaan lapsen biologisen vanhemman henkilöllisyys tulisi pyrkiä selvittä-
mään ja vahvistamaan ennen adoptiota. Jos vanhemmuutta ei ole vahvistettu ja on aihet-
ta otaksua, että se voitaisiin myöhemmin vahvistaa, alaikäisen adoptio voidaan ehdotuk-
sen mukaan vahvistaa ainoastaan erittäin painavista syistä, jos sen harkitaan olevan il-
meisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista. Ehdotus vahvistaa erityisesti adoptoitavan
lapsen biologisen isän asemaa adoptioprosessissa ja mahdollistaa nykyistä paremmin
sen, että myös isän halukkuus ja valmius huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta
arvioidaan ennen lapsen antamista adoptoitavaksi.

Pyrkimys vahvistaa lapsen biologisen vanhemman vanhemmuus ennen adoptiota on
keskeistä myös lapsen edun kannalta. Jos adoptioon kuitenkin päädytään, ehdotetut
säännökset helpottavat lapsen myöhempää mahdollisuutta saada tietoa alkuperästään,
kuten biologisen isän henkilöllisyydestä.

Biologisen isän asemaa parannetaan myös suostumuksen antamiseen liittyvän harkinta-
ajan ulottamisella koskemaan myös isän antamaa suostumusta.

Vaikutukset rikoksentorjuntaan ja turvallisuuteen

Esitys vaikuttaa rikoksentorjuntaan usein eri tavoin. Esityksessä rajoitetaan ensinnäkin
ulkomailta ilman palvelunantajaa toteutettavien, niin sanottujen itsenäisten adoptioiden
ja niiden tunnustamisen edellytyksiä Suomessa. Itsenäisten adoptioiden rajoittaminen on
omiaan ehkäisemään ennalta niihin usein liittyviä riskejä, kuten lapsikauppaa.

Toiseksi esityksessä ehdotetaan rikoslakiin uutta rangaistussäännöstä, joka koskee lai-
tonta adoptiosuostumuksen hankkimista. Asiattomin keinoin tapahtuneen adoptiosuos-
tumuksen hankkimisen kriminalisointi korostaa informoidun suostumuksen merkitystä
ja vähentää siten niin lapsen kuin hänen biologisen vanhempansakin altistumista esi-
merkiksi hyväksikäytön eri muodoille.

Kolmanneksi ehdotetaan rikoslakiin otettavaksi myös laitonta adoptionvälitystä koskeva
rangaistussäännös. Vastaava säännös on nykyisin lapseksiottamisesta annetussa laissa.
Lapseksiottamisesta annetussa laissa oleva säännöksen enimmäisrangaistuksena on kui-
tenkin sakko. Nykyistä ankarampaa rangaistusasteikkoa voidaan pitää tarpeellisena ot-
taen huomioon, että laittomaan adoptionvälitykseen liittyy lapsen edun kannalta huo-
mattavia riskejä sen suhteen, että lapsi on esimerkiksi myyty tai kaapattu adoptoitavak-
si.

Neljänneksi ehdotus kriminalisoida laiminlyönti noudattaa adoptiolaisissa säädettyjä vel-
vollisuuksia säilyttää tai siirtää adoptioasiakirjoja taikka antaa niistä tietoja turvaa lap-
sen mahdollisuuksia saada selville syntyperänsä.

Kaikki esitetyt muutokset ovat omiaan korostamaan adoptioon liittyvien väärinkäytösten paheksuttavuutta ja siten vaikuttamaan käyttäytymiseen, arvoihin ja asenteisiin rikollisuutta ehkäisevästi.

4.2 Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Adoptioasioiden hallinnon uudistamisen vaikutukset

Esityksellä kehitetään adoptioasioita käsittelevien viranomaisten organisointia nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi. Tämä tapahtuu muun muassa siirtämällä operatiivisia tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriöstä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon (Valvira) tai sen yhteyteen perustettavaan adoptiolautakuntaan. Samalla Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta lakkautetaan.

Myös adoptiolautakunnan toiminta ehdotetaan organisoitavaksi nykyistä lautakuntaa tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. Adoptiolautakunnan pienempiin jaostoihin perustuva uudelleenorganisointi mahdollistaa voimavarojen tarkoituksenmukaisemman käytön muun muassa siten, että adoptiolupa-asiat voidaan käsitellä kevyemmässä kokoonpanossa.

Ehdotetun kotimaisen adoptiolupamenettelyn käyttöön ottamisen myötä adoptiolautakunnan toimivalta laajenee nykyisen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan toimivaltaan verrattuna.

Lisäksi adoptiotoimiston ja kansainvälisen adoptiopalvelun antajan toimilupaa koskevien asioiden käsittely ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali- ja terveysministeriöstä Valviralle ja adoptiolautakunnalle. Ehdotus siirtää myös toimilupa-asiat Valviraan vaikuttaen myönteisesti viranomaistoimintaan, sillä tällöin nykyisin sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluviin adoptioasioita koskeviin operatiivisiin tehtäviin liittyvä osaaminen pysyy kokonaisuudessaan yhden viraston toimivallan alaisena.

Vaikutukset henkilöstöön

Kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa on päätoiminen sihteeri. Lisäksi lautakunnan puheenjohtajana toimivan sosiaali- ja terveysministeriön lakimiehen työajasta noin 40 prosenttia on osoitettu lautakunnan tehtäviin. Lautakunnan muut jäsenet toimivat sivutoimisesti. Lautakunnan tehtäviä hoitaa lisäksi osastosihteeri, jonka työajasta noin 20 prosenttia on osoitettu lautakunnan tehtäviin.

Myös uudella adoptiolautakunnalla tulisi olla päätoiminen sihteeri. Tätä varten ei tarvita uusia resursseja, jos kansainvälisen lapseksiottamisasioiden lautakunnan sihteerinä toimivan ylitarkastajan virka siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä Valviraan.

Adoptiolautakunnan lisääntyvät tehtävät huomioon ottaen puheenjohtajan tehtävän tulisi olla päätoiminen. Lautakunnan muut jäsenet voisivat edelleen toimia sivutoimisesti. Adoptiolupahakemusten tarkoituksenmukaisen käsittelyn kannalta olisi kuitenkin edukasi, jos puheenjohtajan ohella vähintään yksi adoptiolupajaoston jäsen olisi Valviran vir-

kamies, jonka työajasta osa olisi nimenomaisesti kohdennettu tähän tehtävään. Lisäksi lautakunnan käyttöön tarvitaan noin puolta henkilötyövuotta vastaava osuus hallinnollisen avustajan työpanoksesta, jotta adoptiolautakunnan sihteeri voi keskittyä asiantuntijatason tehtäviin.

Valviraan tarvitaan näin ollen lisäresursseja noin puolentoista henkilötyövuoden verran puheenjohtajan ja osa-aikaisen hallinnollisen avustajan virkojen perustamiseksi. Mainittujen virkojen voidaan arvioida aiheuttavan Valviralle yhteensä noin 90 000–100 000 euron vuosittaiset kustannukset.

Lapseksiottamisasioiden lautakunnan vuotuinen toimintamääräraha on 25 000 euroa. Adoptiolautakunnan vuotuisen määrärahan tulisi olla vähintään samansuuruinen.

Adoptioluvan edellyttäminen myös pääosassa kotimaisia adoptioita lisää adoptiolautakuntaan tulevia adoptiolupahakemuksia nykyiseen verrattuna jonkin verran. Samoin sosiaali- ja terveysministeriöstä Valviraan siirtyvät, adoptio toimistoilta ja kansainvälisen adoptiopalvelun antajilta edellytettävien toimilupien myöntämiseen liittyvät tehtävät lisäävät jossain määrin työtaakkaa Valvirassa. Nämä tehtävät ovat hoidettavissa edellä mainituilla lisäresursseilla.

Vaikutukset tuomioistuimiin

Muutoksenhaun kehittäminen siten, että adoptioasian käsittelyyn osallistuu hallinto-oikeudessa asiantuntijajäsen, ei edellytä uusia organisatorisia järjestelyjä tai lisäresursseja, koska käsittelyssä voidaan käyttää hyväksi lastensuojeluasioissa toimivia asiantuntijajäseniä. Adoptioasioihin liittyviä muutoksenhakemuksia arvioidaan tulevan kunkin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi vain muutamia yksittäisiä asioita vuosittain.

Lisäksi ehdotuksen voidaan arvioida vähentävän jonkin verran Helsingin hovioikeuden käsiteltäväksi tulevia ulkomaisen adoptiopäätöksen vahvistamista koskevia asioita. Tämä johtuu siitä, että itsenäiset adoptiot tulisi vastaisuudessa toteuttaa adoptiolautakunnan luvan perusteella ja tällaisen luvan mukaisesti tapahtunut adoptio tunnustettaisiin Suomessa päteväksi ilman eri vahvistusta. Kun mahdollistetaan muutoksenhaku Helsingin hovioikeuden ratkaisuihin, vahvistamisasioita voi nykyisestä poiketen tulla korkeimman oikeuden käsiteltäväksi. Käytännössä niitä tulee korkeimman oikeuden käsiteltäväksi vain satunnaisesti.

Adoptioneuvonnan kehittämisen vaikutukset

Esityksellä kehitetään adoptioneuvonnan sisältöä monin eri tavoin. Monilla adoptioneuvontaa koskevilla sisällöllisillä muutoksilla – kuten velvollisuudella aloittaa adoptioneuvonnan antaminen viivytyksettä ja toimia lapsen sijoittamistilanteissa yhdessä työparin kanssa – on vaikutusta adoptioneuvontaa antavien tahojen toimintaan. Koska adoptioneuvonta on sosiaalihuoltolain nojalla kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva sosiaalipalvelu, adoptioneuvonnan kehittämisestä mahdollisesti aiheutuvat kustannukset kohdistuvat ensisijaisesti kuntien sosiaalitoimeen. Suhteutettuna kunnan jär-

jestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien sosiaalipalvelujen kokonaisuuteen adoptioneuvonnan merkitys on kuitenkin sangen vähäinen.

Eriytyistä vaikutusta adoptioneuvonnan sisältöön ja siten adoptioneuvontaa antaviin tahoihin on niin sanottua jälkipalvelua koskevilla säännöksillä. Esityksen mukaan kuntien tulisi vastaisuudessa huolehtia nykyistä kattavammin adoptioneuvonnan antamisesta myös adoption vahvistamisen jälkeen. Tästä voi lyhyellä aikavälillä aiheutua kunnille jonkin verran lisäkustannuksia. Tehokas ja varhainen puuttuminen adoptiolapsen ja -perheen ongelmiin on kuitenkin pitkällä aikavälillä omiaan vähentämään esimerkiksi adoptioperheiden mahdollisesta myöhemmästä lastensuojelun asiakkuudesta aiheutuvia kustannuksia. Tätä johtopäätöstä tukevat myös sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliseen kehittämisohjelmaan (Kaste) liittyvät valtakunnalliset havainnot, joiden perusteella on käynyt ilmi, että sektorirajat ylittävä yhteistyö ja lapsen varhainen tukeminen on vähentänyt raskaiden lastensuojelun toimenpiteiden tarvetta hankepaikkakunnilla.

Myös lakiehdotuksen jälkipalvelua koskevista siirtymäsäännöksistä saattaa seurata lisäkustannuksia. Ehdotettujen siirtymäsäännösten mukaan jälkipalvelua koskevia säännöksiä sovelletaan nimittäin myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa vahvistettuihin adoptioihin. Käytännössä jälkipalvelua koskevan siirtymäsäännöksen taloudelliset vaikutukset jäänevät vähäisiksi, sillä myös lapseksiottamisesta annetussa laissa on jälkipalvelua koskevia, joskin ehdotettua yleispiirteisempiä, säännöksiä. Käytännössä ei ole aihetta olettaa siirtymäsäännöksen vaikuttavan adoptioperheiden innokkuuteen hakeutua jälkipalveluun.

Adoptioneuvonnan kehittämisestä kunnille mahdollisesti aiheutuvia lisäkustannuksia kompensoi osaltaan se, että esityksellä samanaikaisesti tehostetaan adoptioneuvontaa antavien toimielinten voimavarojen käyttöä. Adoptioneuvonnasta aiheutuvia kustannuksia vähentää nimittäin mahdollisuus keskeyttää adoptioneuvonnan antaminen, jos on täysin selvää, että edellytyksiä adoptioon ei ole olemassa. Lisäksi adoptionhakijoille lakiehdotuksessa asetettujen selkeiden ikävaatimusten voidaan olettaa rajaavan adoptionhakijoiden määrää, mikä puolestaan vähentää adoptioneuvonnan kustannuksia.

Esityksessä ehdotetaan myös valtakunnallisen rekisterin perustamista kotimaista adoptiota koskevan adoptioluvan saaneille adoptionhakijoille. Adoptionhakijoiden henkilötietojen keräämisen valtakunnalliseen rekisteriin on tarkoitus toimia teknisenä apuvälineenä adoptioneuvonnan antajille kotimaisessa adoptiossa. Adoptioneuvonnan antajat saisivat tietoja rekisteristä vain silloin, kun tietojen saaminen on tarpeen adoptoitavalle lapselle sopivan adoptioperheen etsimistä varten. Esimerkiksi pienten kuntien osalta ehdotettu rekisteri helpottaa ja selkeyttää adoptioperheen etsimisprosessia, koska sopivien adoptioperheiden tarjonta pienissä kunnissa voi olla vähäinen. Adoptioneuvonnan sisältöön rekisterillä ei ole vaikutusta.

Rekisterin perustamiskustannusten voidaan arvioida olevan noin 150 000 – 200 000 euroa. Lisäksi rekisteristä aiheutuu jonkin verran ylläpitokustannuksia.

Lain voimaantulon yhteydessä annettava tiedotus ja koulutus sekä ottolapsineuvonnan antajille tarkoitettu oppaan (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 1998:7) päivittäminen aiheuttavat jonkin verran kustannuksia erityisesti sosiaali- ja terveysministeriölle.

Tämäntyyppinen toiminta sisältyy kuitenkin virkatyöhön, minkä vuoksi välittömiä taloudellisia kustannuksia ei voida katsoa aiheutuvan.

5. Asian valmistelu

5.1 Euroopan neuvoston sopimuksen valmistelu

Sopimuksen valmistelu alkoi Strasbourgissa toukokuussa 2002 Euroopan oikeudellisen yhteistyökomitean (*European Committee on Legal Cooperation, CDCJ*) tekemällä päätöksellä, jossa se uskoi asian valmistelun perheoikeudellisen asiantuntijatyöryhmän (*Committee of Experts on Family Law CJ FA*) vastuulle. Valmistelua varten asiantuntijatyöryhmän asettama työvaliokunta valmisteli vuosien 2003–2006 aikana alustavan luonnoksen yleissopimukseksi. Uudistettu yleissopimus hyväksyttiin ministerikomiteassa (*the Committee of Ministers*) 7 päivänä toukokuuta 2008 ja avattiin allekirjoitettavaksi Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008.

5.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa oikeusministeriön lisäksi ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin hovioikeus, Valvira, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Pelastakaa Lapset ry, Yhteiset Lapsemme ry ja Adoptioperheet ry.

Työryhmä on työskentelynsä aikana kuullut asiantuntijoina yliopistonlehtori Riitta Högbackaa Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta, johtavaa sosiaalityöntekijää Kristiina Mattista Pelastakaa lapset ry:stä ja kehityspäällikkö Juha Lempistä Väestörekisterikeskuksesta. Lisäksi työryhmä on kuullut Sateenkaariperheet ry:tä, Seta ry:tä, Interpedia ry:tä, Kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten yhdistys ry:tä sekä Vuxna Internationellt Adopterade i Finland rf:ää.

Työryhmän mietintö luovutettiin oikeusministeriölle 17 joulukuuta 2010.

Työryhmän mietinnöstä on pyydetty lausunnot...

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Euroopan neuvoston yleissopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

I osa Yleissopimuksen soveltamisala ja sen periaatteiden soveltaminen

1 artikla. *Yleissopimuksen soveltamisala.* Artiklan 1 kappaleessa ilmaistaan yleissopimuksen henkilöllinen soveltamisala. Yleissopimusta sovelletaan sellaisen lapsen adoptioon, joka adoptioijan jättäessä adoptiohakemuksen ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei ole eikä ole ollut avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa ja ei ole täysi-ikäinen.

Suomen adoptiolainsäädäntö on henkilölliseltä soveltamisalaltaan laajempi kuin yleissopimuksen määräys edellyttää, sillä se koskee myös täysi-ikäisen henkilön adoptiota. Ne säännökset, joiden keskeisenä tarkoituksena on lapsen edun turvaaminen, koskevat kuitenkin vain alaikäisen lapsen adoptiota. Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävään alle 18-vuotiaaseen adoptoitavaan sovelletaan Suomen lain mukaan samoja säännöksiä kuin muihinkin alaikäisiin.

Artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimus koskee vain sellaisia adoptiota koskevia oikeudellisia instituutioita, joilla vahvistetaan pysyvä lapsen ja vanhemman suhde. Suomen adoptiolainsäädännön mukaan adoption tarkoituksena on vahvistaa lapsen ja vanhemman suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille.

2 artikla. *Periaatteiden soveltaminen.* Artiklan mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee varmistaa kansallisen lainsäädäntönsä yhdenmukaisuus yleissopimuksen määräysten kanssa. Tässä tarkoituksessa tehdyt toimenpiteet tulee ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille.

II osa Yleiset periaatteet

3 artikla. *Adoption pätevyys.* Artiklan mukaan adoptio on pätevä vain, jos se on tuomioistuimen tai hallinnollisen viranomaisen vahvistama. Yleissopimukseen liittyvän selitysmuistion mukaan artiklan tarkoituksena on estää lapsen adoptioiminen yksityisesti tehdyllä sopimuksella ilman toimivaltaisen viranomaisen myötävaikutusta. Näin pyritään varmistamaan, että adoptio on lapsen edun mukainen.

Suomessa adoptio vahvistetaan tuomioistuimen päätöksellä sekä nykyisin (lapseksiotamisesta annetun lain 1 §:n 2 momentti) että lakiehdotuksen mukaan (51 §:n 1 momentti).

4 artikla. *Adoption vahvistaminen.* Artiklan mukaan toimivaltainen viranomainen ei saa vahvistaa adoptiota, ellei se ole vakuuttunut siitä, että adoptio on lapsen edun mukaista. Toimivaltaisen viranomaisen tulee jokaisessa tapauksessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että adoption tärkeänä tavoitteena on tarjota lapselle vakaa ja tasapainoinen koti.

Artikla vastaa Suomen adoptiolainsäädännön lähtökohtia. Sekä voimassa olevan lain että ehdotetun adoptiolain mukaan alaikäisen lapsen adoption vahvistaminen edellyttää, että sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen. Artiklasta ilmenevien periaatteiden korostamiseksi adoptiolakiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi nimenomainen pykälä (2 §), josta ilmenee lapsen edun ensisijaisuus kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä. Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään.

5 artikla. *Suostumukset adoptioon.* Artiklan 1 kappaleessa määrätään suostumuksista, jotka adoptioon ainakin tarvitaan. Artiklan mukaan adoptiota ei saa vahvistaa, ellei suostumusta ole saatu ainakin lapsen äidiltä ja isältä tai, jollei lapsella ole isää eikä äitiä, sellaiselta henkilöltä tai toimielimeltä, joka on oikeutettu antamaan suostumuksen heidän puolestaan. Edelleen vaaditaan adoptoitavan lapsen oma suostumus, jos lapsella on lain mukaan katsottava olevan riittävä ymmärryskyky. Lapsella on artiklan mukaan katsottava olevan riittävä ymmärryskyky, kun hän saavuttaa laissa määritellyn ikärajan, joka ei saa olla 14 vuotta korkeampi. Sopimuksen 27 artiklassa sallitaan varauman tekeminen lapsen suostumusta koskevan määräyksen osalta. Lisäksi edellytetään, että adoptionhakijan puoliso tai rekisteröity parisuhdekumppani on antanut suostumuksen adoptioon. Kysymys suostumuksen peruuttamisen vaikutuksesta on yleissopimuksessa jätetty kansallisesti ratkaistavaksi.

Lapseksiottamisesta annetun lain säännökset, jotka koskevat lapsen vanhempien suostumusta ja lapsen omaa suostumusta adoptioon, ovat pääosin sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa. Asiallisesti vastaavat säännökset sisältyvät myös adoptiolakiehdotuksen 10 ja 11 §:ään.

Voimassa olevassa laissa ei kuitenkaan ole säännöksiä, jotka koskevat suostumuksen antamista äidin tai isän puolesta silloin, kun kumpikaan vanhemmista ei voi antaa suostumustaan adoptioon esimerkiksi kuoleman vuoksi. Laissa ei säädetä myöskään adoptionhakijan puolisolta tai adoptionhakijan kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa elävältä henkilöltä vaadittavasta suostumuksesta. Jotta Suomen lainsäädäntö vastaa yleissopimusta, lakiehdotuksen 13 §:ään on otettu säännökset suostumuksen tarpeellisuudesta näissä tilanteissa.

Mahdollisuus adoptiosuostumuksen peruuttamiseen käy nykyisin ilmi laista vain välillisesti. Oikeustilan selkeyttämiseksi lakiehdotukseen on otettu nimenomainen säännös suostumuksen peruuttamisesta (17 §).

Artiklan 2 kappaleen mukaan niille henkilöille, joiden suostumusta edellytetään, tulee antaa heidän tarvitsemaansa neuvontaa sekä asianmukaiset tiedot suostumuksen vaikutuksista. Tietoa tulee antaa erityisesti siitä, päättyykö lapsen ja hänen sukulaistensa välinen oikeudellinen suhde adoption myötä. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoisesti annettu, sen tulee täyttää lain asettamat muotovaatimukset ja se tulee joko antaa tai todistaa kirjallisesti.

Suomen adoptiolainsäädäntö on jo nyt pääpiirteissään sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa (lapseksiottamisesta annetun lain 10 §:n 2 momentti ja 11 § sekä lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §). Lakiehdotuksessa asiaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan vielä täsmennettäväksi erityisesti adoptoitavalle lapselle annettavan neuvonan osalta (lakiehdotuksen 14 §:n 2 momentti, 16 §, 24 §:n 2 momentin 1 kohta ja 26 §).

Artiklan 3 kappaleen mukaan toimivaltainen viranomainen ei saa poiketa suostumusedellytyksestä tai jättää huomiotta 1 kappaleessa mainitun henkilön tai toimielimen kieltäytymistä antaa suostumusta muuten kuin laissa määritellyillä poikkeuksellisilla perusteilla. Lapsen omaa suostumusta ei kuitenkaan välttämättä tarvita, jos lapsi ei vammansa vuoksi kykene ilmaisemaan tahtoaan.

Lapseksiottamisesta annetun lain mukaiset perusteet, joilla suostumusedellytyksestä voidaan poiketa (8 §:n 1 momentti ja 9 §:n 2 ja 3 momentti), sekä lakiehdotukseen otetut vastaavat poikkeusperusteet (10 §:n 1 momentti, 11 §:n 2 ja 3 momentti sekä 13 §:n 4 momentti) ovat sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään tilanteista, joissa lapsen isällä tai äidillä ei ole vanhempainvastuuta lapsesta tai oikeutta antaa suostumusta adoptioon. Tällöin laissa voidaan säätää, että hänen suostumustaan ei tarvita. Suomen perheoikeudellinen lainsäädäntö ei kuitenkaan tunne tällaista mahdollisuutta.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään ajankohdasta, jolloin lapsen äiti voi aikaisintaan antaa suostumuksensa adoptioon. Laissa voidaan säätää, että suostumus voidaan antaa aikaisintaan kuuden viikon kuluttua lapsen syntymästä. Jos aikaa ei ole laissa säädetty, suostumus voidaan katsoa päteväksi, jos se on annettu ajankohtana, jolloin toimivaltainen viranomainen katsoo äidin riittävästi toipuneen synnytyksestä. Lapseksiottamisesta annetun lain ja lakiehdotuksen mukainen harkinta-ajan vähimmäispituus on kahdeksan viikkoa lapsen syntymästä.

Artiklan 6 kappaleessa määritellään termit ”isä” ja ”äiti”. Termit viittaavat yleissopimuksessa henkilöihin, jotka lain mukaan ovat lapsen vanhempia.

6 artikla. *Lapsen kuuleminen.* Artiklassa määrätään lapsen kuulemisesta niissä tapauksissa, joissa lapsen suostumus ei ole tarpeen 5 artiklan 1 ja 3 kappaleen mukaan. Artiklan mukaan lasta tulee tällöinkin mahdollisuuksien mukaan kuulla ja lapsen mielipide ja toivomukset tulee ottaa huomioon hänen kehitystasonsa mukaisesti. Artiklan mukaan kuulemisesta voidaan kuitenkin luopua, jos on ilmeistä, että kuuleminen olisi vastoin lapsen etua.

Lapsen kuulemisesta säädetään nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §:ssä. Laissa ei ole säädetty lapsen mielipiteen huomioon ottamisesta tilanteissa, joissa lapsen suostumus adoptioon ei ole tarpeen. Jotta lainsäädäntö asianmukaisesti vastaa yleissopimuksen määräyksiä, adoptiolakiehdotuksen 3 §:n 2 momenttiin ja 26 §:ään on otettu nykyistä kattavammat säännökset lapsen mielipiteen selvittämisestä ja huomioon ottamisesta.

7 artikla. *Adoption edellytykset.* Artiklan 1 kappaleen mukaan lain tulee sallia, että adoptionhakijana on kaksi eri sukupuolta olevaa henkilöä, jotka ovat keskenään avioliitossa tai rekisteröineet keskinäisen parisuhteensa, mikäli oikeusjärjestys tunnustaa sellaisen mahdollisuuden. Lisäksi lain tulee sallia, että adoptionhakijana on yksi henkilö. Sopimuksen 27 artikla antaa mahdollisuuden tehdä varauma parisuhteensa rekisteröineiden eri sukupuolta olevien henkilöiden ja adoptiota yksin hakevien henkilöiden adoptio-oikeuden osalta.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimusvaltiot voivat laajentaa yleissopimuksen soveltamisalan koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja, jotka ovat avioliitossa tai rekisteröineet parisuhteensa. Sopimusvaltiot voivat myös laajentaa yleissopimuksen soveltamisalan koskemaan eri sukupuolta olevia pareja ja samaa sukupuolta olevia pareja, jotka asuvat yhdessä vakiintuneessa parisuhteessa.

Suomen oikeusjärjestys ei tunnusta eri sukupuolta olevien henkilöiden mahdollisuutta rekisteröidä parisuhteensa. Rekisteröidystä parisuhteesta annetusta laista seuraa, että samaa sukupuolta olevat henkilöt eivät voi adoptoida yhdessä. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävä voi kuitenkin adoptoida kumppaninsa lapsen (perheen sisäinen adoptio). Muut kuin aviopuolisot voivat myös adoptoida yksin (lapseksiottamisesta annetun lain 6 ja 7 §; lakiehdotuksen 8 ja 9 §). Suomen adoptiolainsäädäntö on näin ollen sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa, vaikkakin yleissopimus sallisi myös pidemmälle menevät ratkaisut.

8 artikla. *Mahdollisuus uuteen adoptioon.* Artiklassa määrätään siitä, milloin lapsi voidaan adoptoida uudelleen. Artiklan mukaan laissa ei tule sallia adoptoidun lapsen uutta adoptiota muutoin kuin artiklassa tarkemmin määritellyissä tilanteissa. Suomen adoptiolainsäädännön mukaan aikaisempi adoptio päättyy uuden adoption myötä. Tämä vastaa artiklan d kohdassa mainittua edellytystä. Näin ollen Suomen lainsäädännön voidaan katsoa olevan tältä osin sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa.

9 artikla. *Adoptionhakijan vähimmäisikä.* Artiklassa ilmaistaan adoptionhakijan vähimmäisikä, joka ei saa olla vähemmän kuin 18 eikä enempää kuin 30 vuotta. Lisäksi adoptionhakijan ja adoptoitavan lapsen välillä tulee lapsen etu huomioon ottaen olla asianmukainen ikäero, mieluiten vähintään 16 vuotta.

Artiklan mukaan kansallisessa laissa voidaan kuitenkin sallia poikkeaminen vähimmäisikä- tai ikäerovaatimuksesta, jos se on lapsen edun vuoksi tarpeen, milloin adoptionhakija on lapsen isän tai äidin puoliso tai rekisteröity parisuhdekumppani, tai poikkeuksellisista olosuhteista johtuen. Yleissopimukseen liittyvän selitysmuistion mukaan poikkeuksellisina olosuhteina voidaan pitää esimerkiksi sitä, että adoptioperhe on jo adoptoinut nuoremmat sisarukset ja adoptioperhe haluaa lisäksi adoptoida vielä vanhemman sisaruksen, mutta tämän kohdalla vaadittu ikäero adoptoijien ja lapsen välillä ei täytyisi.

Sekä lapseksiottamisesta annetussa laissa (5 §) että adoptiolakiehdotuksessa (6 §) adoptionhakijalle säädetty vähimmäisikä on 25 vuotta. Hakijan ja lapsen välisestä vähimmäisikäerosta ei nykyisin ole laissa säädetty. Jotta lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen määräyksiä, adoptiolakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös vähimmäisikäerosta, joka

olisi 18 vuotta (7 §). Nykyisessä laissa ja lakiehdotuksessa olevat poikkeamisperusteet vähimmäisiästä ja -ikäerosta ovat sopusoinnussa sopimuksessa mainittujen poikkeamisperusteiden kanssa.

Lakiehdotus sisältää lisäksi säännökset adoptionhakijan enimmäisiästä ja hakijan ja lapsen välisestä enimmäisikäerosta sekä näitä koskevista poikkeuksista, vaikka yleissopimus ei sisälläkään vastaavia määräyksiä. Yleissopimuksen 18 artiklan mukaan sopimusvaltiolla on kuitenkin mahdollisuus säätää adoptoidun lapsen laajemmasta suojasta.

10 artikla. *Adoptiota edeltävä selvitys.* Artiklassa määritellään se, mitä selvitystä adoptionhakijasta, lapsesta ja hänen perheestään tarvitaan ennen kuin adoptio voidaan vahvistaa.

Artiklan 1 kappaleen mukaan toimivaltainen viranomais ei saa vahvistaa adoptiota ennen kuin adoptiojasta, lapsesta ja hänen perheestään on hankittu tarpeellinen selvitys. Lisäksi määrätään, että selvitystä hankittaessa ja sen jälkeen tietoja saa kerätä, käsitellä ja välittää vain ammatillista salassapitoa ja henkilötietojen suojaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Yleissopimukseen liittyvässä selitysmuistiossa viitataan myös yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehtyyn Euroopan neuvoston sopimukseen, jonka Suomi on ratifioinut (SopS 36/1992).

Lapseksiottamisesta annetussa laissa ei ole henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Adoptioasiaan liittyvien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000) ja sitä täydentävää henkilö tietojen suojaa ja salassapitoa koskevaa yleistä lainsäädäntöä.

Artiklan 2 kappaleessa on lueteltu tiedot, jotka selvityksen tulee kattaa. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi. Suomen adoptiolainsäädännössä ei ole nykyisin vastaavalla tarkkuudella säännelty selvityksen sisältöä kotimaisten adoptioiden osalta, mutta artiklan sisältämä luettelo vastaa pitkälti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 5 §:ää, jossa säädetään kansainvälistä adoptiota varten laadittavan selostuksen sisällöstä. Selvityksen sisällöstä ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös adoptiolain 30 §:ään, jota on tarkoitus täsmentää valtioneuvoston asetuksella siten, että kansallinen sääntely vastaa yleissopimuksen määräyksiä.

Artiklan 3 kappaleen mukaan selvityksen tekeminen tulee uskoa laissa säädetylle tai toimivaltaisen viranomaisen hyväksymälle henkilölle tai toimielimelle. Käytännön selvitystyö tulee, mikäli mahdollista, uskoa sosiaalityöntekijöille, jotka ovat päteviä tehtävään koulutuksensa tai kokemuksensa perusteella.

Sekä nykyisen lain että lakiehdotuksen mukaan adoptioneuvontaa saavat antaa vain kuntien sosiaalihuollon toimielimet ja luvan saaneet adoptiotoimistot. Lapseksiottamisesta annetussa laissa ei ole säädetty adoptioneuvonnan antamisesta huolehtivan viranhaltijan tai työntekijän ammatillisesta kelpoisuusvaatimuksesta, mutta tätä koskeva säännös on sisällytetty lakiehdotukseen (22 §:n 2 momentti).

Artiklan 4 kappale sisältää määräyksen, jonka mukaan artiklan määräykset eivät vaikuta toimivaltaisen viranomaisen oikeuteen saada tai velvollisuuteen hankkia tietoja tai to-

disteita, joiden se harkitsee olevan sille todennäköisesti avuksi, riippumatta siitä, liittyvätkö ne edellä mainitun selvityksen hankkimiseen.

Sekä lapseksiottamisesta annetun lain että adoptiolakiehdotuksen mukaan tuomioistuin on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki selvitys, joka on tarpeen adoption vahvistamista koskevan asian ratkaisemiseksi. Tuomioistuimen on samoin tarvittaessa kuultava kaikkia henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja adoptiota koskevasta asiasta.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään, että selvitys adoptioijan soveltuvuudesta adoptioon ja tämän kelpoisuudesta, asiaan osallisten olosuhteista ja vaikuttimista sekä lapsen sijoittamisen asianmukaisuudesta on hankittava ennen kuin lapsi sijoitetaan adoptiotarkoituksessa adoptionhakijan luokse. Yleissopimukseen liittyvässä selitysmuistiossa on todettu, että poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa lapsi ennestään asuu adoptionhakijan luona.

Suomen lainsäädäntö on periaatteiltaan jo nykyisin sopusoinnussa sopimusmääräyksen kanssa. Ehdotetusta laista määräystä vastaava periaate ilmenisi vielä nykyistään selkeämmin (27 §:n 2 momentti).

11 artikla. *Adoption vaikutukset.* Artiklan 1 kappaleen mukaan adoptiossa lapsesta tulee adoptioijan perheen täysivaltainen jäsen ja adoptiolapsella on adoptiovanhempaan ja tämän perheeseen nähden samat oikeudet ja velvollisuudet kuin adoptiovanhemman omalla lapsella, jonka vanhemmuus on laillisesti vahvistettu. Adoptioijalla on vanhempainvastuu lapsesta. Edelleen adoptio katkaisee lapsen oikeudellisen suhteen biologisiin vanhempiinsa ja muihin biologisiin sukulaisiinsa. Suomen adoptiolainsäädäntö on sopusoinnussa yleissopimuksen mainittujen määräysten kanssa.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään, että adoptioijan puoliso tai adoptioijan kanssa rekisteröidyssä tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävä henkilö säilyttää kuitenkin hänelle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet adoptoituun lapseen nähden, jos lapsi on hänen lapsensa, ellei laissa toisin säädetä. Kappaleessa tarkoitettu perheen sisäinen adoptio on Suomen lainsäädännön mukaan mahdollinen avioparin ja rekisteröidyn parin perheessä. Yleissopimus mahdollistaisi perheen sisäisen adoption myös avoparin perheessä. Lapseksiottamisesta annetun lain mukaan tämä ei ole mahdollista. Sitä ei ehdoteta mahdollistettavaksi myöskään adoptiolaisa.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään sopimusvaltioiden mahdollisuudesta tehdä poikkeuksia lapsen ja hänen biologisten sukulaistensa välisen oikeudellisen suhteen katkeamisesta koskien esimerkiksi lapsen sukunimeä tai avioesteitä.

Artiklan 4 kappaleen mukaan sopimusvaltiot voivat lisäksi säätää mahdollisuudesta muihin adoption muotoihin, joiden oikeusvaikutukset ovat vähäisemmät kuin mitä artiklan 1 – 3 kappaleessa on määrätty. Suomen adoptiolainsäädännössä tällainen poikkeus liittyy vain ennen vuotta 1980 tapahtuneisiin adoptioihin (lapseksiottamisesta annetun lain 56 ja 57 §, lakiehdotuksen 99 ja 100 §)

12 artikla. *Adoptiolapsen kansalaisuus.* Artiklan mukaan sopimusvaltion tulee helpottaa kansalaisuuden myöntämistä lapselle, jonka sopimusvaltion kansalainen on adoptoinut. Artiklassa ilmaistaan myös yleinen periaate kansalaisuudettomuuden välttämisestä, jos se vain on mahdollista. Jos adoptiosta voi aiheutua kansalaisuuden menetys, sen tulee riippua uuden kansalaisuuden olemassaolosta tai saamisesta.

Kansalaisuuslain (359/2003) 10 §:n mukaan ulkomaalainen alle 12-vuotias lapsi, joka on otettu ottolapseksi ja jonka ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen, saa Suomen kansalaisuuden lapseksiottamisen perusteella siitä ajankohdasta lukien, jolloin lapseksiottaminen on Suomessa pätevä. Saman lain 27 §:n mukaan ulkomaalainen ottolapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ennen lapseksiottamista, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapseksiottaminen on Suomessa pätevä. Lainsäädäntö on siten sopusoinnussa artiklan määräysten kanssa.

13 artikla. *Kielletyt rajoitukset.* Artiklassa määrätään siitä, ettei samalle adoptiovanhemmalle tulevien adoptiolasten lukumäärää saa rajoittaa laissa. Adoptiomahdollisuutta ei myöskään saa laissa kieltää siitä syystä, että henkilöllä on jo lapsi tai hän kykenee saamaan lapsen. Suomen adoptiolainsäädännössä ei ole asetettu artiklassa tarkoitettuja rajoituksia.

14 artikla. *Adoption purkamisen ja mitätöiminen.* Artiklan mukaan adoptio voidaan purkaa tai mitätöidä vain toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä. Lapsen etu on aina ensisijaisesti otettava huomioon tällaisissa tilanteissa. Artiklassa määrätään lisäksi, että adoptio voidaan purkaa vain laissa säädetyillä painavilla perusteilla ja vain ennen kuin lapsi tulee täysi-ikäiseksi. Adoption mitätöimistä tulee hakea laissa säädetyssä määräajassa.

Suomen adoptiolainsäädännön mukaan adoptiota ei voi sen vahvistamisen jälkeen purkaa. Adoption oikeusvaikutukset voivat kuitenkin lakata kahdessa melko poikkeuksellisessa tilanteessa. Näin tapahtuu, jos adoptiolapsi ja adoptiovanhempi oikeusministeriön luvalla menevät keskenään avioliittoon tai jos adoptoitu lapsi adoptoidaan uudelleen. Avioliittolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen mukaan adoptiolapsi ja -vanhempi eivät enää vastaisuudessa voisi saada lupaa solmia avioliittoa keskenään.

15 artikla. *Tietojen pyytäminen toiselta sopimusvaltiolta.* Artiklassa veloitetaan sopimusvaltiot nimeämään kansallinen viranomainen, jolle toiselta sopimusvaltiolta tulevat pyynnöt yleissopimuksen 4 ja 10 artiklan mukaisten tietojen saamiseksi voidaan osoittaa. Tietopyynnöt voivat koskea henkilöä, joka asuu tai on asunut toisen sopimusvaltion alueella. Tietopyynnön vastaanottaneen valtion tulee viipymättä pyrkiä varmistamaan, että pyydetyt tiedot annetaan.

Yleissopimuksen määräysten voimaan saattamiseksi adoptiolakiehdotukseen sisältyvät säännökset adoptiolautakunnan nimeämisestä yleissopimuksessa tarkoitetuksi kansalliseksi viranomaiseksi (86 §) sekä sopimuksen mukaisen tietopyynnön käsittelystä (94 §).

16 artikla. *Oikeudenkäynti vanhemmuuden vahvistamiseksi.* Artiklassa määrätään adoptiomenettelyn keskeyttämisestä niissä tilanteissa, joissa oikeudenkäynti isyyden, tai jos

sellainen menettely on olemassa, äitiyden vahvistamiseksi on kesken ja oikeudenkäynnin on saattanut vireille lapsen otaksuttu isä tai äiti. Toimivaltaisten viranomaisten tulee tällaisissa oikeudenkäynneissä toimia joutuisasti.

Lapseksiottamisesta annetussa laissa ei ole vanhemmuuden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin liittyviä säännöksiä. Jotta Suomen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen määräyksiä, adoptiolakiehdotukseen on otettu asiaa koskeva säännös (12 §:n 2 momentti). Isyyslain (700/1975) 46 §:ssä säädetään jo nykyisin isyysasioiden käsittelyn kiireellisyydestä, joten tältä osin ei tarvita säädösmuutoksia.

17 artikla. *Epäoikeutetun hyödyn kieltö.* Artiklassa määrätään, että kukaan ei saa hankkia epäoikeutettua taloudellista tai muuta hyötyä lapsen adoptioon liittyvästä toiminnasta. Suomen adoptiolainsäädäntö on sopusoinnussa tämän määräyksen kanssa (lapseksiottamisesta annetun lain 3 ja 23 § sekä 50 §:n 3 momentti ja lapseksiottamisesta annetun asetuksen 13 ja 14 §; lakiehdotuksen 5 ja 36 § sekä 87 §:n 3 momentti).

18 artikla. *Laajempi suoja.* Artiklassa määrätään, että sopimusvaltiolla on mahdollisuus säätää adoptoidun lapsen laajemmasta suojasta.

19 artikla. *Koeaika.* Artikla antaa mahdollisuuden säätää kansallisesti siitä, että lapsen tulee olla sijoitettuna adoptionhakijan luokse ennen adoption vahvistamista riittävän pitkän ajan, jotta toimivaltaisen viranomaisen on mahdollista tehdä kohtuullinen arvio lapsen ja vanhemman suhteesta adoptiota silmällä pitäen. Artiklassa määrätään, että tässä yhteydessä tulee aina kiinnittää ensisijaisesti huomiota lapsen etuun.

Lapseksiottamisesta annetun lain mukaan adoptoitavan lapsen tulee pääsääntöisesti olla adoptionhakijan hoidettavana ja kasvatettavana ennen adoption vahvistamista (3 §:n 1 momentti ja 18 §:n 1 momentti). Samaa ehdotetaan myös adoptioissa (24 §:n 2 momentti). Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin täsmennettäväksi siten, että adoptioneuvonnan antajan on viivytyksettä lapsen sijoittamisen jälkeen ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla tuetaan ja seurataan sijoituksen onnistumista lapsen etua silmällä pitäen.

20 artikla. *Neuvonta ja adoption jälkeiset palvelut.* Artiklassa määrätään viranomaisten velvollisuudesta huolehtia adoptioneuvonnan sekä adoption jälkeisten tuki- ja neuvontapalvelujen edistämisestä ja asianmukaisesta toteutumisesta. Palveluja tulee artiklan mukaan antaa adoptionhakijoille, adoptiovanhemmille ja adoptoiduille lapsille.

Lapseksiottamisesta annetun lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ottolapsineuvonnan yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta (17 §). Adoption jälkeisistä palveluista on säädetty laissa vain hyvin yleispiirteisesti (16 §, 19 §:n 1 momentin 3 kohta ja 49 a §). Adoptiolain 25 §:ään ehdotetaan otettavaksi nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset adoptioneuvonnasta adoption vahvistamisen jälkeen. Myös palvelunantajan tulisi lakiehdotuksen mukaan edelleen huolehtia adoption jälkipalveluista tietyiltä osin (33 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohta sekä 92 ja 93 §). Adoptioneuvonnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta säilyisivät lakiehdotuksen 85 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä.

21 artikla. *Koulutus.* Artiklan mukaan sopimusvaltioiden on huolehdittava siitä, että adoptioasioita käsittelevillä sosiaalityöntekijöillä on asianmukainen koulutus adoptioon liittyvissä sosiaalisissa ja oikeudellisissa näkökohdissa. Tämän määräyksen voimaan saattamiseksi adoptiolakiehdotuksen 22 §:n 2 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan viranhaltijalla tai työntekijällä, joka huolehtii adoptioneuvonnan antamisesta, on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus. Hänen olisi lisäksi oltava perehtynyt adoptioasioihin.

22 artikla. *Tiedonsaanti ja tiedon luovutus.* Artiklan 1 kappale antaa mahdollisuuden säätää kansallisesti adoption vahvistamisesta paljastamatta adoptoijan henkilöllisyyttä lapsen alkuperäisille sukulaisille. Suomen adoptiolainsäädäntö mahdollistaa sen, että suostumus adoptioon annetaan ns. avoimena suostumuksena, jolloin adoptoijan henkilöllisyyttä ei tarvitse ilmaista lapsen aikaisemmille vanhemmille.

Artiklan 2 kappaleen mukaan laissa on säädettävä, että adoptiomenettely on käytävä tai voidaan käydä suljettujen ovien takana. Suomen lainsäädäntö on sopusoinnussa sopimusmääräyksen kanssa. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 15 §:n mukaan tuomioistuin voi näet asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta muun muassa silloin, kun asiassa esitetään arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään, terveydentilaan, vammaisuuteen tai sosiaalihuoltoon liittyvistä seikoista.

Artiklan 3 kappaleen mukaan adoptoidulla lapsella tulee olla oikeus saada toimivaltailta viranomaisilta niiden hallussa olevat tiedot alkuperästään. Jos lapsen alkuperäisillä vanhemmilla on laillinen oikeus kieltäytyä paljastamasta henkilöllisyyttään, toimivaltaisen viranomaisen tulee laissa säädetyn toimivaltansa rajoissa harkita, onko tämä oikeus sivuutettava ja heidän henkilöllisyytensä paljastettava, ottaen huomioon vallitsevat olosuhteet sekä lapsen ja hänen alkuperäisten vanhempiensa oikeudet. Edelleen artiklassa määrätään, että lapselle, joka ei ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä, voidaan antaa asianmukaista neuvontaa. Artiklan tähän kappaleeseen on mahdollista tehdä varauma.

Suomen lainsäädäntö ei täysin vastaa 3 kappaleen määräyksiä, sillä lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 3 momentin mukaan adoptioneuvonnan antaja tai palvelunantaja voi kieltäytyä antamasta lapsen alkuperää koskevia tietoja, jos tietojen antamisesta voi aiheutua vaaraa ottolapsen terveydelle tai kehitykselle taikka jos tietojen antaminen olisi muutoin vastoin ottolapsen etua tai muuta yksityistä etua. Lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 38 §:ssä säädetään ottolapsisuhdetta koskevan tiedon luovuttamisen rajoituksista. Pykälän mukaan väestötietojärjestelmään talletettuja tietoja ottolapsisuhteesta ja siitä kuka on ottolapsen biologinen vanhempi, voidaan luovuttaa ottolapselle yksin vain, jos hän on täysi-ikäinen. Lisäksi mainitut tiedot voidaan luovuttaa muun muassa ottolapselle ja ottovanhemmille yhteisesti, jos ottolapsi on täyttänyt viisitoista vuotta.

Jotta turvataan täysi-ikäisen henkilön oikeus saada sopimusmääräyksessä edellytetyin tavoin aina tieto alkuperästään, adoptiolakiehdotuksen 93 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että jos aikaisemman vanhemman henkilöllisyys on tiedossa, tieto siitä on aina annettu.

tava täysi-ikäiselle adoptiolapselle ja hänen kuoltuaan hänen täysi-ikäiselle jälkeläiselleen.

Suomen ehdotetaan tekevän 22 artiklan 3 kappaleeseen varauman siltä osin kuin kysymys on tietojen antamisesta alaikäiselle adoptiolapselle. Jos varauksia tehdään, tietojen antamista alaikäiselle adoptiolapselle voidaan adoptiolaisissa rajoittaa. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin ei tällöin myöskään ole välttämätöntä tehdä muutoksia yleissopimuksen vuoksi.

Artiklan 4 kappaleessa määrätään, että adoptioijan ja adoptoidun lapsen tulee olla mahdollista saada asiakirja, joka sisältää sellaisen otteen julkisesta rekisteristä, josta ilmenee lapsen syntymäaika ja -paikka, mutta jossa ei nimenomaisesti mainita adoptiota tai paljasteta lapsen alkuperäisten vanhempien henkilöllisyyttä. Sopimusvaltiot voivat kuitenkin olla soveltamatta tätä määräystä yleissopimuksen 11 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuihin muihin adoption muotoihin.

Suomen väestötietojärjestelmästä on jo nykyisin mahdollista saada sopimusmääräyksessä tarkoitettu ote. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:ssä säädetään muun muassa, että väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Tietoja pyytävän on aina ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus, ja se näkyy myös otteella. Tiedot adoptiosta ja adoptoidun henkilön alkuperäisten vanhempien henkilöllisyydestä saa siis merkitä väestötietojärjestelmästä luovutettavaan otteeseen vain, jos nämä tiedot ovat tarpeellisia tietojen ilmoitetun käyttötarkoituksen kannalta.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään siitä, kuinka kauan kerättyjä tietoja tulee säilyttää. Jotta lapsen oikeus tiedonsaantiin alkuperästään voitaisiin tehokkaasti turvata, adoptiota koskevat olennaiset tiedot tulee säilyttää vähintään 50 vuotta siitä, kun adoptio on tullut lopulliseksi. Suomen lainsäädäntö on sopusoinnussa määräyksen kanssa, sillä Suomessa adoptioasiakirjojen säilyttämisaika on vähintään 100 vuotta niiden laatimisesta (lapsekäsittelemisestä annetun lain 49 a § 1 momentti, lakiehdotuksen 92 § 1 momentti).

Artiklan 6 kappaleen mukaan julkisia rekistereitä tulee pitää ja niiden sisältämät tiedot joka tapauksessa toisintaa siten, että estetään niitä, joilla ei ole siihen oikeutettua intressiä, saamasta tietoa siitä, onko henkilö adoptoitu vai ei, ja, jos tämä tieto annetaan, hänen alkuperäisten vanhempiensa henkilöllisyydestä. Suomen henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö on sopusoinnussa sopimuksen määräysten kanssa. Erityisesti voidaan mainita väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 38 §, jossa säädetään ottolapsisuudesta koskevan tiedon luovuttamisen rajoituksista.

III osa Loppumääräykset

23 – 30 artikla. Artikloissa 23 – 30 on Euroopan neuvoston sopimuksissa yleisesti käytetyt määräykset muun muassa sopimuksen vaikutuksista, allekirjoittamisesta, ratifioimisesta ja hyväksymisestä sekä sopimukseen liittymisestä ja asiakirjojen tallettamisesta.

Lisäksi 27 artiklassa määrätään varaumista. Artiklassa luetellaan ne varaumat, jotka valtio voi tehdä sopimukseen. Varaumien tekeminen sallitaan sopimuksen 5 artiklan 1.b kappaleeseen (lapsen suostumus), 7 artiklan 1.a.ii ja 1.b kappaleeseen (parisuhteensa rekisteröineiden, eri sukupuolta olevien henkilöiden ja yksin adoptiota hakevien henkilöiden adoptio-oikeus) sekä 22 artiklan 3 kappaleeseen (adoptiolapsen oikeus saada tieto alkuperästään). Varaumat on tehtävä viimeistään allekirjoittamisen tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen yhteydessä.

Edellä 22 artiklan kohdalla selostetuvin tavoin esityksessä ehdotetaan, että Suomi tekee varauman kyseisen artiklan 3 kappaleeseen siltä osin kuin se koskee tietojen antamista alaikäiselle adoptiolapselle. Muita varaumia yleissopimukseen ei ehdoteta tehtäväksi.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki lasten adoptiosta tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Pykälä sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan laila ne yleissopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

2 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

2.2 Adoptiolaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Adoption tarkoitus. Pykälä vastaa terminologisia muutoksia lukuun ottamatta lapsensiirtamisesta annetun lain 1 §:n 1 momenttia.

2 §. Lapsen etu. Pykälän 1 momentissa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Periaate vastaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen ja 21 artiklan sekä Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 4 artiklan 1 kappaleen määräyksiä.

Momentissa tarkoitettuja päätöksiä ovat esimerkiksi adoptiolautakunnan päätös adoptioluvan myöntämisestä tai peruuttamisesta koskevassa asiassa, tuomioistuimen päätös adoption vahvistamisesta koskevassa asiassa sekä Helsingin hovioikeuden päätös vieraassa valtiossa tapahtuneen adoption vahvistamisesta koskevassa asiassa. Momentissa tarkoitettu muu toimenpide on esimerkiksi lapsen sijoittaminen adoptiotarkoituksessa adoptiohakijoiden luokse.

Pykälän 2 momentin säännöksellä täsmennetään 1 momentissa säädettyä yleistä periaatetta. Säännöksen mukaan lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti

siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään.

Säännös vastaa sisällöllisesti Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 4 artiklan 2 kappaletta, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen tulee jokaisessa tapauksessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että adoption tärkeänä tavoitteena on tarjota lapselle vakaa ja tasapainoinen koti.

Adoptoitavalla lapsella on tyypillisesti taustallaan useita menetyksiä ja erokokemuksia. On tavallista, että adoptoitava lapsi on joutunut vaihtamaan olinpaikkaa useaan kertaan ennen kuin hänet on sijoitettu adoptionhakijoiden luokse. Lasta hoitaneet henkilöt ovat samassakin hoitopaikassa voineet vaihtua usein. Näistä syistä on eri ratkaisuvaihtoehtoja harkittaessa tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että lapsi adoption myötä saisi uudessa perheessään mahdollisimman läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet sekä vakiintuneen ja turvallisen kasvuympäristön.

Arvioitaessa, mitä lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen kussakin tapauksessa edellyttää, voidaan soveltuvin osin ottaa huomioon, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään lapsen huollon tavoitteista. Lisäksi voidaan soveltuvin osin ottaa huomioon, mitä lastensuojelulain 4 §:n 2 momentissa säädetään lapsen etua arvioitaessa huomioon otettavista seikoista.

Momentista ilmenee myös se keskeinen lähtökohta, että adoptiota tulisi harkita vain tapauksissa, joissa lapsi ei voi kasvaa omassa perheessään. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ensisijaisesti olisi muun muassa lastensuojelun keinoin pyrittävä tukemaan lapsen omien vanhempien vanhemmuutta, jotta he voisivat itse huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

2 luku. Adoption edellytykset

3 §. Alaikäisen adoptio. Pykälän 1 momentin mukaan alaikäisen lapsen adoptio voidaan vahvistaa, jos sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen. Vastaavat edellytykset sisältyvät lapseksiottamisesta annetun lain 2 §:n 1 momenttiin.

Momenttiin ei sisälly lapseksiottamisesta annetun lain vastaavaan säännökseen sisältyvää vaatimusta, jonka mukaan lapseksiottamisen vahvistamista haettaessa tuomioistuimelle on esitettävä selvitys siitä, että lapsi on lapseksiottajan hoidettavana tai että tämä muutoin huolehtii lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Tällaisen säännöksen ottamista adoption aineellisoikeudellisia edellytyksiä koskevaan pykälään ei ole pidetty tarpeellisena. Adoptioneuvontaa koskevista säännöksistä ilmenee, että niin sanotuissa vieraan lapsen adoptioissa adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltää lapsen sijoittaminen adoptionhakijoiden luokse sekä sijoituksen tukeminen ja seuranta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että alaikäisen lapsen adoption vahvistamista koskevaa asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon lapsen toivomukset ja mielihäilyt lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Säännös sisältää veloitteen ottaa

adoption vahvistamista harkittaessa huomioon myös sellaisen lapsen toivomukset ja mielipiteen, jonka suostumusta adoption ei 10 §:n mukaan vaadita. Momentti vastaa tarkoitukseltaan Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 6 artiklaa.

Lapsen toivomusten ja mielipiteen huomioon ottaminen ei tarkoita, että lapsella olisi päätösvalta asiassa. Asian ratkaiseminen kuuluu aina tuomioistuimelle. Käytännössä säännös kuitenkin merkitsee velvollisuutta perustelujen esittämiseen, jos lapsen toivomuksia ja mielipidettä ei ole ratkaisua tehtäessä voitu noudattaa.

Alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisestä säädetään 26 §:ssä.

4 §. Täysi-ikäisen adoptio. Pykälässä säädetään täysi-ikäisen henkilön adoption edellytyksistä. Tällainen adoptio voidaan vahvistaa ensiksikin silloin, kun on selvitetty, että adoptoitava on alaikäisenä ollut adoptionhakijan hoidettavana ja kasvatettavana. Tämä edellytys vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa säädettyä.

Toisinaan voi olla painavia perusteita vahvistaa täysi-ikäisen adoptio silloinkin, kun adoptoitava ei ole alaikäisenä ollut adoptionhakijan hoidettavana ja kasvatettavana. Tämän vuoksi ehdotetaan, että täysi-ikäisen henkilön adoptio voidaan vahvistaa myös, jos adoptoitavan ja hakijan välille on adoptoitavan ollessa alaikäinen muutoin muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde. Tällainen suhde on saattanut joissakin tapauksissa muodostua esimerkiksi lapsen ja hänestä erossa asuvan vanhemman uuden aviopuolison välille.

Pykälässä säädetyn edellytyksen täyttymistä arvioidaan tapauskohtaisesti. Olennaista on se, että adoptoitavan ja adoptionhakijan välillä on adoptoitavan ollessa alaikäinen vallinnut läheinen ja jatkuva ihmissuhde, johon on merkittävässä määrin kuulunut sen kaltaista välittämistä ja huolenpitoa, joka tyypillisesti liittyy lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen.

Ehdotetuista edellytyksistä seuraa, että täysi-ikäisen henkilön adoptiota ei voida vahvistaa sillä perusteella, että adoptoitavan ja hakijan välille on syntynyt läheinen ihmissuhde adoptoitavan ollessa täysi-ikäinen. Näin on silloinkin, kun heidän välisensä suhde luonteeltaan muistuttaa aikuisen lapsen ja vanhemman välistä suhdetta.

Toisin kuin voimassa olevan lain mukaan, täysi-ikäisen henkilön adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tueksi ei ehdotetun säännöksen mukaan tarvitse esittää selvitystä siitä, että adoptiota ei ole voitu vahvistaa lapsen ollessa alaikäinen. Käytännössä on osoittautunut, että ne syyt, joiden vuoksi adoption vahvistamista ei ole haettu lapsen ollessa alaikäinen, ovat hyvin moninaisia ja niistä on usein vaikea jälkikäteen esittää luotettavaa selvitystä.

Lapseksiottamisesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan täysi-ikäisen henkilön lapseksiottaminen voidaan vahvistaa myös, jos ”lapseksiottamiseen on olemassa muita tähän verrattavia erittäin painavia syitä”. Edellytys on verraten avoin ja sen soveltaminen on ollut epäyhtenäistä. Vastaavaa edellytystä ei ehdoteta otettavaksi uuteen lakiin.

5 §. Korvausten maksamisen kieltö. Pykälä vastaa sanonnallisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 3 §:ää. Pykälä ei estä perimästä kansainvälisen adoptiopalvelun yhteydessä palvelumaksua ja kulukorvausta ehdotetun 36 §:n mukaisesti.

6 §. Adoptionhakijan vähimmäis- ja enimmäisikä. Pykälässä säädetään adoptionhakijan vähimmäis- ja enimmäisikää koskevista vaatimuksista sekä perusteista, joiden täytyessä niistä voidaan poiketa.

Jos aviopuolisot hakevat adoptiota yhdessä, pykälässä säädettyjen edellytysten tulee täytyä suhteessa kumpaankin hakijaan.

Pykälän *1 momentista* ilmenee ensiksikin, että hakijan tulee pääsääntöisesti olla vähintään 25-vuotias. Tältä osin säännös vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 5 §:n 1 momenttia. Jos adoptioon tarvitaan adoptiolupa, hakijan on tullut täyttää 25 vuotta viimeistään adoptiolupaa koskevan päätöksen antopäivänä. Jos adoptioon ei tarvita adoptiolupaa, hakijan on tullut täyttää 25 vuotta viimeistään adoption vahvistamista koskevan tuomioistuimen päätöksen antopäivänä.

Lisäksi momentti sisältää uuden edellytyksen, jonka mukaan hakija saa pääsääntöisesti olla enintään 50-vuotias, jos adoptoitava on alaikäinen. Myös enimmäisikävaatimuksen täyttymistä arvioidaan lähtökohtaisesti päätöksentekohetkellä. Jos adoptioon tarvitaan adoptiolupa, hakija ei saa olla 50 vuotta vanhempi lupapäätöksen antopäivänä. Jos hakija täyttää lupapäätöksen antamista seuraavien kahden vuoden aikana 50 vuotta, luvan voimassaoloaika tulee 45 §:n 1 momentin nojalla rajoittaa siten, että luvan voimassaolo päättyy hakijan täyttäessä 50 vuotta. Jos adoptioon ei tarvita adoptiolupaa, hakija ei saa olla 50 vuotta vanhempi adoption vahvistamista koskevan tuomioistuimen päätöksen antopäivänä.

Pykälän *2 momentissa* säädetään poikkeuksista 1 momentin vaatimuksiin. Momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä alle 25-vuotias henkilö saisi adoptoida lapsen tai yli 50-vuotias henkilö saisi adoptoida alaikäisen lapsen. Alle 18-vuotias henkilö ei kuitenkaan saisi koskaan adoptoida lasta.

Momentin *1 kohtaa* vastaava poikkeusperuste sisältyy lapseksiottamisesta annetun lain 5 §:n 2 momenttiin. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentista seuraa, että aviopuolison lapsen adoptoimista koskeva poikkeusperuste soveltuu myös tapauksiin, joissa hakija adoptoi rekisteröidyn parisuhdekumppaninsa lapsen (HE 198/2008 vp, s. 11).

Momentin *2 kohdassa* säädetään poikkeusperusteeksi se, että adoptoitavan ja hakijan välille on muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde. Kysymys voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa adoptoitava lapsi on ollut lastensuojelulain nojalla pitkäaikaisesti sijoitettuna adoptionhakijoiden perheeseen ja hänen ja hakijoiden välillä sen johdosta tosiasiallisesti vallitsee lapsi–vanhempi-suhde.

Momentin *3 kohdan* mukaan vähimmäis- tai enimmäisikävaatimuksesta voitaisiin poiketa myös silloin, kun adoption vahvistamiseen on muutoin lapsen edun kannalta erit-

täin painavia syitä. Poikkeusperusteen olemassa oloa olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Selvää on, että poikkeusperustettakin sovellettaessa adoption yleisten edellytysten tulee aina täyttyä.

Poikkeusperustetta voidaan soveltaa esimerkiksi silloin, kun adoptionhakijan aikaisemmin adoptoiman lapsen biologinen sisarus tarvitsee adoptiovanhemmat. Tällaisessa tapauksessa voidaan usein pitää adoptoitavan lapsen edun kannalta tärkeänä, että hän voi tulla adoptoiduksi samaan perheeseen kuin biologinen sisaruksensa, vaikka hakija onkin ehtinyt täyttää 50 vuotta edellisen adoption jälkeen.

Ehdotettu poikkeusperuste voi tulla sovellettavaksi myös esimerkiksi tilanteessa, jossa adoptoitava ja adoptionhakija ovat läheistä sukua keskenään. Jos lapsi on esimerkiksi jäänyt vanhempiensa kuoltua orvoksi ja vanhemman sisarus tai muu lapselle läheinen sukulainen haluaa adoptoida hänet, adoption vahvistamiseen voi olla lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä. Tällöin adoptio voidaan vahvistaa, vaikka hakija esimerkiksi on yli 50-vuotias.

Erittäin painavien syiden olemassa oloa arvioidaan nimenomaan adoptoitavan lapsen edun kannalta. Pelkästään hakijaan itseensä tai hänen omaan elämäntilanteeseensa liittyvät seikat eivät siten oikeuta poikkeamaan vähimmäis- tai enimmäisikävaatimuksesta. Myöskään aviopuolisoiden välistä ikäeroa ei voida pitää lapsen edun kannalta erittäin painavana syynä poiketa ikävaatimuksista.

Adoptoitavan lapsen edun kannalta erittäin painavana syynä enimmäisikärajasta poikkeamiseen ei myöskään voida pitää esimerkiksi sitä, että perheessä jo olevalle lapselle haluttaisiin adoption kautta saada sisarus.

Pykälän 3 momentissa säädetään lisäksi meneillään olevan adoptioprosessin jatkuvuutta turvaavasta poikkeuksesta enimmäisikää koskevasta vaatimuksesta. Vaikka hakija onkin täyttänyt 50 vuotta, alaikäisen adoptio voidaan vahvistaa, jos hakija oli alle 50-vuotias silloin, kun lapsi nimettiin sijoitettavaksi hänen luokseen adoptiotarkoituksessa. Momentissa tarkoitettua nimeämisen suorittaa kotimaisissa adoptioissa adoptioneuvonnan antaja siten kuin 27 §:ssä säädetään. Kansainvälisissä adoptioissa sen suorittaa pääsääntöisesti ulkomainen palvelunantaja. Poikkeussäännös on katsottu lapsen edun kannalta perustelluksi, jotta lapsen nimeämiseen saakka edennyt adoptioprosessia ei tarvitse keskeyttää ja lapselle alkaa etsiä uutta adoptioperhettä pelkästään sen vuoksi, että hakija ehtii täyttää 50 vuotta lapsen nimeämisen jälkeen, mutta ennen adoption vahvistamista.

Momentissa säädetty poikkeusperuste koskee käytännössä pelkästään niin sanottuja vieraan lapsen adoptioita, koska vain näissä lapsi nimetään sijoitettavaksi adoptionhakijan luokse. Muihin kuin vieraan lapsen adoptioihin soveltuvat usein jo 2 momentissa säädetty poikkeusperusteet.

7 §. Ikäero. Pykälässä säädetään adoptoitavan ja adoptionhakijan välistä vähimmäis- ja enimmäisikäeroa koskevista vaatimuksista sekä perusteista, joiden täytyessä niistä voidaan poiketa. Pykälä koskee vain alaikäisen adoptiota.

Jos aviopuolisot hakevat adoptiota yhdessä, pykälässä säädettyjen edellytysten tulee täytyä suhteessa kumpaankin hakijaan.

Pykälän *1 momentista* ilmenee pääsääntö, jonka mukaan adoptoitavan ja adoptionhaki-
jan välisen ikäeron tulee olla vähintään 18 vuotta ja se saa olla enintään 42 vuotta. Jos
adoptioon tarvitaan adoptiolupa, lupapäätökseen otettavilla ehdoilla on huolehdittava
siitä, että hakijalle voidaan nimetä vain sen ikäinen lapsi, että ikäerovaatimukset täytyt-
vät.

Pykälän *2 momentista* ilmenevät ne perusteet, joiden täytyessä 1 momentissa säädetystä
vähimmäis- ja enimmäisikäerosta voidaan poiketa. Perusteet vastaavat 6 §:n 2 momen-
tissa säädettyjä poikkeusperusteita.

Ikäerovaatimuksesta poikkeamiseen voi olla momentin *3 kohdassa* tarkoitettu peruste
esimerkiksi tilanteessa, jossa etsitään sopivia adoptiovanhempia useammalle sisaruksel-
le, jotka erityisen tuen tarpeen vuoksi ovat vaikeasti sijoitettavissa. Tällöin saattaa osoit-
tautua, että muissa suhteissa sopivien adoptiovanhempien löytyessä ikäerovaatimus ei
kaikkien sisarusten osalta täytykään. Kuvatunlaisessa esimerkkitapauksessa voi olla
lasten edun kannalta erittäin painavia syitä poiketa ikäerovaatimuksesta.

8 §. *Aviopuolisoita koskevat edellytykset.* Pykälä vastaa terminologisia muutoksia lu-
kuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 6 §:ää.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentista seuraa, että pykälää ei
sovelleta rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin. Pykälä ei koske myöskään avopuolisoita.
Näin ollen rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa elävä henkilö voi adoption mui-
den edellytysten täytyessä adoptoida lapsen yksin, kuten nykyisinkin. Jos näissä ta-
pauksissa on kysymys alaikäisen lapsen adoptioimisesta, otetaan 3 §:n mukaisten edelly-
tysten täyttymistä arvioitaessa huomioon myös hakijan parisuhdekumppanin tai avopuo-
lison henkilöön ja olosuhteisiin liittyvät seikat. Niin kuin 13 §:n 2 momentista ilmenee,
alaikäisen lapsen adoptioon tarvitaan pääsääntöisesti hakijan parisuhdekumppanin tai
avopuolison suostumus. Parisuhdekumppanille tai avopuolisolle on myös annettava
adoptioneuvontaa siten kuin 4 luvussa säädetään.

Pykälän *3 momentin* mukaan aviopuoliso voi adoptoida yksin muun muassa tilanteessa,
jossa toinen aviopuoliso ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tah-
toaan. Jos tällaisessa tilanteessa haetaan alaikäisen lapsen adoption vahvistamista, on
lain 3 §:n mukaisten edellytysten täyttymistä arvioitaessa harkittava, millä tavoin haki-
jan aviopuolison sairaus tai vamma mahdollisesti vaikuttaa siihen, onko adoptio lapsen
edun mukainen ja kykeneekö hakija antamaan lapselle hyvän hoidon ja kasvatuksen.

9 §. *Yhteisadoptio.* Pykälä vastaa terminologisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksi-
ottamisesta annetun lain 7 §:ää.

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentista seuraa, että pykälää so-
vellettaessa rekisteröidyn parisuhteen osapuolia ei rinnasteta aviopuolisoihin. Rekiste-
röidyn parisuhteen osapuolet eivät siis voi adoptoida lasta yhdessä. Myöskään avopuoli-
sot eivät voi vastaisuudessaan adoptoida lasta yhdessä.

10 §. *Adoptoitavan suostumus.* Pykälä vastaa sanonnallisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 8 §:ää.

11 §. *Vanhempien suostumukset.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 9 §:ää. Sääntelyn selkeyttämiseksi säännöksiin ehdotetaan kuitenkin vähäisiä tarkistuksia.

Vanhemmalla tarkoitetaan tässä pykälässä, kuten muuallakin lakiehdotuksessa, henkilöä, joka ennen adoptiota on juridisesti lapsen vanhempi. Tämä lähtökohta vastaa Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 5 artiklan 6 kappaletta, jonka mukaan kyseisessä sopimuksessa tarkoitetaan ”isällä” ja ”äidillä” henkilöitä, jotka lain mukaan ovat lapsen vanhempia.

Tyypillisimmin suostumus tarvitaan lapsen synnyttäneeltä äidiltä sekä lapsen isältä, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella taikka vahvistettu tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä siten kuin isyyslaissa (700/1975) säädetään. Esimerkiksi lapsen äidin seurustelukumppania, jonka isyyttä ei ole isyyslaissa tarkoitettuihin tavoin vahvistettu, ei pidetä tässä pykälässä tarkoitettuna vanhempana, vaikka olosuhteiden perusteella olisikin todennäköistä, että hän on lapsen biologinen isä.

Edellä esitetty tulkinta poikkeaa siitä, miten korkein oikeus on tulkinnut voimassa olevaa lakia ratkaisussa KKO 2009:40. Mainitussa ratkaisussa korkein oikeus on katsonut lapseksiottamisesta annetun lain yleisten tavoitteiden kannalta perustelluksi, että lapsen syntymästä alkaen hänen biologisia vanhempiaan käsitellään laissa tarkoitettuina vanhempina, jollei laista tai päätöksestä nimenomaisesti muuta johdu. Korkeimman oikeuden ratkaisussa esitetyt näkökohdat on kuitenkin lakiehdotuksessa otettu huomioon siten, että lakiin ehdotetaan otettavaksi erillinen 12 §, joka sisältää säännökset adoption vahvistamisesta tilanteissa, joissa lapsen biologisen vanhemman vanhemmuutta ei ole vahvistettu tai joissa vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Jos kyse on lapsesta, joka on jo aikaisemmin adoptoitu ja jota ollaan adoptoimassa uudelleen toiseen perheeseen, pykälässä tarkoitettuina vanhempina pidetään hänen aikaisempia adoptiovanhempiaan.

Pykälän *1 momentista* ilmenee pääsääntö, jonka mukaan adoptiota ei saa vahvistaa ilman vanhempien suostumusta.

Jos lapsen vanhemmista toinen on kuollut, suostumuksen adoptioon antaa elossa oleva vanhempi yksin. Jos kumpikin vanhempi on kuollut, adoptioon vaaditaan 13 §:n 3 momentissa säädetty lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumus.

Pykälän *2 momentti* koskee tilanteita, joissa lapsen vanhemmille on varattu tilaisuus antaa suostumuksensa adoptioon, mutta he ovat kieltäytyneet antamasta suostumusta tai ovat annettuaan suostumuksen peruuttaneet sen. Tällöin adoptio voidaan erittäin painavista syistä vahvistaa, jos harkitaan, että adoptio on ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista ja että vanhemman kieltäytymiseen suostumuksen antamisesta tai annetun suostumuksen peruuttamiseen ei ole riittävää aihetta ottaen huomioon lapsen etu sekä

lapsen ja vanhemman välisen kanssakäymisen tiiviys ja heidän välillään vallitsevan suhteen laatu.

Momentissa säädettyjä poikkeusperusteita sovelletaan myös silloin, kun toinen vanhemmista on antanut suostumuksen adoptioon, mutta toinen vanhemmista on kieltäytynyt sen antamisesta.

Pykälän 3 momentti koskee tilanteita, joissa vanhempi ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan taikka vanhemman olinpaikka on tuntematon. Näissäkin tapauksissa adoptio voidaan erittäin painavista syistä vahvistaa, jos harkitaan, että adoptio on ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista. Koska 3 momentti koskee tilanteita, joissa vanhemman suostumusta adoptioon ei ole edes mahdollista saada, näissä tapauksissa ei 2 momentista poiketen ole tarpeen arvioida erikseen sitä, onko suostumuksen puuttumiselle riittävää aihetta.

Momentissa säädettyjä poikkeusperusteita sovelletaan myös silloin, kun toinen vanhemmista on antanut suostumuksen adoptioon, mutta toinen vanhemmista ei ole voinut antaa suostumustaan momentissa mainitusta syystä. Jos kumpikaan vanhempi ei ole momentissa mainitusta syystä voinut antaa suostumustaan adoptioon, tulee momentissa säädettyjen erityisten edellytysten täytyä ja adoptioon vaaditaan lisäksi 13 §:n 3 momentissa säädetty lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumus.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettyjen poikkeusperusteiden lisäksi on otettava huomioon, mitä 67 §:n 2 momentissa säädetään. Jos vanhemman suostumus adoptioon puuttuu sen vuoksi, että adoptiota ei ole säännelty siinä valtiossa, jossa suostumus olisi annettava, adoptio voidaan mainitun lainkohdan nojalla vahvistaa, jos tämä selvästi vastaa vanhemman tahtoa.

12 §. Adoption suhde vanhemmuuden vahvistamiseen. Pykälän 1 momentti koskee tilanteita, joissa alaikäisen adoptoitavan lapsen biologisen vanhemman vanhemmuutta ei ole vahvistettu. Useimmiten momentti tulee käytännössä sovellettavaksi tilanteissa, joissa lapsen biologisen isän isyyttä ei ole isyyslain mukaisesti vahvistettu. Momentti soveltuu kuitenkin myös esimerkiksi tilanteisiin, joissa ei tiedetä, kuka on lapsen biologinen äiti, eikä äitiyttä ole tästä syystä voitu merkitä väestötietojärjestelmään.

Adoption edellytykset määräytyvät tilanteissa, joissa vanhemmuutta ei ole vahvistettu, eri tavoin riippuen siitä, kuinka todennäköisenä voidaan pitää vanhemmuuden myöhempää vahvistamista. Tämän seikan todennäköisyyttä on arvioitava viime kädessä ta-pauskohtaisesti niiden seikkojen perusteella, jotka asiaa ratkaistaessa ovat tiedossa.

Jos on aihetta otaksua, että vanhemmuus voitaisiin myöhemmin vahvistaa, alaikäisen adoptio saadaan vahvistaa vain 11 §:n 3 momentissa säädetyin edellytyksin. Adoptio voidaan siis vahvistaa erittäin painavista syistä, jos harkitaan, että adoptio on ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista.

Esimerkkinä olosuhteista, joissa on aihetta otaksua, että vanhemmuus voitaisiin myöhemmin vahvistaa, voidaan mainita tilanne, jossa isyyden selvittämisessä on käynyt ilmi, että biologinen äiti tietää, kuka on lapsen biologinen isä, mutta ei ole toistaiseksi

halunnut paljastaa hänen henkilöllisyyttään lastenvalvojalle. Adoption vahvistaminen tulee tällöin kyseeseen vain, jos 11 §:n 3 momentissa säädetyt erityiset edellytykset täyttyvät.

Jos ei ole aihetta otaksua, että vanhemmuus voitaisiin myöhemmin vahvistaa, adoptio voidaan vahvistaa harkitsematta, täytyvätkö 11 §:n 3 momentissa säädetyt erityiset edellytykset. Adoption muiden edellytysten tulee luonnollisesti tällöinkin täytyä. Vanhemmuuden vahvistamista voidaan pitää epätodennäköisenä esimerkiksi silloin, kun kyseessä on löytölapsi, jonka vanhempia ei ole lapsen syntymän jälkeen suoritetuissa etsinnöissä ja tiedusteluissa saatu selville. Vanhemmuuden vahvistamista voidaan pitää epätodennäköisenä myös esimerkiksi siinä tapauksessa, että lapsen biologinen isä on tiedossa, mutta häntä adoptioneuvonnassa kuultaessa käy ilmi, ettei hän halua isyyttään vahvistettavan, vaan on yhteisymmärryksessä äidin kanssa luovuttamassa lasta adoptioon. Tällaisessakin tilanteessa adoptio voidaan vahvistaa harkitsematta, täytyvätkö 11 §:n 3 momentissa säädetyt erityiset edellytykset.

Jos adoptoitava lapsi on saanut alkunsa naiselle yksin annetun hedelmöityshoidon avulla, ehdotetun momentin soveltaminen riippuu siitä, voitaisiinko sukusoluja luovuttaneen miehen isyys vahvistaa vai ei. Jos sukusolujen luovuttaja ei ole antanut hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua suostumusta isyyden vahvistamiseen, on selvää, että adoptio voidaan vahvistaa harkitsematta, täytyvätkö 11 §:n 3 momentissa säädetyt erityiset edellytykset. Jos sukusolujen luovuttaja sen sijaan on antanut suostumuksen isyyden vahvistamiseen, on tapauskohtaisesti arvioitava, voidaanko otaksua, että hänen isyytensä tultaisiin tämän suostumuksen perusteella vahvistamaan.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Tällöin adoptiota ei saa vahvistaa ennen kuin vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu, ellei siihen ole 11 §:n 3 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Momentti vastaa tarkoituksetta Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 16 artiklaa.

Jos adoptoitavan lapsen isän isyyttä ei ole vahvistettu, käräjäoikeuden on ennen adoption vahvistamista viran puolesta tarkistettava, ettei isyyden vahvistamista koskeva asia ole vireillä käräjäoikeudessa, joka on toimivaltainen isyyden vahvistamista koskevassa asiassa, eikä maistraatissa, joka on toimivaltainen hyväksymään isyyden tunnustamisen hyväksymistä koskevan asian.

Jos adoptoitava lapsi on syntynyt vieraassa valtiossa, käräjäoikeuden ei voida käytännössä edellyttää selvittävän viran puolesta sitä, onko vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia siellä vireillä. Jos käräjäoikeus kuitenkin saa tiedon tällaisen asian vireillävireillä, adoptiota ei lähtökohtaisesti saa vahvistaa ennen kuin isyyden vahvistamista koskeva asia on vieraassa valtiossa lainvoimaisesti ratkaistu.

13 §. Muut suostumukset. Pykälässä säädetään eräiden muiden henkilöiden suostumuksista adoptioon.

Pykälän *1 momentin* säännöksellä on asiallinen yhteys 8 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan aviopuoliso voi yksin adoptoida oman lapsensa, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi. Tällaisessa tilanteessa alaikäisen lapsen adoptioon ehdotetun säännöksen mukaan pääsääntöisesti vaaditaan toisen aviopuolison suostumus. Säännös on tarpeen Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen c kohdan vuoksi. Toisen aviopuolison suostumusta on perusteltua edellyttää myös sen vuoksi, että lähtökohtaisesti voidaan pitää alaikäisen lapsen kannalta ongelmallisena tilannetta, jossa hänet adoptoitaisiin perheeseen, jossa toinen aviopuolisoista vastustaa adoptiota.

Lain 8 §:n 2 momentin mukaan aviopuoliso voi pääsäännöstä poiketen adoptoida yksin myös silloin, kun hän adoptoi aviopuolisonsa lapsen. Tällaisten tapausten varalta ei ole tarpeen erikseen säätää toisen aviopuolison suostumuksesta alaikäisen lapsen adoptioon, koska adoptioon joka tapauksessa vaaditaan hänen suostumuksensa adoptoitavan lapsen vanhempana.

Lain 8 §:n 3 momentin mukaan aviopuoliso voi pääsäännöstä poiketen adoptoida yksin myös silloin, kun toinen aviopuoliso ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan tai kun toisen aviopuolison olinpaikka on tuntematon. Näissä tapauksissa toisen aviopuolison suostumusta adoptioon ei luonnollisestikaan ole mahdollista edellyttää.

Niin kuin edellä on todettu, 8 §:ää ei sovelleta rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin. Näin ollen myöskään nyt käsillä olevaa momenttia ei sovelleta heihin.

Pykälän *2 momentissa* säädetään tilanteista, joissa adoptionhakija elää rekisteröidyssä parisuhteessa taikka yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai muussa parisuhteessa. Yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävillä henkilöillä tarkoitetaan säännöksessä avopuolisoita. Yhteisessä taloudessa muussa parisuhteessa elävillä henkilöillä tarkoitetaan käytännössä samaa sukupuolta olevia pareja, jotka eivät ole rekisteröineet parisuhdettaan.

Jos adoptionhakija elää tällaisessa parisuhteessa, alaikäisen lapsen adoptioon vaaditaan rekisteröidyn parisuhteen toisen osapuolen, avopuolison tai muun parisuhdekumppanin suostumus. Tämäkin säännös on tarpeen edellä 1 momentin kohdalla mainituista syistä.

Pykälän *3 momentissa* säädetään suostumuksen antamisesta tilanteessa, jossa alaikäisen lapsen kumpikaan vanhempi ei voi antaa suostumusta adoptioon. Syynä voi olla vanhempien kuolema, vanhempien sairaudesta tai vammasta johtuva kykenemättömyys tahdon ilmaisemiseen, vanhempien olinpaikan tuntemattomuus tai se, että vanhemmuutta ei ole vahvistettu. Säännöksen ottaminen lakiin on tarpeen Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen a kohdan vuoksi.

Momentissa tarkoitetuissa tapauksissa lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan tulee vanhempien sijasta antaa suostumuksensa adoptioon. Säännöksessä tarkoitettu laillinen edustaja voi olla esimerkiksi kunnan sosiaalihuollon toimielin tilanteessa, jossa adoptoitava lapsi on täysorpo eikä hänelle ole myöskään määrätty huoltajaa.

Pykälän 4 momentissa säädetään poikkeuksesta 1 – 3 momentissa säädettyihin suostumusedellytyksiin. Adoptio voidaan 1 – 3 momentissa tarkoitetun suostumuksen puuttumisesta huolimatta vahvistaa ensiksikin silloin, kun suostumuksen antaja ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan taikka hänen olinpaikkansa on tuntematon. Toinen poikkeusperuste on se, että adoption vahvistamiseen on lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

Näiden poikkeusperusteiden lisäksi on otettava huomioon, mitä 67 §:n 2 momentissa säädetään. Jos adoptioon vaadittava suostumus puuttuu sen vuoksi, että adoptiota ei ole säännelty siinä valtiossa, jossa suostumus olisi annettava, adoptio voidaan mainitun lainkohdan mukaan vahvistaa, jos tämä selvästi vastaa sen tahtoa, jonka suostumus adoptioon vaaditaan.

14 §. Suostumuksen antaminen. Pykälässä säädetään siitä, miten suostumus adoptioon on annettava. Sisällöllisesti ehdotettu sääntely vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 10 §:n 1 ja 2 momenttia. Erona nykyiseen on kuitenkin se, että pykälä koskee paitsi vanhemman suostumuksen myös 13 §:ssä tarkoitettujen muiden suostumusten vastaanottamista.

15 §. Harkinta-aika. Pykälän 1 momentissa säädetään adoptoitavan lapsen vanhemmille varattavasta harkinta-ajasta, jonka aikana heidän suostumustaan adoptioon ei saada ottaa vastaan. Nykyisestä poiketen harkinta-aika koskee paitsi äidin myös isän suostumuksen vastaanottamista.

Momentin mukaan vanhemman suostumusta ei saa ottaa vastaan ennen kuin vanhemmalla on ollut mahdollisuus perusteellisesti harkita asiaa. Sen arvioiminen, onko vanhemmalla ollut riittävä aika harkita suostumuksen antamista, kuuluu sen tehtäviin, joka 14 §:n 1 momentin mukaan ottaa suostumuksen vastaan.

Lisäksi momentissa säädetään harkinta-ajalle vähimmäispituus, joka on kahdeksan viikkoa lapsen syntymästä. Tämä vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 10 §:n 3 momenttia.

Kahdeksan viikkoa on vain harkinta-ajan vähimmäispituus. Vanhemman suostumusta ei saa ottaa vastaan, jos vanhemman yksittäistapauksessa katsotaan tarvitsevan yli kahdeksan viikkoa aikaa ennen kuin hän kykenee tekemään asiassa perusteellisesti harkitun ratkaisun. Selvää on, että vanhempaa ei saa millään tavoin painostaa ratkaisun tekemiseen sillä perusteella, että lapsen syntymästä on jo kulunut kahdeksan viikkoa.

Pykälän 2 momentissa säädetään poikkeus harkinta-ajan vähimmäispituutta koskevasta säännöksestä. Sen mukaan äidin suostumuksen adoptioon saa ottaa vastaan ennen kuin on kulunut kahdeksan viikkoa lapsen syntymästä, jos suostumus koskee sellaista perheen sisäistä adoptiota, jossa adoptionhakija on äidin rekisteröity parisuhdekumppani. Lisäksi edellytetään, että lapsi on syntynyt rekisteröidyn parisuhteen aikana annetun, hedelmöityshoidoista annetussa laissa tarkoitetun hedelmöityshoidon tuloksena.

Pykälän 2 momentti merkitsee poikkeusta vain vähimmäisharkinta-ajasta. Lapsen äidillä on siis myös näissä tapauksissa tullut olla mahdollisuus perusteellisesti harkita asiaa

ennen kuin hänen suostumuksensa voidaan vastaanottaa. Suostumuksen vastaanottajan on kussakin tapauksessa erikseen arvioitava, kuinka pian syntymän jälkeen äidin suostumus voidaan ottaa vastaan.

16 §. *Suostumuksen muoto.* Pykälä vastaa sanonnallisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 11 §:ää.

Kun suostumus adoptioon annetaan vieraassa valtiossa, on lisäksi huomattava 67 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan suostumus adoptioon voidaan vieraassa valtiossa antaa myös noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota kyseisen valtion lain mukaan on noudatettava.

17 §. *Suostumuksen peruuttaminen.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi suostumuksen peruuttamista koskeva pykälä. Suostumus on ehdotuksen mukaan peruutettavissa adoption vahvistamiseen asti. Säännös vastaa nykyistä oikeustilaa. Selkeyden vuoksi asiasta on perusteltua säätää lain tasolla.

3 luku. Adoption oikeusvaikutukset

18 §. *Vanhemmuuden siirtyminen.* Pykälä vastaa sanonnallisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 12 §:ää.

Pykälän 2 momentti koskee niin sanottua perheen sisäistä adoptiota. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentista seuraa, että momentti soveltuu myös tapauksiin, joissa rekisteröidyssä parisuhteessa elävä henkilö rekisteröidyn parisuhteen aikana tai rekisteröidyn parisuhteen purkaututtua kuoleman johdosta yksin adoptoi parisuhteen toisen osapuolen lapsen.

Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 11 artiklan 2 kappaleen mukaan adoptioijan puoliso tai adoptioijan kanssa rekisteröidyssä tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävä henkilö säilyttää adoptiosta huolimatta hänelle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet adoptoituun lapseen nähden, jos lapsi on hänen lapsensa, ellei laissa toisin säädetä. Ehdotettua 2 momenttia ei kuitenkaan ole katsottu perustelluksi ulottaa koskemaan avopuolison lapsen adoptoimista. Toisin sanoen perheen sisäinen adoptio ei vastaisuudessa ole mahdollinen avoparin perheessä.

19 §. *Elatusvelvollisuudesta vapautuminen.* Pykälä vastaa terminologisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 14 §:ää.

20 §. *Adoptiolapsen sukunimi ja kansalaisuus.* Pykälässä todetaan informatiivisuussyistä, että adoptiolapsen sukunimestä säädetään nimilaissa (694/1985) ja adoptiolapsen kansalaisuudesta kansalaisuuslaissa (359/2003).

4 luku. Adoptioneuvonta

21 §. *Adoptioneuvonnan pyytäminen.* Pykälässä säädetään velvollisuudesta pyytää adoptioneuvontaa. Adoptioneuvonnalla tarkoitetaan tässä luvussa säänneltyä tehtäväkokonaisuutta, jonka tarkoituksena on alaikäisen lapsen adoptiota koskevassa asiassa valvoa lapsen etua, hankkia adoptioluvan myöntämistä ja adoption vahvistamista varten tarvittavaa selvitystä sekä neuvotteluilla ja toimenpiteillä auttaa ja valmentaa lasta, lapsen vanhempia, adoptionhakijoita sekä muita henkilöitä, joiden suostumus adoptioon on 13 §:n mukaan tarpeen.

Samoin kuin nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 28 §:n mukaan velvollisuus pyytää adoptioneuvontaa koskee sekä vanhempaa, joka aikoo luovuttaa alaikäisen lapsensa adoptioon, että henkilöä, joka aikoo adoptoida alaikäisen lapsen.

Adoptioneuvonta on sosiaalihuoltolain (710/1982) mukainen maksuton sosiaalipalvelu, jota adoptionhakijalla on oikeus saada. Esimerkiksi lastensuojeluviranomaisen voi olla asianmukaista ohjata henkilö tarvittaessa adoptioneuvontaan.

22 §. *Adoptioneuvonnan antajat.* Pykälän 1 momentti vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 17 §:n 2 momenttia. Adoptiotoimiston toimiluvan myöntäisi kuitenkin ehdotuksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto eikä sosiaali- ja terveysministeriö, kuten nykyisin. Toimiluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin lakiehdotuksen 87 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädetään adoptioneuvonnan antamisesta käytännössä huolehtivan viranhaltijan tai työntekijän ammatillisesta kelpoisuudesta. Kelpoisuusvaatimuksen säätäminen on perusteltua muun muassa Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 10 artiklan 3 kappaleeseen ja 21 artiklaan sisältyvien määräysten vuoksi.

Momentissa viitatussa lainkohdassa on säädetty kelpoisuusvaatimukseksi sosiaalityöntekijän tehtäviin ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä.

Ehdotetun säännöksen mukaan adoptioneuvontaa antavan viranhaltijan tai työntekijän on lisäksi oltava perehtynyt adoptioasioihin. Vaadittava perehtyneisyys adoptioasioihin voidaan saavuttaa esimerkiksi ammatillisen koulutuksen yhteydessä, työskentelyllä adoptioasioiden parissa tai työpaikalla annettavalla perehdytyksellä.

23 §. *Adoptioneuvonnan aloittaminen.* Pykälässä säädetään adoptioneuvontaa antavan kunnan sosiaalihuollon toimielimen tai adoptiotoimiston velvollisuudesta nimetä adoptoitavalle lapselle hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on nimettävä, kun lapsen vanhempi, joka aikoo luovuttaa alaikäisen lapsensa adoptoitavaksi, on pyytänyt adoptioneuvonnan järjestämistä. Jos vanhempi pyytää adoptioneuvonnan järjestämistä ennen lapsen syntymää, lapselle voidaan nimetä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä jo ennen hä-

nen syntymäänsä. Äidin harkinta-aikana lapselle tavallisesti järjestetään lastensuojelulain (417/2007) mukaan sijoitus avohuollon tukitoimena.

Pykälän soveltamisen piiriin kuuluvat vain ne tilanteet, jossa Suomessa asuva vanhempi pyytää adoptioneuvonnan järjestämistä luovuttaakseen lapsensa adoptoitavaksi. Pykälä ei kuitenkaan estä adoptioneuvonnan antajaa tarvittaessa nimeämästä adoptoitavalle lapselle hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää muissakin tilanteissa. Näin voidaan menetellä esimerkiksi silloin, kun adoptioneuvonnan antaja huolehtii ulkomailta adoptiotarkoituksessa Suomeen saapuneen lapsen sijoituksen tukemisesta ja seurannasta ennen kuin adoptio vahvistetaan.

Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että lapsen asioista vastaavaksi sosiaalityöntekijäksi nimetty viranhaltija tai työntekijä voi antaa adoptioneuvontaa myös muille adoption osapuolille kuin lapselle.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän nimeäminen ei menetä merkitystään adoption vahvistamishetkellä. Lähtökohtana on siis se, että saman sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia myös 25 §:ssä tarkoitetusta adoptioneuvonnasta adoption vahvistamisen jälkeen. Toisaalta on selvää, että jos adoption vahvistamisesta on jo kulunut jonkin aikaa eikä neuvonnan, avun ja tuen tarvetta ole käytännössä enää esiintynyt, adoptioneuvonnan antajan ei tarvitse esimerkiksi henkilöstön vaihtuessa huolehtia siitä, että adoptoidulla lapsella on jatkuvasti nimettynä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että adoptioneuvonnan antaminen adoptioon luovutettavalle lapselle ja hänen vanhemmilleen tulee aloittaa viivytyksettä. Tämä käytännössä jo nykyisin noudatettu periaate kirjattaisiin nyt lakiin. Se, kuinka nopeasti adoptioneuvonnan antajan käytännössä on toimittava, riippuu olosuhteista. Erityisen kiireellisesti on toimittava tapauksissa, joissa adoptioneuvonnan antamisen aloittaminen ja lapsen sijoittaminen tulevaan adoptioperheeseen on lapsen edun toteutumisen kannalta olennaista. Toisaalta esimerkiksi perheen sisäisissä adoptioissa adoptioneuvonnan aloittaminen ei välttämättä ole yhtä kiireellistä, koska lapsi yleensä jo asuu yhdessä tulevan adoptiovanhempansa kanssa.

24 §. Adoptioneuvonnan tehtävät. Pykälän 1 momentti sisältää yleissäännöksen adoptioneuvonnan antajan tehtävistä. Sen sisältö vastaa pääpiirteissään lapseksiottamisesta annetun lain 16 §:ää. Uutta on kuitenkin se, että ehdotetussa 13 §:ssä tarkoitetut muut suostumuksen antajat mainittaisiin adoptioneuvonnan piiriin kuuluvina henkilöinä.

Pykälän 2 momentissa luetellaan yksityiskohtaisemmin niitä tehtäviä, joista adoptioneuvonnan antajan on erityisesti huolehdittava.

Momentin 1 kohtaa asiallisesti vastaava velvoite tietojen antamiseen adoptoitavan lapsen vanhemmille sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 10 §:n 2 momenttiin. Nyt ehdotetaan, että adoptioneuvonnan antajalla olisi nimenomainen velvollisuus antaa tietoa adoption tarkoituksesta, edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista myös lapselle, adoptionhakijoille sekä niille muille henkilöille, joiden suostumus adoptioon on 13 §:n

mukaan tarpeen. Tietojen antamisesta lapselle säädetään lisäksi tarkemmin 26 §:n 1 momentissa.

Momentin 2 *kohtaa* asiallisesti vastaava velvoite antaa adoptoitavan lapsen vanhemmille tietoa sosiaalipalveluista ja taloudellisista tukitoimista sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 10 §:n 2 momenttiin. Säännöstä ehdotetaan nyt täydennettäväksi siten, että adoptioneuvonnan antajan on autettava lapsen vanhempia tekemään asiassa perusteellisesti harkittu ratkaisu.

Momentin 3 *kohdan* säännöksellä korostetaan ensiksikin sitä, että adoptioneuvonnassa on paitsi selvitettävä ja arvioitava hakijoiden soveltuvuutta adoptiovanhemmiksi myös kannustettava heitä itse arvioimaan omia valmiuksiaan. Neuvonnan yhtenä tavoitteena voidaan pitää sitä, että yhteisen arvioinnin pohjalta voitaisiin päätyä yhteiseen lopputulokseen.

Säännöksestä ilmenee lisäksi, että adoptioneuvonnan tehtäviin kuuluu valmentaa hakijoita adoptiovanhemmuuteen. Neuvontaa täydentävänä elementtinä ja osana adoptiovanhemmuuteen valmistautumista adoptionhakijat voivat myös osallistua erilliselle adoptiovalmennuskurssille. Tällainen kurssi ei kuitenkaan olisi pakollinen.

Momentin 4 *kohta* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Säännöksen sanamuotoa on kuitenkin täydennetty siten, että adoptioneuvonnan antajan on paitsi selvitettävä adoption edellytysten täyttymistä myös arvioitava, täytyvätkö ne. Säännöksen tarkistettu sanamuoto kuvaa sitä, että adoptioneuvonnan antajan edellytetään 30 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kirjallisessa selvityksessä esittävän adoptiolupa-asiaa käsittelevälle viranomaiselle tai adoption vahvistamista koskevaa asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle oman ammatillisen näkemyksensä siitä, täytyvätkö adoption edellytykset kyseisessä yksittäistapauksessa.

Tehdessään tässä tarkoitettua selvitystä ja arviointia adoptioneuvonnan antajan on otettava adoptionhakijoiden ohella huomioon kaikki tulevassa adoptioperheessä asuvat henkilöt, kuten perheen muut lapset ja samassa taloudessa asuvat isovanhemmat. Tarvittaessa adoptioneuvonnan antaja voi pyytää myös tällaisia henkilöitä esittämään esimerkiksi lääkärinlausunnon terveydentilastaan tai muuta sellaista selvitystä, jolla on merkitystä arvioitaessa, onko adoptiolapsen tulo perheeseen lapsen edun mukaista.

Selvitystä ja arviointia varten tarvittavan rikosrekisteriotteen hankkimisen helpottamiseksi esityksen 7. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutoksia rikosrekisterilakiin (770/1993).

Momentin 5 *kohdassa* tarkoitettua yhteydenpitoa koskevasta sopimuksesta säädetään tarkemmin 58 §:ssä.

Adoptioneuvonnan antajan on 6 *kohdan* mukaan tarvittaessa ohjattava hakijat pyytämään kansainvälistä adoptiopalvelua 32 §:ssä tarkoitettulta palvelunantajalta. Tällaisen ohjauksen antaminen on tarpeellista, jos adoptioneuvontaa annettaessa käy ilmi, että hakijat toivovat adoptiolasta ulkomailta. Asiallisesti vastaava säännös sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 3 §:ään.

Momentin *7 kohdan* mukaan adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa ohjattava hakijat hakemaan adoptiolupaa. Lain 39 §:stä ilmenee, milloin adoptioon tarvitaan adoptiolupa.

Momentin *8 kohdan* mukaan adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa huolehdittava lapsen sijoittamisesta hakijoiden luokse. Sijoituksesta huolehtiminen kuuluu käytännössä adoptioneuvonnan antajan tehtäviin kotimaisissa vieraan lapsen adoptioissa. Lapsen sijoittamisesta säädetään yksityiskohtaisemmin 27 §:ssä.

Momentin *9 kohta* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi siten, että adoptioneuvonnan antajan tehtävänä olisi paitsi seurata sijoituksen onnistumista myös ennen kaikkea tukea sitä.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että adoptioneuvonnan antajan on ryhdyttävä toimenpiteisiin sijoituksen tukemiseksi ja seuraamiseksi viivytyksettä lapsen sijoittamisen jälkeen. Tämä perustuu ajatukseen, että on yleensä lapsen edun mukaista, että sijoituksen ja adoption vahvistamisen välinen aika on mahdollisimman lyhyt. Seuranta-ajan pituus on kuitenkin arvioitava tapauskohtaisesti lapsen edun näkökulmasta. Joissakin olosuhteissa lapsen edun varmistaminen saattaa vaatia seuranta-ajan pidentämistä. Lapsen edun voidaan kuitenkin katsoa vaativan aina sitä, että seuranta alkaa viivytyksettä sijoituksen jälkeen.

Adoptioneuvonnan antajan velvollisuus tukea ja seurata sijoituksen onnistumista ei merkitse sitä, että lapsi voitaisiin sijoittaa adoptionhakijoiden luokse kokeiluluontoisesti. Sijoitus edellyttää sitä, että hakijoille on myönnetty adoptiolupa (27 §:n 2 momentti ja 39 §). Tämä vastaa Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 10 artiklan 5 kappaleen määräystä, jonka mukaan selvitys adoptioijan soveltuvuudesta adoptioon ja tämän kelpoisuudesta, asiaan osallisten olosuhteista ja vaikuttimista sekä lapsen sijoittamisen asianmukaisuudesta on hankittava ennen kuin lapsi sijoitetaan adoptiotarkoituksessa adoptionhakijan luokse.

Säännöksessä tarkoitettu velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin, joilla tuetaan ja seurataan sijoituksen onnistumista, koskee kaikkia tilanteita, joissa adoptiota ei vielä ole vahvistettu. Velvollisuus koskee siten myös kansainvälisiä adoptioita, joissa adoptiota ei ole vahvistettu lapsen alkuperävaltiossa ennen lapsen saapumista Suomeen.

Lakiehdotuksen 28 § sisältää säännökset toimenpiteistä, joihin adoptioneuvonnan antajan tulee ryhtyä, jos sijoituksen havaitaan epäonnistuneen.

Momentin *10 kohta* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Säännökseen sisältyvä velvoite, jonka mukaan adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa avustettava adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemisessä, vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 4 §:n 2 momentissa säädettyä.

Pykälän *3 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 18 §:n 2 momenttia.

Pykälän *4 momentin* mukaan tarkempia säännöksiä adoptioneuvonnan sisällöstä ja toteuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella voidaan säätää esimerkiksi niistä seikoista, joista nykyisin säädetään lapseksiottamisesta annetun asetuksen 9 §:ssä.

25 §. *Adoptioneuvonta adoption vahvistamisen jälkeen.* Pykälässä säädetään adoptioneuvonnan antajan velvollisuudesta antaa tarvittaessa adoptioneuvontaa myös adoption vahvistamisen jälkeen. Pykälän ottaminen lakiin on perusteltua muun muassa Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 20 artiklaan sisältyvän adoption jälkeisiä palveluita koskevan määräyksen vuoksi.

Pykälässä mainittujen toimien tarkoituksena on erityisesti tukea ja edistää adoptiolapsen myönteistä kehitystä ja adoptiovanhempien kasvatuskykyä sekä lapsen ja vanhemman välisen suhteen muodostumista ottaen huomioon adoptiolapsen erityistarpeet.

Myös adoption vahvistamisen jälkeen annettavassa adoptioneuvonnassa on kysymys sosiaalihuoltolaissa tarkoitettusta kunnan järjestämisvastuulle kuuluvasta sosiaalipalvelusta.

Pykälän *1 momentti* sisältää ensiksikin yleisen velvoitteen jatkaa tarvittaessa 24 §:n 1 momentissa tarkoitettua neuvonnan, avun ja tuen antamista myös adoption vahvistamisen jälkeen. Lisäksi adoptioneuvonnan antajan on tarjottava adoptiovanhemmille mahdollisuus siihen, että adoptiolapsen ja -perheen erityisen avun ja tuen tarve selvitetään tarvittavassa laajuudessa. Adoptioneuvonnan antajan edellytetään siis adoptiovanhempien niin halutessa kartoittavan yhteistyössä heidän kanssaan, mitä sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita taikka muita erityisiä apu- tai tukitoimia adoptiolapsi ja -perhe mahdollisesti tarvitsee. Esimerkiksi adoptiolapsen mahdollisesti tarvitseman terapian järjestäminen ei sen sijaan kuulu adoptioneuvonnan antajan tehtäviin.

Adoptioneuvonnan antajan tehtävistä adoption vahvistamisen jälkeen säädetään lisäksi 92 ja 93 §:ssä.

Pykälän *2 momentissa* tarkoitettua muuta apua ja tukea adoptiolapsi ja muu adoptioperhe sekä aikaisemmat vanhemmat voivat saada esimerkiksi adoptiokuraattorilta tai vertaistukena muilta adoptoiduilta tai adoptioperheiltä. Yksi tärkeä tuen muoto voi olla varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Lapsen adoptioon luovuttaneet vanhemmat voivat tarvita tukea lapsesta luopumiseen ja uuden roolin löytymiseen erityisesti silloin, kun adoption yhteydessä tehdään sopimus lapsen yhteydenpidosta aikaisempiin vanhempiin.

26 §. *Alaikäisen lapsen mielipiteen selvittäminen.* Pykälän *1 momentti* vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §:n 1 momenttia. Ehdotetun momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on henkilökohtaisesti keskusteltava alaikäisen adoptoitavan kanssa, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Keskustelulla tarkoitetaan säännöksessä sosiaalityöntekijän ammatilliseen koulutukseen ja kokemukseen pohjautuvaa kokonaisvaltaista työskentelyä lapsen kanssa.

Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lapselle on annettava 24 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot adoption tarkoituksesta, edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista. Sen lisäksi lapselle on annettava sellaiset adoptioasia koskevat tiedot, joilla voidaan olettaa olevan lapselle merkitystä. Lapselle on esimerkiksi perusteellisesti selitettävä, miksi häntä ollaan adoptoimassa ja miten adoptioprosessi eri vaiheissa etenee. Tiedot on annettava lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen soveliaalla tavalla.

Pykälän 2 momenttia asiallisesti vastaava säännös sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §:n 1 momenttiin. Momentissa säädetään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuudesta pyrkiä selvittämään, miten lapsi suhtautuu adoptioon. Pyrkimyksenä on selvittää lapsen aito mielipide lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Lapsen mielipidettä selvittäessä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei mielipide perustu ulkoisiin seikkoihin, kuten vanhempien tai muiden henkilöiden manipulaatioyrityksiin.

Uutta olisi se, että momentissa säädettäisiin velvollisuudesta pyrkiä tarvittaessa selvittämään, miten lapsi suhtautuu yhteydenpitoon aikaisempaan vanhempaansa adoption jälkeen. Momentissa säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta selvittää lapsen mielipide hienovaraisesti ja aiheuttamatta tarpeetonta haittaa.

Pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 1 §:n 2 momenttia. Lapsen suostumus adoptioon on annettava 16 §:ssä säädetyllä tavalla.

27 §. Lapsen sijoittaminen. Lakiin ehdotetaan otettavaksi lapsen sijoittamista koskeva pykälä. Pykälä koskee käytännössä pelkästään kotimaisia vieraan lapsen adoptioita, koska vain niissä lapsi pykälässä tarkoitettulla tavalla sijoitetaan adoptionhakijoiden luokse. Pykälä ei siten koske esimerkiksi perheen sisäistä adoptiota.

Pykälän 1 momentissa luetellaan lapsen sijoittamisessa noudatettavia periaatteita. Vaikka pykälä ei edeltä ilmenevin tavoin suoranaisesti koskekaan kansainvälisiä adoptioita, momentista ilmeneviä periaatteita (erityisesti momentin 3 kohtaa) voidaan soveltuvin osin noudattaa myös myönnettäessä lupia kansainväliseen adoptioon. Samoin siitä ilmeneviä periaatteita voidaan soveltuvin osin noudattaa niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa suomalainen palvelunantaja avustaa ulkomaista palvelunantajaa ulkomaiselle adoptiolapselle sopivan adoptioperheen löytämisessä.

Momentissa mainittuja periaatteita on noudatettava ”mahdollisuuksien mukaan”. Säännöksen tarkoituksena on siis ilmaista ne tavoitteet, jotka sijoittamisratkaisua tehtäessä olisi otettava huomioon. Kyse ei siten ole kaavamaisista säännöistä, joista ei voitaisi koskaan poiketa.

Momentin 1 kohdasta ilmenee pääperiaate, jonka mukaan lapsi sijoitetaan niiden hakijoiden luokse, joilla arvioidaan olevan parhaat edellytykset huolehtia hänen hyvästä hoidostaan ja kasvatuksestaan. Säännöksen tarkoituksena on korostaa sitä, että adoptionhakijoita valittaessa lähtökohtana tulee olla lapsen tarpeet eikä esimerkiksi hakijoiden toiveet tai se, kuinka pitkään hakijat ovat odottaneet adoptiolasta.

Etsittäessä hakijoita, joiden luokse lapsi voidaan sijoittaa, adoptioneuvonnan antaja voi käyttää apunaan 96 §:ssä tarkoitettua adoptionhakijoiden rekisteriä. Lapsen sijoittamisen edellytyksenä ei kuitenkaan ole se, että hakijat on merkitty rekisteriin. Lakiehdotus jättää muutenkin lapsen sijoittavan tahon arvioitavaksi, kuinka laajasta joukosta adoptionhakijoita parhaat edellytykset omaavat hakijat on kussakin yksittäisessä tilanteessa asianmukaista valita.

Hakijoita valittaessa voidaan kiinnittää huomiota muun muassa lapsen kielelliseen, kulttuuriseen ja uskonnolliseen taustaan. Nämä tekijät vastaavat lastensuojelulain 4 §:n 2 momentin 7 kohdassa mainittuja tekijöitä.

Adoptiolapsi tarvitsee usein erityistä hoivaa ja tukea. Siksi huolehtiminen hänen hyvästä hoidostaan ja kasvatuksestaan vaatii adoptiovanhemmilta riittäviä voimavaroja. Se, että adoptioperheessä on kaksi vanhempaa, on tässä suhteessa yleensä vahvuus. Lähtökohtana voidaan siksi pitää sitä, että lapsi sijoitetaan ensisijaisesti sellaiseen perheeseen, jossa hän saa kaksi adoptiovanhempaa. Kahden vanhemman vaatimus ei kuitenkaan ole ehdoton.

Momentin 2 kohdan mukaan sisarukset sijoitetaan samaan perheeseen, jollei tämä olosuhteet huomioon ottaen ole lapsen edun vastaista. Kyseistä periaatetta tulee noudattaa erityisesti silloin, kun lapset sijoitetaan samanaikaisesti. Useissa tapauksissa myös myöhemmin syntyneen tai muusta syystä myöhemmin adoptioon luovutetun lapsen sijoittaminen samaan perheeseen kuin hänen aikaisemmin adoptoitu biologinen sisaruksensa voi olla lapsen edun mukaista.

Sekä lapsia yhtäaikaaisesti että eri ajankohtina tiettyyn perheeseen sijoitettaessa tulee kuitenkin adoption yleisten edellytysten täyttyä. Sisarusten sijoittaminen samojen hakijoiden luokse riippuu näin ollen aina hakijoiden mahdollisuudesta huolehtia lasten hyvästä hoidosta ja kasvatuksesta. Säännös ei saa johtaa siihen, että adoptionhakijoita suostutellaan tai painostetaan ottamaan useampia adoptiolapsia kuin mihin heillä on valmiuksia ja voimavaroja.

Momentin 3 kohtaan on kirjattu sekä kotimaisissa adoptiosijoituksissa että kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan ratkaisukäytännössä noudatettu ja myös kansainvälisesti sovellettu periaate, jonka mukaan adoptoitavan lapsen tulee pääsääntöisesti olla adoptionhakijoilla ennestään olevia lapsia nuorempi. Lapsen edun kannalta on yleensä perusteltua, että adoptiolapsi perheeseen tullessaan saa kuopuksen aseman. Säännös ei kuitenkaan estä esimerkiksi sitä, että adoptiolapsen vanhempi biologinen sisarus, joka luovutetaan adoptioon myöhemmin, sijoitetaan samaan perheeseen.

Momentin 4 kohdan mukaan adoptionhakijoita valittaessa voidaan kiinnittää huomiota myös lapsen vanhempien mahdollisesti esittämiin toivomuksiin adoptioperheen ominaisuuksista ja olosuhteista, jollei niiden huomioon ottaminen ole lapsen edun vastaista.

Pykälän 2 momentissa säädetään adoptioluvasta lapsen adoptiotarkoituksessa tehdyn sijoittamisen edellytyksenä. Adoptioluvassa mahdollisesti olevia erityisiä ehtoja tai rajoituksia on luonnollisesti noudatettava sijoitusta tehtäessä.

Pykälän 3 momentista ilmenee, että lapsen sijoituksesta on huolehdittava parityöskente-lynä. Tämä on katsottu perustelluksi sen vuoksi, että sopivien adoptionhakijoiden valinta adoptiolapselle on käytännössä ratkaisevan tärkeä osa adoptioprosessia. Tarvittaessa lapsen sijoituksessa voidaan hyödyntää esimerkiksi lastensuojelulain 14 §:ssä tarkoitettua moniammatillisen asiantuntijaryhmän asiantuntemusta.

28 §. *Toimenpiteet lapsen sijoituksen epäonnistuttua.* Pykälä vastaa osin lapseksiottamisesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 3 kohtaa ja osin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 6 §:ää.

Pykälä koskee adoptiosijoituksen epäonnistumista, joka havaitaan ennen adoption vahvistamista. Adoption vahvistamisen jälkeen adoptioerheessä mahdolliset ilmenevät ongelmatilanteet ratkaistaan esimerkiksi lastensuojelulain mukaisin toimenpitein.

Pykälässä tarkoitettu adoptioneuvonnan antajan havainto sijoituksen epäonnistumisesta voi perustua myös palvelunantajan yhteydenottoon. Palvelunantajalla on nimittäin 34 §:n 2 momentin mukaan velvollisuus ottaa yhteyttä adoptioneuvonnan antajaan havaittuaan sijoituksen olevan ristiriidassa lapsen edun kanssa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen otettavaksi maininta adoptioneuvonnan antajan velvollisuudesta toimia yhteistyössä lastensuojeluviranomaisen kanssa. Lisäksi ehdotetusta säännöksestä kävisi ilmi, että adoptiosijoituksen epäonnistuttua ensisijainen toimintavaihtoehto on uuden adoptiotarkoituksessa tehtävän sijoituksen järjestäminen lapselle. Tämä vastaa Haagin sopimuksen 21 artiklan 1 kappaleen b kohtaa.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa vieraasta valtiosta adoptiotarkoituksessa tuodun lapsen sijoituksen adoptionhakijoiden luokse havaitaan epäonnistuneen ennen kuin adoptio on vahvistettu. Tällöin adoptioneuvonnan antajan ja palvelunantajan olisi ryhdyttävä yhdessä ja yhteistyössä lastensuojeluviranomaisen kanssa 1 momentin mukaisiin toimenpiteisiin ja tarvittaessa toimenpiteisiin lapsen palauttamiseksi alkuperävaltioon. Ehdotetusta säännöksestä ilmeni nykyistä selkeämmin, että lapsen palauttaminen alkuperävaltioon on viimesijainen toimenpidevaihtoehto. Tämä vastaa Haagin sopimuksen 21 artiklan 1 kappaleen c kohtaa.

Jos alkuperävaltion viranomaiset eivät suostu lapsen palauttamiseen, palauttamista voidaan pitää lapsen edun vastaisena. Tällöin toimenpiteisiin lapsen palauttamiseksi ei tule ryhtyä.

Haagin sopimuksen 21 artiklan 1 kappaleen b kohta edellyttää, että keskusviranomainen järjestää viipymättä, lapsen alkuperävaltion keskusviranomaisen kanssa neuvotellen, lapseksiottamisen tarkoituksessa lapselle uuden sijoituksen tai, jollei se ole mahdollista, vaihtoehtoisen pitkäaikaisen hoidon. Lapseksiottamista ei saa vahvistaa, ennen kuin lapsen alkuperävaltion keskusviranomaiselle on asianmukaisesti ilmoitettu uusista lapseksiottajista. Lapseksiottamisesta annetun asetuksen 10 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan mainituista tehtävistä huolehtiminen kuuluu Suomessa palvelunantajalle. Palvelunantajan on siis sopimuksessa edellytetyin tavoin myös neuvoteltava asiasta lapsen alkuperävaltion keskusviranomaisen kanssa ja ilmoitettava sille uusista adoptionhaki-

joista. Tarkoituksena on, että jatkossakin asiasta näiltä osin säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään velvollisuudesta keskustella henkilökohtaisesti lapsen kanssa ennen 1 ja 2 momentin mukaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Lisäksi säädettäisiin, että lapsen mielipide asiasta on selvitettävä ja otettava huomioon, jos lapsi on täyttänyt 12 vuotta tai on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.

29 §. *Adoptioneuvonnan keskeyttäminen.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi adoptioneuvonnan keskeyttämistä koskeva säännös. Voimassa olevassa lapseksiottamisesta annetussa laissa ei ole säännöksiä kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tai ottolapsitoimiston mahdollisuudesta kieltäytyä antamasta adoptioneuvontaa adoptionhakijoille. Käytännössä adoptioneuvonnan antaminen on kuitenkin yksittäistapauksissa keskeytetty, jos adoptioneuvonnan antaja on pitänyt selvänä, että lapseksiottamisen edellytykset eivät täyty.

Adoptioneuvonnan antaja ei voi kokonaan kieltäytyä adoptioneuvonnan antamisesta, vaan adoptionhakijalle on aina annettava adoptioneuvontaa. Adoptioneuvonnan keskeyttäminen on kuitenkin mahdollista jo yhdenkin tapaamisen perusteella, jos siinä havaitaan, että pykälässä säädetyt edellytykset adoptioneuvonnan keskeyttämiselle ovat olemassa.

Pykälän 1 *momentissa* säädetään, että adoptioneuvonnan antaja voi keskeyttää adoptioneuvonnan antamisen adoptionhakijalle, jos neuvonnassa esille tulleiden seikkojen perusteella on ilmeistä, ettei edellytyksiä adoptioon ole olemassa. Adoptionhakijan oikeusturvan näkökulmasta on perusteltua, että kyse on ilmiselvistä seikoista. Mikäli tilanne edellyttää perusteellisempaa harkintaa, adoptioneuvontaa on jatkettava.

Adoption edellytysten täyttymättä jäämistä voidaan pitää säännöksessä tarkoitettulla tavalla ilmeisenä esimerkiksi siinä tapauksessa, että laissa säädetyt vähimmäis- tai enimmäisikä koskevat vaatimukset eivät hakijan kohdalla täyty ja on selvää, ettei myöskään edellytyksiä niistä poikkeamiseen ole olemassa. Myös esimerkiksi sitä, että adoptionhakija on tuomittu vakavasta lapseen kohdistuvasta rikoksesta, voidaan pitää säännöksessä tarkoitettuna ilmeisenä adoptioedellytyksen puuttumisena.

Adoptioneuvonnan antajan tulee tehdä adoptioneuvonnan keskeyttämisestä kirjallinen päätös hallintolain (434/2003) 43 §:n edellyttämällä tavalla. Päätöksen sisällöstä ja perustelemisesta on voimassa, mitä hallintolain 44 ja 45 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakuoikeudesta adoptioneuvonnan keskeyttämistä koskevaan päätökseen. Adoptioneuvonnan keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Adoptionhakija voi sen sijaan tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista kirjallisen oikaisuvaatimuksen kotikuntansa sosiaalihuollon toimielimelle. Oikaisuvaatimuksen tekemistä koskevien ohjeiden antamisesta säädetään hallintolain 46 §:ssä. Toimielimen oikaisuvaatimuksen johdosta antama päätös annetaan hakijoille tiedoksi siten kuin hallintolain 60 §:ssä säädetään. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettava päätös on valituskelppoinen.

30 §. *Selvitys adoptioneuvonnan antamisesta.* Pykälän *1 momentti* sisältää säännökset kirjallisesta selvityksestä, joka on annettava adoptioneuvonnan antamisesta.

Selvityksestä on käytävä ilmi tarpeelliset tiedot asiaan osallisista ja heidän olosuhteistaan. Asiaan osallisilla tarkoitetaan tilanteesta riippuen lasta, lapsen aikaisempia vanhempia, adoptionhakijoita sekä muita henkilöitä, joiden suostumus adoptioon 13 §:n mukaan vaaditaan. Jos selvitys laaditaan esimerkiksi perheen sisäistä adoptiota varten, sen tulee sisältää tarpeelliset tiedot lapsesta, lapsen aikaisemmista vanhemmista ja adoptionhakijasta sekä heidän olosuhteistaan. Laadittaessa selvitys adoptioluvan hakemiseksi vieraan lapsen adoptiota varten selvitys sisältää yleensä tiedot vain adoptionhakijoista ja heidän olosuhteistaan.

Selvitys on tilanteesta riippuen annettava joko adoptiolupaa koskevan hakemuksen tekemistä varten tai adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemistä varten taikka molempia varten. Se, kuinka yksityiskohtainen selvityksen on oltava, riippuu tilanteesta.

Niissä tilanteissa, joissa adoptioon 39 §:n mukaan tarvitaan adoptiolupa, selvitys annetaan adoptiolupaa koskevan hakemuksen tekemistä varten. Jos adoptiolupaa ei tarvita, selvitys annetaan adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemistä varten.

Jos adoptioon tarvitaan adoptiolupa, adoptioneuvonnan antajan on tarpeen antaa vielä uusi, täydentävä selvitys adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemistä varten, jos adoptio vahvistetaan Suomessa. Tämä uusi selvitys voi yleensä olla sisällöltään suppeampi kuin alkuperäinen, adoptioluvan hakemista varten annettava selvitys. Siinä on olennaista antaa tiedot aikaisemman selvityksen antamisen jälkeen mahdollisesti tapahtuneista muutoksista asiaan osallisten olosuhteissa sekä kertoa adoptioneuvonnan antajan tekemistä havainnoista sen suhteen, miten lapsen sijoitus adoptionhakijoiden luokse on onnistunut.

Pykälän *2 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 8 §:n 1 momenttia.

Pykälän *3 momentti* sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voidaan säätää tarkemmin esimerkiksi niistä seikoista, joista nykyisin säädetään lapseksiottamisesta annetun asetuksen 4 §:n 1 momentissa sekä 5 ja 8 §:ssä.

5 luku. Kansainvälinen adoptiopalvelu

31 §. *Kansainvälisen adoptiopalvelun pyytäminen.* Pykälän *1 momentti* vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 24 §:ää. Säännöksessä esiintyvää asuinpaikan käsitettä ei ole määritelty Suomen lainsäädännössä. Määritelmää on kuitenkin käsitelty oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä (esimerkiksi KKO 2008:98). Lisäksi kansainväliseen yksityisoikeuteen liittyvää asuinpaikan käsitettä käsitellään eräiden hallituksen esitysten perusteluissa (esim. HE 52/2006 vp ja HE 60/1993 vp).

Adoptiolainsäädännön kannalta erityisen relevantti selostus asuinpaikan käsitteestä sisältyy Haagin sopimuksen voimaan saattamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE

214/1995 vp). Siinä on todettu, että asuinpaikka (*habitual residence*) on Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sopimuksissa yleisesti käytetty liittymä. Sen käsitteistä ei ole ollut tapana määrittellä näissä sopimuksissa. Asuinpaikan käsitteelle on siten tunnusomaista tietynasteinen epämääräisyys. Kuitenkin voidaan sanoa, että asuinpaikkaa määritettäessä pyritään saamaan selville se valtio, jossa henkilöllä on tosiasiallisesti keskeinen elämänympäristönsä. Asuinpaikkaa määritettäessä otetaan huomioon ennen muuta asumisen kesto ja yhtäjaksoisuus sekä muut sellaiset asianomaiseen henkilöön liittyvät seikat, jotka ilmentävät henkilön tosiasiallisia siteitä tiettyyn elämänympäristöön. Pelkkä tilapäinen oleskelu tietyssä valtiossa esimerkiksi lomavieton, yksittäisen työtehtävän suorittamisen tai lyhyehkön ajan kestävän opiskelun yhteydessä ei riitä perustamaan henkilölle asuinpaikkaa oleskeluvaltiossa. Asumiselta edellytetään vakiintuneisuutta. Toisaalta se, että asuminen toisessa valtiossa on tarkoitettu vain määräajan kestäväksi, ei sinänsä estä asuinpaikan siirtymistä tuohon valtioon, jos asuminen siellä muodostuu sillä tavoin vakiintuneeksi, että henkilön keskeisen elämänympäristön voidaan katsoa siirtyneen sinne.

Harkittaessa, missä henkilöllä on asuinpaikka, on otettava huomioon myös kansainvälistä adoptiota koskevan sääntelyn tavoitteet. Sääntelyn tarkoituksena on, että niissä tapauksissa, joissa lapsi tulee adoption yhteydessä siirtymään toiseen valtioon, noudatetaan kansainvälistä adoptiota varten luotua yhteistyöjärjestelmää. Jotta tähän päästäisiin ja estettäisiin sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa lapsi noudetaan asuinpaikkavaltiostaan yhteistyöjärjestelmän ohitse, on lähdettävä siitä, että adoptionhakijan asuinpaikka ei voi kovin helposti siirtyä lapsen asuinpaikkavaltioon. Jos vieraaseen valtioon muuttamisen keskeinen tarkoitus on adoptiolapsen saaminen tuosta valtiosta ja paluu Suomeen sen jälkeen, adoptionhakijalle jää yleensä sellaisia siteitä Suomeen, että hänen asuinpaikkansa ei voida katsoa siirtyneen vieraaseen valtioon.

Pykälään 2 *momentiksi* ehdotetaan uutta säännöstä, joka koskee niin kutsutun itsenäisen adoption muodostamia poikkeustapauksia. Säännöksen mukaan hakijan ei tarvitse pyytää kansainvälistä adoptiopalvelua, jos hänelle on myönnetty lain 42 §:ssä tarkoitettu lupa kansainväliseen adoptioon ilman palvelunantajaa.

32 §. *Palvelunantajat.* Pykälässä säädetään siitä, kuka Suomessa saa antaa kansainvälistä adoptiopalvelua. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 21 §:n 1 momenttia lukuun ottamatta sitä, että palvelunantajan toimiluvan myöntäisi ehdotuksen mukaan 86 §:ssä tarkoitettu adoptiolautakunta eikä sosiaali- ja terveysministeriö, kuten nykyisin. Toimiluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin lakiehdotuksen 87 §:ssä.

33 §. *Palvelunantajan tehtävät.* Pykälän 1 *momenttiin* ehdotetaan otettavaksi palvelunantajan tehtäviä koskeva yleissäännös, josta ilmenee kansainvälisen adoptiopalvelun keskeiset tarkoitusperät.

Palvelunantajan tehtävät rajoittuvat ehdotetun säännöksen mukaan tapauksiin, joissa on kyse alaikäisen lapsen kansainvälisestä adoptiosta. Kansainvälisellä adoptiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsi siirtyy asuinpaikkavaltiostaan adoptionhakijan asuinpaikkavaltioon joko adoption vahvistamisen tarkoituksessa tai sen jälkeen, kun adoptio on vahvistettu.

Palvelunantajan tehtäviin kuuluu säännöksen mukaan valvoa, että kansainvälinen adoptio toteutetaan lapsen edun mukaisesti. Ilmaisun ”lapsen etu” sisältöä on käsitelty edellä 2 §:n perusteluissa. Nyt kysymyksessä olevien kansainvälisten adoptioiden osalta on lisäksi huomattava, että YK:n lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen 21 artiklan b kohdasta ja Haagin sopimuksen 4 artiklan b kohdasta ilmenevän subsidiariteetti- eli toissijaisuusperiaatteen mukaisesti kansainväliseen adoptioon tulee turvautua vain silloin, kun lasta ei voida sijoittaa sijaisperheeseen tai adoptoida tai millään muulla sopivalla tavalla hoitaa hänen asuinpaikkavaltiossaan.

Arvion lapsen tilanteesta ja päätöksen ulkomaisen adoptioperheen tarpeesta tekevät lähtökohtaisesti lapsen asuinpaikkavaltion viranomaiset. Jos asuinpaikkavaltion viranomainen katsoo, että lapselle kyetään järjestämään sijoitus tai adoptio taikka muu asianmukainen hoito asuinpaikkavaltiossa, kansainvälistä adoptiota ei voida pitää perusteltuna sillä perusteella, että vastaanottavassa valtiossa arvioidaan, että lapselle kyettäisiin siellä turvaamaan paremmat elinolosuhteet. Aina palvelunantaja ei kuitenkaan voi ilman muuta luottaa siihen, että asuinpaikkavaltion viranomaiset ovat toimineet subsidiariteettiperiaatteen edellyttämällä tavalla. Jos esimerkiksi lapsen erittäin nuoren iän perusteella on aihetta epäillä, ettei lapsen asuinpaikkavaltiossa ole selvitetty mahdollisuutta järjestää lapselle hoito asuinpaikkavaltiossa, palvelunantaja on velvollinen mahdollisuuksien mukaan varmistumaan subsidiariteettiperiaatteen toteutumisesta.

Kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuihin lapsen oikeuksiin viitataan useissa kansainvälisissä sopimuksissa, kuten Haagin sopimuksen 1 artiklassa. Kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuja lapsen oikeuksia ovat esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa luetellut oikeudet. Tällaisia oikeuksia ovat muun muassa lapsen oikeus vapaasti ilmaista oma mielipiteensä itseään koskevissa asioissa (12 artikla) sekä lapsen oikeus suojeluun kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä (19 artikla). Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on myös oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea (20 artikla).

Säännöksessä tarkoitettuna oikeudettomana taloudellisena hyötynä ei tule pitää palvelunantajan 36 §:n mukaisesti perimiä palvelumaksuja.

Pykälän 2 momentin 1 kohta vastaa asiallisesti pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 19 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Säännökseen on kuitenkin yleisperusteluissa todettu tavoin lisätty vaatimus siitä, että palvelunantajan välitystehtävä voi koskea vain lasta, jolle ei voida löytää sopivia adoptiovanhempia asuinpaikkavaltioistaan. Tämä vastaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta ja Haagin sopimuksesta ilmenevää toissijaisuusperiaatetta, josta johtuvia vaatimuksia on tarkasteltu edellä.

Momentin 2 kohta vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 19 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Momentin 3 kohtaan ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan palvelunantajan on avustettava adoptiolasta ja hänen huoltajiaan sekä adoptiolapsen kuoltua hänen jälkeisiänsä saamaan tietoja lapsesta ja hänen alkuperästään lapsen alkuperävaltiosta.

Jos palvelunantajan myötävaikutus esimerkiksi on välttämätöntä adoptiolapsen alkuperävaltioon lasta tai hänen alkuperäänsä koskevien lisätietojen hankkimiseksi tehtävän matkan (niin kutsuttu juurimatka) yhteydessä, palvelunantajalla on velvollisuus auttaa kohdassa mainittuja henkilöitä mahdollisuuksiensa mukaan. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi erilaiset alkuperävaltion viranomaisille kohdistetut tietopyynnöt tai alkuperävaltion viranomaisten vaatimien todistusten antaminen.

Momentin *4 kohdan* mukaan palvelunantajan olisi tarjottava 3 kohdassa mainittuja tietoja annettaessa tietojen saajalle tarpeellinen tuki ja ohjaus.

Pykälän *3 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 19 §:n 2 momenttia.

Pykälän *4 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 21 §:n 2 momenttia.

Pykälän *5 momentti* sisältää asetuksenantovaltuuden.

34 §. Palvelunantajan muut velvollisuudet. Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 23 §:n 3 momenttia.

Pykälän *2 momentti* vastaa asiallisesti pääosin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 10 §:n 1 momentin 8 kohtaa. Koska momentissa tarkoitettu palvelunantajan yhteydenotto adoptioeuvonnan antajaan koskee samalla adoptoitavan lapsen ja adoptionhakijoiden henkilötietojen luovuttamista adoptioeuvonnan antajalle, asiasta on perusteltua säätää lain tasolla.

Ehdotettu momentti koskee lakiehdotuksen 28 §:n tavoin sijoituksen epäonnistumista ennen adoption vahvistamista. Adoption vahvistamisen jälkeen adoptioperheessä mahdolliset ilmenevät ongelmatilanteet ratkaistaan esimerkiksi lastensuojelulain mukaisin toimenpitein.

35 §. Yhteistyö ulkomaisen palvelunantajan kanssa. Pykälä vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 21 §:n 3 momentin ensimmäistä virkettä. Luvan myöntämisestä ulkomaisen palvelunantajan kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä sen peruuttamisesta säädetään 90 §:ssä.

36 §. Palvelumaksu ja kulukorvaus. Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 23 §:n 1 ja 2 momenttia. Momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 13 §:ssä olevaa säännöstä vastaava säännös, jonka mukaan adoptiopalvelusta perittävää maksua ei saa määrätä toiminnan järjestämisestä palvelunantajalle aiheutuvia todellisia kustannuksia suuremmaksi. Kustannuksista säädettäisiin edelleen tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Kun palvelunantaja määrittelee palvelumaksun suuruutta, sen on asianmukaista arvioida toiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ja palvelumaksuista saatavat tuotot riittävän pitkällä, esimerkiksi muutaman vuoden aikavälillä. Näin voidaan pyrkiä turvaamaan se, ettei esimerkiksi satunnainen vaihtelu asiakasmäärässä johda äkillisiin

muutoksiin palvelumaksun suuruudessa. Vastaavasti esimerkiksi uuden yhteistyösuhteen perustamisesta aiheutuvat suurehkot kustannukset tai muut toiminnan kehittämistä aiheutuvat kustannukset tulee jakaa riittävän pitkälle aikavälille, jotta ne eivät tule satunnaisesti vain harvojen adoptionhakijoiden maksettavaksi.

Palvelumaksuilla voidaan kattaa myös 33 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohdan sekä 92 ja 93 §:n mukaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Tällaisten kustannusten määrä ei ole etukäteen tiedossa. Näin ollen palvelunantaja voi arvioida aiheutuvien kustannusten määrän tietyllä, riittävän pitkällä aikavälillä ja ottaa näin arvioidut kustannukset huomioon määritellessään kaikilta hakijoilta perittävän palvelumaksun suuruutta. Näin ollen yksittäinen asiakas ei joudu erikseen maksamaan käyttämästään palvelusta palvelumaksua adoption vahvistamisenkaan jälkeen. Korvaukset aiheutuneista suoranaista kuluista voidaan kuitenkin periä.

Palvelumaksuilla katettavina kansainvälisen adoptiopalvelun järjestämisestä aiheutuvina yleiskuluina voidaan muun ohella pitää esimerkiksi sellaisia lääketieteellisten konsultaatioiden kustannuksia, jotka tehdään yksittäisissä tapauksissa adoption edellytysten selvittämiseksi, mutta joita ei voida kohdentaa tietyiltä hakijoilta perittäviksi kuluiksi, koska selvittely ei johda adoptioon.

Palvelumaksuilla voidaan kattaa vain kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta aiheutuvia kustannuksia. Palvelumaksutuottoja ei saa käyttää esimerkiksi kummilapsitoiminnan tukemiseen tai kehitysyhteistyöprojekteihin osallistumiseen. Jos palvelunantajana toimivalla yhteisöllä on myös muuta toimintaa kuin kansainvälisen adoptiopalvelun antaminen, adoptiopalvelusta aiheutuvat kustannukset ja palvelumaksutuotot on pidettävä selkeästi erillään muun toiminnan kustannuksista ja tuotoista.

Pykälän 2 *momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 14 §:n 2 ja 3 momenttia. Ehdotetun momentin ensimmäinen virke koskee palvelunantajan mahdollisuutta vaatia hyväksyttävän vakuuden asettamista. Säännöksessä tarkoitettuna hyväksyttävänä vakuutena voidaan pitää esimerkiksi pankkitakausta. Toisen virkkeen mukaan palvelunantajan tulee pyynnöstä antaa etukäteen kirjallinen arvio maksuista ja kuluista. Palvelunantajan arvion tulisi sisältää tiedot siitä, mitä palvelu sisältää ja mistä eristä palvelumaksu koostuu. Palvelunantajan tulee myös antaa avoimesti tietoa maksuista ja kuluista esimerkiksi suullisesti ja internetin välityksellä.

Palvelumaksujen läpinäkyvyys on korostetun tärkeää sen varmistamiseksi, ettei kukaan saa adoptioihin liittyvästä toiminnasta epäoikeutettua taloudellista tai muuta hyötyä. Siksi palvelumaksut tulee eritellä ja perustella läpinäkyvällä ja ymmärrettävällä tavalla.

Pykälän 3 *momentti* vastaa yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita. Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että palvelunantajalla tarkoitetaan tässä yhteydessä vain suomalaista palvelunantajaa. Suomalainen palvelunantaja ei siis vastaa ulkomaisen palvelunantajan virheistä tai laiminlyönneistä.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi ennakolta suoritettujen maksujen palauttamisvelvollisuutta koskeva 4 *momentti*. Ehdotetulla säännöksellä selkeytetään adoptionhakijan asemaa. Palvelunantajan velvollisuus palauttaa keskeyttämisen jälkeisistä toimenpiteistä

ennalta maksetut suoritukset koskee sekä tapauksia, joissa adoptionhakija itse keskeyttää adoptioprosessin, että tilannetta, jossa palvelunantaja keskeyttää adoptiopalvelun antamisen 37 §:n nojalla.

37 §. *Kieltäytyminen kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi osittain uudet säännökset, jotka mahdollistavat kieltäytymisen kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta ja palvelun antamisen keskeyttämisen. Koska palvelunantajan tehtävä on luonteeltaan julkinen hallintotehtävä, palvelunantaja on lähtökohdaisesti velvollinen pyynnöstä antamaan palvelua, jos pykälässä säädettyjä kieltäytymisperusteita ei ole.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaa vastaava säännös on nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 10 §:n 2 momentissa. Palvelunantajan tulee keskeyttämistä tai kieltäytymistä koskevassa päätöksessään yksilöidä se peruste, jonka vuoksi palvelunantajan kanssa yhteistyössä olevien ulkomaisten palvelunantajien asettamat edellytykset eivät hakijan kohdalla täyty. Tällainen peruste voi olla esimerkiksi ulkomaisen palvelunantajan kirjallinen normisto tai ulkomaisen palvelunantajan vakiintunut käytäntö.

Ehdotetusta säännöksestä on jätetty pois voimassa olevassa säännöksessä oleva vaihtoehtoinen edellytys, jonka mukaan palvelunantaja voi kieltäytyä antamasta adoptiopalvelua myös, jos muuten on ilmeistä, että palvelu ei voi johtaa adoptioon. Tämä kieltäytymisperuste on ollut niin väljä ja laajan harkinnanvaran jättävä, että sitä voidaan pitää ongelmallisena hakijoiden oikeusturvan kannalta. Lisäksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että palvelunantaja voisi ryhtyä arvioimaan adoption edellytysten täyttymistä. Tämä kuuluu adoptioeuvonnan antajan ja viime kädessä adoptiolautakunnan tehtäviin.

Kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta voi momentin 2 kohdan mukaan kieltäytyä tai sen antaminen voidaan keskeyttää myös, jos palvelunantaja havaitsee, että adoptionhakija on antanut adoptioeuvonnassa tai palvelunantajalle olennaisesti vääriä tai harhaanjohtavia tietoja itsestään tai olosuhteistaan taikka muulla tähän verrattavalla tavalla vaarantanut lapsen edun toteutumisen adoptiomenettelyssä. Hakijaa itseään ja hänen olosuhteitaan koskevaa tietoa voivat olla esimerkiksi adoptionhakijan terveydentilaa, perhesuhteita, taloudellista asemaa, asuinmaata ja asuinolosuhteita sekä hakijan tekemiä rikoksia koskevat tiedot.

Säännös liittyy läheisesti lakiehdotuksen 49 §:ssä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen. Saatuaan tietoonsa hakijan antaneen säännöksessä tarkoitettuja vääriä tai harhaanjohtavia tietoja palvelunantajan tulee lakiehdotuksen 49 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa nojalla ilmoittaa asiasta adoptiolautakunnalle, joka voi tilanteesta riippuen joko peruuttaa adoptioluvan tai poistaa lupapäätöksensä ja ratkaista asian uudelleen hallintolain 50 §:n mukaisesti. Ilmoituksella adoptiolautakunnalle varmistetaan myös tiedonkulku siinä tapauksessa, että hakija kääntyy toisen palvelunantajan puoleen saadakseen adoptiopalvelua.

Palvelunantajan tulee antaa kansainvälisen adoptiopalvelun keskeyttämistä tai siitä kieltäytymistä koskeva kirjallinen päätös hallintolain edellyttämällä tavalla.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi kokonaan uusi säännös, joka koskee adoptionhakijan oikeutta hakea muutosta kieltäytymistä tai keskeyttämistä koskevaan päätökseen hallinto-oikeudelta hallintolainkäyttölain säännösten mukaisesti. Jos hallinto-oikeus kumoaa palvelunantajan päätöksen, palvelunantajalla on velvollisuus antaa palvelua. Muutoksenhaku hallinto-oikeuden antamaan päätökseen edellyttää korkeimman hallinto-oikeuden myöntämää valituslupaa.

38 §. Pakottavuus. Kansainvälinen adoptiopalvelu on samanaikaisesti sekä julkinen hallintotehtävä että palvelunantajan ja adoptiopalvelun käyttäjän väliseen yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuva toimeksianto. Ehdotetussa pykälässä säädetään selvyyden vuoksi, että palvelunantajan ja adoptiopalvelun käyttäjän väliseen sopimukseen otettavilla ehdoilla ei voida tehokkaasti poiketa 36 tai 37 §:n säännöksistä kansainvälistä adoptiopalvelua käyttävän vahingoksi. Jos sopimukseen on esimerkiksi otettu ehto, jolla rajoitetaan palvelun käyttäjän oikeutta 36 §:n 4 momentin mukaiseen palautukseen, tällainen ehto on mitätön.

6 luku. Lupamenettely adoptioasioissa

39 §. Lupavaatimus. Pykälässä säädetään siitä, milloin adoptioon tarvitaan adoptiolupa.

Pykälän 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaan alle 18-vuotiaan lapsen adoptioon tarvitaan adoptiolupa, jos hakijalla tai adoptoitavalla lapsella taikka molemmilla on asuinpaikka Suomessa. Ehdotettu säännös poikkeaa lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:stä, jonka mukaan adoptiolupaa edellytetään ainoastaan kansainvälisissä adoptioissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä poikkeustilanteista, joissa adoptiolupaa ei tarvita. Kyse on käytännössä lähes poikkeuksetta tapauksista, joissa lapsi jo syystä tai toisesta asuu adoptionhakijan luona ja joissa adoptiolla vahvistetaan tosiasiallisesti vallitseva lapsen ja vanhemman välinen suhde. Säännös ei siten sovellu niin sanottuihin vieraan lapsen adoptioihin.

Lupavaatimuksen ulkopuolelle jäämisen edellytyksenä on lisäksi aina se, että kyse on kotimaisesta adoptiosta eli tilanteesta, jossa sekä hakijalla että lapsella on asuinpaikka Suomessa.

Adoptiolupaa ei momentin 1 kohdan mukaan tarvita niin sanottuun perheen sisäiseen adoptioon eli silloin, kun aviopuoliso aikoo avioliiton aikana tai avioliiton purkaututtua kuoleman johdosta yksin adoptoida toisen aviopuolison lapsen. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentista seuraa, että tämä kohta koskee vastaavasti perheen sisäistä adoptiota rekisteröidyn parin perheessä.

Momentin 2 kohdan mukaan adoptiolupaa ei myöskään tarvita, kun adoptoitava lapsi on ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana tai kasvatettavana. Säännöksessä tarkoitetaan yhtäjaksoista tai korkeintaan vähäisiä katkoksia sisältävää, tosiasiallista pääasiallista vastuuta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Esimerkiksi pelkkä taloudellinen vastuu lapsesta ei näin ollen täytä säännöksessä ilmaistuja edellytyksiä. Jotta voidaan katsoa, että

lapsen hoito ja kasvatus hakijan luona olisi ollut säännöksessä tarkoitettulla tavalla vaikiintunutta, kyse täytyy olla pitempiaikaisesta, yleensä vähintään vuoden ajan jatku-neesta tilanteesta. Viime kädessä edellytyksen täyttymistä arvioidaan kuitenkin tapaus-kohtaisesti.

Jotta lupavaatimuksen kiertäminen ei olisi mahdollista, 2 kohdassa tarkoitetuissa ta-pauksissa vaaditaan lisäksi, että lapsi on alun perin tullut hakijan hoidettavaksi muussa kuin adoptiotarkoituksessa, esimerkiksi perhehoitoon tai yksityisesti sijoitetuksi kasvat-tilapiseksi.

Jos adoption vahvistamista käräjäoikeudelta on 2 momentin nojalla tarkoitus hakea il-man adoptiolupaa, adoptioeuvonnassa on selvitettävä 2 momentin mukaisten edellytys-ten täytyminen. Niiden täytyminen on myös selostettava 30 §:n 1 momentissa tarkoite-tussa selvityksessä.

Pykälän 3 momentissa säädetään ajankohdasta, jolloin adoptiolupaa on haettava. Lähtö-kohtana on se, että lupaa on haettava ennen kuin hakija ottaa lapsen luokseen adoptio-tarkoituksessa.

Säännös siitä, milloin adoptiolupaa on haettava, on ohjeluonteinen. Adoptiolautakunta voi siis tutkia lupahakemuksen, vaikka se olisi tehty myöhemmin kuin 3 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentin nojalla adoptiolupaa ei pääsääntöisesti edellytetä tilanteissa, joissa lapsi jo entuudestaan asuu hakijan luona. Harvinaisissa poikkeustapauksissa on kuiten-kin mahdollista, että lupa tällöinkin tarvitaan. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jos-sa lapsi on adoption hakemisen tullessa ajankohtaiseksi ollut hakijan hoidettavana vasta niin vähän aikaa, että 2 momentin 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täyty. Tällai-sissa tilanteissa hakijan on haettava adoptiolupaa ennen kuin hän hakee adoption vah-vistamista.

40 §. *Luvan edellytykset kotimaisessa adoptiossa.* Pykälässä säädetään adoptioluvan myöntämisen edellytyksistä tilanteessa, jossa sekä adoptionhakijalla että adoptoitavalla lapsella on asuinpaikka Suomessa. Luvan myöntäminen edellyttää hakijaan liittyvien adoption edellytysten täyttymistä ja sitä, että hakijalle on annettu adoptioeuvontaa.

41 §. *Luvan edellytykset adoptoitaessa vieraasta valtiosta Suomeen palvelunantajan välityksellä.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 27 §:n 1 mo-menttia.

Käytännössä lienee tavallista, että adoptionhakija on jo ennen lupahakemuksen tekemis-tä valinnut, aikooko hän adoptoida lapsen kotimaasta vai ulkomailta. Tällöin adoptio-lautakunta voi myöntää adoptioluvan hakemuksen mukaisesti joko 40 §:ssä tarkoitet-tuun kotimaiseen adoptioon tai 41 §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen adoptioon. Adop-tiolupa voidaan kuitenkin hakemuksesta myöntää myös siten, että se koskee sekä koti-maista (40 §) että kansainvälistä (41 §) adoptiota. Edellytyksenä tällaisen luvan myön-tämiselle on, että adoptionhakija yksittäistapauksessa tehtävän harkinnan mukaan täyt-

tää sekä kotimaisessa että kansainvälisessä adoptiossa adoptionhakijalle asetetut edellytykset.

42 §. *Luvan edellytykset adoptoitaessa ilman palvelunantajaa vieraasta valtiosta Suomeen.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta myöntää lupa kansainväliseen adoptioon tilanteessa, jossa adoptiota ei voida toteuttaa palvelunantajan välityksellä. Lupa tällaiseen niin sanottuun itsenäiseen adoptioon myönnetään ehdotetun pykälän perusteella aina tietyn, hakemuksessa ilmoitetun lapsen adoptoimiseen.

Kun adoptiolupaa haetaan käsillä olevan pykälän nojalla, adoptiolautakunnan on kussakin tapauksessa varmistuttava siitä, että adoptiota ei voida toteuttaa palvelunantajan välityksellä. Tämän edellytyksen täytyminen on ilman muuta selvää, jos adoptoitava lapsi asuu sellaisessa vieraassa valtiossa, jonka kanssa mikään suomalainen palvelunantaja ei harjoita adoptioyhteistyötä. Jos adoptoitava lapsi sen sijaan asuu sellaisessa vieraassa valtiossa, jonka kanssa tehtävään adoptioyhteistyöhön jollakin suomalaisella palvelunantajalla on voimassa oleva lupa, asiassa on ennen tämän pykälän mukaisen luvan myöntämistä selvítettävä, ettei hakemuksessa tarkoitettua adoptiota voida toteuttaa kyseisen palvelunantajan välityksellä.

Luvan myöntäminen pykälän nojalla tapahtuvaan adoptioon edellyttää lisäksi hakijaan liittyvien adoption edellytysten täyttymistä ja sitä, että hakijalle on annettu adoptioneuvontaa.

Pykälän *2 momentissa* säädetään siitä, millaisissa tapauksissa lupa itsenäiseen adoptioon voidaan myöntää. Momentin *1 kohdan* mukaan lupa voidaan myöntää ensiksikin sellaisen lapsen adoptoimiseen, joka on hakijan tai hänen aviopuolisonsa lähisukulainen. Hakijan rekisteröity parisuhdekumppani rinnastetaan säännöstä sovellettaessa aviopuolisoon. Adoptoitava lapsi voi olla myös hakijalla entuudestaan olevan adoptiolapsen aikaisempi lähisukulainen, tyypillisesti adoptiolapsen biologinen sisarus.

Momentin *2 kohdan* mukaan lupa itsenäiseen adoptioon voidaan myöntää myös, jos adoptoitava lapsi on ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana. Tämän edellytyksen tulkinnan osalta voidaan viitata 39 §:n 2 momentin 2 kohdan perusteluissa esitettyyn.

Jotta itsenäisten adoptioiden käyttöala säilyy suppeana, 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vaaditaan lisäksi, että lapsi on alun perin tullut hakijan hoidettavaksi muussa kuin adoptiotarkoituksessa. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa ulkomailla asunut Suomen kansalainen on läheisen ystävänsä äkillisesti kuoltua ottanut siellä ystävän orvoksi jääneen lapsen aluksi tilapäisesti hoitoonsa ja hoitosuhde on ajan myötä vakiintunut kasvattivanhemmuudeksi, joka myöhemmin halutaan muuntaa adoptiovanhemmuudeksi.

Jos sen sijaan olosuhteiden perusteella on pääteltävissä, että lapsen hoitoon ottamisen tarkoituksena jo alun perinkin on ollut lapsen adoptoiminen, lupaa adoptioon ei voida käsillä olevan pykälän nojalla myöntää. Viitteenä adoptiotarkoituksesta voidaan pitää esimerkiksi sitä, että hakija on itse aktiivisesti etsinyt paikallisesta lastenkodista lasta, jonka voisi ottaa hoitoonsa. Sitä, missä tarkoituksessa lapsi on tullut hakijan hoitoon,

joudutaan viime kädessä selvittämään ja arvioimaan tapauskohtaisesti. Hakijan tulee kyetä esittämään luotettavana pidettävä selvitys siitä, että lapsen hoitoon ottaminen on tapahtunut muussa kuin adoptiotarkoituksessa.

Kun hakijan on tarkoitus hakea lupaa itsenäiseen adoptioon, adoptioneuvonnassa on selvitettävä 2 momentin mukaisten edellytysten täyttyminen. Niiden täyttyminen on myös selostettava 30 §:n 1 momentissa tarkoitettussa selvityksessä.

43 §. Luvan edellytykset adoptoitaessa Suomesta vieraaseen valtioon. Pykälä vastaa vähäisiä tarkistuksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 27 §:n 2 momenttia. Merkittävin muutos nykyiseen verrattuna on se, että luvan myöntämisen edellytyksiin lisättäisiin vaatimus, että Suomesta ulkomaille adoptoitavalle lapselle on tullut antaa adoptioneuvontaa.

Lupa myönnetään ehdotetun säännöksen perusteella voimassa olevan sääntelyn mukaisesti aina tietyn, hakemuksessa ilmoitetun lapsen adoptoimiseen.

44 §. Lupaviranomainen. Pykälästä ilmenee, että toimivaltainen viranomainen adoptiolupaa koskevista asioista on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa toimiva adoptiolautakunta. Lupa-asia tulee adoptiolautakunnassa vireille adoptionhakijan hakemuksesta. Jos aviopuolisot aikovat adoptoida lapsen yhdessä, heidän tulee yhdessä hakea adoptiolupaa.

45 §. Luvan erityinen ehto tai rajoitus. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 27 §:n 3 momenttia. Pykälässä tarkoitettu rajoitus voi koskea esimerkiksi adoptoitavan lapsen ikää. Nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla adoptiolautakunta voisi tarvittaessa hakemuksesta muuttaa luvassa olevaa erityistä ehtoa tai rajoitusta, jos siihen on perusteltu syy.

46 §. Todistus adoptioluvasta. Pykälän 1 momentissa säädetään adoptiolautakunnan velvollisuudesta antaa todistus adoptioluvan myöntämisestä. Hakija tai hänen puolestaan toimiva palveluntarjoaja voi käyttää todistusta esimerkiksi asioidessaan adoptioasiassa ulkomaisten viranomaisten tai muiden toimielinten kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan todistuksen sisällöstä ja toimittamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

47 §. Luvan voimassaolo. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 27 §:n 4 momenttia.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua luvan voimassaoloajan pidentämistä on haettava ennen luvan voimassaoloajan päättymistä. Säännöksessä ei aseteta ylärajaa sille, kuinka monta kertaa adoptiolautakunta voi pidentää luvan voimassaoloaikaa.

Luvan voimassaoloajan pidentämiseen tarvitaan adoptioneuvonnan antajan lausunto. Ensimmäistä kertaa luvan voimassaoloaikaa pidennettäessä adoptioneuvonnan antajan lausunto voi yleensä olla verrattain suppea. Jos luvan voimassaoloaikaa pidennetään

useita kertoja peräkkäin, adoptioneuvonnan antajan tulee kuitenkin lausunnossaan selvittää adoptionhakijan olosuhteissa tapahtuneet muutokset perusteellisemmin.

Jos kyse on 41 §:ssä tarkoitetusta luvasta, voimassaoloajan pidentämiseen tarvitaan lisäksi palvelunantajan lausunto.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään, että jos lapsi on luvassa mainitussa määräajassa sijoitettu adoptionhakijan luokse adoptiotarkoituksessa, luvan voimassaolo jatkuu, kunnes adoptio on vahvistettu. Momentissa tarkoitetun sijoituksen suorittaa kotimaisissa adoptioissa adoptioneuvonnan antaja siten kuin 27 §:ssä säädetään. Kansainvälisissä adoptioissa sen suorittaa pääsääntöisesti ulkomainen palvelunantaja. Vieraasta valtiosta adoptoitavan lapsen voidaan katsoa tulleen sijoitetuksi adoptionhakijan luokse adoptiotarkoituksessa siitä hetkestä lukien, kun hakija on vastaanottanut lapsen ulkomailla.

Pykälän 4 *momentin* mukaan luvan voimassaolo lakkaa, jos lapsi sijoituksen epäonnistumisen vuoksi otetaan pois adoptionhakijan luota. Toimenpiteistä lapsen sijoituksen epäonnistuttua säädetään lakiehdotuksen 28 §:ssä.

48 §. Luvan peruuttaminen. Pykälässä säädetään myönnetyn adoptioluvan peruuttamisesta.

Pykälän 1 *momentissa* säädetään adoptioluvan peruuttamisen edellytyksistä. Luvan peruuttaminen edellyttää, että hakijan olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen muuttuneet olennaisesti sillä tavoin, että adoptioluvan mukaisen adoption toteuttaminen ei olisi lapsen edun mukaista. Olennaisen muutoksen käsitettä käsitellään jäljempänä ilmoitusvelvollisuutta koskevan 49 §:n perusteluissa.

Lupaa ei kuitenkaan voida peruuttaa sen jälkeen, kun adoptio on vahvistettu. Tuomioistuimen vahvistamispäätös estää luvan peruuttamisen, vaikka päätös ei vielä olisi lainvoimainen.

Pykälän 1 momenttia sovelletaan vain lupapäätöksen antamisen jälkeen tapahtuneisiin olosuhdemuutoksiin. Pykälän 2 *momentti* sisältää viittaussäännöksen hallintolain 8 luvun säännöksiin päätöksessä olevan virheen korjaamisesta. Jos adoptiolautakunta esimerkiksi havaitsee lupapäätöksen perustuneen hakijan antamiin selvästi virheellisiin tietoihin, lautakunta voi hallintolain 50 §:n nojalla poistaa päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Tällöin ei ole kyse pykälän 1 momentissa tarkoitetusta luvan peruuttamisesta.

49 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 *momentissa* säädetään hakijan velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä adoptiolautakunnalle olosuhteissaan tapahtuneesta olennaisesta muutoksesta. Ilmoitusvelvollisuus on olemassa luvan voimassaoloaikana, ja se päättyy, kun adoptio vahvistetaan. Adoptiolautakunnan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä antaa tieto hakijan ilmoituksesta adoptioneuvonnan antajalle ja palvelunantajalle ja pyytää niiltä tarvittaessa lisäselvitystä olosuhdemuutoksesta.

Säännöksessä tarkoitettuna olennaisena muutoksena, joka edellyttää ilmoitusta adoptiolautakunnalle, voidaan pitää esimerkiksi kuolemantapausta hakijan perheessä, avioeroa,

raskautta, vakavaa sairautta, rikostuomiota, työttömäksi jäämistä sekä muuttoa toiselle paikkakunnalle. Myös uuden perheenjäsenen, kuten hakijan kumppanin tai perheeseen sijoitetun lapsen muuttoa asumaan hakijan kanssa samaan talouteen on pidettävä olennaisena muutoksena. Olennaisen muutoksen käsitettä ei ole mahdollista määritellä tyhjentävästi. Näin ollen myös muunlaiset muutokset hakijan olosuhteissa saattavat synnyttää ilmoitusvelvollisuuden.

Vähäisenä olosuhteiden muutoksena, joka ei edellytä ilmoitusta adoptiolautakunnalle, voidaan pitää esimerkiksi hakijan työpaikan vaihtumista siten, ettei vaihtuminen vaikuta perheen arkeen tai taloudelliseen asemaan kielteisesti. Myöskään esimerkiksi hakijan muutto samalla paikkakunnalla entistä vastaaviin olosuhteisiin ei vaadi ilmoituksen tekemistä.

Adoptioluvan myöntämisen yhteydessä adoptiolautakunnan on asianmukaista informoida hakijaa tämän pykälän mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta selkeällä ja helposti ymmärrettävällä tavalla.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään adoptioneuvonnan antajan ja palvelunantajan velvollisuudesta ilmoittaa salassapitosäännösten estämättä viipymättä adoptiolautakunnalle tietoonsa tulleesta hakijan olosuhteiden muutoksesta, joka voi aiheuttaa adoptioluvan peruuttamisen, ja seikasta, joka voi aiheuttaa lupapäätöksen poistamisen.

50 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 *momentissa* säädetään adoptionhakijan oikeudesta hakea muutosta adoptiolautakunnan päätökseen, joka koskee adoptioluvan myöntämistä tai voimassaoloajan jatkamista taikka myönnetyn luvan peruuttamista. Valitus tehdään hallinto-oikeudelle siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään jatkomuutoksenhausta hallinto-oikeuden päätökseen. Säännöksen mukaan adoptionhakija tai adoptiolautakunta saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Adoptiolautakunnan muutoksenhakuoikeus ja muutoksenhaun valitusluvanalaisuus ovat uusia säännöksiä voimassaolevaan sääntelyyn nähden. Valitusluvan myöntämisen perusteista säädetään hallintolainkäyttölain (586/1996) 13 §:ssä.

7 luku. Adoption vahvistaminen

51 §. Adoption vahvistaminen. Pykälän 1 *momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 1 §:n 2 *momenttia*.

Pykälän 2 *momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 29 §:n 2 *momenttia*. Jos aviopuolisot haluavat adoptoida lapsen yhdessä, heidän tulee yhdessä hakea adoption vahvistamista.

Pykälän 3 *momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 29 §:n 1 *momenttia*. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 16 §:n nojalla adoption vahvistamista koskeva asia tutkitaan pääsääntöisesti käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä adoptionhakijalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

52 §. Tuomioistuimelle esitettävä selvitys. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi yleinen säännös hakijan velvollisuudesta liittää hakemukseensa tarpeellinen selvitys siitä, että adoption vahvistamiseen on lain mukaiset edellytykset.

Jos kyse on alaikäisen lapsen adoptiosta, hakijan on esitettävä selvitys muun ohella siitä, että asiaan osallisille on annettu adoptioneuvontaa. Hakija voi yleensä esittää tuomioistuimelle selvityksen tästä liittämällä hakemukseensa 30 §:n 1 momentissa tarkoitettua kirjallisen selvityksen adoptioneuvonnan antamisesta.

Jos esimerkiksi toinen adoptoitavan lapsen vanhemmista asuu ulkomailla, hänelle ei välttämättä ole annettu adoptioneuvontaa tämän lain 4 luvun mukaisesti. Tällaisessa tapauksessa 30 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvityksen sijasta hakemukseen voidaan liittää esimerkiksi asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen tai muun toimivaltaisen toimielimen antama todistus adoptioneuvonnan tai sitä vastaavan ohjauksen antamisesta.

Alaikäisen lapsen adoptiota haettaessa hakijan olisi esitettävä tuomioistuimelle myös selvitys siitä, että hänellä tarvittaessa on voimassa oleva adoptiolupa. Se, milloin adoptioon tarvitaan adoptiolupa, ilmenee 39 §:stä. Jos adoptiolupaa ei lain mukaan tarvita, hakemukseen liitetystä selvityksestä on käytävä ilmi ne seikat, joiden vuoksi lupa ei kyseisessä tapauksessa ole tarpeellinen.

Tarkempia säännöksiä hakemukseen liitettävistä selvityksistä voitaisiin *2 momentin* mukaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

53 §. Selvityksen hankkiminen. Pykälä vastaa terminologisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 30 §:ää.

54 §. Kuuleminen. Pykälän *1 ja 2 momentti* vastaavat terminologisia muutoksia lukuun ottamatta lapseksiottamisesta annetun lain 31 §:ää.

Pykälän *3 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi säännös sellaisen tilanteen varalta, jossa adoptoitavan lapsen vanhempi on antaessaan suostumuksen adoptioon ilmoittanut, että hän ei tahdo tulla kuulluksi tuomioistuimessa. Tällöin hänelle ei tule ilman erityistä syytä varata tilaisuutta tulla kuulluksi.

Jo lapseksiottamisesta annetun lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty, että vanhempaa, joka on antanut suostumuksensa lapseksiottamiseen niin sanottuna avoimena suostumuksena (eli sellaisena suostumuksena, jossa ei yksilöidä lapseksiottajia), ei pääsäännön mukaisesti tulisi kuulla lapseksiottamista koskevassa asiassa, vaan ainoastaan siinä tapauksessa, että kuulemiseen on ilmennyt erityistä aiheutta (HE 147/1978 vp, s. 35/II). Käytännössä on kuitenkin ilmennyt, että lain perusteluissa esitetystä menettelyohjeesta huolimatta käräjäoikeudet ovat eräissä tapauksissa varanneet myös avoimen suostumuksen antaneille vanhemmille tilaisuuden tulla kuulluksi, vaikka siihen ei ole ollut erityistä aiheutta. Oikeuskäytännön yhdenmukaistamiseksi menettelyohje ehdotetaan sen vuoksi kirjattavaksi nimenomaisesti lakiin.

55 §. Edunvalvojan määrääminen. Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun asetuksen 17 §:ää. Koska edunvalvojan määräämisessä on kyse lapsen oikeusturvan takeesta, asiasta on perusteltua säätää lain tasolla.

Pykälän *2 momentti* sisältää säännöksen 1 momentissa tarkoitettulle edunvalvojalle maksettavasta palkkiosta ja kulujen korvauksesta. Ehdotuksen mukaan edunvalvojan palkkio ja kulujen korvaus maksetaan valtion varoista. Tämä on katsottu perustelluksi ottaen huomioon, että kysymys on alaikäiselle lapselle viran puolesta määrättävästä edunvalvojasta hänen henkilöään koskevassa tärkeässä asiassa.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi informatiivisuussyistä otettavaksi viittaus holhoustoimesta annettuun lakiin.

56 §. Muutoksenhakuoikeus. Pykälässä säädetään siitä, kenellä on oikeus hakea muutosta tuomioistuimen päätökseen, joka on annettu adoption vahvistamista koskevassa asiassa. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 32 §:ää.

Muutoksenhakuun sovelletaan muilta osin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetyin tavoin tuomioistuimen on etukäteen ilmoitettava asiaan osallisille päätöksen antamispäivä, jos päätös annetaan kansliassa. Tämä on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että asiaan osallisilla on myös käytännössä mahdollisuus hakea muutosta päätökseen.

57 §. Käsittelyn kiireellisyys. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 33 §:ää.

8 luku. Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaan

58 §. Yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vahvistaminen. Pykälä sisältää säännökset mahdollisuudesta vahvistaa sopimus, joka koskee alaikäisen adoptiolapsen oikeutta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempansa.

Pykälässä tarkoitettua yhteydenpitoa voi olla esimerkiksi kirjeenvaihto tai puhelinsoitot lapsen ja aikaisemman vanhemman välillä, heidän välisensä lyhyemmät tapaamiset tai lapsen pitempiaikainen oleskelu aikaisemman vanhemman luona. Yhteydenpidon tarkemmasta sisällöstä sovittaisiin kussakin tapauksessa erikseen.

Adoptiolapsen kehitystä kuvaavien tietojen tai lapsesta otettujen valokuvien lähettäminen lapsen aikaisemmille vanhemmille ei sinänsä ole tässä pykälässä tarkoitettua yhteydenpitoa. Tietojen tai kuvien lähettämisestä voidaan vastaisuudessakin osapuolten kesken sopia. Koska tällainen yksipuolinen tietojen tai kuvien lähettäminen ei kuitenkaan tapahdu ensisijaisesti lapsen edun vuoksi, ei ole katsottu tarpeelliseksi, että sitä koskeva sopimus voitaisiin vahvistaa tuomioistuimessa ja että siihen siten liittyisi mahdollisuus pakkotäytäntöönpanoon.

Pykälän *1 momentista* ilmenee, että adoptiolapsen oikeus yhteydenpitoon perustuisi aina lapsen aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien väliseen sopimukseen. Syyt, joiden vuoksi sopimusta edellytetään, on esitetty yleisperusteluissa.

Lapsensa adoptioon luovuttava vanhempi voi adoptioeuvonnassa asettaa suostumuksen antamisen ehdoksi sen, että lapsi saa adoption jälkeen pitää häneen yhteyttä. Tällöin adoptioeuvonnan antajan on käytännössä pyrittävä löytämään lapselle sellaiset adoptiovanhemmat, jotka voivat hyväksyä luovuttavan vanhemman esittämät toivomukset yhteydenpidosta.

Yhteydenpitoa koskeva sopimus olisi vahvistettava tuomioistuimessa, jotta se olisi täytäntöönpanokelpoinen. Sopimuksen vahvistaminen tuomioistuimessa ei tietenkään olisi pakollista.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuin voi vahvistaa yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vain, jos se harkitsee, että sopimuksen mukainen yhteydenpito on lapsen edun mukaista. Pääsääntöisesti tuomioistuin voi lähteä siitä, että erityisesti adoptioeuvonnan antajan myötävaikutuksella tehty sopimus on lapsen edun mukainen. Sopimus on kuitenkin jätettävä vahvistamatta, jos asiassa ilmenee seikkoja, joiden vuoksi sopimuksen mukainen yhteydenpito ei olisi lapsen edun mukaista.

Tarkoituksena on, että yhteydenpitoa koskeva sopimus yleensä tehdään ennen adoption vahvistamista ja että sopimuksen vahvistamista haetaan adoption vahvistamisen yhteydessä. Tällöin sekä asiaan osallisten että viranomaisten on jo adoption vahvistamishetkellä mahdollista arvioida, onko adoption ja yhteydenpitosopimuksen muodostama kokonaisjärjestely lapsen edun mukainen. Jotta sääntely on riittävän joustavaa, ehdotetaan poikkeuksellisia tilanteita varten kuitenkin, että sopimuksen vahvistamista voidaan hakea myös erillisenä asiana adoption vahvistamisen jälkeen.

Sopimusta tehtäessä on vaikea ennakoida tarkalleen yhteydenpidon toimivuutta lapsen edun kannalta pidemmällä aikavälillä. Sopimuksen tekemisen yhteydessä voidaan sopia myös esimerkiksi sopimuksen uudelleentarkastelusta tietyn määräajan kuluttua.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että tuomioistuin voi yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vahvistamisen yhteydessä muuttaa tai täsmentää yhteydenpitoa koskevia ehtoja. Tuomioistuin ei kuitenkaan voi ehdotetun säännöksen nojalla muuttaa yhteydenpidon ehtoja vähäistä enempää. Esimerkiksi adoptiolapsen ja aikaisemman vanhemman välisten tapaamisten keston vähäistä suurempi pidentäminen tai lyhentäminen taikka tapaamisten järjesteleminen kokonaan uudelleen ei säännöksen nojalla olisi mahdollista.

Tuomioistuin voisi muuttaa tai täsmentää yhteydenpidon ehtoja vain asiaan osallisen esittämästä pyynnöstä. Viran puolesta muutoksia sopimukseen ei voitaisi tehdä. Pyyntö esittäneen vastapuolelle olisi varattava tilaisuus lausua asiasta.

Yhteydenpitoa koskevien ehtojen muuttaminen tai täsmentäminen edellyttää, että se edistää yhteydenpidon toteutumista. Säännöksen nojalla voidaan muuttaa tai täsmentää esimerkiksi lapsen noutamista ja palauttamista koskevia tarkkoja menettelytapa-

määräyksiä. Muuttamisen syynä voi olla muun muassa aikaisemman vanhemman muutunut työaika tai asuinpaikka.

Myös siinä tapauksessa, että yhteydenpidon ehdot ovat sopimuksessa jääneet ristiriitoja aiheuttavalla tavalla epäselviksi, tuomioistuin voi täsmentää ehtoja. Jos asiaan osalliset ovat sopineet vain siitä, että aikaisemmalla vanhemmalla on oikeus pitää yhteyttä lapseen, määrittelemättä lainkaan tarkemmin yhteydenpidon tapaa tai ajankohtaa, ehtoja ei kuitenkaan voida täsmentää puheena olevan säännöksen nojalla.

Yhteydenpitoa koskevien ehtojen muuttaminen tai täsmentäminen puheena olevan säännöksen nojalla edellyttää lisäksi adoptiolain yleisten periaatteiden mukaisesti, että se on lapsen edun mukaista.

59 §. Vahvistetun sopimuksen muuttaminen. Pykälässä säädetään tuomioistuimen vahvistaman sopimuksen muuttamisesta. Vahvistetun sopimuksen muuttaminen edellyttää sitä, että olosuhteet ovat sopimuksen vahvistamisen jälkeen muuttuneet tai että sopimuksen muuttamiseen muutoin on aihetta. Edellytys vastaa lapsen huollosta ja tapaa-misoikeudesta annetun lain 12 §:ää, jossa säädetään vastaavasti lapsen huollosta tai tapaa-misoikeudesta tehdyn sopimuksen tai päätöksen muuttamisesta.

Sopimuksen muuttamista edellyttävä olosuhteiden muutos voi olla esimerkiksi se, että lapsi muuttaa toiselle paikkakunnalle kauas aikaisemman vanhemman asuinpaikasta, minkä vuoksi tapaamiset täytyy järjestää aiemmin sovitusta poikkeavalla tavalla. Sopimuksen muuttamiseen voi olla aihetta myös esimerkiksi silloin, kun käytännössä osoit-tautuu, että lapsen aikaisempi vanhempi on kykenemätön vastaamaan lapsen turvalli-suudesta ja hyvinvoinnista sovittujen tapaamisten aikana.

Vahvistettua sopimusta voidaan muuttaa ensiksikin osapuolten tekemällä uudella sopi-muksella, jolle haetaan tuomioistuimen vahvistus. Tuomioistuimen ratkaisuun, jolla uusi sopimus vahvistetaan, sovelletaan 58 §:ää. Toisin sanoen uudenkin sopimuksen vahvistaminen edellyttää, että se on lapsen edun mukainen, ja uuttakin sopimusta vah-vistettaessa yhteydenpitoa koskevia ehtoja voidaan muuttaa tai täsmentää siten kuin 58 §:n 2 momentissa säädetään.

Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen aikaisemman sopimuksen muuttamisesta, sitä voidaan muuttaa myös tuomioistuimen päätöksellä. Tällaista päätöstä tehtäessä tuomioistuin voi määritellä yhteydenpidon ehdot periaatteessa alkuperäisen sopimuksen ehdoista riippumatta. Yhteydenpito voidaan siis päätöksessä määritellä esimerkiksi ko-konaan toisen laatuiseksi tai joko useammin tai harvemmin tapahtuvaksi kuin alkuperäi-sessä sopimuksessa.

Yhteydenpitoa koskevaa asiaa lapsen edun kannalta arvioitaessa on kuitenkin pyrittävä mahdollisuuksien mukaan välttämään sitä, että lapsen elämäntilanteeseen tehdään äkilli-siä ja yllättäviä muutoksia. Samoin on yhteydenpidon jatkumisen turvaamiseksi pyrittävä välttämään sitä, että tuomioistuimen päätöksellä aiheutetaan tarpeettomia ristiriitoja lapsen aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien välille. Erityisesti yhteydenpi-don merkittävälle laajentamiselle suhteessa alun perin sovittuun vastoin adoptiovan-hempien tahtoa tulee siksi olla lapsen edun kannalta erittäin painavat perusteet.

60 §. Lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Pykälässä säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta ottaa yhteydenpitoa koskevaa asiaa ratkaistaessa huomioon lapsen toivomukset ja mielipide lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Tämä velvollisuus on olemassa sekä harkittaessa sopimuksen vahvistamista että harkittaessa vahvistetun sopimuksen muuttamista.

Jos sopimuksen vahvistamista haetaan adoption vahvistamisen yhteydessä, lapsen toivomukset ja mielipide myös yhteydenpitoa koskevan kysymyksen osalta on pääsääntöisesti selvitetty adoptioeuvonnassa siten kuin 26 §:ssä säädetään. Jos sopimuksen vahvistamista haetaan vasta adoption vahvistamisen jälkeen tai jos haetaan vahvistetun sopimuksen muuttamista, lapsen toivomukset ja mielipide selvitetään siten kuin 63 §:ssä säädetään.

61 §. Vireillepano. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yhteydenpitoa koskevan asian vireillepanosta. Yhteydenpitoa koskeva asia pannaan vireille käräjäoikeudessa kirjallisella hakemuksella, jonka voivat tehdä lapsen aikaisemmat vanhemmat tai toinen heistä, adoptiovanhemmat tai toinen heistä, lapsen huoltaja tai kunnan sosiaalihuollon toimielin.

Säännöksessä käytetty ilmaisu ”yhteydenpitoa koskeva asia” kattaa sekä yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vahvistamisen että vahvistetun sopimuksen muuttamisen. Sopimuksen vahvistamista voidaan hakea joko adoption vahvistamisen yhteydessä tai myöhemmin erillisenä hakemusasiassa. Vahvistetun sopimuksen muuttaminen on luonnollisesti aina erillinen hakemusasia.

Pykälän 2 momentissa säädetään oikeuspaikasta yhteydenpitoa koskevassa erillisessä asiassa. Tällaisen asian käsittelee tuomioistuin, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten mukaan on toimivaltainen tapaamisoikeutta koskevassa asiassa. Asia tutkitaan mainitun luvun 13 §:n mukaan pääsääntöisesti käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka.

62 §. Kuuleminen. Pykälän 1 momentissa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta varata muille asiaan osallisille tilaisuus tulla kuulluksi yhteydenpitoa koskevan hakemuksen johdosta.

Pykälän 2 momentissa säädetään poikkeuksista 1 momentin kuulemisvelvollisuuteen. Perusteet asiaan osallisen kuulematta jättämiselle ovat samat kuin 54 §:n 2 momentissa.

Kun haetaan tuomioistuimen vahvistaman yhteydenpitoa koskevan sopimuksen muuttamista, tuomioistuimen on yleensä tarpeen kuulla lapsen aikaisemmista vanhemmista vain sitä, joka on aikaisemman sopimuksen osapuoli. Myös toista aikaisempaa vanhempaa on kuitenkin kuultava hakemuksen johdosta, jos se yksittäistapauksessa on asian ratkaisemiseksi tarpeen. Toisen aikaisemman vanhemman kuuleminen voi olla asian ratkaisemiseksi tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa on kahdella erillisellä sopimuksella sovittu lapsen yhteydenpidosta kumpaankin aikaisempaan vanhempansa. Tällaisessa tapauksessa yhden sopimuksen muuttaminen saattaa nimittäin välillisesti vaikuttaa myös lapsen mahdollisuuksiin pitää yhteyttä toiseen vanhempansa.

63 §. *Selvityksen hankkiminen, lapsen kuuleminen ja väliaikainen määräys.* Pykälän 1 momentissa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta hankkia tarvittaessa yhteydenpitoa koskevan asian ratkaisemista varten tarvittavaa selvitystä. Momentissa tarkoitettu selvitys koskee lapsen toivomuksia ja mielipidettä sekä muita asian ratkaisemiseen vaikuttavia olosuhteita. Se rinnastuu käytännössä pitkälti selvitykseen, jonka tuomioistuin voi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 16 §:n nojalla hankkia lapsen tapaamisoikeutta koskevassa asiassa.

Selvitys on hankittava lapsen, hänen aikaisemman vanhempansa ja adoptiovanhemman kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä. Jos tällaisella henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa, selvitys on hankittava sen kunnan sosiaalihuollon toimielimeltä, jossa henkilö oleskelee.

Kunnan sosiaalihuollon toimielimeltä ei yleensä ole tarpeen hankkia tässä momentissa tarkoitettua selvitystä, jos yhteydenpidon vahvistamisen edellytykset on käsitelty adoptioneuvonnassa ja sopimus on tehty adoptioneuvonnan antajan myötävaikutuksella.

Selvityksessä ja asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä saa ilmaista myös salassa pidettäviä tietoja siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 1 momentissa, 19 §:ssä sekä 27 §:n 2 – 4 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentista ilmenee, että yhteydenpitoa koskevassa asiassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään lapsen henkilökohtaisesta kuulemisesta tuomioistuimessa ja mitä mainitun lain 17 §:ssä säädetään väliaikaisen määräyksen antamisesta.

64 §. *Sopimuksen tai päätöksen täytäntöönpano.* Pykälässä säädetään yhteydenpitoa koskevan tuomioistuimen vahvistaman sopimuksen ja tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta.

Pykälän mukaan yhteydenpitoa koskeva vahvistettu sopimus tai päätös pannaan täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996, jäljempänä *täytäntöönpanolaki*) säädetään tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Täytäntöönpanolain 2 §:n mukaisesti yhteydenpitoa koskevan sopimuksen tai päätöksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä vastoin 12 vuotta täyttäneen lapsen tahtoa. Täytäntöönpanoon ei myöskään saa ryhtyä vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Yhteydenpitoa koskevan sopimuksen tai päätöksen täytäntöönpanoa haetaan käräjäoikeudelta (täytäntöönpanolain 4 §). Käräjäoikeuden on yleensä määrättävä asiassa sovittelija, joka järjestää asiassa sovittelun siten kuin täytäntöönpanolain 2 luvussa säädetään. Asian käsittelystä tuomioistuimessa säädetään täytäntöönpanolain 3 luvussa ja tuomioistuimen päätöksestä lain 4 luvussa.

Erona tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoon on ehdotuksen mukaan kuitenkin se, että adoptiolain mukaista yhteydenpitosopimusta tai -päätöstä täytäntöön

pantaessa lasta ei voitaisi määrätä noudettavaksi täytäntöönpanolain 16 §:n 3 momentin mukaan.

9 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

65 §. Tuomioistuimen toimivalta. Pykälään on otettu säännökset suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta adoption vahvistamista koskevassa asiassa. Tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan eli yleistuomiovallan sääntelyssä on kysymys siitä, milloin asialla on katsottava olevan sellaiset liittymät Suomeen, että asia on aiheellista tutkia täällä.

Pykälän *1 momentti* sisältää suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan pääasialliset määräytymisperusteet. Riittävänä liittymänä Suomeen pidetään ehdotetun säännöksen mukaan sitä, että adoptoitavalla tai adoptionhakijalla on täällä asuinpaikka. Asuinpaikan käsitettä on selostettu edellä 31 §:n perusteluissa.

Ehdotettu säännös vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 1 momenttia. Se poikkeaa kuitenkin nykyisestä laista siinä suhteessa, että aviopuolisoiden ollessa yhdessä hakijoina suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan perusteeksi riittää vastaisuudessa se, että vain toisella heistä on asuinpaikka Suomessa. Tilanteet, joissa adoptiota yhdessä hakevilla aviopuolisoilla on asuinpaikka eri valtioissa, ovat sinänsä todennäköisesti harvinaisia. Varsinkin aikuisadoption osalta tällainen tilanne saattaa kuitenkin olla mahdollinen. Jos alaikäisen lapsen adoptiota hakevilla aviopuolisoilla on asuinpaikka eri valtioissa, tuomioistuimen on otettava tämä huomioon harkitessaan sitä, täytyvätkö 3 §:ssä säädetyt adoption edellytykset.

Pykälän *2 momentti* sisältää säännöksen, jonka nojalla suomalaisella tuomioistuimella on poikkeuksellisesti kansainvälinen toimivalta tutkia adoption vahvistamista koskeva hakemus, vaikka sekä adoptoitavan että kummankin hakijan asuinpaikka on muualla kuin Suomessa. Ehdotettu säännös pohjautuu lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 2 momenttiin, mutta sen soveltamisalaa ehdotetaan täsmennettäväksi.

Momentin mukaisen toimivaltaperusteen olemassa olo edellyttää momentin *1 kohdan* mukaan ensiksikin sitä, että adoptoitava tai jompikumpi hakijoista on Suomen kansalainen. Tämä edellytys vastaa voimassa olevaa lakia. Sen soveltamista ei estä se, että henkilöllä on niin sanottu kaksoiskansalaisuus eli samanaikaisesti myös jonkin muun valtion kuin Suomen kansalaisuus.

Toimivaltaperusteen olemassa olo edellyttää momentin *2 kohdan* mukaan lisäksi sitä, että asiaa ei voida saattaa tutkittavaksi siinä valtiossa, jossa adoptoitavalla tai hakijalla on asuin- tai kotipaikka, tai asian vireillepano tällaisessa valtiossa aiheuttaisi kohtuuttomia vaikeuksia. Jos adoptoitavan ja hakijoiden asuinpaikkavaltiot ja kotipaikkavaltiot ovat eri valtioita, mainitun edellytyksen tulee täytyä suhteessa kaikkiin näihin valtioihin.

Asian tutkimisen vieraassa valtiossa voi estää esimerkiksi se, että kyseisen valtion lain-säädäntö ei ylipäättään tunne adoptiota. Asian tutkimisen vieraassa valtiossa voi estää myös se, että kyseisen valtion tuomioistuimilta puuttuu asiassa toimivalta.

Asian vireillepanosta vieraassa valtiossa voidaan katsoa aiheutuvan hakijalle kohtuutomia vaikeuksia esimerkiksi silloin, kun kyseisen valtion sotatila tai siihen verrattavat epävakaat olot olennaisesti vaikeuttaisivat asian hoitamista siellä. Myös asian käsittelystä vieraassa valtiossa aiheutuvat poikkeuksellisen suuret kustannukset, huomattavat vaikeudet esittää siellä näyttöä hakemuksen tueksi tai muut vastaavat seikat voidaan ottaa huomioon harkittaessa, voidaanko asia tutkia Suomessa.

Pykälän *3 momentti* vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 3 momenttia.

66 §. Sovellettava laki. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 35 §:n 1 ja 2 momenttia.

Lapseksiottamisesta annetun lain 35 §:n 3 momentin mukaan lapseksiottamista ei tule vahvistaa, jos on ilmeistä, että alle 18-vuotias lapseksi otettava siirtyy asumaan vieraaseen valtioon, jossa Suomessa vahvistettu lapseksiottaminen ei ole pätevä, ja että lapseksi otettavalle aiheutuu pätemättömydestä olennaista haittaa. Vastaavaa säännöstä ei ehdoteta otettavaksi adoptiolakiin. Tiedossa ei ole tapauksia, joissa nykyisen lain säännöstä olisi käytännössä sovellettu. Jos vastaisuudessa jossakin yksittäistapauksessa olisi tiedossa, että vieraaseen valtioon siirtymässä olevalle lapselle aiheutuisi Suomessa vahvistetun adoption pätemättömydestä siellä olennaista haittaa, tämä voidaan ottaa huomioon harkittaessa 3 §:n nojalla, onko adoption vahvistaminen lapsen edun mukaista.

67 §. Suostumuksen antaminen adoptioon vieraassa valtiossa. Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 36 §:n 1 momenttia. Nykyisestä poiketen säännös koskisi kuitenkin paitsi vanhempien suostumusta myös muuta adoptioon annettavaa suostumusta. Säännöksen soveltamisalan laajentaminen tällä tavalla on tarpeen ehdotetun 13 §:n vuoksi.

Ehdotettu säännös koskee vain muotoa ja menettelyä, jota on noudatettava annettaessa suostumus adoptioon. Se ei siis koske sitä, keiden henkilöiden suostumus adoptioon vaaditaan. Viimeksi mainittu kysymys ratkaistaan 66 §:n 2 momentin nojalla Suomen lain mukaan.

Pykälän *2 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 36 §:n 2 momenttia. Nykyisestä poiketen säännös soveltuisi kuitenkin paitsi tilanteisiin, joissa vanhempien suostumus adoptioon puuttuu, myös tilanteisiin, joissa muun suostumuksen antajan suostumus adoptioon puuttuu. Säännöksen soveltamisalan laajentaminen tällä tavalla on tarpeen ehdotetun 13 §:n vuoksi.

68 §. Ulkomaisen adoption ja adoption purkamisen tunnustaminen. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 37 §:ää.

69 §. Ulkomaisen adoption tunnustaminen ilman eri vahvistusta. Pykälässä säädetään perusteista, joiden täytyessä vieraassa valtiossa tapahtunutta adoptiota pidetään ilman

eri toimenpidettä päteväenä Suomessa. Jolleivät pykälässä säädetyt edellytykset täyty, voidaan ulkomainen adoptio vahvistaa hovioikeuden päätöksellä, jos 74 §:n mukaiset vahvistamisen edellytykset ovat olemassa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan vieraassa valtiossa 6 luvussa tarkoitetun adoptioluvan mukaisesti tapahtunut adoptio on ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa. Säännös vastaa nykyistä oikeustilaa, sillä adoptioluvan perusteella tapahtunut adoptio tunnustetaan nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n 2 momentin nojalla ilman eri toimenpidettä. Sääntelyn selkeyttämiseksi tästä tunnustamisen perusteesta ehdotetaan otettavaksi lakiin erillinen säännös. Koska kyseessä on käytännössä yleisin ulkomaisen adoption tunnustamisen peruste, se ehdotetaan sijoitettavaksi käsillä olevan pykälän 1 momenttiin.

Adoption katsotaan tapahtuneen adoptioluvan mukaisesti, kun hakijoilla on adoptiohetkellä ollut voimassa 6 luvun mukaisesti myönnetty adoptiolupa ja kun adoptio on tapahtunut adoptiolautakunnan mahdollisesti 45 §:n nojalla asettamien erityisten ehtojen ja rajoitusten puitteissa.

Pykälän 2 momentti vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n 1 momenttia. Erona voimassa olevaan säännökseen on kuitenkin se, että säännöksestä on poistettu kotipaikka- ja kansalaisuusliittymät. Vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio tunnustetaan näin ollen ilman eri vahvistusta Suomessa vain, jos kummankin hakijan asuinpaikka on adoption ajankohtana ollut kyseisessä valtiossa (*kohta 1*) tai jos adoptio on pätevä hakijoiden asuinpaikkavaltiossa (*kohta 2*).

Asuinpaikan määritelmään, jota on käsitelty edellä 31 §:n perusteluissa, liittyy käytännössä usein tulkinta- ja rajanvetovaikeuksia. Jotta 2 momentin soveltaminen olisi helpompaa ja yhdenmukaisempaa, momentin 1 ja 2 kohtaan ehdotetaan otettavaksi lisävaatimus, jonka mukaan adoptionhakijoiden on tullut asua asianomaisessa valtiossa keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoptiota. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa se, että hakijan asuinpaikan ei katsota siirtyneen lapsen alkuperä-valtioon tilanteessa, jossa hakija on muuttanut kyseiseen valtioon yksinomaan adoption toteuttamista varten.

Asuinpaikkaedellytystä ja asumisen vähimmäiskestoja koskevaa vaatimusta sovelletaan samanaikaisesti ja toisistaan riippumatta. Toisin sanoen 2 momenttia voidaan soveltaa vain, jos henkilön keskeinen elämänympäristö tosiasiallisesti on adoptiohetkellä ollut momentissa tarkoitetussa valtiossa ja hän lisäksi oli keskeytyksettä asunut kyseisessä valtiossa vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoptiota. Ehdotetusta 2 momentista ei siis seuraa, että vuoden ajan kestäneen asumisen tietyssä valtiossa aina katsottaisiin merkitsevän sitä, että henkilölle on muodostunut asuinpaikka kyseiseen valtioon.

Pykälän 3 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n 2 momenttia. Momentti koskee sellaisia käytännössä harvinaisia tunnustamistilanteita, joissa adoptio on tapahtunut tai se on pätevä vieraassa valtiossa, johon hakijoilla on ollut 2 momentissa tarkoitettu liittymä, mutta lapsella on ollut asuinpaikka Suomessa. Tällöin adoptiota ei voida tunnustaa Suomessa, jos siihen ei ole ollut 43 §:ssä tarkoitettua lupaa.

70 §. *Ulkomaisen adoption purkamisen tunnustaminen ilman eri vahvistusta.* Pykälä vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 39 §:n 1 momenttia. Erona voimassa olevaan säännökseen on kuitenkin se, että vieraassa valtiossa tapahtunutta adoption purkamista ei voida enää tunnustaa ilman eri vahvistusta sillä perusteella, että asiaan osallisilla on asianomaisen vieraan valtion kansalaisuus. Säännös poikkeaa voimassa olevasta säännöksestä myös siten, että asiaan osallisten riittävänä liittymänä asianomaiseen vieraaseen valtioon pidettäisiin kotipaikan sijasta asuinpaikkaa. Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi ehdotettua 69 §:n 2 momenttia vastaava vaatimus vähintään vuoden kestoisesta yhtäjaksoisesta asumisesta kyseisessä valtiossa. Tätä lisävaatimusta ja sen suhdetta asuinpaikkaliittymään on käsitelty edellä 69 §:n 2 momenttia koskevilla perusteluissa.

71 §. *Hovioikeuden selventävä vahvistamispäätös.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 41 a §:ää.

72 §. *Toisessa Pohjoismaassa tehdyn päätöksen tunnustaminen.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 40 §:ää.

73 §. *Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momentissa säädetään, että Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa vahvistettua ja siellä Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennettua adoptiota on aina pidettävä ilman eri vahvistusta päteväenä Suomessa. Momentti perustuu Haagin sopimuksen 23 artiklan 1 kappaleeseen ja vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädetään Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption oikeusvaikutuksista. Momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 42 a §:ää.

Haagin sopimuksen 26 artiklan 1 kappaleen mukaan lapseksiottamisen tunnustaminen päteväksi merkitsee, että tunnustetaan lapsen ja hänen ottovanhempiensa välinen lapsen ja vanhempien oikeudellinen suhde, ottovanhemmille kuuluva vanhempien vastuu lapsesta sekä lapsen ja hänen äitinsä ja isänsä välillä olleen lapsen ja vanhemman oikeudellisen suhteen lakkaaminen, jos lapseksiottamisella on tämä vaikutus siinä sopimusvaltiossa, jossa lapseksiottaminen on vahvistettu.

Pykälän 3 momentti mahdollistaa sen, että Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa niin sanottuna heikkona adoptiona vahvistettu adoptio voidaan Suomessa muuttaa niin sanotuksi vahvaksi adoptioksi eli adoptioksi, jonka vaikutuksena on lapsen ja aikaisempien vanhempien välisen oikeudellisen suhteen lakkaaminen. Momentti perustuu Haagin sopimuksen 27 artiklaan ja vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 42 b §:ää.

74 §. *Ulkomaisen adoption vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä.* Pykälässä säädetään sellaisten ulkomaisten adoptioiden vahvistamisesta Helsingin hovioikeuden päätöksellä, joita ei tunnusteta 69, 72 tai 73 §:n nojalla.

Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 38 §:n 4 momenttia.

Pykälän *2 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 41 §:n 1 momenttia.

Pykälän *3 momenttia* asiallisesti vastaava säännös sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 41 §:n 3 momenttiin.

Pykälän *4 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi uusi edellytys hovioikeuden vahvistuspäätöksen antamiselle. Jos adoptioon on tullut hakea 6 luvussa tarkoitettu adoptiolupa, hovioikeus ei saa vahvistaa adoptiota päteväksi, ellei lupaa ole myönnetty. Esimerkiksi täysi-ikäisen adoptio ei kuitenkaan kuulu 39 §:n mukaisen lupavaatimuksen piiriin, joten luvan olemassaolo ei ole edellytys ulkomaisen adoptiopäätöksen vahvistamiselle. Ehdotetun uuden säännöksen tarkoituksena on estää lupamenettelyn kiertäminen.

75 §. *Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä.* Pykälässä säädetään ulkomailla tapahtuneen adoption purkamisen vahvistamisesta Helsingin hovioikeuden päätöksellä tilanteissa, joissa adoption purkamista ei tunnusteta 70 tai 72 §:n nojalla.

Pykälän *1 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 39 §:n 2 momenttia.

Pykälän *2 momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 41 §:n 2 momenttia.

Pykälän *3 momenttia* asiallisesti vastaava säännös sisältyy nykyisin lapseksiottamisesta annetun lain 41 §:n 3 momenttiin.

76 §. *Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 43 §:ää. Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin kuitenkin nykyistä täsmällisemmin, että sitä, johtaako adoption tai sen purkamisen katsominen päteväksi Suomessa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen, tulee arvioida ottaen erityisesti huomioon lapsen etu.

Tuomioistuimen tai viranomaisen, joka käsittelee 69 – 71 tai 73 – 75 §:ssä tarkoitettua asiaa, on viran puolesta varmistuttava siitä, ettei ulkomaisen adoption tai sen purkamisen tunnustaminen Suomessa johda Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

Adoption tunnustamista voidaan pitää Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena esimerkiksi silloin, kun adoption vahvistamisen tarkoituksena ei todellisuudessa ole ollut lapsen ja vanhemman välisen suhteen perustaminen. Viitteenä tästä voi olla esimerkiksi se, että adoptiolapsen ja -vanhemman välinen ikäero on niin pieni, että kyse ei tosiasiaa voi olla lapsen ja vanhemman välisen suhteen vahvistamisesta.

Adoption tunnustaminen voi johtaa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen myös esimerkiksi silloin, kun yli 12-vuotiaan lapsen mielipidettä asiasta ei ole lainkaan selvitetty tai adoptio on ilman mitään erityisperusteita vahvistettu hänen vastustuksestaan huolimatta.

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena ei sen sijaan voida pitää esimerkiksi sitä, että aviopuolisoista vain toinen on yksin adoptoinut lapsen, tai sitä, että avopuolisot tai samaa sukupuolta olevat parisuhdekumppanit ovat yhdessä adoptoineet lapsen. Myöskään esimerkiksi sitä, että adoptiovanhempi on alle 25-vuotias tai että adoptiolapsen ja -vanhemman välinen ikäero on suurempi kuin Suomen laki sallii, ei sinänsä voida pitää Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisena.

77 §. *Suomessa vahvistetun adoption varmentaminen Haagin sopimuksen mukaiseksi.* Pykälä koskee tilannetta, jossa suomalainen tuomioistuin on vahvistanut Haagin sopimuksen mukaisesti tapahtuneen adoption. Tällöin sama tuomioistuin voi hakemuksesta varmentaa adoption Haagin sopimuksen mukaiseksi. Pykälä vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 47 a §:n 1 momenttia.

Adoption Haagin sopimuksen mukaiseksi varmentava tuomioistuin on yleensä käräjäoikeus. Varmentamista ei voi hakea silloin, kun Helsingin hovioikeus on vahvistanut ulkomaisen adoptiopäätöksen lakiehdotuksen 71 ja 74 §:n nojalla.

Lakiehdotuksen 79 §:n 2 momentissa säädetään, että tuomioistuin voi pyytää varmentamista koskevasta asiasta adoptiolautakunnan lausunnon.

78 §. *Selvitys vieraan valtion lain sisällöstä.* Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 44 §:ää.

79 §. *Adoptiolautakunnan lausunto.* Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 45 §:ää. Erona voimassa olevaan säännökseen on kuitenkin se, että adoptiolautakunnalle ei tarvitsisi varata tilaisuutta antaa lausuntoa, jos lausunnon hankkiminen on ilmeisen tarpeetonta. Adoptiolautakunnan lausunnon hankkiminen on ilmeisen tarpeetonta esimerkiksi silloin, kun jo hakemuksen alustavan tutkimisen perusteella on selvää, että hovioikeudelle tehty ulkomaisen adoption vahvistamista koskeva hakemus on hylättävä tai jätettävä tutkimatta.

Pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 46 §:ää ja 47 a §:n 2 momenttia.

80 §. *Sosiaalihuollon toimielimen lausunto.* Pykälän mukaan tuomioistuin tai muu viranomainen voi käsitellessään ulkomaisen adoption tai adoption purkamisen tunnustamista koskevaa asiaa, joka koskee alle 18-vuotiasta lasta, tarvittaessa pyytää lausunnon asiaan osallisen olosuhteista tämän kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä. Pykälällä kirjattaisiin lakiin jo nykyisin noudatettu käytäntö.

81 §. *Pohjoismaisen lastenhuoltoviranomaisen lausunto.* Pykälä vastaa lapseksiottamisesta annetun lain 47 §:ää.

82 §. Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen. Pykälässä säädetään Helsingin hovioikeudelle 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitettun asian käsittelyä varten esitetyn ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistamisesta. Pykälä vastaa tarkoitukseltaan ja sisällöltään soveltuvin osin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 19 §:ää.

83 §. Käsittelyn kiireellisyys. Pykälässä säädetään ulkomaisen adoption ja adoption purkamisen tunnustamista koskevia asioita käsitteleville tuomioistuimille ja muille viranomaisille velvollisuus käsitellä tunnustamisasiat kiireellisinä. Pykälässä säädetty velvoite koskee myös adoptiolautakuntaa silloin, kun tuomioistuin tai muu viranomainen on pyytänyt lautakunnan lausuntoa tunnustamista koskevasta asiasta 79 §:n mukaisesti.

Tunnustamisasioiden joutuista käsittely on perusteltua, koska esimerkiksi vieraassa valtiossa adoptoidun henkilön oikeus maahantuloon saattaa riippua adoption tunnustamisesta.

84 §. Muutoksenhaku. Pykälä sisältää informatiivisen viittaussäännöksen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiin, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden ratkaisuun. Toisin kuin voimassa olevan lain mukaan, hovioikeuden ratkaisuun 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitettussa asiassa saisi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta. Koska kyse on muutoksenhausta hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa, muutoksenhakuun ei tarvita valituslupaa ja valitusajaksi on 30 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

10 luku. Adoptioasioiden hallinto

85 §. Yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 17 §:n 1 momenttia ja 20 §:n 1 momenttia. Adoptioeuvonnan antajien ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaalihuoltolain 3 §:n 2 ja 3 momentin mukaisesti aluehallintovirastoille ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

86 §. Adoptiolautakunta. Pykälä sisältää perussäännökset adoptiolautakunnasta, joka olisi uusi adoptioasioita käsittelevä viranomainen ja korvaisi nykyisen Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan. Uusi lautakunta toimisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston yhteydessä.

Pykälän 1 momentissa säädetään yleisesti adoptiolautakunnan tehtävistä. Momentista ilmenee, että adoptiolautakunta on adoptioasioita käsittelevä asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomainen. Adoptiolautakunnan toimivaltaan kuuluisi sekä kotimaisiin että kansainvälisiin adoptioihin liittyviä tehtäviä. Toimiala olisi siten laajempi kuin nykyisen Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan toimivalta.

Tarkemmat säännökset lautakunnan tehtävistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentista ilmenee, että adoptiolautakunta toimisi Haagin sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena, kuten Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioi-

den lautakunta nykyisin. Uutta olisi se, että adoptiolautakunta toimisi lisäksi Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 15 artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena.

Pykälän 3 *momentti* sisältää yleiset säännökset siitä, miten lautakunnan toiminta on tarkoitettu organisoida. Lähtökohtana on, että lautakunta käsittelee toimivaltaansa kuuluvat asiat jakautuneena kahteen tai useampaan jaostoon, joiden lukumäärä, tehtävät ja kunkin jaoston tehtävien hoidon kannalta tarkoituksenmukainen kokoonpano määritellään valtioneuvoston asetuksella.

Jaostojen lisäksi lautakunnassa on täysistunto, jonka tehtävänä on seurata kehitystä sekä kotimaisissa että kansainvälisissä adoptioasioissa. Täysistunto voi myös tarvittaessa tehdä esimerkiksi asianomaisille ministeriöille aloitteita adoptiota koskevissa kysymyksissä.

Pykälän 4 *momentti* sisältää asetuksenantovaltuuden.

87 §. *Lupa adoptiotoimiston ylläpitämiseen ja kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen.* Pykälän 1 ja 2 *momentti* vastaavat asiallisesti pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 50 §:n 1 ja 2 *momenttia*. Erona voimassa olevaan lakiin on kuitenkin se, että luvan adoptiotoimiston ylläpitämiseen myöntäisi sosiaali- ja terveysministeriön asemesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Luvan kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen puolestaan myöntäisi sosiaali- ja terveysministeriön sijasta adoptiolautakunta.

Ehdotetut säännökset eroavat voimassa olevasta laista myös siinä suhteessa, että lupa voitaisiin myöntää paitsi Suomessa rekisteröidylle yhdistykselle myös muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa rekisteröidylle yhdistykselle tai muulle vastaavalle yhteisölle. Muutos vastaa eurooppaoikeudellisia periaatteita.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään 1 ja 2 *momentissa* tarkoitettujen lupien myöntämisen edellytyksistä. *Momentti* vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 50 §:n 3 *momenttia*. Jo nykyiseen säännökseen sisältyvää ammattitaitoisuuden vaatimusta ehdotetaan kuitenkin täydennettäväksi siten, että lupaa hakevan edellytetään kykenevän antamaan adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua myös pitkäjänteisesti ja luottavasti.

Säännöksessä mainittuun ammattitaitoisuuteen sisältyy muun ohella vaatimus siitä, että adoptiotoimistolla tai kansainvälistä adoptiopalvelua antavalla palvelunantajalla on riittävästi moniammatillista osaamista, jotta se kykenee esimerkiksi antamaan 33 §:n 2 *momentin* 4 kohdassa ja 93 §:n 1 *momentissa* tarkoitettua tukea ja ohjausta.

Luvan myöntäminen edellyttää lisäksi sitä, että toiminnan aloittamista voidaan pitää adoptioneuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisena. Edellytys vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 4 *momentti* sisältää asetuksenantovaltuuden.

88 §. Lupaehdot. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 51 §:n 1 ja 2 momenttia. Ehdotetun 87 §:n seurannaismuutoksena säännöksestä on kuitenkin poistettu viittaus sosiaali- ja terveysministeriöön.

Kun myönnetyn luvan määräaika on päättymässä, adoptiotoimistolle tai palvelunantajalle voidaan hakemuksesta myöntää uusi lupa uudeksi määräajaksi. Tällainen jatkolupa myönnetään samoin edellytyksin kuin alkuperäinen lupa.

89 §. Luvan peruuttaminen. Pykälä vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 52 §:ää. Sosiaali- ja terveysministeriön sijasta oikeus luvan peruuttamiseen on kuitenkin joko Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla tai adoptiolautakunnalla riippuen siitä, kumman myöntämän luvan peruuttamisesta on kysymys.

90 §. Lupa kansainväliseen yhteistyöhön. Niin kuin lakiehdotuksen 35 §:stä ilmenee, suomalainen palvelunantaja tarvitsee luvan yhteistyöhön ulkomaisen palvelunantajan kanssa. Ehdotetussa pykälässä säädetään tällaisen luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä sekä luvan voimassaoloajasta. Luvan myöntää adoptiolautakunta kotimaisen palvelunantajan hakemuksesta.

Pykälän *1 momentissa* on lueteltu luvan myöntämisen edellytykset. Momentin *1 kohdan* mukaan edellytetään, että ulkomaisella palvelunantajalla on sijaintivaltiossaan toimivalta hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä. Vastaava edellytys on nykyisin asetettu Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupakäytännössä.

Momentin *2 kohdan* mukaan luvan myöntäminen edellyttää riittävän selvityksen esittämistä siitä, että ulkomainen palvelunantaja hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä asianmukaisesti. Myös tämä edellytys pohjautuu Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupakäytäntöön.

Momentin *3 kohdasta* ilmenee, että edellytyksenä luvan myöntämiselle on lisäksi se, että yhteistyötä voidaan pitää perusteltuna ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen adoption tarve asianomaisessa valtiossa. Ulkomaisen palvelunantajan hyväksymisessä lähtökohtana on siten asianomaisessa valtiossa vallitsevat olosuhteet ja näistä olosuhteista johtuva tarve harjoittaa kansainvälistä adoptioyhteistyötä suomalaisen palvelunantajan kanssa. Ulkomaisen palvelunantajan hyväksymistä vastaan voi puhua esimerkiksi se, että asianomaisessa valtiossa jo entuudestaan toimii suuri määrä lapsia vastaanottavien valtioiden palvelunantajia suhteutettuna kyseisestä valtiosta ulkomaille adoptoitavien lasten lukumäärään.

Sitä, voidaanko yhteistyötä pitää perusteltuna, tulee kuitenkin arvioida laaja-alaisesti. Pelkästään edellä mainitut määrälliset kriteerit eivät välttämättä ole ratkaisevia, jos suomalaisen palvelunantajan kautta voidaan esimerkiksi tarjota perheitä erityistä tukea tarvitseville lapsille tai yhteistyölle suomalaisen palvelunantajan kanssa on muu erityinen peruste.

Lähtökohtana on, että lupaa hakevan suomalaisen palvelunantajan on esitettävä adoptiolautakunnalle selvitys siitä, että *1 momentissa* säädetyt luvan myöntämisen edellytykset ovat olemassa. Lautakunnan on kuitenkin tarpeellisessa laajuudessa selvitettävä edelly-

tysten täyttymistä myös viran puolesta. Selvitystä voidaan hankkia esimerkiksi vaihtamalla tietoja muiden Haagin sopimuksen mukaisten keskusviranomaisten kanssa, pyytämällä tietoja ulkomaisen palvelunantajan sijaintivaltiossa toimivalta Suomen edustustolta tai tekemällä tarkastusmatka ulkomaisen palvelunantajan luokse.

Pykälän 2 momentissa säädetään kansainväliseen yhteistyöhön myönnettävän luvan määräaikaaisuudesta.

Kun myönnetyn luvan määräaika on päättymässä, palvelunantajalle voidaan hakemuksesta myöntää uusi lupa uudeksi määräajaksi. Tällainen jatkolupa myönnetään samoin edellytyksin kuin alkuperäinen lupa.

Pykälän 3 momentissa säädetään niistä perusteista, joiden nojalla adoptiolautakunta voi peruuttaa kansainväliseen yhteistyöhön myönnetyn luvan.

91 §. Tietojen antaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään adoptioeuvonnan antajan ja palvelunantajan velvollisuudesta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaiselle sekä adoptiolautakunnalle niiden pyytämiä valvontaa tai muiden tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään suomalaisen palvelunantajan velvollisuudesta antaa adoptiolautakunnalle sen pyytämiä valvontaa varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä sellaisesta ulkomaisesta palvelunantajasta, jonka kanssa se toimii yhteistyössä. Palvelunantajan olisi lisäksi omasta aloitteestaankin ilmoitettava lautakunnalle tietoonsa tulleesta seikasta, joka voi aiheuttaa ulkomaisen palvelunantajan kanssa tehtävään yhteistyöhön myönnetyn luvan peruuttamisen 90 §:n 3 momentin nojalla.

11 luku. Erinäiset säännökset

92 §. Asiakirjojen säilyttäminen ja siirtäminen. Pykälän 1 momentissa säädetään adoptioeuvonnan antajan ja palvelunantajan velvollisuudesta säilyttää adoptioeuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun yhteydessä tehdyt tai vastaanotetut adoptiolasta ja hänen aikaisempia vanhempiaan koskevat asiakirjat vähintään 100 vuotta niiden laatimisesta. Säilyttämisvelvollisuuden päätarkoituksena on mahdollistaa lapselle ja hänen jälkeläisilleen oman alkuperän selvittäminen.

Momentti vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 1 momenttia. Erona voimassa olevaan säännökseen on kuitenkin se, ettei adoptiovanhempia koskevien tietojen säilyttäminen ole tarpeen. Tarkoituksena on, ettei arkaluonteisia henkilötietoja kerätä eikä säilytetä laajemmin kuin on tarpeen sen kannalta, että adoptiolapsi ja hänen jälkeläisensä voivat myöhemmin saada mahdollisimman kattavasti tietoa alkuperästään. Adoptiovanhempia koskevien tietojen säilyttämisellä ei ole merkitystä lapsen alkuperän selvittämisen kannalta.

Pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä. Säännöksen nojalla palvelunantaja voi siirtää 1 momentis-

sa tarkoitetut asiakirjat sen adoptioeuvonnan antajan säilytettäväksi, joka on antanut asiassa adoptioeuvontaa. Edellytyksenä on, että adoptioeuvonnan antaja suostuu ottamaan asiakirjat vastaan. Palvelunantajalle asetetaan velvollisuus pitää asiakirjoja siirrettäessä luetteloa siitä, minne asiakirjat on siirretty. Vastaava velvoite säädetään nykyisin lapseksiottamisesta annetun asetuksen 16 §:ssä.

Pykälän 3 *momentti* vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 2 momentin toista virkettä. Toimivalta määrätä, minkä kunnan sosiaalihuollon toimielimen on otettava toimintansa lopettavan adoptiotoimiston tai palvelunantajan asiakirjat säilytettäväkseen, ehdotetaan kuitenkin siirrettäväksi sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaalija terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

93 §. Oikeus tietojen saamiseen. Pykälän 1 *momentti* vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 3 momentin ensimmäistä virkettä. Säännökseen ehdotetaan kuitenkin joitakin tarkistuksia.

Adoptiolapsen jälkeläisen oikeutta saada tietoja 92 §:ssä tarkoitetuista asiakirjoista ehdotetaan rajoitettavaksi siten, että hänellä olisi oikeus saada tietoja niistä vasta adoptiolapsen kuoltua. Tarkoituksena on turvata se, että adoptiolapsi voi elinaikanaan itse päättää, missä laajuudessa hänen jälkeläisensä saavat tietoja hänen taustastaan. Tämä on katsottu perustelluksi ottaen huomioon adoptiolapsen yksityisyyden suoja ja adoptioasiakirjojen arkaluonteisuus.

Sillä, joka 92 §:n mukaisesti säilyttää adoptioasiakirjoja, on niistä tietoja annettaessa velvollisuus tarjota tietojen saajalle tarpeellinen tuki ja ohjaus. Tietoja pyytävän oikeus saada tietoja asiakirjoista ei kuitenkaan edellytä sitä, että hän ottaa tarjotun tuen ja ohjauksen vastaan. Vastaavankaltainen velvollisuus antaa tukea ja ohjausta sisältyy lakiehdotuksen 33 §:n 2 momentin 4 kohtaan.

Tiedot on ehdotetun pykälän mukaan annettava maksutta. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että tietojen antamisesta palvelunantajalle yleisesti aiheutuvat kustannukset katetaan adoptionhakijoilta 36 §:n mukaisesti perittävillä palvelumaksuilla. Palvelunantaja voi siis palvelumaksujensa suuruutta määritellössään varautua ennalta myös tietopyyntöjen käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin.

Pykälän 2 *momentti* vastaa pääosin lapseksiottamisesta annetun lain 49 a §:n 3 momentin jälkimmäistä virkettä. Tietojen antamisesta kieltäytymisen perusteita ehdotetaan kuitenkin jossain määrin kiristettäväksi nykyiseen säännökseen verrattuna. Lähtökohtaisesti tieto annetaan aina. Täysi-ikäisten henkilöiden kohdalla esimerkiksi vakava psyykinen sairaus voi kuitenkin yksittäistapauksessa estää tiedon antamisen. Tiedon antamisesta mahdollisesti aiheutuva vaara tiedon pyytäjän terveydelle tai kehitykselle tulee arvioida hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaan.

Tiedon antamisesta kieltäytymistä harkittaessa tulee ensisijaisesti harkita sitä, voidaan-ko tietoa pyytävälle tietojen antamisesta mahdollisesti aiheutuva vaara välttää antamalla tukea. Vasta siinä tilanteessa, että tiedon antamisen arvioidaan aiheuttavan säännöksessä tarkoitettua vaaraa annetusta tuesta huolimatta, voidaan tieto jättää antamatta.

Kieltäytyminen antamasta tietoja koskee ainoastaan tilannetta sillä hetkellä, kun tietoja pyydetään. Myöhemmin tietoja toistamiseen pyydetessä tietojen antamisen edellytykset voidaan arvioida uudelleen.

Pykälän *3 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksista 2 momentin mukaiseen mahdollisuuteen kieltäytyä tietojen antamisesta. Jos adoptioasiakirjoista ilmenee adoptiolapsen aikaisemman vanhemman henkilöllisyys, tieto siitä olisi momentissa säädetyin edellytyksin aina annettava.

Momentin *1 kohtaan* ehdotetaan otettavaksi säännös, joka velvoittaa aina antamaan tiedon aikaisemman vanhemman henkilöllisyydestä, jos se on tiedossa, täysi-ikäiselle adoptiolapselle tai hänen kuoltuaan hänen täysi-ikäiselle jälkeläiselleen. Säännöksen ottaminen lakiin on tarpeen Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 22 artiklan 3 kappaaleen vuoksi. Oikeus henkilökohtaiseen identiteettiin liittyy lisäksi perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Olisi tältä kannalta ongelmallista, jos adoptioneuvonnan antaja tai palvelunantaja voisi harkinnanvaraisesti kieltäytyä antamasta täysi-ikäiselle adoptiolapselle tai hänen kuoltuaan hänen täysi-ikäiselle jälkeläiselleen tiedon adoptiolapsen aikaisemman vanhemman henkilöllisyydestä.

Momentin *2 kohdan* mukaan tieto aikaisemman vanhemman henkilöllisyydestä olisi lisäksi aina annettava 15 vuotta täyttäneelle adoptiolapselle ja adoptiolapsen kuoltua hänen 15 vuotta täyttäneelle jälkeläiselleen, jos adoptiolapsi tai jälkeläinen pyytää tietoja yhdessä huoltajansa kanssa. Yksimielisyyden vaatimus täyttyy, jos adoptiolapsi ja hänen huoltajansa ovat ilmaisseet asiasta nimenomaisen, vapaaehtoisen ja myönteisen tahdonilmaisunsa. Myös tämän säännöksen tarkoituksena on tukea adoptiolapsen tiedollisen itsemääräämisoikeuden toteutumista ottaen kuitenkin huomioon hänen ikänsä.

Momentin *3 kohdan* mukaan tieto aikaisemman vanhemman henkilöllisyydestä olisi annettava alaikäisen adoptiolapsen huoltajalle ja adoptiolapsen kuoltua hänen alaikäisen jälkeläisensä huoltajalle, jos kysymys on adoptiolapsen tai jälkeläisen terveyttä tai turvallisuutta välittömästi koskevasta tietotarpeesta. Esimerkiksi adoptiolapsen sairastuessa johonkin sellaiseen sairauteen, joka periytyy biologisessa sukulaisuussuhteessa ja jonka hoidon yhteydessä lapsen biologisen taustan selvittämisestä olisi hyötyä, tulisi tieto lapsen biologisista vanhemmista antaa alaikäisen adoptiolapsen huoltajalle.

Pykälän *4 momentin* mukaan päätökseen, jolla on kieltäydytty tietojen antamisesta, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhakusäännös on tarpeen, jotta varmistetaan, että myös adoptioneuvonnan antajana tai palvelunantajana toimivan yksityisoikeudellisen yhdistyksen tekemään kieltäytymispäätökseen voi hakea muutosta.

Jos hallinto-oikeus hylkää sille tehdyn valituksen, tietoja pyytänyt saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Adoptioneuvonnan antajalla tai palvelunantajalla ei sen sijaan olisi oikeutta hakea korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla adoptioneuvonnan antaja tai palvelunantaja on velvoitettu antamaan tiedot.

94 §. Tietopyynnön käsittely. Pykälän *1 momentissa* säädetään Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 15 artiklassa tarkoitetun, vieraan valtion viranomaisen adoptiolautakunnalle toimittaman tietopyynnön käsittelystä. Adoptiolautakunnan tulee tällöin pyytää asiassa lausuntoa siltä kunnan sosiaalihuollon toimielimeltä, joka lautakunnan arvon mukaan parhaiten kykenee hankkimaan pyydettyt tiedot. Useimmiten parhaat edellytyksen hankkia kyseessä olevia tietoja on adoptionhakijan viimeisimmän kotikunnan sosiaalihuollon toimielimellä.

Tiedon luovuttamisessa on noudatettava, mitä sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja asemasta annetussa laissa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Sovellettavaksi tulee lähinnä mainitun lain 18 §:n 1 momentti, joka koskee muun muassa salassa pidettävän tiedon antamista asiakkaan suostumuksesta riippumatta viranomaiselle asiassa, jossa sosiaalihuollon viranomaiselle on laissa säädetty oikeus tai velvollisuus panna asia vireille taikka osallistua vireillä olevan asian käsittelyyn tai toimeenpanoon antamalla lausunto tai selvitys tai muulla vastaavalla tavalla. Lain 27 §:n 2 momentin mukaan tämä koskee soveltuvin osin myös yhteistyötä sellaisten ulkomaisten tahojen kanssa, jotka hoitavat vastaavankaltaisia tehtäviä.

Pykälän *2 momentti* sisältää asetuksenantovaltuuden.

95 §. Adoptoitavan lapsen edustaminen. Pykälän tavoitteena on selkeyttää adoptionhakijan asemaa lapsen edustajana sen jälkeen, kun lapsi on sijoitettu adoptionhakijan luokse adoptiotarkoituksessa. Koska huolenpito lapsesta tosiasiallisesti jo sijoituksen aikana kuuluu adoptionhakijalle ja koska sijoituksen lähtökohtaisesti voidaan katsoa johtavan adoption, on perusteltua, että adoptionhakija tilanteen niin vaatiessa voi jo ennen adoption vahvistamista tehdä päätöksiä adoptiolapsen henkilöä koskevissa asioissa ilman lapsen aikaisempien vanhempien tai lapsen muun huoltajan myötävaikutusta.

Pykälän *1 momentin* mukaan adoptionhakijalla olisi sijoituksen aikana oikeus huoltajan sijasta päättää lapsen olinpaikasta, hänen hoidostaan, kasvatuksestaan, valvonnastaan ja muusta huolenpidostaan sekä hänelle tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Lisäksi hakija saisi huoltajan sijasta edustaa lasta muissakin tämän henkilöä koskevissa kiireellisissä asioissa. Kiireellisillä asioilla tarkoitetaan asioita, joista on välttämätöntä tehdä päätös jo sijoituksen aikana. Esimerkkinä pykälässä tarkoitetuista kiireellisistä asioista voidaan mainita oleskeluluvan hakeminen vieraasta valtiosta Suomeen saapuneelle lapselle.

Muissa kuin pykälässä tarkoitetuissa asioissa adoptionhakija ei voi edustaa lasta ennen adoption vahvistamista. Adoptionhakija ei siten voi ennen adoption vahvistamista päättää esimerkiksi lapsen etunimen vaihtamisesta tai lapsen liittämisestä uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Adoptionhakija ei myöskään voi hakea lapselle passia, jollei passin hakemista kyseiseen yksittäistapaukseen liittyvien erityisten olosuhteiden vuoksi ole katsottava kiireelliseksi asiaksi.

Jos lapsi sijoituksen epäonnistumisen vuoksi otetaan pois adoptionhakijan luota, lakkaa samalla myös tässä pykälässä tarkoitettu adoptionhakijan kelpoisuus tehdä lasta koskevia päätöksiä huoltajan sijasta.

Pykälän 2 *momentin* nojalla adoptionhakijaan, joka käyttää 1 momentin mukaista edustamisvaltaansa, sovelletaan, mitä huoltajasta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:ssä.

Viitatus 4 §:n 2 momentista seuraa, että adoptionhakijan tulee ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Adoptionhakijan on päätöstä tehdessään kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin.

Jos adoptionhakijoina ovat aviopuolisot yhdessä, heidän on tehtävä 1 momentissa tarkoitettut päätökset pääsääntöisesti yhdessä siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 5 §:ssä huoltajien osalta säädetään.

96 §. Adoptionhakijoiden rekisteri. Pykälässä säädetään adoptionhakijoiden rekisteristä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan rekisteriä ylläpitää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Ottaen huomioon ehdotettu 5 momentti viraston tehtävänä olisi käytännössä huolehtia lähinnä rekisterin teknisestä toimivuudesta ja rekisterinpidon yhdenmukaisuudesta.

Momentista ilmenee lisäksi rekisterin käyttötarkoitus. Rekisterin tarkoituksena on auttaa adoptioeuvonnan antajaa löytämään sellainen adoptionhakija, jonka luokse adoptoitava lapsi voidaan sijoittaa. Rekisteri on tekninen apuväline, jonka avulla adoptioeuvonnan antaja voi saada mahdollisimman kattavasti tietoa sellaisista hakijoista, jotka voivat tulla kysymykseen etsittäessä adoptoitavalle lapselle parhaiten soveltuvaa adoptioperhettä.

Tarkoituksena ei ole, että adoptionhakijat tulisi valita yksinomaan rekisteristä ilmenevien tietojen perusteella. Rekisterin olemassaolo ei siis estä sitä, että adoptioeuvonnan antaja ennen lopullisen sijoittamisratkaisun tekemistä arvioi rekisteristä löytämiensä hakijoiden soveltuvuutta adoptio- ja perhesijoituksessa tavanomaisesti käytettyjä sosiaalityön menetelmiä käyttäen.

Kun etsitään sopivaa adoptioperhettä adoptionhakijoiden rekisteriä apuna käyttäen, on sovellettava, mitä 27 §:n 1 momentissa säädetään lapsen sijoittamisessa noudatettavista periaatteista. Esimerkiksi sillä, kuinka pitkän aikaa kukin hakija on ollut merkittynä rekisteriin, ei näin ollen ole merkitystä adoptioperhettä valittaessa.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä hakijaa koskevat tiedot merkitään rekisteriin. Merkintä voitaisiin tehdä vain hakijan omasta pyynnöstä. Pyyntö voitaisiin esittää adoptioeuvonnan antajalle. Lisäksi hakijaa koskevien tietojen merkitseminen rekisteriin edellyttäisi sitä, että hakijalla on voimassa oleva lupa kotimaiseen adoptioon.

Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, mitä tietoja rekisteriin saadaan tallettaa.

Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, milloin hakijaa koskevat tiedot on poistettava rekisteristä. Hakijalla olisi ensiksikin oikeus pyynnöstä saada tietonsa poistetuksi rekisteristä milloin tahansa. Lisäksi tiedot olisi poistettava, kun hakijan luokse sijoitetaan lapsi adoptiotarkoituksessa.

Tiedot olisi poistettava myös, kun hakijalle myönnetty adoptiolupa lakkaa olemasta voimassa. Säännös kattaa sekä tilanteen, jossa luvassa määritelty voimassaoloaika päättyy, että tilanteen, jossa adoptiolautakunta peruuttaa luvan olosuhteiden muuttumisen perusteella.

Pykälän 5 momentissa säädetään adoptioneuvonnan antajan velvollisuudesta tallettaa asiakkaanaan olevaa adoptionhakijaa koskevat tiedot rekisteriin. Adoptioneuvonnan antaja vastaisi myös tietojen virheettömyydestä ja ajantasaisuudesta sekä niiden poistamisesta rekisteristä 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälän 6 momentin mukaan oikeus saada tietoja rekisteristä olisi vain adoptioneuvonnan antajilla. Nekin saisivat tietoja rekisteristä vain silloin, kun tietojen saaminen on tarpeen adoptoitavalle lapselle sopivan adoptioperheen etsimistä varten.

97 §. Virkavastuu. Pykälässä säädetään julkista hallintotehtävää hoitavien tahojen henkilöstön rikosoikeudellisesta virkavastuusta. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (PeVL 46/2002 vp, s. 10, PeVL 33/2004 vp, s. 7/II, PeVL 11/2006 vp, s. 3).

12 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

98 §. Lain voimaantulo ja kumottavat säännökset. Koska ehdotetun lain 86 §:n 2 momentin 2 kohta ja 94 § liittyvät välittömästi Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen määräyksiin, niiden on lain muista säännöksistä poiketen tultava voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan. Tämän vuoksi 1 momentissa ehdotetaan, että mainittujen lainkohtien voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Myös adoptionhakijoiden rekisteriä koskevan 96 §:n voimaantuloajankohdasta säädettäisiin käytännön syistä valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädetään lapseksiottamisesta annetun lain kumoamisesta.

99 §. Ennen vuotta 1980 tapahtuneet adoptiot. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 56 §:n 1 ja 2 momenttia.

Pykälän 3 momentti koskee ennen vuotta 1980 tapahtuneen lapseksiottamisen oikeusvaikutusten muuttamista vastaamaan adoptiolain mukaisen adoption oikeusvaikutuksia. Säännös vastaa osittain lapseksiottamisesta annetun lain 56 §:n 3 momenttia. Ehdotus poikkeaa kuitenkin voimassa olevasta sääntelystä siten, että vastaisuudessa vain ottolap-

si itse voisi tehdä momentissa tarkoitetun hakemuksen. Ehdotetun 100 §:n 3 momentin vuoksi tässä momentissa tarkoitetun päätöksen käytännön merkitys rajoittuisi siihen, että ottolapsi menettäisi oikeuden periä biologiset sukulaisensa. Tämä huomioon ottaen ei ole enää perusteltua, että ennen vuotta 1980 ottolapseksi otetun henkilön ottovanhemmilla olisi oikeus hakea lapseksiottamisen oikeusvaikutusten muuttamista.

100 §. *Perintöoikeus ennen vuotta 1980 tapahtuneissa adoptioissa.* Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 57 §:n 1 momenttia. Selvyden vuoksi momentin sanamuotoa on kuitenkin täydennetty maininnalla, että myös ottolapsen jälkeläisten perintöoikeudesta ja oikeudesta periä ottolapsen jälkeläiset on lähtökohdaisesti voimassa, mitä aikaisemmassa laissa on säädetty.

Pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti lapseksiottamisesta annetun lain 57 §:n 2 momenttia. Ehdotetusta 3 momentista johtuen 2 momentin jälkimmäiseen virkkeeseen on kuitenkin lisätty maininta siitä, että siinä tarkoitetussa tilanteessa aikaisempaa lakia sovelletaan vain, jollei 3 momentista muuta johdu.

Pykälän 3 momentti on uusi ja sisältää muutoksen vallitsevaan oikeustilaan. Sen mukaan 1 momentista ilmenevää pääsääntöä, jonka mukaan ennen vuotta 1980 tapahtuneisiin adoptioihin sovelletaan jäämistöoikeudellisten kysymysten osalta adoptiohetkellä voimassa ollutta lakia, ei ehdotetun adoptiolain voimaantulon jälkeen enää sovelleta ratkaistaessa, kenellä on oikeus ottolapselta tai tämän jälkeläiseltä jääneeseen perintöön, eikä ottolapsen ja tämän jälkeläisten oikeuteen saada perintöä ottovanhemmilta ja näiden sukulaisilta. Toisin sanoen myös ennen vuotta 1980 adoptoitu henkilö rinnastettaisiin näissä suhteissa täysin adoptiovanhempiansa biologiseen lapseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että perittävä on kuollut uuden lain voimaantulon jälkeen. Jos perittävä on kuollut ennen uuden lain voimaantuloa, sovelletaan adoptiohetkellä voimassa ollutta lakia.

Jos adoptio on tapahtunut ennen vuotta 1980, ottolapsen ja hänen jälkeläistensä oikeuteen periä ottolapsen aikaisemmat vanhemmat ja näiden sukulaiset sovellettaisiin edelleen 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaisesti adoptiohetkellä voimassa ollutta lakia.

101 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälä sisältää siirtymäsäännöksiä.

Ehdotetun lain mukainen adoptiomenettely poikkeaa eräiltä osin lapseksiottamisesta annetun lain mukaisesta menettelystä. Myös adoption edellytyksiin ehdotetaan eräitä tarkistuksia. Lain voimaan tullessa vireillä olevien adoptioprosessien jatkuvuus ehdotetaan turvattavaksi 1 momenttiin otettavalla siirtymäsäännöksellä. Jos lapsi on sijoitettu lapseksiottajan luokse adoptiotarkoituksessa ennen lain voimaantuloa, lapseksiottamiseen sovelletaan adoptiolain sijasta lapseksiottamisesta annettua lakia. Aikaisempaa lakia sovelletaan myös silloin, kun adoptiota koskeva asia on ennen ehdotetun lain voimaantuloa tullut vireille Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa tai tuomioistuimessa.

Säännöksessä tarkoitettujen lapsen sijoittamisen lapseksiottajan luokse suorittaa kotimaisissa lapseksiottamisissa ottolapsineuvonnan antaja. Kansainvälisissä lapseksiottamisissa sen suorittaa pääsääntöisesti ulkomainen palvelunantaja.

Siirtymäsäännös kattaa sekä lapseksiottamisen aineellisoikeudelliset edellytykset että lapseksiottamista koskevat menettelysäännökset. Siirtymäsäännöksestä seuraa myös, että ehdotetun lain 8 luvun säännöksiä adoptiolapsen yhteydenpidosta aikaisempaan vanhempansa ei sovelleta, jos lapsi on sijoitettu adoptionhakijoiden luokse tai adoptiota koskeva asia on tullut vireille lapseksiottamisasioiden lautakunnassa tai tuomioistuimessa ennen uuden lain voimaantuloa.

Lapseksiottamisasioiden lautakunnan myöntämä lupa kansainväliseen lapseksiottamiseen on voimassa määräajan, joka saa olla enintään kaksi vuotta. Jos adoptio ei ole toteutunut luvan voimassaoloaikana, mutta hakija haluaa jatkaa adoptioprosessia, hänen on haettava luvan voimassaoloajan pidentämistä. Lain voimaan tullessa vireillä olevien adoptioprosessien jatkuvuuden turvaamiseksi pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan, että lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:n nojalla myönnetyn luvan voimassaoloaikaa voidaan tämän lain tultua voimaan hakemuksesta yhden kerran pidentää. Tällaiseen hakemukseen ja sen johdosta myönnetyn luvan mukaisesti tapahtuneeseen lapseksiottamiseen sovellettaisiin aikaisempaa lakia.

Lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:n nojalla myönnetyn luvan voimassaoloaikaa voidaan adoptiolain voimaantulon jälkeen pidentää vain kerran. Ehdotettu rajoitus on katsottu tarpeelliseksi, jotta vältetään lapseksiottamisesta annetun lain ja adoptiolain soveltaminen rinnakkain useiden vuosien ajan adoptiolain voimaantulon jälkeen. Jos adoptio ei toteudu lapseksiottamisesta annetun lain nojalla myönnetyn luvan pidennetynekään voimassaoloaikana ja hakija haluaa edelleen jatkaa adoptioprosessia, hän voi hakea kokonaan uutta lupaa. Tähän hakemukseen ja sen johdosta myönnetyn luvan mukaisesti tapahtuvaan adoptioon sovelletaan adoptiolain säännöksiä.

Pykälän 3 *momentissa* säädetään, että adoption vahvistamisen jälkeen annettavaa adoptioneuvontaa koskevaa 25 §:ää sovelletaan 1 ja 2 momentin estämättä aina tämän lain voimaantulon jälkeen. Adoption vahvistamisen ajankohta ei näin ollen vaikuta oikeuteen saada lakiehdotuksen mukaista jälkipalvelua, vaan säännöstä sovelletaan sekä lain voimaan tullessa vireillä oleviin että jo vahvistettuihin adoptioihin. Myös 33 §:n säännöksiä palvelunantajan velvollisuudesta auttaa lasta koskevien tietojen hankkimisessa ja velvollisuudesta tarjota tietoja annettaessa tarpeellinen tuki ja ohjaus sekä 93 §:n säännöksiä tiedonsaantioikeudesta sovelletaan vastaavalla tavalla aina, kun palvelunantajalta pyydetään apua tietojen hankkimiseen tai kun tietoja adoptioasiakirjoista pyydetään adoptiolain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 4 *momentissa* säädetään käytännön syistä siirtymäkaudesta, jonka aikana kotimainen adoptiosijoitus voidaan suorittaa ja kotimainen adoptio vahvistaa ilman adoptiolautakunnan lupaa.

Jos adoptionhakijalle on alettu antaa adoptioneuvontaa ennen tammikuun 1 päivää 2011, kotimainen adoptiosijoitus suoritetaan ja kotimainen adoptio vahvistetaan aina ilman adoptiolautakunnan lupaa. Tällaisiin hakijoihin ei toisin sanoen sovelleta lainkaan

lakiehdotuksessa olevia, lupamenettelyä koskevia säännöksiä. He eivät siis edes itse niin halutessaan voi hakea kotimaiseen adoptioon.

Kotimainen adoptiosijoitus voidaan suorittaa ja kotimainen adoptio vahvistaa ilman adoptiolautakunnan lupaa kahden vuoden ajan lain voimaantulon jälkeen, jos hakijalle on alettu antaa adoptioneuvontaa vuoden 2010 jälkeen, mutta ennen adoptiolain voimaantuloa.

Jos hakijoihin edellä mainituissa tapauksissa ei sovelleta lakiehdotuksen mukaista lupamenettelyä, sovelletaan heille annettavaan todistukseen lapseksiottamisesta annetun lain säännöksiä ottolapsineuvonnan antamista koskevasta todistuksesta. Siirtymäsäännösten soveltamisen helpottamiseksi olisi asianmukaista, että adoptioneuvonnan antaja merkitsee ottolapsineuvonnan antamista koskevaan todistukseen adoptioneuvonnan alkamisajankohdan.

Niihin hakijoihin, joille on alettu antaa adoptioneuvontaa vasta lain voimaantulon jälkeen, sovelletaan kotimaisen adoption lupasäännöksiä heti lain voimaantulosta lähtien.

Käsillä olevassa momentissa tarkoitetuissa tapauksissa adoptioon sovelletaan adoptiolain aineellisoikeudellisia säännöksiä, jollei pykälän 1 momentista muuta johdu.

Pykälän 5 *momentin* siirtymäsäännös liittyy Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnan tehtävien uudelleenjärjestämiseen. Lautakunnassa uuden lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat siirtyvät lain tultua voimaan adoptiolautakunnan käsiteltäviksi. Asiat siirretään viran puolesta uudelle lautakunnalle, eikä asianosaisilta edellytetä mitään toimenpiteitä sen johdosta.

Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että 1 momentin siirtymäsäännöksestä johtuen adoptiolautakunta käsittelee sille siirtyneet, aikaisemman lain voimassa ollessa vireille tulleet lupa-asiat soveltaen lapseksiottamisesta annetun lain säännöksiä.

Kun adoptiolautakunta antaa lupapäätöksensä adoptiolain voimaantulon jälkeen, sovelletaan kuitenkin 1 ja 2 momentin estämättä lain 48 §:ssä olevia säännöksiä luvan peruuttamisesta, 49 §:n säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta sekä 50 §:n säännöksiä muutoksenhausta.

Adoptiolain säännökset, jotka koskevat ulkomaisen adoption ja adoption purkamisen tunnustamista, asettavat erältä osilta tunnustamiselle tiukemmat edellytykset kuin lapseksiottamisesta annetun lain vastaavat säännökset. Oikeusturvasyistä on perusteltua, että uuden lain tunnustamissääntelyllä ei ole takautuvaa vaikutusta. Tämä varmistetaan 6 *momenttiin* otettavalla siirtymäsäännöksellä. Helsingin hovioikeuden tunnustamisasiassa antamaan päätökseen saisi kuitenkin hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta aina, kun ratkaisu annetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 7 *momentissa* säädetään sosiaali- ja terveysministeriössä lain voimaan tullessa vireillä olevien asioiden käsittelemisestä.

Pykälän 8 *momentti* koskee sosiaali- ja terveysministeriön aikaisemman lain nojalla myöntämien lupien pysymistä voimassa uuden lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 9 *momentin* nojalla lapseksiottamisasioiden lautakunnan aikaisemman lain nojalla tekemä ulkomaisen palvelunantajan hyväksyminen rinnastetaan uuden lain tultua voimaan adoptiolain 90 §:ssä tarkoitettuun yhteistyölupaan.

102 §. *Viittaukset aikaisempaan lakiin.* Pykälä sisältää oikeusohjeen niiden tilanteiden varalle, joissa laissa tai asetuksessa on viitattu lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös, tai Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakuntaan.

103 §. *Valtuutus täytäntöönpanotoimiin.* Pykälä mahdollistaa ryhtymisen lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin jo ennen lain voimaantuloa. Esimerkkinä lain täytäntöönpanon edellyttämästä toimesta, johon on tarpeen ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa, voidaan mainita adoptiolautakunnan asettaminen.

2.3 Avioliittolaki

8 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Tästä seuraa, että oikeusministeriö ei voi enää antaa lupaa adoptiovanhemman ja adoptiolapsen väliseen avioliittoon.

9 a §. Pykälässä säädetään, että 7 ja 9 §:ssä säädettyjä avioliiton esteitä sovelletaan myös silloin, kun sukulaisuussuhde on syntynyt adoption seurauksena. Adoptiolapsi ei näin ollen saa mennä avioliittoon esimerkiksi adoptiovanhempansa tai adoptiovanhempansa vanhemman kanssa. Adoptiolapsi ei myöskään saisi mennä avioliittoon esimerkiksi adoptiovanhempansa biologisen lapsen tai tämän toisen adoptiolapsen kanssa.

Ehdotetusta pykälästä ja 9 §:stä seuraa, että adoptiolapsi ei saa mennä avioliittoon esimerkiksi adoptiovanhempansa veljen tai sisaren kanssa. Oikeusministeriö voi kuitenkin erityisistä syistä antaa luvan tällaiseen avioliittoon.

Ehdotettu pykälä ei vaikuta adoptoidun henkilön mahdollisuuteen solmia avioliitto biologisen sukulaisensa kanssa. Adoptoidun henkilön kohdalla sukulaisuuteen perustuvat avioesteet koskevat siis sekä hänen biologisia sukulaisiaan että adoption kautta saatuja sukulaisiaan.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 2 *momentti* sisältää siirtymäsäännöksen, jonka mukaan avioliiton esteisiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos avioliittoon vihkiminen toimitetaan avioliiton esteiden tutkinnasta ennen tämän lain voimaantuloa annetun todistuksen perusteella. Siirtymäsäännös on katsottu perustelluksi, jotta avioliiton esteiden tutkintaa ei tarvitse suorittaa uudelleen tapauksissa, joissa tutkinta on suoritettu ennen lain voimaantuloa, mutta vihkimistä ei ole toimitettu ennen lain voimaantuloa.

2.4 Laki rekisteröidystä parisuhteesta

2 §. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi avioliittolain 8 §:n kumoamisesta ja 9 a §:n säätämistä johtuvat seurannaismuutokset.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 2 momentti sisältää vastaavan siirtymäsäännöksen kuin avioliittolain muutosehdotuksessa on.

2.5 Laki Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastosta

2 §. Tehtävät. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan lisätään maininta siitä, että viraston tehtävänä on huolehtia adoptiota koskevassa lainsäädännössä sille säädetyistä tehtävistä.

3 §. Lautakunnat. Pykälään lisätään uusi 2 momentti, joka sisältää luonteeltaan informatiivisen säännöksen siitä, että adoptiolaisissa säädetään virastossa olevasta adoptiolautakunnasta.

2.6 Hallinto-oikeuslaki

7 §. Asiantuntijajäsenet. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a kohta, jossa säädetään asiantuntijajäsenen osallistumisesta adoptioasian käsittelyyn ja ratkaisemiseen hallinto-oikeudessa. Asiantuntijajäsenen on ehdotuksen mukaan oltava asioissa, jotka koskevat adoptioneuvonnan keskeyttämistä, kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta kieltäytymistä tai palvelun keskeyttämistä, adoptioluvan myöntämistä, voimassaoloajan jatkamista tai peruuttamista taikka oikeutta tietojen saamiseen adoptioasiakirjoista.

8 §. Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen. Lain 7 §:ään ehdotetun muutoksen seurannaismuutoksena 8 §:n 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi viittaus 7 §:n 1 momentin 1 a kohtaan. Adoptioasioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuvien asiantuntijajäsenten ja heidän varajäsentensä tulisi näin ollen olla tehtävään soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita, lastensuojeluun perehtyneitä henkilöitä.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 2 momentin nojalla ennen lain voimaantuloa vireille tulleet asiat käsiteltäisiin hallinto-oikeudessa noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita kokoonpanosäännöksiä. Lain voimaantulon jälkeen vireille tulevat adoptioasiat käsiteltäisiin tämän lain mukaisessa ratkaisukokoonpanossa riippumatta siitä, sovelletaanko asian ratkaisemiseen aineellisoikeudellisessa suhteessa adoptiolain vai sen siirtymäsäännösten nojalla lapseksiottamisesta annetun lain säännöksiä.

2.7 Rikosrekisterilaki

4 a §. Pykälän *1 momentin 5 kohtaa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilöä koskevien tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä Suomen viranomaiselle tulee mahdolliseksi myös lapsen adoptiota koskevassa asiassa. Tämä on välttämätöntä, jotta esimerkiksi adoptiohakemusta käsittelevä tuomioistuin voi tarvittaessa varmistua siitä, että adoptio on lapsen edun mukainen.

Voimassa oleva säännös koskee tietojen luovuttamista vain viranomaisille. Adoptioeuvontaa voivat kuitenkin erityisen toimiluvan perusteella antaa myös adoptiolaissa tarkoitetut adoptiotoimistot, jotka ovat julkista hallintotehtävää hoitavia yksityisoikeudellisia yhdistyksiä. Tästä syystä pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa pykälän soveltamisala laajennetaan koskemaan viranomaisten lisäksi myös adoptiotoimistoa.

Rikosrekisteritietojen luovuttaminen adoptioeuvonnan antajalle on tarpeen, jotta se voi adoptiolain 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun tavoin selvittää ja arvioida, ovatko adoption edellytykset olemassa. Ehdotetun säännöksen nojalla voidaan luovuttaa rikosrekisteritiedot paitsi adoptionhakijoista myös adoptionhakijoiden kanssa samassa taloudessa asuvista täysi-ikäisistä henkilöistä. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi perheen täysi-ikäiset lapset tai isovanhemmat.

Rikosrekisteritiedot voidaan luovuttaa riippumatta siitä, aikooko adoptionhakija adoptoida lapsen Suomesta vai ulkomailta.

6 §. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä myös adoptiota varten. Tarkoituksena on varmistaa se, että adoptionhakija voi tarvittaessa itsekkin hankkia rikosrekisterinotteen joko suomalaista adoptioeuvonnan antajaa tai viranomaista varten taikka ulkomaista adoptioviranomaista tai muuta toimielintä varten.

2.8 Rikoslaki

22 luku. Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta

6 §. *Lapsen identiteetin loukkaaminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään uusi *4 kohta*, joka koskee laiminlyöntiä noudattaa adoptiolain 92 ja 93 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia säilyttää tai siirtää adoptioasiakirjoja taikka antaa niistä tietoja.

Ehdotetussa 4 kohdassa tarkoitetun menettelyn rangaistavuus edellyttäisi sitä, että teko on omiaan vaarantamaan lapsen oikeuden saada selville syntyperänsä. Rangaistavuus edellyttää niin sanottua abstraktista vaaraa, eli teon on yksittäistapauksessa tehtävän harkinnan mukaan täytynyt tyypillisesti vaarantaa kuvatonlaista lapsen oikeutta.

Adoptiolain 92 ja 93 §:ssa tarkoitetut asiakirjat ja tiedot voivat kattaa laajan määrän erilaisia adoptioon liittyviä asiakirjoja ja tietoja. Asiakirjojen säilyttämistä tai siirtämistä taikka tietojen antamista koskevan laiminlyönnin rangaistavuus edellyttää kuitenkin, että asiakirja tai tieto on lapsen alkuperää koskevan tiedonsaantioikeuden kannalta olennainen.

Ehdotetussa 4 kohdassa tarkoitettu menettely olisi rangaistava vain tahallisena. Rangaistussäännös kohdistuu lähinnä adoptioeuvonnan antajan tai kansainvälisen adoptiopalvelun antajan palveluksessa oleviin henkilöihin. Adoptiolain 92 ja 93 §:n säännösten rikkomiseen muulla tavoin kuin tahallaan puututtaisiin ensisijaisesti hallinnollisen valvonnan keinoin.

Ehdotetussa säännöksessä ei ole viittausta adoptiolain 33 §:n 2 momentin 3 kohtaan, jossa säädetään palvelunantajan velvollisuudesta avustaa ulkomailta adoptoitua lasta ja hänen alkuperäänsä koskevien tietojen hankkimisessa siitä valtiosta, josta lapsi on saapunut. Tämän velvollisuuden laiminlyöntiä ei ole aiheellista säätää rangaistavaksi, koska lasta ja hänen alkuperäänsä koskevia tietoja on yleensä mahdollista hankkia lapsen alkuperävaltiosta myös ilman palvelunantajan myötävaikutusta. Lisäksi palvelunantajan laiminlyönteihin voidaan puuttua hallinnollisin keinoin, viime kädessä peruuttamalla palvelunantajan toimilupa.

25 luku. Vapauteen kohdistuvista rikoksista

3 b §. *Laiton adoptiosuostumuksen hankkiminen.* Rikoslain 25 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §, joka koskee laitonta adoptiosuostumuksen hankkimista.

Pykälän *1 momentissa* säädetään rangaistavaksi se, että joku saa toisen antamaan suostumuksen adoptioon lupaamalla tai antamalla korvauksen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä taikka taivuttamalla tai painostamalla.

Suostumuksella adoptioon tarkoitetaan säännöksessä sellaista suostumusta, jonka antaminen lain mukaan on adoption vahvistamisen edellytys. Suostumuksen antaja voi olla adoptoitava itse, jos adoptioon adoptiolain 10 §:n mukaan vaaditaan hänen suostumuksensa, lapsen vanhempi taikka adoptiolain 13 §:ssä tarkoitettu muu suostumuksen antaja.

Momentin *1 kohdassa* tarkoitettu korvaus voi tyypillisesti olla rahaa. Ehdotettu säännös ei kuitenkaan edellytä nimenomaan rahana maksettavaa korvausta, vaan myös muut korvaukset ovat mahdollisia. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi esineen antaminen tai jonkin palveluksen kustantaminen tai velan suorittaminen suostumuksen antajan puolesta. Korvauksella ei tarvitse olla ainakaan välitöntä taloudellista arvoa.

Korvaus tulee luvata tai antaa. Kun korvauksen on oltava adoptiosuostumuksen antamisen edellytys, se tulee ainakin luvata ennen suostumuksen antamista. Korvaus voidaan antaa myöhemminkin. Säännös ei edellytä, että korvaus nimenomaisesti luvataan tai annetaan vastikkeeksi adoptiosuostumuksen antamisesta. Myös hiljainen lupaus tai kor-

vauksen tosiasiallinen suorittaminen siten, että sen yhteys adoptiosuostumuksen saamiseen on selvä, voi riittää.

Momentin 2 kohdassa tarkoitettua erehdyttämisestä on kysymys esimerkiksi silloin, kun lapsen vanhempi saadaan antamaan suostumus adoptioon uskottelemalla hänelle, että suostumus koskee vain lapsen sijoittamista tilapäisesti kodin ulkopuolella hoidettavaksi ja että lapsi myöhemmin palaa takaisin vanhemman luokse.

Momentin 3 kohdan mukaan tekotapana voisi olla myös toisen taivuttaminen tai painostaminen adoptiosuostumuksen antamiseen. Olennaista on, että tekijä pyrkii epäasiallisesti vaikuttamaan toisen päätöksentekoon mutta ei käytä siihen uhkausta tai muuta vielä voimakkaampaa tapaa. Jos suostumus adoptioon hankitaan väkivallalla tai uhkauksella, kysymys on rikoslain 25 luvun 8 §:ssä rangaistavaksi säädetystä pakottamisesta.

Teko on rangaistava vain tahallisena. Rangaistukseksi voitaisiin tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Pykälän 2 momentissa säädetään yrityksen rangaistavuudesta. Teko on edennyt yritysasteelle esimerkiksi silloin, kun tekijä on maksanut lapsen vanhemmalle korvauksen, jotta tämä antaisi adoptiosuostumuksen, mutta suostumusta ei ole vielä annettu.

3 c §. Laiton adoptionvälitys. Rikoslain 25 lukuun ehdotetaan otettavaksi uusi 3 b §, joka korvaa lapseksiottamisesta annetun lain 53 §:ssä olevan rangaistussäännöksen.

Pykälän 1 momentissa säädetään rangaistavaksi se, että joku muu kuin lapsen huoltaja luvottomasti sijoittaa lapsen adoptiotarkoituksessa yksityiskodissa kasvatettavaksi tai muulla tavalla järjestää toiselle mahdollisuuden adoptoida lapsen.

Adoptiolain mukaan adoptioissa saavat välittäjinä toimia vain lain 22 §:ssä tarkoitettujen adoptioneuvonnan antajat ja 32 §:ssä tarkoitettujen palvelunantajat. Muiden tahojen toimiminen adoptionvälittäjinä on ehdotetun säännöksen mukaan rangaistavaa.

Rangaistussäännös kattaa myös esimerkiksi tilanteen, jossa palvelunantaja välittää adoptiolapsen Suomeen sellaisesta valtiosta, jonka kanssa tehtävään adoptioyhteistyöhön se ei ole saanut adoptiolain 90 §:ssä tarkoitettua lupaa.

Teko on rangaistava vain tahallisena. Rangaistukseksi voitaisiin tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Vastaavasta rikoksesta voidaan lapseksiottamisesta annetun lain 53 §:n nojalla tuomita vain sakkorangaistus. Nykyistä ankarampaa rangaistusasteikkoa voidaan pitää tarpeellisena ottaen huomioon, että laittomaan adoptionvälitykseen liittyy lapsen edun kannalta huomattavia riskejä sen suhteen, että lapsi on esimerkiksi myyty tai kaapattu adoptoitavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään rangaistavaksi lapsen julkinen tarjoaminen adoptoitavaksi. Julkinen tarjoaminen voi tapahtua esimerkiksi sanomalehti-ilmoituksella tai Internetissä. Säännöksessä tarkoitetaan tilanteita, joissa adoptoitavaksi tarjotaan yksittäistä lasta tai yksittäisiä lapsia. Teon rangaistavuus ei kuitenkaan edellytä sitä, että lapsen

henkilöllisyys ilmenisi ilmoitetuista tiedoista tai että hänet muuten voitaisiin tietojen sisällön perusteella tunnistaa.

Säännös koskee myös lapsen vanhempia. Myös oman lapsen julkinen tarjoaminen adoptoitavaksi on siis säännöksen nojalla rangaistava teko.

Momentissa säädetään rangaistavaksi myös se, että joku julkisesti tarjoaa mahdollisuuden sijoittaa lapsen luokseen adoptiotarkoituksessa. Henkilö, joka haluaa adoptoida lapsen, ei siis saa julkisesti – esimerkiksi sanomalehti-ilmoituksen tai Internetin välityksellä – hakea sellaista henkilöä, joka tahtoo luovuttaa lapsensa adoptioon.

Ehdotetun säännöksen nojalla rangaistavaa ei ole se, että lapsen vanhempi yksityisesti tiedustelee suoraan toiselta henkilöltä, voisiko tämä adoptoida hänen lapsensa, eikä se, että joku yksityisesti tiedustelee suoraan lapsen vanhemmalta, tahtoisiko tämä luovuttaa lapsen hänen hoitoonsa adoptiotarkoituksessa. Rangaistavaa ei ole myöskään se, että adoptioissa tarkoitettu adoptioeuvonnan antaja tai palvelunantaja yleisellä tasolla julkisesti tiedottaa adoptionvälitystoiminnastaan.

2.9 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista

13 §. *Henkilöstä järjestelmään talletettavat tiedot.* Pykälän 1 momentin 10 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi terminologisesti.

38 §. *Adoptiota koskevan tiedon luovuttamisen rajoitukset.* Pykälän otsikkoon ja johdantokappaleeseen ehdotetaan terminologisia tarkistuksia. Ilmaisun ”biologinen vanhempi” sijasta ehdotetaan lisäksi käytettäväksi ilmaisua ”aikaisempi vanhempi”, koska pykälän nojalla luovutettava tieto voi koskea myös uudelleen adoptoidun henkilön aikaisempaa adoptiovanhempaa.

Sisällöllisiä muutoksia ehdotetaan pykälän 1 – 3 kohtaan. Näiden muutosten tarkoituksena on ennen kaikkea se, että väestötietojärjestelmään talletettujen adoptiotietojen luovuttamista säänneltäisiin sisällöllisesti samalla tavalla kuin adoptioissa säännellään adoptioeuvonnan antajan tai palvelunantajan säilyttämissä adoptioasiakirjoissa olevien tietojen luovuttamista. Tarkoituksena on siis turvata se, että tieto aikaisemman vanhemman henkilöllisyydestä olisi annettava samoin edellytyksin riippumatta siitä, pyytääkö adoptiolapsi tai hänen huoltajansa tietoa väestötietojärjestelmästä vai adoptioeuvonnan antajalta.

Pykälän 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan adoptiolapsen kuoltua luovuttaa myös adoptiolapsen täysi-ikäiselle jälkeläiselle. Näin turvataan myös jälkeläisen oikeus saada tieto omasta biologisesta alkuperästään.

Pykälän 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan adoptiolapsen kuoltua luovuttaa myös adoptiolapsen 15 vuotta täyttäneelle jälkeläiselle, jos tämä pyytää tietoja yhdessä huoltajansa kanssa.

Säännöstä ehdotetaan samalla tarkistettavaksi siten, että siinä tarkoitetun tietopyynnön voisi yhdessä 15 vuotta täyttäneen lapsen kanssa tehdä hänen ottovanhempansa sijasta hänen huoltajansa. Tämän on perusteltua, sillä lapsen huoltajana voi joissakin tapauksissa olla muu henkilö kuin ottovanhempi siinä vaiheessa, kun tietopyynnön tekeminen tulee ajankohtaiseksi.

Pykälän 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan adoptiolapsen kuoltua antaa myös adoptiolapsen alaikäisen jälkeläisen huoltajalle.

Säännöstä ehdotetaan samalla tarkistettavaksi siten, että siinä tarkoitetuissa tilanteissa huoltaja voi yksin pyytää tietoja, vaikka adoptiolapsi tai tämän jälkeläinen onkin täyttänyt 15 vuotta. Kun edellytyksenä tietojen luovuttamiselle on se, että kyse on adoptiolapsen tai jälkeläisen terveyttä tai turvallisuutta välittömästi koskevasta tietotarpeesta, on perusteltua, että huoltaja voi saada tiedon lapsen mielipiteestä riippumatta.

Pykälän 4 – 6 kohta vastaavat voimassa olevaa lakia.

Pykälän 7 kohtaa ehdotetaan tarkistettavaksi terminologisesti.

3. Voimaantulo

3.1 Yleissopimuksen voimaantulo

Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen 24 artiklan 3 kappaleen mukaan sopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kolme allekirjoittajavaltiota on ratifioinut tai hyväksynyt sopimuksen. Sopimuksen on 20.10.2010 mennessä allekirjoittanut 14 valtiota ja ratifioinut yksi valtio (Espanja).

Sopimuksen kansainväliseen voimaantuloon tarvitaan siis kolme ratifiointia tai hyväksymistä. Tämän jälkeen yleissopimus tulee voimaan sopimuksen myöhemmin ratifioivan tai hyväksyvän valtion osalta seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kyseinen valtio on tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa.

3.2 Lakien voimaantulo

Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskeva laki ehdotetaan tulevaisuudessa voimaan tasavallan presidentin asetuksella. Sopimuksessa tarkoitettua kansallista viranomaista sekä sopimuksen mukaisten tietopyyntöjen käsittelyä koskevat ehdotetun adoptiolain 86 §:n 2 momentin 2 kohta ja 94 § saatettaisiin samanaikaisesti voimaan valtioneuvoston asetuksella.

Koska ehdotettu adoptiolaki ja siihen liittyvät muiden lakien muutokset eivät adoptiolain kahta jäljempänä mainittavaa säännöstä lukuun ottamatta ole välittömästi sidoksissa yleissopimuksen määräyksiin, ei niiden osalta ole tarvetta odottaa yleissopimuksen

voimaantuloa. Siksi ehdotetaan, että lait tulevat voimaan noin neljän kuukauden kuluttua niiden vahvistamisesta. Neljän kuukauden aika vahvistamisen ja voimaantulon välillä on perusteltu ottaen huomioon tarve varata aikaa lakien täytäntöönpanon vaatimille toimille, kuten koulutukselle sekä uuden adoptiolautakunnan asettamiselle ja sen toiminnan organisoimiselle.

Esityksessä ehdotettu adoptionhakijoiden rekisteri olisi kokonaan uusi rekisteri. Rekisteriin talletettavien tietojen arkaluonteisuus huomioon ottaen rekisterin tietoturvasta on varmistuttava perusteellisesti. Näistä syistä rekisterin perustamiseen on varattava riittävästi aikaa. Koska riittävän ajan pituutta on vaikea arvioida etukäteen, ehdotetaan, että adoptionhakijoiden rekisteriä koskeva adoptiolain 96 § tulisi voimaan valtioneuvoston asetuksella.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan sopimuksen määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000, PeVL 12/2000 ja PeVL 45/2000).

Lähes kaikki Euroopan neuvoston adoptiosopimuksen aineelliset määräykset (1 – 22 artiklat) sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka vaativat eduskunnan hyväksymisen. Tämä käy ilmi myös jaksosta, jossa selostetaan sopimuksen sisältöä ja sen suhdetta Suomen lainsäädäntöön.

Adoptiosopimuksen I osassa määrätään sopimusvaltion velvollisuudesta ryhtyä niihin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että sopimusvaltion laki on sopusoinnussa yleissopimuksen määräysten kanssa. Adoptiosopimuksen II osa sisältää määräyksiä adoptiossa noudatettavista yleisistä periaatteista kuten adoption pätevyydestä, adoption vahvistamisen edellytyksistä, adoptioon vaa-dittavista suostumuksista, adoptionhakijan siviilisäätyä koskevista edellytyksistä, mahdollisuudesta lapsen adoptoimiseen uudestaan, adoptionhakijan vähimmäisiästä, adoptiota edeltävästä selvityksestä, adoption oikeusvaikutuksista, adoptiolapsen kansalaisuudesta, kielletyistä rajoituksista, adoption purkamisesta ja mitätöimisestä, epäoikeute-tun hyödyn kieltämisestä, koeajasta, adoptioeuvonnasta ja adoption jälkeisistä palveluista sekä tiedonsaannista ja tiedon luovutuksesta. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, sillä määräysten tarkoittamista asioista on olemassa lain säännöksiä.

Sopimuksen 15 artiklassa määrätään velvollisuudesta asettaa jokaiseen sopimusvaltioon kansallinen viranomainen, jolle artiklassa tarkoitettu tietopyyntö voidaan osoittaa. Siitä, mikä taho toimii kansallisena viranomaisena, on yleensä ollut tapana säätää lailla. Artiklassa on myös määräyksiä tiedonvaihdosta kansallisten viranomaisten kesken. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, sillä tiedonvaihdosta viranomaisten kesken ja salassapidosta on säännöksiä muun muassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa sekä henkilötietolaissa (523/1999).

Lisäksi yleissopimuksessa on muutamia määräyksiä, joista ei aikaisemmin ole säädetty lailla, mutta joiden voidaan katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan. Tällaisia ovat ainakin yleissopimuksen artiklat 6 ja 16. Yleissopimuksen 6 artikla sisältää määräyksen lapsen kuulemisesta silloin, kun hänen suostumustaan adoptioon ei vaadita. Tämän määräyksen voidaan katsoa koskevan perustuslain 6 §:n 3 momentissa turvatus perusoikeuden käyttämistä, joten määräys kuuluu jo tällä perusteella lainsäädännön alaan. Yleissopimuksen 16 artikla koskee velvollisuutta keskeyttää adoptioprosessi vanhemmuuden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin vireillä olon perusteella. Tämäkin velvoite koskee asiaa, josta on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla.

Yleissopimuksen 21 artiklassa määrätään sopimusvaltioiden velvollisuudesta huolehtia adoptioasioita käsittelevien sosiaalityöntekijöiden asianmukaisesta koulutuksesta. Tämän artiklan sisältämä velvoite voidaan täyttää sopimusvaltion tosiasiallisin toimenpitein. Tältä osin ei siis ole kysymys lainsäädännön alaan kuuluvasta määräyksestä.

4.2 Käsittelyjärjestys

Perustuslain 6 §:ssä säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä ja siitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lakiehdotuksessa adoptionhakijoille asetetut ikävaatimukset vaikuttavat heidän yhdenvertaiseen kohteluunsa. Lapsen etua voidaan kuitenkin pitää sellaisena 6 §:ssä tarkoitettuna hyväksyttävänä perusteena, joka oikeuttaa adoptionhakijoiden asettamisen eri asemaan ikänsä perusteella. Toisaalta ikävaatimusten täsmentäminen laissa varmistaa hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun eri viranomaisissa ja tuomioistuimissa. Asiaa on käsitelty tarkemmin lakiehdotuksen yleisperusteluissa.

Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on hiljattain ottanut kantaa adoptio-oikeuden epäämiseen iän perusteella. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi päätöksessään (*Affaire Schwizgebel c. Suisse*), ettei vajaan 50 vuoden ikäistä naista, jolla oli jo ennestään 3-vuotias adoptiotytär syrjitty, kun hänelle ei ikänsä vuoksi myönnetty lupaa toisen adoptiolapsen hankkimiseen. Tuomioistuin perusteli ratkaisuaan muun muassa lapsen edulla.

Perustuslain 6 §:n 3 momentissa säädetään, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaa-

vasti. Euroopan neuvoston yleissopimuksen 5 artikla edellyttää neuvontaa ja suostumuksen vaikutuksia koskevan tiedon antamista henkilöille, joiden suostumusta edellytetään. Lakiehdotuksessa asiaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan vielä täsmennettäväksi erityisesti adoptoitavalle lapselle annettavan neuvonnan osalta. Lakiehdotukseen sisältyy myös nykyistä kattavammat säännökset lapsen mielipiteen selvittämisestä ja huomioon ottamisesta niissäkin tapauksissa, joissa lapsen suostumus adoptioon ei ole tarpeen. Lisäksi lakiehdotuksen 26 §:n mukainen velvollisuus pyrkiä tarvittaessa selvittämään, miten lapsi suhtautuu yhteydenpitoon aikaisempaan vanhempaansa adoption jälkeen, parantaa lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin perustuslaissa tarkoitettulla tavalla.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Yksityiselämän suojan kannalta vastoin vanhempien suostumusta tapahtuvaa alaikäisen lapsen adoptiota voidaan lähtökohtaisesti pitää ongelmallisena. Lakiehdotuksessa kynnys vastoin vanhempien suostumusta tapahtuvalle adoptiolle on kuitenkin korkea. Siksi lakiehdotusta ei tältä osin voida pitää perustuslain vastaisena.

Tarkasteltaessa ilman vanhemman suostumusta tapahtuvan adoption edellytyksiä on otettava huomioon myös perhe-elämän suojaa koskeva Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla. Vanhemman suostumuksetta tapahtunutta adoptiota on käsitelty esimerkiksi tapauksessa *Keegan v. Irlanti* (26.5.1994). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi 8 artiklaa rikutun, kun avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isän kanssa yhdessä asunut äiti oli sijoittanut sittemmin synnyttämänsä lapsen lapseksiottamista varten ottovanhemmiksi aiottujen henkilöiden huostaan isän suostumuksetta tai hänen tietämättään. Tämä oli aiheuttanut siteen muodostumisen lapsen ja ottovanhemmiksi aiottujen henkilöiden välillä ja sittemmin lapseksiottamisen vahvistamisen.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että oikeus henkilökohtaiseen identiteettiin liittyy perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojan piiriin, ja pitänyt henkilön tiedonsaantioikeutta omasta alkuperästään välttämättömänä (PeVL 59/2002 vp ja PeVL 16/2006 vp). Lakiehdotuksen 93 §, joka perustuu lapseksiottamisesta annetun lain 49 a 3 §:ään ja koskee muun muassa adoptiolapsen tiedonsaantioikeutta alkuperästään, on sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön kanssa.

Perustuslain 15 §:ssä säädetään omaisuuden suojasta. Lakiehdotuksen perintöoikeutta koskevien siirtymäsäännösten voidaan katsoa yhtäältä heikentävän adoptiovanhempien biologisten perillisten omaisuuden suojaa ja toisaalta vahvistavan ennen vuotta 1980 adoptoitujen henkilöiden oikeutta omaisuuteen. Tämä johtuu siitä, että ennen vuotta 1980 adoptoitu henkilö rinnastetaan lakiehdotuksen mukaan ilman erillistä hakemusta adoptiovanhempien biologiseen perilliseen. Toisaalta adoptiolapsen perintöoikeudellinen asema biologisiin sukulaisiinsa nähden säilyy nykyisena. Adoptiolapsen biologiset sukulaiset eivät kuitenkaan enää vastaisuudessa voisi periä adoptiolasta. Ehdotetut uudet säännökset eivät kuitenkaan koskisi tilanteita, joissa perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa. Siksi muutosten ei voida katsoa vaikuttavan omaisuuden suojaan perustuslain kannalta ongelmallisella tavalla.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Lakiehdotuksessa parannetaan adoptionhakijoiden oikeusturvaa parantamalla muutoksenhakumahdollisuuksia muun muassa

siten, että adoptiotoimiston päätökseen keskeyttää adoptioneuvonta voi lakiehdotuksen mukaan hakea muutosta. Oikeusturvan parantamista selostetaan tarkemmin yleisperusteluissa.

Perustuslain 124 §:ssä säädetään julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antamista voidaan pitää luonteeltaan julkisina hallintotehtävinä. Adoptioneuvonnassa puututaan yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin muun muassa selvittämällä ja arvioimalla adoptionhakijoiden olosuhteita ja heidän soveltuvuuttaan adoptiovanhemmiksi sekä huolehtimalla tarvittaessa lapsen sijoittamisesta heidän luokseen. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan 1044/4/06 katsonut luvanvaraisesti toimivan kansainvälisen lapseksiottamispalvelun antajan hoitavan julkista tehtävää ja kuuluvan siten oikeusasiamiehen valvottaviin.

Lapseksiottamisesta annettu laki mahdollistaa näiden tehtävien antamisen muun kuin viranomaisen hoidettavaksi, jos se on tarkoituksenmukaista. Tämä lähtökohta säilytetään myös lakiehdotuksessa.

Adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antaminen on luvanvaraista toimintaa. Lakiehdotuksen mukaan lupa adoptiotoimiston ylläpitämiseen tai kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen voidaan myöntää hakijalle, joka toimii ilman taloudellisen voiton tavoittelua ja jonka harkitaan kykenevän antamaan adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua ammattitaitoisesti, pitkäjänteisesti ja luotettavasti.

Kun julkinen hallintotehtävä annetaan muulle kuin viranomaiselle, on tehtävää hoitavan henkilöstön asiantuntemuksen takaaminen tärkeää. Lakiehdotuksessa asiantuntemus taataan siten, että lupaa adoptiotoimiston ylläpitämiseen tai kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen hakevan edellytetään kykenevän antamaan adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua ammattitaitoisesti. Lakiehdotuksessa säädetään vielä erikseen adoptioneuvontaa antavan henkilön ammatillisesta kelpoisuudesta ja perehtyneisyydestä adoptioasioihin.

Käytännössä adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta ovat huolehtineet eräät rekisteröidyt yhdistykset, joilla on laaja kokemus adoptioista ja adoptioon liittyvästä neuvontatyöstä. Tällaista kokemuspohjaa ei aina löydy esimerkiksi pienistä kunnista. Esimerkiksi tällöin adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antamista muun kuin viranomaisen hoidettavaksi voidaan usein pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna.

Lakiehdotuksen mukainen adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antaminen ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä perustuslain tarkoittamassa mielessä. Adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun antaja ei esimerkiksi voi sijoittaa lasta ilman erillisen lupaviranomaisen myöntämää lupaa. Lisäksi adoption edelly-

tykset tutkitaan ja adoptio vahvistetaan erikseen tuomioistuimessa. Myös hakijan oikeusturvasta huolehditaan muutoksenhakua koskevin säännöksin.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (PeVL 46/2002 vp, s. 10, PeVL 33/2004 vp, s. 7/II, PeVL 11/2006 vp, s. 3). Tästä syystä julkista hallintotehtävää hoitavien tahojen henkilöstön rikosoikeudellisesta virkavastuusta ehdotetaan säädettäväksi lailla.

Euroopan neuvoston adoptiosopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus voidaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehdyn Euroopan neuvoston lasten adoptiota koskevan yleissopimuksen,

ja että Eduskunta hyväksyisi tehtäväksi yleissopimuksen 27 artiklan 1 kappaleen mukaisen varauman, jonka mukaan Suomi ei sovelle yleissopimuksen 22 artiklan 3 kappaletta siltä osin, kuin on kyse tietojen antamisesta alaikäiselle lapselle.

Samalla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lasten adoptiosta tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Lasten adoptiosta Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitou-

tunut.

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Adoptiolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku
Yleiset säännökset

1 §
Adoption tarkoitus

Adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman

suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille.

2 §
Lapsen etu

Kaikissa ala-ikäisen lapsen adoptiota koskeissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä

on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään.

2 luku

Adoption edellytykset

3 §

Alaikäisen adoptio

Alaikäisen lapsen adoptio voidaan vahvistaa, jos sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen.

Asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon lapsen toivomukset ja mielipide lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla.

4 §

Täysi-ikäisen adoptio

Täysi-ikäisen henkilön adoptio voidaan vahvistaa, jos on selvitetty, että adoptoitava on alaikäisenä ollut adoptionhakijan hoidettavana ja kasvatettavana tai että hänen ja hakijan välille on hänen ollessaan alaikäinen muutoin muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde.

5 §

Korvausten maksamisen kieltö

Adoptiota ei voida vahvistaa, jos adoption johdosta on annettu tai luvattu antaa korvausta taikka jos joku muu kuin adoptionhakija on adoption vahvistamisen varalta suorittanut tai sitoutunut suorittamaan korvausta lapsen elatusta varten.

Sopimus tai sitoumus 1 momentissa tarkoitettujen korvauksen suorittamisesta on mitätön.

6 §

Adoptionhakijan vähimmäis- ja enimmäisikä

Adoptionhakijan tulee olla täyttänyt 25 vuotta. Jos adoptoitava on alaikäinen, hakija ei saa olla 50 vuotta vanhempi.

Adoptio voidaan 1 momentin estämättä vahvistaa, jos hakija on täyttänyt 18 vuotta ja:

1) adoptoitava on hakijan aviopuolison lapsi tai hakijan oma lapsi, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi;

2) adoptoitavan ja hakijan välille on muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde; tai

3) adoption vahvistamiseen on muutoin lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

Alaikäisen adoptio voidaan lisäksi vahvistaa, vaikka hakija on 50 vuotta vanhempi, jos hakija ei ollut täyttänyt 50 vuotta silloin, kun lapsi nimettiin sijoitettavaksi hänen luokseen adoptiotarkoituksessa.

7 §

Ikäero

Jos adoptoitava on alaikäinen, adoptoitavan ja adoptionhakijan välisen ikäeron on oltava vähintään 18 vuotta ja se saa olla enintään 42 vuotta.

Adoptio voidaan vahvistaa, vaikka ikäero on 1 momentissa säädettyä pienempi tai suurempi, jos:

1) adoptoitava on hakijan aviopuolison lapsi tai hakijan oma lapsi, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi;

2) adoptoitavan ja hakijan välille on muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde; tai

3) adoption vahvistamiseen on muutoin lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

8 §

Aviopuolisoita koskevat edellytykset

Aviopuolisot voivat avioliiton aikana adoptoida vain yhdessä.

Aviopuoliso voi kuitenkin yksin adoptoida aviopuolisonsa lapsen tai oman lapsensa, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi.

Aviopuoliso voi lisäksi adoptoida yksin, jos toinen aviopuoliso ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan taikka jos toisen aviopuolison olinpaikka on tuntematon.

9 §

Yhteisadoptio

Muut kuin aviopuolisot eivät voi adoptoida yhdessä.

10 §

Adoptoitavan suostumus

Adoptiota ei voida vahvistaa ilman adoptoitavan suostumusta, jos hän on täyttänyt 12 vuotta. Suostumus ei kuitenkaan ole tarpeen, jos adoptoitava ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi ilmaista tahtoaan.

Adoptiota ei myöskään voida vahvistaa vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

11 §

Vanhempien suostumukset

Alaikäisen adoptiota ei voida vahvistaa, elleivät hänen vanhempansa ole antaneet siihen suostumustaan.

Adoptio voidaan kuitenkin erittäin painavista syistä vahvistaa, vaikka vanhempi on kieltäytynyt antamasta suostumustaan adoptioon tai peruuttanut aikaisemmin antamansa suostumuksen, jos harkitaan, että adoptio on ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista. Edellytyksenä on lisäksi, että vanhemman kieltäytymiseen suostumuksen antamisesta tai annetun suostumuksen peruuttamiseen ei ole riittävää aiheutta ottaen huomioon lapsen etu sekä lapsen ja vanhemman välisen kanssakäymisen tiivys ja heidän välillään vallitsevan suhteen laatu.

Jos vanhempi ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi pätevästi ilmaista tahtoaan

taikka vanhemman olinpaikka on tuntematon, adoptio voidaan erittäin painavista syistä vahvistaa, jos sen harkitaan olevan ilmeisen ratkaisevasti lapsen edun mukaista.

12 §

Adoption suhde vanhemmuuden vahvistamiseen

Jos vanhemmuutta ei ole vahvistettu, mutta on aihetta otaksua, että vanhemmuus voitaisiin myöhemmin vahvistaa, alaikäisen adoptio voidaan vahvistaa vain 11 §:n 3 momentissa säädettyin edellytyksin.

Jos vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, alaikäisen adoptiota ei saa vahvistaa ennen kuin vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu, ellei siihen ole 11 §:n 3 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

13 §

Muut suostumukset

Jos aviopuoliso aikoo yksin adoptoida oman alaikäisen lapsensa, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi, adoptiota ei voida vahvistaa ilman toisen aviopuolison suostumusta.

Jos rekisteröidyssä parisuhteessa elävä henkilö aikoo adoptoida alaikäisen lapsen, adoptiota ei voida vahvistaa ilman parisuhteen toisen osapuolen suostumusta. Sama on voimassa, jos adoptionhakija elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai muussa parisuhteessa.

Jos alaikäisen lapsen kummankaan vanhemman suostumusta adoptioon ei voida saada vanhempien kuoleman vuoksi taikka 11 §:n 3 momentissa tai 12 §:n 1 momentissa mainitusta syystä, adoptiota ei voida vahvistaa, jollei lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja ole antanut siihen suostumustaan.

Adoptio voidaan vahvistaa, vaikka 1—3 momentissa tarkoitettua suostumusta ei ole annettu, jos:

1) se, jonka suostumus adoptioon vaadittaisiin, ei voi sairautensa tai vammansa vuoksi

pätevästi ilmaista tahtoaan taikka hänen olinpaikkansa on tuntematon; tai

2) adoption vahvistamiseen on lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

14 §

Suostumuksen antaminen

Vanhemman ja 13 §:ssä mainitun henkilön suostumus adoptioon on annettava sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitetulle kunnan määräämälle toimielimelle (*kunnan sosiaalihuollon toimielin*) tai tämän lain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetulle adoptio-toimistolle. Ulkomailla suostumus on annettava sille, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä, tai tämän lain 67 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos suostumuksen antaja ei ole saanut 4 luvussa tarkoitettua adoptioeuvontaa, hänen kanssaan on ennen suostumuksen vastaanottamista järjestettävä neuvottelu, jossa hänelle on annettava 24 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suostumuksen vastaanottamisesta.

15 §

Harkinta-aika

Vanhemman suostumusta adoptioon ei saa ottaa vastaan ennen kuin vanhemmalla on ollut mahdollisuus perusteellisesti harkita asiaa eikä aikaisemmin kuin kahdeksan viikon kuluessa lapsen syntymästä.

Äidin suostumuksen saa kuitenkin ottaa vastaan aikaisemmin kuin kahdeksan viikon kuluttua lapsen syntymästä, jos adoptionhakkija elää äidin kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa ja adoptoitava lapsi on syntynyt rekisteröidyn parisuhteen aikana annetun, hedelmöityshoidoista annetussa laissa (1237/2006) tarkoitetun hedelmöityshoidon tuloksena.

16 §

Suostumuksen muoto

Suostumus adoptioon on annettava kirjallisesti. Suostumus on päivättävä ja suostumuksen antajan allekirjoitettava.

17 §

Suostumuksen peruuttaminen

Suostumus adoptioon voidaan peruuttaa ennen adoption vahvistamista.

3 luku

Adoption oikeusvaikutukset

18 §

Vanhemmuuden siirtyminen

Kun adoptio on vahvistettu, adoptiolasta pidetään adoptiovanhempien eikä aikaisempien vanhempien lapsena, jollei erikseen muuta säädetä tai adoption luonteesta muuta johdu.

Jos aviopuoliso on avioliiton aikana tai avioliiton purkaututtua kuoleman johdosta yksin adoptoinut toisen aviopuolison lapsen, lasta pidetään kuitenkin aviopuolisoiden yhteisenä lapsena.

19 §

Elatusvelvollisuudesta vapautuminen

Kun adoptio on vahvistettu, lapsen aikaisemmat vanhemmat vapautuvat velvollisuudesta vastata lapsen elatuksesta.

Jos aikaisempi vanhempi on ennen adoptiota sopimuksella sitoutunut tai tuomioistuimen päätöksellä velvoitettu suorittamaan elatusapua lapselle, hän vapautuu adoption jälkeen erääntyvien elatusapuerien maksamisesta. Jos elatusapu on vahvistettu suoritettavaksi kertamaksuna, aikaisempi vanhempi vapautuu suorittamasta elatusapua, jos sitä ei ole maksettu ennen adoptiota.

20 §

Adoptiolapsen sukunimi ja kansalaisuus

Adoptiolapsen sukunimestä säädetään nimilaisissa (694/1985) ja kansalaisuudesta kansalaisuuslaissa (359/2003).

4 luku

Adoptioneuvonta

21 §

Adoptioneuvonnan pyytäminen

Lapsen vanhemman, joka aikoo antaa alaikäisen lapsensa adoptiolapseksi, ja henkilön, joka aikoo adoptoida alaikäisen lapsen, on pyydettävä adoptioneuvonnan järjestämistä kotikuntansa sosiaalihuollon toimielimeltä tai Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston luvan saaneelta adoptiotoimistolta.

22 §

Adoptioneuvonnan antajat

Adoptioneuvontaa saavat antaa kuntien sosiaalihuollon toimielimet sekä adoptiotoimistot, jotka ovat saaneet Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston luvan harjoittaa adoptioneuvontaa (*adoptioneuvonnan antajat*).

Viranhaltijalla tai työntekijällä, joka huolehtii adoptioneuvonnan antamisesta, on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus. Hänen on lisäksi oltava perehtynyt adoptioasioihin.

23 §

Adoptioneuvonnan aloittaminen

Kun lapsen vanhempi, joka aikoo antaa alaikäisen lapsensa adoptiolapseksi, on pyytänyt adoptioneuvonnan järjestämistä, adoptioneuvonnan antajan on nimettävä adoptoitavalle

lapselle hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (*lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä*) sekä aloitettava adoptioneuvonnan antaminen viivytystä.

24 §

Adoptioneuvonnan tehtävät

Adoptioneuvonnan antajan on kaikissa adoptioon liittyvissä kysymyksissä valvottava lapsen etua sekä neuvottava, autettava ja tuettava lasta, lapsen vanhempia, adoptionhakijoita sekä muita henkilöitä, joiden suostumus adoptioon vaaditaan.

Adoptioneuvonnassa on erityisesti:

1) annettava 1 momentissa mainituille henkilöille tietoa adoption tarkoituksesta, edellytyksistä ja oikeusvaikutuksista;

2) annettava lapsen vanhemmille tietoa niistä sosiaalipalveluista ja taloudellisista tukitoimista, jotka ovat heidän ja lapsen käytettävissä, sekä autettava heitä tekemään asiassa perusteellisesti harkittu ratkaisu;

3) autettava hakijoita arvioimaan valmiuksiaan adoptiovanhemmiksi ja valmistautumaan adoptiovanhemmuuteen;

4) selvitettävä ja arvioitava, ovatko adoption edellytykset olemassa;

5) selvitettävä, onko edellytyksiä tehdä sopimus lapsen yhteydenpidosta aikaisempaan vanhempaansa, ja tarvittaessa avustettava sen tekemisessä;

6) ohjattava tarvittaessa hakijat hakemaan kansainvälistä adoptiopalvelua;

7) ohjattava tarvittaessa hakijat hakemaan adoptiolupaa;

8) huolehdittava tarvittaessa lapsen sijoittamisesta hakijoiden luokse;

9) viivytystä lapsen sijoittamisen jälkeen ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla tuetaan ja seurataan sijoituksen onnistumista lapsen etua silmällä pitäen; sekä

10) huolehdittava siitä, että hakijat viivytystä hakevat adoption vahvistamista, ja avustettava tarvittaessa hakemuksen tekemisessä.

Jos adoptioneuvontaa antaa adoptiotoimisto, sen on hankittava lapsen ja hakijoiden kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä lausunto heidän olosuhteistaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä adoptioneuvonnan sisällöstä ja toteuttamisesta.

25 §

Adoptioneuvonta adoption vahvistamisen jälkeen

Adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa annettava 24 §:n 1 momentissa tarkoitettua neuvontaa, apua ja tukea myös adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptiovanhemmille on lisäksi tarjottava mahdollisuus siihen, että adoptiolapsen ja -perheen erityisen avun ja tuen tarve selvitetään tarvittavassa laajuudessa.

Adoptioneuvonnan antajan on tarvittaessa ohjattava adoptiolapsi ja -perhe sekä lapsen aikaisemmat vanhemmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sosiaali- tai terveyspalvelujen taikka muun avun ja tuen piiriin.

26 §

Alaikäisen lapsen mielipiteen selvittäminen

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on henkilökohtaisesti keskusteltava alaikäisen adoptoitavan kanssa, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla annettava 24 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä ne kyseistä adoptioasiaa koskevat tiedot, joilla voidaan olettaa olevan lapselle merkitystä.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on pyrittävä selvittämään, miten lapsi suhtautuu adoptioon. Tarvittaessa on pyrittävä selvittämään myös, miten lapsi suhtautuu yhteydenpitoon aikaisempiin vanhempiinsa adoption jälkeen. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille.

Mielipiteen selvittämisen päätyttyä 12 vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus antaa suostumuksensa adoptioon.

27 §

Lapsen sijoittaminen

Sijoitettaessa lasta adoptiotarkoituksessa adoptionhakijoiden luokse on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita:

1) lapsi sijoitetaan niiden hakijoiden luokse, joilla arvioidaan olevan parhaat edellytykset huolehtia hänen hyvästä hoidostaan ja kasvatuksestaan;

2) sisarukset sijoitetaan samaan perheeseen, jollei se olosuhteet huomioon ottaen ole lapsen edun vastaista;

3) jos perheessä on ennestään lapsia, näiden tulee olla adoptoitavaa lasta vanhempia;

4) lapsen vanhempien toivomukset adoptioperheen ominaisuuksista ja olosuhteista otetaan huomioon, jollei niiden huomioon ottaminen ole lapsen edun vastaista.

Lasta ei saa sijoittaa adoptiotarkoituksessa adoptionhakijoiden luokse, ellei heillä ole voimassa olevaa adoptiolupaa.

Lapsen sijoituksesta huolehtii lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa.

28 §

Toimenpiteet lapsen sijoituksen epäonnistuttua

Jos adoptioneuvonnan antaja ennen adoption vahvistamista havaitsee, että lapsen sijoitus adoptionhakijoiden luokse ei ole lapsen edun mukainen, sen on yhteistyössä lastensuojeluviranomaisen kanssa järjestettävä lapselle adoptiotarkoituksessa uusi sijoitus. Jollei se ole mahdollista, niiden on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin lapsen edun mukaisen hoidon järjestämiseksi lapselle.

Jos adoptoitava lapsi on saapunut vieraasta valtiosta Suomeen, adoptioneuvonnan antajan ja lastensuojeluviranomaisen on huolehdittava 1 momentin mukaisista toimenpiteistä yhdessä 32 §:ssä tarkoitettujen palveluntarjoajien kanssa. Jos lapselle ei voida järjestää uutta sijoitusta eikä hänen etunsa mukaista hoitoa Suomessa, niiden on myös ryhdyttävä toi-

menpiteisiin lapsen palauttamiseksi valtioon, josta hän on saapunut, jos palauttaminen on lapsen edun mukainen toimenpide.

Sen, joka huolehtii 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä, on henkilökohtaisesti keskusteltava asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Lapsen mielipide asiasta on selvitettävä ja otettava huomioon, jos lapsi on täyttänyt 12 vuotta tai on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.

29 §

Adoptioneuvonnan keskeyttäminen

Adoptioneuvonnan antaja voi keskeyttää adoptioneuvonnan antamisen adoptionhakijalle, jos neuvonnassa esille tulleiden seikkojen perusteella on ilmeistä, ettei edellytyksiä adoptioon ole olemassa.

Adoptioneuvonnan keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Adoptionhakija saa tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisäännöistä kirjallisen oikaisuvaatimuksen kotikuntansa sosiaalihuollon toimielimelle.

Kunnan sosiaalihuollon toimielimen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Adoptionhakija tai toimielin saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

30 §

Selvitys adoptioneuvonnan antamisesta

Adoptiolupaa ja adoption vahvistamista koskevan hakemuksen tekemistä varten adoptioneuvonnan antajan on annettava kirjallinen selvitys adoptioneuvonnan antamisesta. Selvityksestä on käytävä ilmi tarpeelliset tiedot asiaan osallisista ja heidän olosuhteistaan.

Jos alaikäinen lapsi, jolla on asuinpaikka Suomessa, aiotaan antaa adoptiolapseksi hakijalle, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, adoptioneuvonnan antajan on laadittava

lapsesta kirjallinen selvitys, josta on käytävä ilmi tarpeelliset tiedot lapsesta ja hänen olosuhteistaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvitysten tarkemmasta sisällöstä, voimassaoloajasta ja toimittamisesta.

5 luku

Kansainvälinen adoptiopalvelu

31 §

Kansainvälisen adoptiopalvelun pyytäminen

Adoptionhakijan, jolla on asuinpaikka Suomessa ja joka aikoo adoptoida alle 18-vuotiaan lapsen, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, on pyydettävä kansainvälistä adoptiopalvelua.

Hakijan, jolle on myönnetty 42 §:ssä tarkoitettu lupa, ei kuitenkaan tarvitse pyytää kansainvälistä adoptiopalvelua.

32 §

Palvelunantajat

Kansainvälistä adoptiopalvelua saavat antaa ne kuntien sosiaalihuollon toimielimet ja muut yhteisöt, jotka ovat saaneet adoptiolautakunnan luvan tähän toimintaan (*palvelunantajat*).

33 §

Palvelunantajan tehtävät

Palvelunantajan tehtävänä on avustaa adoptionhakijaa alaikäisen lapsen kansainväliseen adoptioon liittyvissä toimenpiteissä sekä valvoa, että adoptio toteutetaan lapsen edun mukaisesti, kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuja lapsen oikeuksia kunnioittaen ja ilman, että kukaan saa siitä oikeudetonta taloudellista tai muuta hyötyä.

Palvelunantajan tehtävänä on erityisesti:

1) välittää adoptionhakija, jolla on asuinpaikka Suomessa, sellaiselle alle 18-vuotiaalle lapselle, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, joka tarvitsee adoptiovanhemmat ja

jolle ei voida löytää sopivia adoptiovanhempia asuinpaikkavaltiostaan;

2) avustaa adoption vahvistamiseen liittyvissä toimenpiteissä;

3) auttaa adoptiolasta ja hänen huoltajiaan sekä adoptiolapsen kuoltua hänen jälkeläisiään saamaan tietoja lapsesta ja hänen alkupe-rästään siitä valtiosta, josta lapsi on saapunut; sekä

4) tarjota 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja annettaessa tietojen saajalle tarpeellinen tuki ja ohjaus.

Palvelunantaja voi myös välittää adoptionhakijan, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, sellaiselle alle 18-vuotiaalle lapselle, jolla on asuinpaikka Suomessa, joka tarvitsee adoptiovanhemmat ja jolle ei voida löytää sopivia adoptiovanhempia Suomesta.

Palvelunantaja huolehtii lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa Haagissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen (*Haagin sopimus*) III luvussa tarkoitettuna valtuutettuna toimielimenä niistä sopimuksessa edellytetyistä tehtävistä, jotka lailla tai valtioneuvoston asetuksella on uskottu palvelunantajalle.

Palvelunantajan tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

34 §

Palvelunantajan muut velvollisuudet

Palvelunantajan on jokaisessa tapauksessa varmistuttava siitä, että 5 §:ssä tarkoitettua korvausta adoption johdosta tai lapsen eläusta varten ei ole annettu tai suoritettu eikä ole luvattu antaa tai sitouduttu suorittamaan.

Jos palvelunantaja ennen adoption vahvistamista havaitsee, että lapsen sijoitus adoptionhakijoiden luokse ei ole lapsen edun mukainen, sen on salassapitosäännösten estämättä otettava yhteyttä adoptioneuvonnan antajaan 28 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

35 §

Yhteistyö ulkomaisen palvelunantajan kanssa

Palvelunantaja saa toimia yhteistyössä ulkomailla vastaavassa palvelutehtävässä työ-

kentelevän viranomaisen, järjestön tai muun toimielimen (*ulkomainen palvelunantaja*) kanssa vain, jos yhteistyöhön on 90 §:ssä tarkoitettu lupa.

36 §

Palvelumaksu ja kulukorvaus

Palvelunantaja voi periä maksun kansainvälisestä adoptiopalvelusta sekä korvauksen asiassa aiheutuneista kuluista. Maksua ei saa määrätä palvelunantajalle toiminnan järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia suuremmaksi. Maksusta ja korvattavista kuluista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Palvelunantaja voi vaatia, että maksu ja kulut suoritetaan ennakolta tai että niiden suorittamisesta asetetaan hyväksyttävä vakuus. Palvelunantajan on pyynnöstä annettava etukäteen kirjallinen arvio asiassa aiheutuvista maksuista ja kuluista.

Maksuvelvollisuutta ei synny siltä osin kuin asiassa on aiheutunut tarpeettomia maksuja tai kuluja palvelunantajan virheen tai laiminlyönnin vuoksi.

Jos palvelun antaminen keskeytetään ja maksua tai korvausta kuluista on suoritettu ennakolta, palvelunantajan on palautettava suoritukset siltä osin kuin ne kohdistuvat keskeyttämisen jälkeisiin toimenpiteisiin.

37 §

Kieltäytyminen kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta

Palvelunantaja voi kieltäytyä antamasta kansainvälistä adoptiopalvelua adoptionhakijalle tai keskeyttää palvelun antamisen, jos:

1) hakija ei täytä niitä edellytyksiä, joita palvelunantajan kanssa yhteistyössä olevat ulkomaiset palvelunantajat ovat asettaneet;

2) hakija on antanut adoptioneuvonnassa tai palvelunantajalle olennaisesti vääriä tai harhaanjohtavia tietoja itsestään tai olosuh-teistaan taikka muulla tähän verrattavalla tavalla vaarantanut lapsen edun toteutumisen adoptiomenettelyssä;

3) hakija on laiminlyönyt 36 §:n mukaisen maksuvelvollisuutensa tai velvollisuutensa

asettaa vakuus eikä ole kehotuksesta huolimatta täyttänyt velvollisuuttaan hänelle asetussa kohtuullisessa määrääjassa.

Adoptionhakija saa hakea muutosta kieläytymistä tai keskeyttämistä koskevaan päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Adoptionhakija tai palvelunantaja saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

38 §

Pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa 36 tai 37 §:n säännöksistä kansainvälistä adoptiopalvelua käyttävän vahingoksi, on mitätön.

6 luku

Lupamenettely adoptioasioissa

39 §

Lupavaatimus

Alle 18-vuotiaan lapsen adoptioon tarvitaan adoptiolupa, jos adoptionhakijalla tai lapsella taikka molemmilla on asuinpaikka Suomessa.

Jos sekä hakijalla että lapsella on asuinpaikka Suomessa, adoptiolupaa ei kuitenkaan tarvita, jos:

1) aviopuoliso aikoo avioliiton aikana tai avioliiton purkaututtua kuoleman johdosta yksin adoptoida toisen aviopuolison lapsen; tai

2) lapsi, joka on tullut hakijan luokse muussa kuin adoptiotarkoituksessa, on ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana.

Adoptiolupaa on haettava ennen kuin hakija ottaa lapsen luokseen adoptiotarkoituksessa.

40 §

Luvan edellytykset kotimaisessa adoptiossa

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka Suomessa ja hän aikoo adoptoida lapsen, jolla on asuinpaikka Suomessa, adoptiolupa voidaan myöntää, jos 3 ja 6—9 §:ssä sekä 13 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetty adoption edellytykset täyttyvät ja hakijalle on annettu adoptioneuvontaa.

41 §

Luvan edellytykset adoptoitaessa vieraasta valtiosta Suomeen palvelunantajan välityksellä

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka Suomessa ja hän aikoo adoptoida lapsen, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, adoptiolupa voidaan myöntää, jos 3 ja 6—9 §:ssä sekä 13 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetty adoption edellytykset täyttyvät, hakijalle on annettu adoptioneuvontaa ja hakija saa kansainvälistä adoptiopalvelua.

42 §

Luvan edellytykset adoptoitaessa ilman palvelunantajaa vieraasta valtiosta Suomeen

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka Suomessa ja hän aikoo adoptoida lapsen, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, eikä adoptiota voida toteuttaa palvelunantajan välityksellä, adoptiolupa voidaan myöntää, jos 3 ja 6—9 §:ssä sekä 13 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetty adoption edellytykset täyttyvät ja hakijalle on annettu adoptioneuvontaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa voidaan myöntää vain sellaisen lapsen adoptoimiseen, joka:

1) on hakijan tai hänen aviopuolisonsa lähisukulainen tai hakijan adoptiolapsen aikaisempi lähisukulainen; taikka

2) on tullut hakijan luokse muussa kuin adoptiotarkoituksessa ja ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana.

43 §

Luvan edellytykset adoptoitaessa Suomesta vieraaseen valtioon

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka vieraassa valtiossa ja hän aikoo adoptoida lapsen, jolla on asuinpaikka Suomessa, adoptiolupa voidaan myöntää, jos:

1) 2 luvussa säädetty adoption edellytykset täyttyvät ja lapselle on annettu adoptioneuvontaa;

2) hakija on esittänyt asuinpaikkavaltionsa toimivaltaisen viranomaisen tai muun toimivaltaisen toimielimen antaman selvityksen hakijasta ja hänen olosuhteistaan sekä hänen kelpoisuudestaan ja sopivuudestaan adoptiovanhemmaksi;

3) hakija on esittänyt selvityksen siitä, että hänelle sekä lapsen vanhemmille ja muille henkilöille, joiden suostumus adoption vaaditaan, on annettu tarvittavaa neuvontaa; ja

4) hakija on esittänyt selvityksen siitä, että lapsella on lupa tai hän saa luvan päästä hakijan asuinpaikkavaltioon ja asua siellä pysyvästi.

44 §

Lupaviranomainen

Adoptioluvan myöntää adoptionhakijan hakemuksesta adoptiolautakunta.

45 §

Luvan erityinen ehto tai rajoitus

Luvan myöntäessään adoptiolautakunta voi asettaa adoptiolle erityisen ehdon tai rajoituksen.

46 §

Todistus adoptioluvasta

Adoptiolautakunnan on annettava todistus myönnetystä adoptioluvasta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä todistuksen sisällöstä ja toimittamisesta.

47 §

Luvan voimassaolo

Lupa on voimassa määräajan, jota ei voida määrätä kahta vuotta pidemmäksi.

Adoptiolautakunta voi hakemuksesta pidentää luvan voimassaoloaikaa enintään kahdella vuodella kerrallaan saatuaan adoptioneuvonnan antajan ja tarvittaessa palvelunantajan lausunnon asiasta.

Jos lapsi on luvassa mainitussa määräajassa sijoitettu adoptionhakijan luokse adoptiotaroituksessa, luvan voimassaolo jatkuu, kunnes adoptio on vahvistettu.

Luvan voimassaolo lakkaa, jos lapsi sijoituksen epäonnistumisen vuoksi otetaan pois adoptionhakijan luota.

48 §

Luvan peruuttaminen

Adoptiolautakunta voi peruuttaa adoptioluvan, jos hakijan olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen muuttuneet olennaisesti siten, että adoption toteuttaminen luvan mukaisesti ei olisi lapsen edun mukaista. Lupaa ei kuitenkaan voida peruuttaa sen jälkeen, kun adoptio on vahvistettu.

Adoptiolautakunnan päätöksessä olevan virheen korjaamiseen sovelletaan, mitä hallintolain (434/2003) 50—53 §:ssä säädetään.

49 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos hakijan olosuhteissa tapahtuu luvan voimassaoloaikana olennainen muutos, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä adoptiolautakunnalle. Adoptiolautakunnan on salassapitosäännösten estämättä viipymättä annettava tieto ilmoituksesta adoptioneuvonnan antajalle ja palvelunantajalle sekä pyydettyä niiltä tarvittaessa lisäselvitystä olosuhdemuutoksesta.

Adoptioneuvonnan antajan ja palvelunantajan on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava adoptiolautakunnalle

tietoonsa tulleesta hakijan olosuhteiden muutoksesta, joka voi aiheuttaa adoptioluvan peruuttamisen, ja seikasta, joka voi aiheuttaa lautakunnan päätöksen poistamisen hallintolain 50 §:n nojalla.

50 §

Muutoksenhaku

Adoptionhakija saa hakea muutosta adoptiolautakunnan päätökseen, joka koskee adoptioluvan myöntämistä tai voimassaoloajan jatkamista taikka myönnetyn luvan peruuttamista, valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Adoptionhakija tai adoptiolautakunta saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

7 luku

Adoption vahvistaminen

51 §

Adoption vahvistaminen

Adoptio vahvistetaan tuomioistuimen päätöksellä.

Adoption vahvistamista koskeva asia pannaan vireille käräjäoikeudessa adoptionhakijan kirjallisella hakemuksella.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta adoption vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

52 §

Tuomioistuimelle esitettävä selvitys

Adoption vahvistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä tarpeellinen selvitys siitä, että adoption vahvistamiseen on lain mukaiset edellytykset.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen liitettävästä selvityksestä.

53 §

Selvityksen hankkiminen

Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki selvitys, joka on tarpeen adoption vahvistamista koskevan asian ratkaisemiseksi.

Tuomioistuimen on tarvittaessa kuultava kaikkia henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja adoptiota koskevasta asiasta.

54 §

Kuuleminen

Alaikäisen lapsen vanhemmalle sekä huoltajalle ja edunvalvojalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi adoption vahvistamista koskevassa asiassa. Jos lapsen vanhempi on vajaavaltainen, myös hänen huoltajalleen ja edunvalvojalleen on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Jos adoptionhakijan toimintakelpoisuutta on rajoitettu, myös hänen edunvalvojalleen on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Kuuleminen 1 momentin mukaan ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kutsua ei voida antaa kuultavalle tiedoksi tai kuultavan mielipide on jo aikaisemmin luotettavasti selvitetty taikka jos kuulemista on muutoin pidettävä asian ratkaisemisen kannalta tarpeettomana.

Jos lapsen vanhempi on antaessaan suostumuksen adoptioon ilmoittanut, että hän ei tahdo tulla kuulluksi tuomioistuimessa, hänelle ei saa ilman erityistä syytä varata tilaisuutta tulla kuulluksi.

55 §

Edunvalvojan määrääminen

Jos alaikäisen adoptoitavan lapsen etu on ristiriidassa tai saattaa joutua ristiriitaan hänen huoltajansa tai edunvalvojansa edun kanssa käsiteltäessä adoption vahvistamista koskevaa asiaa tuomioistuimessa, tuomioistuimen on viran puolesta määrättävä lapselle edunvalvoja valvomaan lapsen etua asiassa.

Tuomioistuimen 1 momentin nojalla määrämällä edunvalvojalla on oikeus saada val-

tion varoista palkkio ja korvaus kuluistaan noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeusapulaain (257/2002) 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan palkkiosta ja korvauksista. Muilta osin edunvalvojan sovelletaan holhoustoimesta annetun lain (442/1999) säännöksiä.

56 §

Muutoksenhakuoikeus

Hakijalla, lapsella sekä henkilöllä, jota 54 §:n 1 momentin mukaan on kuultava, on oikeus hakea muutosta adoption vahvistamista koskevassa asiassa annettuun tuomioistuimen päätökseen.

57 §

Käsittelyn kiireellisyys

Adoption vahvistamista koskevat asiat on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisinä.

8 luku

Adoptiolapsen yhteydenpito aikaisempaan vanhempaan

58 §

Yhteydenpitoa koskevan sopimuksen vahvistaminen

Tuomioistuin voi vahvistaa aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien tekemän sopimuksen alaikäisen adoptiolapsen oikeudesta tavata aikaisempaa vanhempansa tai pitää häneen muulla tavoin yhteyttä, jos sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista. Sopimus voidaan vahvistaa adoption vahvistamisen yhteydessä tai sen jälkeen.

Tuomioistuin voi sopimuksen vahvistamisen yhteydessä pyynnöstä vähäisessä määrin muuttaa tai täsmentää yhteydenpitoa koskevia ehtoja, jos se edistää yhteydenpidon toteuttamista ja on lapsen edun mukaista.

59 §

Vahvistetun sopimuksen muuttaminen

Tuomioistuimen vahvistamaa sopimusta voidaan muuttaa tuomioistuimen vahvistamalla uudella sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos olosuhteet ovat sopimuksen vahvistamisen jälkeen muuttuneet tai jos tähän muutoin on aihetta.

60 §

Lapsen mielipiteen huomioon ottaminen

Yhteydenpitoa koskevaa asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon lapsen toivomukset ja mielipide lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla.

61 §

Vireillepano

Yhteydenpitoa koskeva asia pannaan vireille käräjäoikeudessa kirjallisella hakemuksella, jonka voi tehdä lapsen aikaisempi vanhempi, adoptiovanhempi, lapsen huoltaja tai kunnan sosiaalihuollon toimielin.

Jos yhteydenpitoa koskeva asia saatetaan tuomioistuimen käsiteltäväksi muutoin kuin adoption vahvistamisen yhteydessä, asian käsittelee tuomioistuin, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten mukaan on toimivaltainen tapaamisoikeutta koskevassa asiassa.

62 §

Kuuleminen

Lapsen aikaisemmille vanhemmille, adoptiovanhemmille ja lapsen huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta.

Kuuleminen 1 momentin mukaan ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kutsua ei voida antaa kuultavalle tiedoksi tai kuultavan mielipide on jo aikaisemmin luotettavasti selvitetty taikka jos kuulemista on muutoin pidettävä asian ratkaisemisen kannalta tarpeettomana.

63 §

Selvityksen hankkiminen, lapsen kuuleminen ja väliaikainen määräys

Lapsen toivomusten ja mielipiteen sekä muiden yhteydenpitoa koskevan asian ratkaisemiseen vaikuttavien olosuhteiden selvittämiseksi tuomioistuimen on tarvittaessa hankittava selvitys lapsen, hänen aikaisemman vanhempansa ja adoptiovanhemman kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä. Jos tällaisella henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa, selvitys on hankittava sen kunnan sosiaalihuollon toimielimeltä, jossa henkilö oleskelee.

Lapsen henkilökohtaisesta kuulemisesta tuomioistuimessa ja väliaikaisen määräyksen antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 15 §:n 2 momentissa ja 17 §:ssä säädetään tapaamisoikeutta koskevan asian osalta.

64 §

Sopimuksen tai päätöksen täytäntöönpano

Yhteydenpitoa koskeva tuomioistuimen vahvistama sopimus tai tuomioistuimen päätös pannaan täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996) säädetään tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Yhteydenpitoa koskevaa sopimusta tai päätöstä täytäntöön pantaessa lasta ei kuitenkaan voida määrätä noudettavaksi.

9 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

65 §

Tuomioistuimen toimivalta

Adoption vahvistamista koskeva hakemus tutkitaan Suomessa, jos adoptoitavalla tai adoptionhakijalla on täällä asuinpaikka.

Adoption vahvistamista koskeva hakemus voidaan tutkia Suomessa myös, jos:

1) adoptoitava tai hakija on Suomen kansalainen; ja

2) asiaa ei voida saattaa tutkittavaksi siinä valtiossa, jossa adoptoitavalla tai hakijalla on asuin- tai kotipaikka, tai asian vireillepano tällaisessa valtiossa aiheuttaisi kohtuuttomia vaikeuksia.

Kun adoptoitava ja hakijat ovat Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalaisia, adoption vahvistamista koskeva hakemus tutkitaan kuitenkin Suomessa vain, jos jommallakummalla hakijalla on kotipaikka Suomessa.

66 §

Sovellettava laki

Menettely adoption vahvistamisessa ja adoption edellytykset määräytyvät Suomen lain mukaan.

67 §

Suostumuksen antaminen adoptioon vieraassa valtiossa

Suostumus adoptioon voidaan vieraassa valtiossa antaa myös noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota kyseisen valtion lain mukaan on noudatettava.

Jos adoptioon vaadittava suostumus puuttuu sen vuoksi, että adoptiota ei ole säännelty siinä valtiossa, jossa suostumus olisi annettava, adoptio voidaan vahvistaa, jos tämä selvästi vastaa sen tahtoa, jonka suostumus adoptioon vaaditaan.

68 §

Ulkomaisen adoption ja adoption purkamisen tunnustaminen

Vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio ja adoption purkaminen tunnustetaan Suomessa siten kuin jäljempänä säädetään.

Vieraassa valtiossa tehty päätös tai muu oikeudellinen toimenpide voidaan katsoa tässä laissa tarkoitetuksi adoption vahvistamiseksi, jos sen olennaisena tarkoituksena on lapsen

ja vanhemman välisen suhteen vahvistaminen, vaikka toimenpiteen oikeudelliset vaikutukset kyseisessä valtiossa eivät vastaisi adoption oikeusvaikutuksia Suomen lain mukaan.

69 §

Ulkomaisen adoption tunnustaminen ilman eri vahvistusta

Vieraassa valtiossa 6 luvussa tarkoitetun adoptioluvan mukaisesti tapahtunut adoptio on ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

Vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio on ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa myös:

1) jos kummallakin adoptionhakijalla on adoption ajankohtana ollut asuinpaikka kyseisessä valtiossa ja he ovat asuneet siellä keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoptiota; tai

2) jos adoptio on pätevä siinä valtiossa, jossa hakijoilla on adoption ajankohtana ollut asuinpaikka ja jossa he ovat asuneet keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoptiota.

Jos 2 momentissa tarkoitettuun adoptioon on tullut hakea adoptiolupa, adoptio on kuitenkin pätevä Suomessa vain, jos lupa on myönnetty.

70 §

Ulkomaisen adoption purkamisen tunnustaminen ilman eri vahvistusta

Vieraassa valtiossa tapahtunut adoption purkaminen on ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa, jos:

1) adoptiolapsella ja kummallakin adoptiovanhemmalla on purkamisajankohtana ollut asuinpaikka kyseisessä valtiossa ja he ovat asuneet siellä keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoption purkamista; tai

2) purkaminen on pätevä niissä valtioissa, joissa adoptiolapsella ja adoptiovanhemmilla on purkamisajankohtana ollut asuinpaikka ja joissa he ovat asuneet keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen adoption purkamista.

71 §

Hovioikeuden selventävä vahvistamispäätös

Vaikka adoptio tai sen purkaminen tunnustetaan 69 tai 70 §:n nojalla ilman eri vahvistusta, Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, että adoptio tai sen purkaminen on pätevä Suomessa.

72 §

Toisessa Pohjoismaassa tehdyn päätöksen tunnustaminen

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tehdyn, avioliittoa, lapsekäsiöttämistä ja holhousta koskevia kansainvälisten-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän sopimuksen (SopS 20/1931) mukaisesti Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa tapahtunut adoptio tai adoption purkaminen on 69 ja 70 §:n estämättä ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

73 §

Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset

Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa vahvistettu ja siellä Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennettu adoptio on 69 §:n estämättä ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla adoptiolla on ainakin ne oikeusvaikutukset, joista Haagin sopimuksen 26 artiklan 1 kappaleessa määrätään.

Jos 1 momentissa tarkoitettu adoptio ei ole kyseisen valtion oikeusjärjestyksen mukaan johtanut lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen suhteen lakkaamiseen, Helsingin hovioikeus voi adoptiovanhempien tai lapsen hakemuksesta vahvistaa adoption sellaiseksi adoptioksi, jonka vaikutuksena on lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välisen oikeussuhteen lakkaaminen. Edellytyksenä on lisäksi, että Haagin sopimuksen 4 artiklan c ja d kohdassa tarkoitettut suostumukset on annettu tai annetaan tällaiseen adoptioon.

74 §

Ulkomaisen adoption vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä

Muu kuin 69, 72 tai 73 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin hovioikeus on vahvistanut sen.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption päteväksi, jos adoptoitavalla tai jommallakummalla adoptionhakijalla on adoption ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoptio on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun adoptoitavalla tai jommallakummalla hakijalla on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

Jos adoptioon on tullut hakea adoptiolupa, hovioikeus saa vahvistaa adoption päteväksi vain, jos lupa on myönnetty.

75 §

Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä

Muu kuin 70 tai 72 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoption purkaminen on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin hovioikeus on vahvistanut sen.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption purkamisen päteväksi, jos adoptiolapsella tai jommallakummalla adoptiovanhemmalla on purkamisajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoption purkaminen on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä,

se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun jollakin asiaan osallisella on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

76 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Edellä 69 ja 73 §:ssä tarkoitettua adoptiota sekä 70 §:ssä tarkoitettua adoption purkamista ei tule katsoa Suomessa päteväksi eikä hovioikeuden tule vahvistaa adoptiota tai sen purkamista 71, 74 tai 75 §:n nojalla päteväksi, jos tämä ottaen erityisesti huomioon lapsen etu johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

77 §

Suomessa vahvistetun adoption varmentaminen Haagin sopimuksen mukaiseksi

Tuomioistuin, joka on vahvistanut adoption, voi hakemuksesta varmentaa, että adoptio on tapahtunut Haagin sopimuksen mukaisesti.

78 §

Selvitys vieraan valtion lain sisällöstä

Jos vieraan valtion lailla on merkitystä tässä laissa säädetyn asian ratkaisemiselle, on tuomioistuimen tai muun viranomaisen, jolle se tunne vieraan valtion lakia eikä asiaan osallinen esitä siitä selvitystä, pyydettyä adoptiolautakunnalta selvitys vieraan valtion lain sisällöstä.

79 §

Adoptiolautakunnan lausunto

Edellä 65 §:n 2 momentissa sekä 74 ja 75 §:ssä mainituissa tapauksissa adoptiolautakunnalle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa niistä seikoista, joilla on merkitystä

asian ratkaisemiselle, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Tuomioistuin tai muu viranomainen voi pyytää 67—73 §:ssä sekä 77 §:ssä tarkoitettuja asioista adoptiolautakunnan lausunnon.

80 §

Sosiaalihuollon toimielimen lausunto

Tuomioistuin tai muu viranomainen voi käsitellessään 68—75 §:ssä tarkoitettua asiaa, joka koskee alle 18-vuotiasta lasta, tarvittaessa pyytää lausunnon asiaan osallisen olosuhteista tämän kotikunnan sosiaalihuollon toimielimeltä.

81 §

Pohjoismaisen lastenhuoltoviranomaisen lausunto

Jos alle 18-vuotias adoptoitava on Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen ja hänellä on kotipaikka siinä valtiossa, jonka kansalainen hän on, tuomioistuimen on ennen adoption vahvistamista varattava kyseisen valtion lastenhuoltoviranomaiselle tilaisuus antaa asiasta lausunto.

82 §

Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen

Helsingin hovioikeudelle 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitettujen asiain käsittelyä varten esitetyn ulkomaisen asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistuksen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu tai hovioikeus erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Ulkomaisen asiakirjan esittäjän on tarvittaessa huolehdittava esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta.

Hovioikeus voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon 1 momentissa

tarkoitettujen asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

83 §

Käsittelyn kiireellisyys

Ulkomaisen adoption ja adoption purkamisen tunnustamista koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

84 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Helsingin hovioikeuden ratkaisuun on voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetään.

10 luku

Adoptioasioiden hallinto

85 §

Yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta

Adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle.

86 §

Adoptiolautakunta

Erityisenä asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisena adoptioasioissa toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa oleva adoptiolautakunta.

Adoptiolautakunta toimii myös:

1) Haagin sopimuksen 6 artiklan 1 kappalessa tarkoitettuna keskusviranomaisena; ja
2) lasten adoptiosta Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen (*Euroopan neuvoston sopimus*) 15 artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena.

Lautakunnassa on täysistunto, jonka tehtävänä on seurata kehitystä adoptioasioissa sekä tehdä tarvittaessa aloitteita adoptiota koskeissa kysymyksissä. Muut toimivaltaansa kuuluvat asiat lautakunta käsittelee jakautu-

neena jaostoihin siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Lautakunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

87 §

Lupa adoptiotoimiston ylläpitämiseen ja kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto voi hakemuksesta myöntää luvan adoptiotoimiston ylläpitämiseen kuntayhtymälle tai muulle kuntien yhteenliittymälle, Suomessa rekisteröidylle yhdistykselle taikka muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa rekisteröidylle yhdistykselle tai muulle vastaavalle yhteisölle.

Adoptiolautakunta voi hakemuksesta myöntää luvan kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen kunnan sosiaalihuollon toimielimelle, kuntayhtymälle tai muulle kuntien yhteenliittymälle, Suomessa rekisteröidylle yhdistykselle taikka muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa rekisteröidylle yhdistykselle tai muulle vastaavalle yhteisölle.

Lupa adoptiotoimiston ylläpitämiseen tai kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen voidaan myöntää hakijalle, joka toimii ilman taloudellisen voiton tavoittelua ja jonka harjataan kykenevän antamaan adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua ammatitaitoisesti, pitkäjänteisesti ja luotettavasti. Edellytyksenä luvan myöntämiselle on lisäksi, että toiminnan aloittamista voidaan pitää adoptioneuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisena.

Hakemukseen liitettävistä selvityksistä ja lupapäätöksen johdosta tehtävästä ilmoituksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

88 §

Lupaehdot

Lupa adoptiotoimiston ylläpitämiseen tai kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen

myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Lupaa myönnettäessä voidaan samalla antaa tarkempia määräyksiä adoptioneuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun harjoittamisesta.

89 §

Luvan peruuttaminen

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto tai adoptiolautakunta voi peruuttaa 87 §:n nojalla myöntämänsä luvan, jos adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua annettaessa ei noudateta voimassa olevia säännöksiä tai määräyksiä taikka jos toiminnassa havaitaan puutteellisuuksia tai epäkohdita eikä niitä ole viraston tai lautakunnan asettamassa määräajassa korjattu tai poistettu.

90 §

Lupa kansainväliseen yhteistyöhön

Adoptiolautakunta voi palvelunantajan hakemuksesta myöntää luvan palvelunantajan yhteistyöhön ulkomaisen palvelunantajan kanssa, jos:

1) ulkomaisella palvelunantajalla on sijaintivaltiossaan toimivalta hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä;

2) on esitetty riittävä selvitys siitä, että ulkomainen palvelunantaja hoitaa 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä ammatitaitoisesti, pitkäjänteisesti ja luotettavasti lapsen edun mukaisesti ja kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuja lapsen oikeuksia kunnioittaen sekä ilman, että kukaan saa adoptioista oikeudentonta taloudellista tai muuta hyötyä; ja

3) yhteistyötä voidaan pitää perusteltuna ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen adoption tarve asianomaisessa valtiossa.

Lupa myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Adoptiolautakunta voi peruuttaa luvan, jos ulkomainen palvelunantaja on sijaintivaltiossaan menettänyt toimivaltansa hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä tai

on syytä epäillä, että se ei hoida niitä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

91 §

Tietojen antaminen

Adoptioneuvonnan antaja ja palvelunantaja ovat velvollisia antamaan sosiaali- ja terveysministeriölle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja adoptiolautakunnalle niiden pyytämiä valvontaa tai muiden tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Palvelunantaja on velvollinen antamaan adoptiolautakunnalle sen pyytämiä valvontaa varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä ulkomaisesta palvelunantajasta. Palvelunantajan on viipymättä ilmoitettava lautakunnalle tietoonsa tulleesta seikasta, joka voi aiheuttaa 90 §:ssä tarkoitetun luvan peruuttamisen.

11 luku

Erinäiset säännökset

92 §

Asiakirjojen säilyttäminen ja siirtäminen

Adoptioneuvonnan antajan ja palvelunantajan on säilytettävä adoptioneuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun yhteydessä tehdyt tai vastaanotetut adoptiolasta ja hänen aikaisempia vanhempiaan koskevat asiakirjat vähintään 100 vuotta niiden laatimisesta.

Palvelunantaja voi siirtää 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat adoptioneuvonnan antajan säilytettäväksi, jos adoptioneuvonnan antaja siihen suostuu. Palvelunantajan on asiakirjoja siirrettäessä pidettävä luetteloa siitä, minne asiakirjat on siirretty.

Jos adoptiotoimisto tai palvelunantaja lopettaa tässä laissa tarkoitetun toimintansa, 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat on siirrettävä sen kunnan sosiaalihuollon toimielimen säilytettäväksi, jolle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto antaa tehtäväksi ottaa vastaan asiakirjat.

93 §

Oikeus tietojen saamiseen

Adoptiolapsella ja hänen huoltajallaan sekä adoptiolapsen kuoltua hänen jälkeläisellään on oikeus saada maksutta tietoja 92 §:ssä tarkoitetuista asiakirjoista. Tietoja annettaessa on tietojen saajalle tarjottava tarpeellinen tuki ja ohjaus.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisesta voidaan kieltäytyä, jos on perusteltua syytä olettaa, että tietojen antamisesta aiheutuu vaaraa adoptiolapsen tai muun tietojen pyytävän terveydelle tai kehitykselle, taikka jos tietojen antaminen olisi muutoin selvästi vastoin hänen etuaan tai muuta yksityistä etua.

Jos aikaisemman vanhemman henkilöllisyys tunnetaan, tieto siitä on 2 momentin esitettävä aina annettava:

1) täysi-ikäiselle adoptiolapselle ja hänen kuoltuaan hänen täysi-ikäiselle jälkeläiselleen;

2) 15 vuotta täyttäneelle adoptiolapselle ja adoptiolapsen kuoltua hänen 15 vuotta täyttäneelle jälkeläiselleen, jos adoptiolapsi tai jälkeläinen pyytää tietoja yhdessä huoltajansa kanssa; sekä

3) alaikäisen adoptiolapsen huoltajalle ja adoptiolapsen kuoltua hänen alaikäisen jälkeläisensä huoltajalle, jos kysymys on adoptiolapsen tai jälkeläisen terveyttä tai turvallisuutta välittömästi koskevasta tietotarpeesta.

Päätökseen, jolla on kieltäydytty tietojen antamisesta, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

94 §

Tietopyynnön käsittely

Jos adoptiolautakunnalle toimitetaan Euroopan neuvoston sopimuksen 15 artiklassa tarkoitettu tietopyyntö, lautakunnan tulee pyytää asiassa selvitystä siltä kunnan sosiaalihuollon toimielimeltä, joka lautakunnan ar-

vion mukaan parhaiten kykenee hankkimaan pyydetty tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tietopyynnön käsitte-lystä.

95 §

Adoptoitavan lapsen edustaminen

Kun adoptioneuvonnan antaja tai ulkomai-nen palvelunantaja on sijoittanut lapsen adoptionhakijan luokse adoptiotarkoitukses-sa, adoptionhakijalla on sijoituksen aikana oikeus huoltajan sijasta päättää lapsen olin-paikasta, hänen hoidostaan, kasvatuksesta, valvonnastaan ja muusta huolenpidostaan se-kä hänelle tarpeellisesta opetuksesta ja ter-veydenhuollosta. Adoptionhakijalla on lisäk-si oikeus edustaa lasta muissakin tämän hen-kiötä koskevissa kiireellisissä asioissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta käyttävään adoptionhakijaan sovelletaan, mi-tä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta an-netun lain 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:ssä sää-detään huoltajasta.

96 §

Adoptionhakijoiden rekisteri

Adoptionhakijoiden rekisteri on Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston ylläpi-tämä valtakunnallinen rekisteri, jonka tarkoi-tuksena on auttaa adoptioneuvonnan antajaa löytämään sellainen adoptionhakija, jonka luokse adoptoitava lapsi voidaan sijoittaa.

Tiedot hakijasta merkitään hakijan pyyn-nöstä rekisteriin, jos hänellä on 6 luvussa tar-koitettu lupa adoptoida lapsi, jolla on asuin-paikka Suomessa.

Rekisteriin saadaan tallettaa:

- 1) hakijan yksilöinti- ja yhteystiedot;
- 2) tiedot 30 §:ssä tarkoitettun selvityksen ja 46 §:ssä tarkoitettun todistuksen sisällöstä; sekä
- 3) muut rekisterin käyttötarkoituksen kan-nalta tarpeelliset tiedot hakijasta ja hänen olosuhteistaan.

Hakijaa koskevat tiedot on poistettava re-kisteristä, kun hakija sitä pyytää, kun hänen luokseen sijoitetaan lapsi adoptiotarkoituk-

sessä tai kun 2 momentissa tarkoitettu lupa lakkaa olemasta voimassa.

Kukin adoptioneuvonnan antaja vastaa asi-akkanaan olevia adoptionhakijoita koskevi-en tietojen tallettamisesta rekisteriin sekä niiden korjaamisesta, päivittämisestä ja pois-tamisesta.

Adoptioneuvonnan antajilla on oikeus sa-llassapitosäännösten estämättä saada tietoja rekisteristä 1 momentissa säädettyä tarkoitus-ta varten.

97 §

Virkavastuu

Adoptiotoimiston ja palvelunantajan palve-luksessa olevaan henkilöön sovelletaan ri-kosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

12 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

98 §

Lain voimaantulo ja kumottavat säännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 86 §:n 2 momentin 2 kohdan sekä 94 ja 96 §:n voimaantulosta säädetään kuitenkin valtioneuvoston asetuksella.

Tällä lailla kumotaan lapseksiottamisesta annettu laki (153/1985) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

99 §

Ennen vuotta 1980 tapahtuneet adoptiot

Jos tuomioistuin on ennen tammikuun 1 päivää 1980 antanut suostumuksen ottolap-sen ottamiseen, ottolapsisuhteeseen sovelle-taan silloin voimassa ollutta lakia, jollei jäl-jempänä toisin säädetä.

Ottolapsisuhdetta ei voi purkaa tuomiois-tuimen päätöksellä silloinkaan, kun se on pe-rustettu ennen 1 momentissa mainittua ajan-kohtaa.

Jos tuomioistuin on ennen tammikuun 1 päivää 1980 antanut suostumuksen ottolapsen ottamiseen, tuomioistuimen on ottolapsen hakemuksesta vahvistettava, että ottolapsisuhteeseen sovelletaan tämän lain säännöksiä. Asia tutkitaan käräjäoikeudessa, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten mukaan olisi toimivaltainen adoption vahvistamista koskevassa asiassa.

100 §

Perintöoikeus ennen vuotta 1980 tapahtuneissa adoptioissa

Jos tuomioistuin on ennen tammikuun 1 päivää 1980 antanut suostumuksen ottolapsen ottamiseen, ottolapsen ja tämän jälkeläisten perintöoikeudesta ja oikeudesta periä otolapsi ja tämän jälkeläiset on voimassa, mitä silloin voimassa olleessa laissa on säädetty.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos tuomioistuin on lapseksiottamisesta annetun lain 56 §:n 3 momentin nojalla vahvistanut, että ottolapsisuhteeseen sovelletaan lapseksiottamisesta annetun lain säännöksiä, tai tämän lain 99 §:n 3 momentin nojalla vahvistanut, että ottolapsisuhteeseen sovelletaan tämän lain säännöksiä. Jos perittävä on kuollut ennen tuomioistuimen päätöksen antamista, oikeudesta perittävän jäämistöön on kuitenkin voimassa, mitä aikaisemmassa laissa on säädetty, jollei 3 momentista muuta johdu.

Jos perittävä on kuollut tämän lain voimaantulon jälkeen, 1 momenttia ei myöskään sovelleta:

1) ratkaistaessa, kenellä on oikeus ottolapselta tai tämän jälkeläiseltä jääneeseen perintöön; eikä

2) ottolapsen ja tämän jälkeläisten oikeuteen saada perintöä ottovanhemmilta ja näiden sukulaisilta.

101 §

Siirtymäsäännökset

1. Lapseksiottamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jos lapsi on sijoitettu lapseksiottajan luokse lapseksiottamisen tarkoituksessa en-

nen tämän lain voimaantuloa taikka jos lapseksiottamista koskeva asia on ennen tämän lain voimaantuloa tullut vireille Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnassa (*lapseksiottamisasioiden lautakunta*) tai tuomioistuimessa.

2. Jos lapseksiottajalla on tämän lain voimaan tullessa voimassa lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:ssä tarkoitettu lupa kansainväliseen lapseksiottamiseen, luvan voimaoloaikaa voidaan tämän lain tultua voimaan hakemuksesta yhden kerran pidentää. Tällaiseen hakemukseen ja sen johdosta myönnetyn luvan mukaisesti tapahtuvaan lapseksiottamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3. Lapseksiottamiseen, johon 1 tai 2 momentin nojalla sovelletaan aikaisempaa lakia, sovelletaan kuitenkin tämän lain 25 §:ää, 33 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohtaa sekä 93 §:ää.

4. Tämän lain 27 §:n 2 momenttia ja 39 §:ää ei sovelleta kotimaiseen adoptioon, jos adoptionhakijalle on alettu antaa adoptio-neuvontaa ennen tammikuun 1 päivää 2011. Jos hakijalle on alettu antaa adoptio-neuvontaa tätä myöhemmin, mutta ennen tämän lain voimaantuloa, kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta lapsi saadaan 27 §:n 2 momentin estämättä sijoittaa adoptiotarkoituksessa hakijan luokse ja adoptio voidaan 39 §:n estämättä vahvistaa, vaikka hakijalla ei ole voimassa olevaa adoptiolupaa. Tässä momentissa tarkoitettussa asiassa sovelletaan tämän lain 30 §:n sijasta ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä otolapsineuvonnan antamista koskevasta todistuksesta.

5. Lapseksiottamisasioiden lautakunnassa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat siirtyvät tämän lain tultua voimaan adoptiolautakunnan käsiteltäviksi. Kun adoptiolautakunta antaa lupapäätöksensä tämän lain voimaantulon jälkeen, sovelletaan 1 ja 2 momentin estämättä lain 48—50 §:ää.

6. Vieraassa valtiossa ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneen lapseksiottamisen ja lapseksiottamisen purkamisen tunnustamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Sama koskee sellaisen lapseksiottamisen tunnustamista,

johon 1 tai 2 momentin nojalla sovelletaan aikaisempaa lakia. Helsingin hovioikeuden tunnustamisasiassa antamaan ratkaisuun saadaan kuitenkin hakea muutosta siten kuin 84 §:ssä säädetään, jos ratkaisu annetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

7. Ottolapsineuvonnan tai kansainvälisen lapseksiottamispalvelun järjestämistä koskeva lupa- tai muu asia, joka on tullut sosiaali- ja terveysministeriössä vireille ennen tämän lain voimaantuloa, käsitellään loppuun noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8. Jos sosiaali- ja terveysministeriö on lapseksiottamisesta annetun lain nojalla myöntänyt luvan ottolapsitoimiston ylläpitämiseen tai kansainväliseen lapseksiottamispalvelun antamiseen, luvan saaja saa sen nojalla ylläpitää tässä laissa tarkoitettua adoptiotoimistoa tai antaa kansainvälistä adoptiopalvelua lupaa myönnettäessä asetetun määräajan, jollei lupaa 89 §:n mukaisesti peruuteta.

9. Jos lapseksiottamisasioiden lautakunta on lapseksiottamisesta annetun lain nojalla hyväksynyt ulkomaisen palvelunantajan, hyväksymistä hakeneella suomalaisella palvelunantajalla katsotaan olevan tässä laissa tar-

koitettu lupa yhteistyöhön kyseisen ulkomaisen palvelunantajan kanssa hyväksymispäätöksessä asetetun määräajan, jollei lupaa 90 §:n 3 momentin mukaisesti peruuteta.

102 §

Viittaukset aikaisempaan lakiin

Jos laissa tai asetuksessa on viitattu lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös, noudatetaan tämän lain voimaantulon jälkeen soveltuvin osin tämän lain vastaavaa säännöstä.

Lain tai asetuksen säännös, joka koskee lapseksiottamisasioiden lautakuntaa, koskee tämän lain voimaantulon jälkeen soveltuvin osin adoptiolautakuntaa.

103 §

Valtuutus täytäntöönpanotoimiin

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan avioliittolain (234/1929) 8 §, sellaisena kuin se on laissa 411/1987, ja
lisätään lakiin uusi 9 a § seuraavasti:

2 luku

Avioliiton esteet

9 a §

Mitä 7 ja 9 §:ssä säädetään, on voimassa
 myös, kun sukulaisuussuhde on syntynyt
 adoption seurauksena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Jos avioliittoon vihkiminen toimitetaan
 avioliiton esteiden tutkinnasta ennen tämän
 lain voimaantuloa annetun todistuksen perus-
 teella, avioliiton esteisiin sovelletaan tämän
 lain voimaan tullessa voimassa olleita sään-
 nöksiä.

4.

Laki**rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 2 § seuraavasti:

2 §

Parisuhdetta ei saa rekisteröidä, jos:

- 1) suhteen osapuoli on jo rekisteröidyssä parisuhteessa tai avioliitossa; tai
- 2) suhteen osapuolet ovat toisiinsa nähden sellaisessa sukulaisuussuhteessa, joka avioliittolain (234/1929) 7, 9 tai 9 a §:n mukaan on avioliiton este.

Oikeusministeriö voi myöntää luvan parisuhteen rekisteröintiin sukulaisuuteen perustuvasta rekisteröinnin esteestä huolimatta soveltaen vastaavasti, mitä luvan myöntämi-

sestä säädetään avioliittolain 9 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Jos parisuhteen rekisteröinti toimitetaan rekisteröinnin esteiden tutkinnasta ennen tämän lain voimaantuloa annetun todistuksen perusteella, rekisteröinnin esteisiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n
 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1068/2009, ja
lisätään lain 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1068/2009, uusi 2 momentti seuraavasti:

2 §

3 §

*Tehtävät**Lautakunnat*

Viraston tehtävänä on huolehtia:

-----
 2) raskauden keskeyttämistä, steriloimista, hedelmöityshoitoja, adoptiota, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellistä käyttöä sekä lääketieteellistä tutkimusta koskevassa lainsäädännössä sille säädetyistä tehtävistä; sekä

 Adoptiolaisissa (/) säädetään virastossa olevasta adoptiolautakunnasta.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
 lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

6.

Laki**hallinto-oikeuslain 7 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinto-oikeuslain (430/1999) 8 §:n 2 momentin 1 kohta, ja
lisätään 7 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 699/2005 ja 422/2007, uusi
 1 a kohta, seuraavasti:

7 §

Asiantuntijajäsenet

Hallinto-oikeudessa asian käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuu asiantuntijajäsen:

1 a) adoptiolaissa (/) tarkoitettuasiassa, joka koskee adoptioneuvonnan keskeyttämistä, kansainvälisen adoptiopalvelun antamisesta kieltäytymistä tai palvelun keskeyttämistä, adoptioluvan myöntämistä, voimassaoloajan jatkamista tai peruuttamista taikka oikeutta tietojen saamiseen adoptioasiakirjoista;

8 §

Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen

Asiantuntijan ja varajäsenen tulee olla:
 1) 7 §:n 1 momentin 1 ja 1 a kohdassa tarkoitetuissa asioissa tehtävään soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita, lastensuojeluun perehtyneitä henkilöitä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullessa asiassa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.

Laki

rikosrekisterilain 4 a ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1093/1999, ja 6 §:n 1 momentti sekä
lisätään 4 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1093/1999, uusi 4 momentti seuraavasti:

4 a §

Sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee:

5) lapsen huostaanottoa tai adoptiota.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään viranomaisesta, koskee myös adoptiolaissa (/) tarkoitettua adoptiotoimistoa.

6 §

Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä viisumia, työlupaa, oleskelulupaa, adoptiota tai muuta niihin verrattavaa syytä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

8.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 22 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 373/2009, ja
lisätään rikoslain 25 lukuun uusi 3 a ja 3 b § seuraavasti:

22 luku

Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta

6 §

Lapsen identiteetin loukkaaminen

Joka laiminlyö noudattaa

1) hedelmöityshoitolain 12 §:n 2 tai 3 momentin tai 14 §:n säännöksiä luovuttajan tunnuksen käyttämisestä, sisällöstä, merkitsemisestä tai ilmoittamisesta,

2) hedelmöityshoitolain 18 §:n säännöksiä tietojen ilmoittamisesta luovutusrekisteriin,

3) hedelmöityshoitolain 10 §:n 2 momentin taikka 28 tai 30 §:n säännöksiä tietojen ja asiakirjojen antamisesta, siirtämisestä, tallettamisesta tai säilyttämisestä taikka

4) adoptiolain (/) 92 tai 93 §:n säännöksiä asiakirjojen säilyttämisestä tai siirtämisestä taikka tietojen antamisesta

siten, että teko on omiaan vaarantamaan lapsen oikeuden saada selville syntyperänsä, on tuomittava *lapsen identiteetin loukkaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

3 b §

Laiton adoptiosuostumuksen hankkiminen

Joka

1) lupaamalla tai antamalla korvauksen,
 2) erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä taikka

3) taivuttamalla tai painostamalla saa toisen antamaan suostumuksen adoptioon, on tuomittava *laittomasta adoptiosuostumuksen hankkimisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

3 c §

Laiton adoptionvälitys

Jos joku muu kuin lapsen huoltaja luvattomasti sijoittaa lapsen adoptiotarkoituksessa yksityiskodissa kasvatettavaksi tai muulla tavalla järjestää toiselle mahdollisuuden adoptoida lapsi, hänet on tuomittava *laittomasta adoptionvälityksestä* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Laittomasta adoptionvälityksestä on tuomittava myös se, joka julkisesti tarjoaa lapsen adoptoitavaksi tai mahdollisuuden sijoittaa lapsen luokseen adoptiotarkoituksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

9.

Laki**väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 10 kohta ja 38 § seuraavasti:

13 §

Henkilöstä järjestelmään talletettavat tiedot

Väestötietojärjestelmään talletetaan rekisteröinnin kohteena olevasta henkilöstä seuraavat tiedot:

-----
 10) vahvistettua adoptiota koskevat tiedot;
 -----

38 §

Adoptiota koskevan tiedon luovuttamisen rajoitukset

Väestötietojärjestelmään talletettuja tietoja adoptiosta ja siitä kuka on adoptiolapsen aikaisempi vanhempi voidaan luovuttaa vain:

1) täysi-ikäiselle adoptiolapselle ja hänen kuoltuaan hänen täysi-ikäiselle jälkeläiselleen;

2) 15 vuotta täyttäneelle adoptiolapselle ja adoptiolapsen kuoltua hänen 15 vuotta täyttäneelle jälkeläiselleen, jos adoptiolapsi tai

jälkeläinen pyytää tietoja yhdessä huoltajansa kanssa;

3) alaikäisen adoptiolapsen huoltajalle ja adoptiolapsen kuoltua hänen alaikäisen jälkeläisensä huoltajalle, jos kysymys on adoptiolapsen tai jälkeläisen terveyttä tai turvallisuutta välittömästi koskevasta tietotarpeesta;

4) sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu lain tai sen nojalla säädetyn tai määrätyn edellä mainittujen henkilöiden oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen;

5) virallisen tilaston laatimista varten;
 6) historiallisen tai tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten; sekä

7) muulle yksilöidyssä asiassa tietoja pyytävälle henkilölle, yritykselle tai yhteisölle, joka välttämättä tarvitsee tiedot adoptiolapsen yksilöintiä taikka hänen henkilö- ja perheoikeudellisen asemansa tai toimintakelpoisuutensa selvittämistä varten.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä päivänä   kuuta 20

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

EUROOPPALAINEN YLEISSOPIMUS LASTEN ADOPTIOSTA

(UUDISTETTU)

Strasbourg, 27.11.2008

JOHDANTO

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja muut tämän yleissopimuksen allekirjoittajavaltiot, jotka ottavat huomioon, että Euroopan neuvoston päämääränä on luoda läheisempi yhteys sen jäsenvaltioiden välille sellaisten ihanteiden ja periaatteiden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi, jotka ovat niiden yhteistä perintöä;

ottavat huomioon, että vaikka lasten adoptio on oikeudellisena instituutiona tunnustettu kaikissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa, näissä valtioissa esiintyy edelleen erilaisia näkemyksiä adoptiota ohjaavista periaatteista sekä eroja adoptiomenettelyssä ja adoption oikeusvaikutuksissa;

kiinnittävät huomiota 20 päivänä marraskuuta 1989 tehtyyn lapsen oikeuksia koskevaan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen ja erityisesti sen 21 artiklaan;

kiinnittävät huomiota Haagissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehtyyn lasten suojelua sekä yhteistyötä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa koskevaan yleissopimukseen;

panevat merkille Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen suosituksen 1443 (2000) ”Kansainvälinen adoptio: Lasten oikeuksien kunnioittaminen” sekä Euroopan neuvoston valkoisen kirjan vanhemmuuden vahvistamista ja oikeusvaikutuksia koskevista periaatteista;

ovat tietoisia siitä, että eräät vuonna 1967 tehdyn lasten adoptiota koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (ETS 58) määräykset ovat vanhentuneita ja ristiriidassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa;

ovat tietoisia siitä, että lasten mahdollisuus osallistua heitä koskeviin perheoikeudellisiin oikeudenkäynteihin on parantunut 25 päivänä tammikuuta 1996 tehdyn lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (ETS 160) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön myötä;

katsovat, että lasten adoptioon liittyvien yhteisten uudistettujen periaatteiden ja käytäntöjen hyväksyminen, viime vuosikymmeninä asiassa tapahtunut kehitys huomioon ottaen, auttaisi vähentämään kansallisten lakien erojen aiheuttamia vaikeuksia ja samalla edistämään adoptoitavien lasten etuja;

ovat vakuuttuneita, että on olemassa tarve sellaiselle uudistetulle lasten adoptointia koskevalle Euroopan neuvoston kansainväliselle instrumentille, joka täydentää tehokkaasti erityisesti vuoden 1993 Haagin yleissopimusta;

tunnustavat, että lapsen edun huomioon ottaminen on ensisijaisen tärkeää;

ovat sopineet seuraavasta:

I OSA

Yleissopimuksen soveltamisala ja sen periaatteiden soveltaminen

1 artikla

Yleissopimuksen soveltamisala

1 Tätä yleissopimusta sovelletaan sellaisen lapsen adoptioon, joka adoptoijan jättäessä adoptiohakemuksen ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei ole eikä ole ollut avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa ja ei ole täysi-ikäinen.

2 Tämä yleissopimus koskee vain sellaisia adoptiota koskevia oikeudellisia instituutioita, joilla vahvistetaan pysyvä lapsen ja vanhemman suhde.

2 artikla

Periaatteiden soveltaminen

Jokaisen sopimusvaltion tulee ryhtyä niihin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että sopimusvaltion laki on sopusoinnussa tämän yleissopimuksen määräysten kanssa, sekä ilmoittaa tässä tarkoituksessa tehdyt toimenpiteet Euroopan neuvoston pääsihteerille.

II OSA

Yleiset periaatteet

3 artikla

Adoption pätevyys

Adoptio on pätevä vain, jos se on tuomioistuimen tai hallinnollisen viranomaisen (jäljempänä ”toimivaltainen viranomainen”) vahvistama.

4 artikla

Adoption vahvistaminen

1 Toimivaltainen viranomainen ei saa vahvistaa adoptiota, ellei se ole vakuuttunut siitä, että adoptio on lapsen edun mukaista.

2 Toimivaltaisen viranomaisen tulee jokaisessa tapauksessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että adoption tärkeänä tavoitteena on tarjota lapselle vakaa ja tasapainoinen koti.

5 artikla

Suostumukset adoptioon

1 Jollei tämän artiklan 2—5 kappaleessa toisin määrätä, adoptiota ei saa vahvistaa, ellei ainakin seuraavia suostumuksia adoptioon ole annettu eikä niitä ole peruutettu:

a lapsen äidin ja isän suostumus; tai jos lapsella ei ole isää eikä äitiä, sellaisen henkilön tai toimielimen suostumus, joka on oikeutettu antamaan suostumuksen heidän puolestaan;

b sellaisen lapsen suostumus, jolla lain mukaan katsotaan olevan riittävä ymmärryskyky; lapsella on katsottava olevan riittävä ymmärryskyky, kun hän saavuttaa laissa määritellyn iän, joka ei saa olla 14 vuotta korkeampi;

c adoptoijan puolison tai adoptoijan kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa elävän henkilön suostumus.

2 Henkilöille, joilta tarvitaan suostumus adoptioon, tulee antaa heidän tarvitsemaansa neuvontaa sekä asianmukaiset tiedot suostumuksen vaikutuksista ja erityisesti siitä, johtaako adoptio lapsen ja hänen alkuperäisten sukulaistensa välisen oikeudellisen suhteen päättymiseen. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoisesti annettu, sen on täytettävä lailliset muotomääräykset ja se tulee joko antaa tai todistaa kirjallisesti.

3 Toimivaltainen viranomainen ei saa poiketa suostumusedellytyksestä tai jättää huomiotta 1 kappaleessa mainitun henkilön tai toimielimen kieltäytymistä antaa suostumusta muuten kuin laissa säädetyillä poikkeuksellisilla perusteilla. Suostumusedellytyksestä voidaan kuitenkin poiketa sellaisen lapsen kohdalla, joka ei kykene vammansa vuoksi ilmaisemaan pätevää suostumusta.

4 Jos isällä tai äidillä ei ole vanhempainvastuuta lapsesta tai oikeutta antaa suostumusta adoptioon, laissa voidaan säätää, että hänen suostumustaan ei tarvita.

5 Lapsen äidin suostumus adoptioon on pätevä, jos se on annettu laissa säädetyin, vähintään kuuden viikon pituisen ajan kuluttua lapsen syntymästä tai, jos tällaista aikaa ei ole säädetty, ajankohtana, jolloin toimivaltainen viranomainen katsoo äidin riittävästi toipuneen synnytyksestä.

6 Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan ”isällä” ja ”äidillä” henkilöitä, jotka lain mukaan ovat lapsen vanhempia.

6 artikla

Lapsen kuuleminen

Jos lapsen suostumusta ei 5 artiklan 1 ja 3 kappaleen mukaan tarvita, häntä tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan kuulla ja hänen mielipiteensä ja toiveensa tulee ottaa huomioon hänen kehitystasonsa mukaisesti. Kuuleminen ei ole tarpeen, jos se olisi ilmeisesti vastoin lapsen etua.

7 artikla

Adoption edellytykset

1 Laissa tulee sallia, että adoptoijana on:
a kaksi eri sukupuolta olevaa henkilöä,
i jotka ovat avioliitossa keskenään, tai
ii jotka ovat rekisteröineet keskinäisen parisuhteensa, mikäli oikeusjärjestys tunnustaa sellaisen mahdollisuuden;
b yksi henkilö.

2 Valtiot voivat laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisalan koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja, jotka ovat avioliitossa keskenään tai jotka ovat rekisteröineet keskinäisen parisuhteensa. Valtiot voivat laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisalan koskemaan myös eri sukupuolta olevia pareja ja samaa sukupuolta olevia pareja, jotka asuvat yhdessä vakiintuneessa parisuhteessa.

8 artikla

Mahdollisuus uuteen adoptioon

Laissa ei tule sallia adoptoidun lapsen uutta adoptiota muutoin kuin yhdessä tai useammassa seuraavista tapauksista:

- a kun lapsen adoptoi adoptioijan puoliso tai henkilö, joka elää adoptioijan kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa;
- b kun aiempi adoptioija on kuollut;
- c kun adoptio on mitätöity;
- d kun aiempi adoptio on päätynyt tai uuden adoption myötä päättyy;
- e kun uusi adoptio on painavista syistä perusteltu ja aiempaa adoptiota ei lain mukaan voida päättää.

9 artikla

Adoptionhakijan vähimmäisikä

1 Lapsi voidaan adoptoida vain, jos adoptioija on saavuttanut laissa säädetyn vähimmäisiän, joka ei saa olla vähemmän kuin 18 eikä enemmän kuin 30 vuotta. Adoptioijan ja lapsen välillä tulee olla lapsen etu huomioon ottaen asianmukainen ikäero, mieluiten vähintään 16 vuotta.

2 Laissa voidaan kuitenkin sallia vähimmäisikä- tai ikäerovaatimuksesta poikkeaminen, jos se on lapsen edun vuoksi tarpeen:

- a kun adoptioija on lapsen isän tai äidin puoliso taikka elää lapsen isän tai äidin kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa; tai
- b poikkeuksellisista olosuhteista johtuen.

10 artikla

Adoptiota edeltävä selvitys

1 Toimivaltainen viranomainen ei saa vahvistaa adoptiota ennen kuin adoptioijasta, lapsesta ja hänen perheestään on hankittu tarpeellinen selvitys. Selvitystä hankittaessa ja sen jälkeen tietoja saa kerätä, käsitellä ja välittää vain ammatillista salassapitoa ja henkilötietojen suojaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

2 Selvityksen tulee, siten kuin kussakin tapauksessa on tarkoituksenmukaista ja niin pitkälle kuin mahdollista, kattaa muun muassa seuraavat seikat:

- a adoptioijan persoonallisuus, terveydentila ja sosiaalinen ympäristö, yksityiskohtaiset tiedot hänen kodistaan ja taloudestaan sekä hänen valmiutensa lapsen kasvattamiseen;
- b syy, miksi adoptioija haluaa adoptoida lapsen;
- c jos vain toinen puolisoista tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolista hakee adoptiota, syy, miksi toinen puoliso tai osapuoli ei myös ole hakijana;
- d lapsen ja adoptioijan yhteensopivuus ja sen ajanjakson pituus, jonka lapsi on ollut adoptioijan hoidossa;
- e lapsen persoonallisuus, terveydentila ja sosiaalinen ympäristö ja, ellei laissa säädetystä rajoituksista muuta johdu, lapsen tausta ja siviilisääty;
- f adoptioijan ja lapsen etninen, uskonnollinen ja kulttuurinen tausta.

3 Selvityksen hankkiminen tulee uskoa laissa säädetyille tai toimivaltaisen viranomaisen hyväksymälle henkilölle tai toimielimelle. Käytännön selvitystyö tulee, mikäli mahdollista, uskoa sosiaalityöntekijöille, jotka ovat päteviä tehtävään koulutuksensa tai kokemuksensa perusteella.

4 Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta toimivaltaisen viranomaisen oikeuteen saada tai sen velvollisuuteen hankkia tietoja tai todisteita, joiden se arvioi olevan sille todennäköisesti avuksi, riippumatta siitä, liittyvätkö ne tässä artiklassa tarkoitetun selvityksen hankkimiseen.

5 Selvitys adoptioijan soveltuvuudesta adoptioon ja tämän kelpoisuudesta, asiaan osallisten olosuhteista ja vaikuttimista sekä lapsen sijoittamisen asianmukaisuudesta on hankittava ennen kuin lapsi sijoitetaan adoptiotarkoituksessa adoptionhakijan luokse.

11 artikla

Adoption vaikutukset

1 Adoptiossa lapsesta tulee adoptioijan perheen täysivaltainen jäsen ja hänellä on adoptioijaan ja tämän perheeseen nähden samat oikeudet ja velvollisuudet kuin sellaisella adoptioijan lapsella, jonka vanhemmuus on laillisesti vahvistettu. Adoptioijalla on vanhempainvastuu lapsesta. Adoptio päättää lapsen ja hänen alkuperäisen isänsä, äitinsä ja sukulaistensa välisen oikeudellisen suhteen.

2 Adoptioijan puoliso tai adoptioijan kanssa rekisteröidyssä tai rekisteröimättömässä parisuhteessa elävä henkilö säilyttää kuitenkin hänelle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet adoptoituun lapseen nähden, jos lapsi on hänen lapsensa, ellei laissa toisin säädetä.

3 Sopimusvaltiot voivat tehdä poikkeuksia lapsen ja hänen alkuperäisten sukulaistensa välisen oikeudellisen suhteen päättymisestä sellaisten asioiden kuin lapsen sukunimen tai avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen esteiden suhteen.

4 Sopimusvaltiot voivat säätää mahdollisuudesta muihin adoption muotoihin, joiden oikeusvaikutukset ovat vähäisemmät kuin mitä edellä tässä artiklassa on määrätty.

12 artikla

Adoptiolapsen kansalaisuus

1 Sopimusvaltion tulee helpottaa kansalaisuuden myöntämistä lapselle, jonka sen kansalainen on adoptoinut.

2 Jos adoptiosta voi aiheutua kansalaisuuden menetys, sen tulee riippua toisen kansalaisuuden olemassaolosta tai saamisesta.

13 artikla

Kielletyt rajoitukset

1 Laissa ei saa rajoittaa sellaisten lasten lukumäärää, jotka sama adoptioija voi adoptoida.

2 Henkilöltä, jolla on lapsi tai joka kykenee saamaan lapsen, ei tällä perusteella saa laissa kieltää lapsen adoptoimista.

14 artikla

Adoption purkaminen ja mitätöiminen

1 Adoptio voidaan purkaa tai mitätöidä vain toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä. Lapsen edun huomioon ottaminen on aina ensisijaisen tärkeää.

2 Adoptio voidaan purkaa vain laissa säädettyillä painavilla perusteilla ja vain ennen kuin lapsi tulee täysi-ikäiseksi.

3 Adoption mitätöimistä tulee hakea laissa säädettyssä määräajassa.

15 artikla

Tietojen pyytäminen toiselta sopimusvaltiolta

Jos tämän yleissopimuksen 4 ja 10 artiklassa tarkoitettu selvitys koskee henkilöä, joka asuu tai on asunut toisen sopimusvaltion alueella, ja henkilöstä pyydetään tietoja, kyseisen sopimusvaltion tulee viipymättä pyrkiä varmistamaan, että pyydetyt tiedot annetaan. Jokaisen sopimusvaltion tulee nimetä kansallinen viranomainen, jolle tietopyynnöt osoitetaan.

16 artikla

Oikeudenkäynti vanhemmuuden vahvistamiseksi

Jos on vireillä oikeudenkäynti isyyden tai, jos sellainen menettely on olemassa, äitiyden vahvistamiseksi lapsen otaksutun biologisen isän tai äidin vireille panemana, adoptiomenettely on, milloin se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, keskeytettävä odottamaan vanhemmuuden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin lopputulosta. Toimivaltaisten viranomaisten tulee toimia tällaisissa oikeudenkäynneissä joutuisasti.

17 artikla

Epäoikeutetun hyödyn kielto

Kukaan ei saa hankkia epäoikeutettua taloudellista tai muuta hyötyä lapsen adoptioon liittyvästä toiminnasta.

18 artikla

Laajempi suoja

Sopimusvaltiolla on mahdollisuus säätää adoptoidun lapsen laajemmasta suojasta.

19 artikla

Koeaika

Sopimusvaltio voi edellyttää, että lapsi on ennen adoption vahvistamista ollut adoptioijan hoidossa riittävän pitkän ajan, jotta toimivaltainen viranomainen voi kohtuudella arvioida heidän tulevaa suhdettaan siinä tapauksessa, että adoptio vahvistetaan. Lapsen edun huomioon ottaminen on tässä yhteydessä ensisijaisen tärkeää.

20 artikla

Neuvonta ja adoption jälkeiset palvelut

Viranomaisten on huolehdittava adoptioneuvonnan sekä sellaisten adoption jälkeisten palveluiden edistämisestä ja asianmukaisesta toteutumisesta, joilla annetaan tukea ja neuvontaa adoptionhakijoille, adoptoijille sekä adoptoiduille lapsille.

21 artikla

Koulutus

Sopimusvaltioiden on huolehdittava siitä, että adoptioasioita käsittelevillä sosiaalityöntekijöillä on asianmukainen koulutus adoptioon liittyvissä sosiaalisissa ja oikeudellisissa näkökohdissa.

22 artikla

Tiedonsaanti ja tiedon luovutus

1 Laissa voidaan säätää, että adoptio voidaan vahvistaa paljastamatta adoptioijan henkilöllisyyttä lapsen alkuperäisille sukulaisille.

2 Laissa on säädettävä, että adoptioimenettely on käytävä tai voidaan käydä suljettujen ovien takana.

3 Adoptoidulla lapsella on oikeus saada toimivaltaisilta viranomaisilta niiden hallussa olevat tiedot alkuperästään. Jos lapsen alkuperäisillä vanhemmilla on laillinen oikeus kieltäytyä paljastamasta henkilöllisyyttään, toimivaltaisen viranomaisen tulee laissa säädetyn toimivaltansa rajoissa harkita, onko tämä oikeus sivuutettava ja heidän henkilöllisyytensä paljastettava, ottaen huomioon vallitsevat olosuhteet sekä lapsen ja hänen alkuperäisten vanhempiensa oikeudet. Adoptoidulle lapselle, joka ei ole täysi-ikäinen, voidaan antaa asianmukaista neuvontaa.

4 Adoptioijan ja adoptoidun lapsen tulee olla mahdollista saada asiakirja, joka sisältää sellaisen otteen julkisesta rekisteristä, josta ilmenee lapsen syntymäaika ja -paikka, mutta jossa ei nimenomaisesti mainita adoptiota tai paljasteta lapsen alkuperäisten vanhempien henkilöllisyyttä. Sopimusvaltio voi olla soveltamatta tätä määräystä tämän yleissopimuksen 11 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuihin muihin adoption muotoihin.

5 Ottaen huomioon henkilön oikeus saada tietoja omasta henkilöllisyydestään ja alkuperästään adoptiota koskevat olennaiset tiedot tulee kerätä ja säilyttää vähintään 50 vuotta siitä, kun adoptio on tullut lopulliseksi.

6 Julkisia rekistereitä tulee pitää ja niiden sisältämät tiedot joka tapauksessa toisintaa siten, että estetään niitä, joilla ei ole siihen oikeutettua intressiä, saamasta tietoa siitä, onko henkilö adoptoitu vai ei, ja, jos tämä tieto annetaan, hänen alkuperäisten vanhempiensa henkilöllisyydestä.

III OSA

Loppumääräykset

23 artikla

Yleissopimuksen vaikutukset

1 Tämä yleissopimus korvaa sopimusvaltioidensa osalta 24 päivänä huhtikuuta 1967 allekirjoittamista varten avatun lasten adoptiota koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen.

2 Tämän yleissopimuksen sopimusvaltion ja sellaisen vuoden 1967 yleissopimuksen sopimusvaltion, joka ei ole ratifioinut tätä yleissopimusta, välillä sovelletaan edelleen vuoden 1967 yleissopimuksen 14 artiklaa.

24 artikla

Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo

1 Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja sellaisille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet yleissopimuksen valmisteluun.

2 Tämä yleissopimus ratifioidaan tai hyväksytään. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

3 Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kolme allekirjoittajavaltiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomiksi siten kuin tämän artiklan 2 kappaleessa määrätään.

4 Edellä 1 kappaleessa mainittujen valtioiden osalta, jotka myöhemmin ilmaisevat suostumuksensa tulla sen sitomiksi, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kyseinen allekirjoittajavaltio on tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa.

25 artikla

Liittyminen

1 Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi sopimusvaltioita kuultuaan kutsua Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion, joka ei ole osallistunut yleissopimuksen valmisteluun, liittymään tähän yleissopimukseen Euroopan neuvoston perussäännön 20 artiklan d kappaleen mukaisella enemmistöpäätöksellä sekä niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä päätöksellä, joilla on oikeus kuulua ministerikomiteaan.

2 Yleissopimukseen liittyvän valtion osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kyseisen valtion liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

26 artikla

Alueellinen soveltaminen

1 Valtio voi tämän yleissopimuksen allekirjoittamisen tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettamisen yhteydessä täsmentää alueen tai alueet, joilla tätä yleissopimusta sovelletaan.

2 Sopimusvaltio voi milloin tahansa myöhemmin antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, jolla tämän yleissopimuksen soveltaminen laajennetaan koskemaan muuta selityksessä mainittua aluetta, jonka kansainvälisistä suhteista kyseinen sopimusvaltio vastaa tai jonka puolesta se on toimivaltainen tekemään sitoumuksia. Tällaisen alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut selityksen.

3 Tämän artiklan kahden edellä olevan kappaleen mukaisesti annetut selitykset voidaan peruuttaa minkä tahansa sellaisessa selityksessä mainitun alueen osalta ilmoittamalla asiasta Euroopan neuvoston pääsihteerille. Peruutus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen.

27 artikla

Varaumat

1 Tähän yleissopimukseen ei saa tehdä varaumia muutoin kuin 5 artiklan 1 kappaleen b kohdan, 7 artiklan 1 kappaleen a kohdan ii alakohdan ja b kohdan sekä 22 artiklan 3 kappaleen osalta.

2 Varauma, jonka valtio tekee 1 kappaleen nojalla, tulee esittää allekirjoittamisen tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen yhteydessä.

3 Valtio voi kokonaan tai osaksi peruuttaa 1 kappaleen nojalla tekemänsä varauman ilmoittamalla asiasta Euroopan neuvoston pääsihteerille. Peruutus tulee voimaan, kun ilmoitus on vastaanotettu.

28 artikla

Toimivaltaisten viranomaisten ilmoittaminen

Jokaisen sopimusvaltion on ilmoitettava Euroopan neuvoston pääsihteerille sen viranomaisen nimi ja osoite, jolle 15 artiklan mukaiset tietopyynnöt voidaan osoittaa.

29 artikla

Irtisanominen

1 Sopimusvaltio voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä Euroopan neuvoston pääsihteerille.

2 Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

30 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, sopimusvaltioille ja muille valtioille, jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen

- a allekirjoittamisista;
- b ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjojen tallettamisista;
- c 24 artiklassa tarkoitetuista yleissopimuksen voimaantulopäivistä;
- d 2 artiklassa tarkoitetuista ilmoituksista;
- e 7 artiklan 2 kappaleessa ja 26 artiklan 2 ja 3 kappaleessa tarkoitetuista selityksistä;
- f 27 artiklassa tarkoitetuista varaumista ja varaumien peruutuksista;
- g 28 artiklassa tarkoitetuista ilmoituksista;
- h 29 artiklassa tarkoitetuista ilmoituksista ja päivämäärästä, jolloin irtisanominen tulee voimaan;
- i muista tähän yleissopimukseen liittyvistä toimenpiteistä, ilmoituksista ja tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008, yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan

neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, sekä valtioille, jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen.

Tasavallan presidentin asetus

lasten adoptiosta tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulosta

Tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministerin esittelystä, säädetään:

1 §

Lasten adoptiosta Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehty uudistettu eurooppalainen yleissopimus tulee voimaan päivänä   kuuta 20   niin kuin siitä on sovittu.

Eduskunta on hyväksynyt yleissopimuksen päivänä   kuuta 20   ja tasavallan presidentti   päivänä   kuuta 20   . Ratifioimiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan   päivänä   kuuta 20   .

Suomi on yleissopimuksen ratifioimiskirjan tallettamisen yhteydessä tehnyt yleissopimuksen 27 artiklan 1 kappaleen mukaisen varauman, jonka mukaan Suomi ei sovelle yleissopimuksen 22 artiklan 3 kappaletta siltä osin kuin on kyse tietojen antamisesta ala-

ikäiselle lapselle.

2 §

Laki lasten adoptiosta tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (/) tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .

3 §

Yleissopimuksen muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat asetuksena voimassa.

4 §

Tämä asetus tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .

Valtioneuvoston asetus

adoptiosta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, säädetään adoptiolain (/) 14 §:n 3 momentin, 24 §:n 4 momentin, 30 §:n 3 momentin, 33 §:n 5 momentin, 36 §:n 1 momentin, 46 §:n 2 momentin, 52 §:n 2 momentin, 86 §:n 3 ja 4 momentin, 87 §:n 4 momentin ja 94 §:n 2 momentin nojalla:

1 luku

Adoptioneuvonta

1 §

Suostumuksen vastaanottaminen

Vanhemman ja adoptiolain 13 §:ssä mainitun henkilön suostumuksen adoptioon vastaanottaa henkilökohtaisesti se adoptiolain 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen (*kunnan sosiaalihuollon toimielin*) alainen viranhaltija, joka kunnassa huolehtii adoptioneuvonnan antamisesta, tai adoptiotoimiston asianomainen työntekijä.

2 §

Lapsen sijoittaminen ulkomailla asuvan adoptiohakijan luokse

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka vierassa valtiossa, kunnan sosiaalihuollon toimielin tai adoptiotoimisto voi päättää lapsen sijoittamisesta tämän hakijan luokse tai antaa avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousa koskevia kansainvälisyksitysoikeudellisia määräyksiä sisältävän, Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tehdyn sopimuksen (SopS 20/1931) 12 artiklassa tarkoitetun lausunnon vain, jos adoptiolautakunta on myöntänyt hakijalle adoptioluvan.

Jos adoptionhakijalla on asuinpaikka vierassa valtiossa, joka on lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa Haagissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen (*Haagin sopimus*) osapuoli, kunnan sosiaalihuollon toimielin tai adoptiotoimisto voi päättää lapsen sijoittamisesta tämän hakijan luokse tai antaa 1 momentissa tarkoitetun lausunnon vain, jos

sille on adoptioluvan lisäksi esitetty todistus siitä, että suomalainen palvelunantaja ja ulkomainen palvelunantaja tai 14 §:n 8 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa adoptiolautakunta ja ulkomainen palvelunantaja ovat hyväksyneet sen, että adoptiomenettelyä voidaan jatkaa.

3 §

Selvitys adoptioneuvonnan antamisesta

Adoptiolain 30 §:n 1 momentissa tarkoitusta selvityksestä on käytävä ilmi, että adoptioneuvontaa on annettu siten kuin adoptiolain 4 luvussa säädetään. Selvitykseen on lisäksi merkittävä tiedot niistä seikoista, jotka lain mukaan ovat adoptioluvan myöntämisen ja adoption vahvistamisen edellytyksenä.

Selvityksessä on erityisesti oltava seuraavat tiedot siinä laajuudessa kuin on mahdollista ja tarpeellista:

- 1) hakijan henkilöllisyys;
- 2) syyt, joiden vuoksi hakija tahtoo adoptoida lapsen;
- 3) hakijan tausta, perhesuhteet ja muu sosiaalinen ympäristö ja hänen taloudellinen tilanteensa; sekä
- 4) hakijan ja hänen perheensä terveydentila ja siihen vaikuttavat tekijät.

Jos adoptioneuvontaa on annettu tietyn lapsen adoptiosta varten, selvityksessä on erityisesti oltava seuraavat tiedot siinä laajuudessa kuin on mahdollista ja tarpeellista:

- 1) lapsen henkilöllisyys;
- 2) syyt, joiden vuoksi lapsi voidaan adoptoida;
- 3) lapsen tausta, perhesuhteet ja muu sosiaalinen ympäristö;
- 4) lapsen ja hänen perheensä terveydentila ja siihen vaikuttavat tekijät; sekä
- 5) lapsen erityistarpeet.

Selvityksessä on tarvittaessa oltava adoptioluvan myöntämisen tai adoption vahvistamisen kannalta tarpeelliset tiedot adoptiolain 13 §:ssä tarkoitetuista henkilöistä.

Selvityksessä on esitettävä arvio hakijan kelpoisuudesta ja sopivuudesta adoptiovanhemmaksi ja tarvittaessa erityisesti vieraasta valtiosta adoptoidun lapsen vanhemmaksi. Jos adoptioeuvontaa ei ole annettu tietyn lapsen adoptoimista varten, selvityksessä on esitettävä myös arvio kysymykseen tulevan adoptiolapsen iästä ja muista ominaisuuksista.

4 §

Selvityksen toimittaminen

Jos 3 §:ssä tarkoitettu selvitys laaditaan hakijasta, joka saa kansainvälistä adoptiopalvelua, selvitys lähetetään suoraan asianomaiselle palvelunantajalle. Jos hakija ei saa kansainvälistä adoptiopalvelua, adoptioluvan hakemista varten laadittu selvitys lähetetään suoraan adoptiolautakunnalle, kun adoptioeuvonnan antaja on saanut tiedon lupahakemuksen vireilletulosta lautakunnassa.

5 §

Selvitys vieraaseen valtioon adoptoitavasta lapsesta

Adoptiolain 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvityksessä on oltava 3 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot lapsesta.

Jos palvelunantaja huolehtii adoptionhakijan välittämisestä lapselle, selvitys lähetetään suoraan asianomaiselle palvelunantajalle.

2 luku

Kansainvälinen adoptiopalvelu

6 §

Palvelunantajan tehtävät

Adoptiolain 32 §:ssä tarkoitettun palvelunantajan tehtävänä on:

1) toimia adoptiolain 33 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa yhteistyössä ulkomaisten palvelunantajien kanssa;

2) antaa tietoja kansainvälisen adoption edellytyksistä, käytännön menettelytavoista ja kustannuksista sille, joka aikoo adoptoida vieraassa valtiossa olevan alle 18-vuotiaan lapsen;

3) ohjata adoptionhakija pyytämään adoptioneuvonnan järjestämistä siten kuin adoptiolain 21 §:ssä säädetään;

4) opastaa adoptionhakijaa kansainvälisessä adoptiossa tarvittavien todistusten ja muiden asiakirjojen hankkimisessa ja käännettämisessä sekä huolehtia niiden lähettämisestä ulkomaille;

5) antaa Haagin sopimuksen 17 artiklan c kohdassa tarkoitettut hyväksymiset;

6) huolehtia Haagin sopimuksen 17 artiklan b kohdassa, 19 artiklassa sekä 21 artiklan 1 kappaleen b ja c kohdassa tarkoitetuista tehtävistä;

7) avustaa lapsen Suomeen siirtämiseen liittyvissä toimenpiteissä;

8) avustaa adoptioneuvonnan antajaa adoptiolain 25 §:n 2 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa toimenpiteissä;

9) lähettää lapsen sijoituksen seurantaan koskevat selostukset ulkomaiselle palvelunantajalle;

10) avustaa adoptioneuvonnan antajaa ja lastensuojeluviranomaista adoptiolain 28 §:ssä tarkoitetuissa toimenpiteissä;

11) huolehtia siitä, että adoptionhakija viivytyksettä ryhtyy toimenpiteisiin adoption vahvistamiseksi ja, jos kyseessä on Haagin sopimuksessa tarkoitettu adoptio, antaa hakijalle tietoa mahdollisuudesta pyytää sen varmentamista Haagin sopimuksen mukaiseksi;

12) välittää adoptionhakijalta adoptiolain 36 §:n 1 momentin nojalla perityt korvaukset asiassa aiheutuneista kuluista Suomessa ja ulkomaille, tai, jos tiettyjen kulujen maksaminen palvelunantajan välityksellä ei ole mahdollista, antaa hakijalle tietoa tavanomaisesti aiheutuvien kulujen määrästä ja opastaa häntä niiden maksamisessa;

13) ilmoittaa Suomessa vahvistetusta adoptiosta ulkomaiselle palvelunantajalle ja adoptiolautakunnalle; ja

14) ilmoittaa ulkomailla vahvistetusta adoptiosta adoptiolautakunnalle sekä väestötietojärjestelmään merkittäväksi.

Palvelunantaja voi antaa 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetut hyväksymiset vain, jos adoptiolautakunta on myöntänyt adoptionhakijalle adoptioluvan.

7 §

Todistus adoptioluvan hakemista varten

Adoptioluvan hakemista varten palvelunantajan on annettava todistus siitä, että hakija saa kansainvälistä adoptiopalvelua. Todistukseen on liitettävä jäljennös 3 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä.

Jos palvelunantaja päättää keskeyttää kansainvälisen adoptiopalvelun antamisen, sen on viipymättä ilmoitettava päätöksestä adoptiolautakunnalle.

8 §

Todistus adoption varmentamista varten

Adoptiolain 77 §:ssä tarkoitettua adoption varmentamista koskevan hakemuksen tekemistä varten palvelunantajan on annettava adoptiovanhemmille todistus siitä, että Haagin sopimuksen 17 artiklan c kohdassa tarkoitetut hyväksymiset on annettu. Todistukseen on merkittävä tiedot adoptiovanhemmistä ja adoptiolapsesta sekä siitä, milloin Haagin sopimuksen 17 artiklan c kohdassa tarkoitetut hyväksymiset on annettu ja mikä suomalainen ja mikä ulkomainen toimielin ne on antanut.

9 §

Palvelunantajan perimät maksut

Adoptiolain 36 §:n 1 momentin nojalla perittävää maksua määrättäessä mahdollinen valtion, kunnan tai Raha-automaattiyhdistyksen varoista suoritettava avustus on vähennettävä palvelunantajalle toiminnan järjestämisestä aiheutuvista todellisista kustannuksista.

10 §

Palvelunantajan perimät kulut

Adoptiolain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kuluja ovat:

1) kansainvälisen adoptiopalvelun antamisessa ja adoption vahvistamisessa tarvittavien todistusten ja muiden asiakirjojen hankkimisesta, käännättämisestä, oikeaksi todistamisesta ja lähettämisestä suoritettavat palkkiot ja maksut;

2) ulkomailla suoritetuista adoptioon liittyvistä oikeudellisista toimenpiteistä suoritettavat palkkiot ja maksut;

3) adoptiota koskevan päätöksen ja muiden asiassa tarpeellisten päätösten ja asiakirjojen lunastamisesta, käännättämisestä, oikeaksi todistamisesta ja lähettämisestä suoritettavat palkkiot ja maksut;

4) tulkkauksesta suoritettavat palkkiot ja maksut;

5) palvelunantajan ulkomailla toimivan yhdyshenkilön palveluksista ja matkoista suoritettavat palkkiot ja maksut;

6) ulkomaisen palvelunantajan toimenpiteistä suoritettavat maksut;

7) adoptoitavan lapsen hoidosta ja elatuksesta aiheutuvat kustannukset;

8) adoptoitavan lapsen ja adoptionhakijan tai saattajan matkakustannukset ja muut asiassa tarpeelliset matkakustannukset; sekä

9) muut 1—8 kohdassa tarkoitettuihin kuluihin rinnastettavat adoptioasiassa aiheutuvat tarpeelliset kustannukset.

11 §

Palvelunantajan toimilupahakemuksen liitteet

Adoptiolain 87 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvan hakemista varten palvelunantajan on liitettävä hakemukseensa seuraavat asiakirjat:

1) yhdistyksen säännöt, jos palvelunantaja on rekisteröity yhdistys;

2) selvitys henkilökunnan lukumäärästä, koulutuksesta, kokemuksesta ja asemasta palvelunantajan toiminnassa;

3) toimintasuunnitelma sekä talousarvio;

4) edellisen vuoden toimintakertomus sekä tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto, jos palvelunantaja on aikaisemmin myönnetyn luvan nojalla antanut kansainvälistä adoptiopalvelua;

5) valtio- ja menolajikohtainen arvio adoptiolain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettujen maksujen ja kulujen suuruudesta seuraavan lupakauden aikana; sekä

6) muut tarpeelliset selvitykset.

3 luku

Adoptiolautakunta

12 §

Lautakunnan organisaatio ja kokoonpano

Adoptiolautakunnassa on täysistunto sekä kansainvälisten asioiden jaosto ja adoptiolupajaosto.

Adoptiolautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä. Viimeksi mainituista jäsenistä kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston virkamies, jolla tulee olla tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto.

Kansainvälisten asioiden jaoston puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Jaostossa on vähintään neljä muuta jäsentä. Yhden jäsenistä tulee edustaa ulkoasiainministeriötä. Jaostossa tulee lisäksi olla edustettuna kansainvälisiin adoptioihin liittyvien oikeudellisten kysymysten, kansainvälisiin adoptioihin liittyvän käytännön toiminnan sekä lastensuojelun asiantuntemus.

Adoptiolupajaoston puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Jaostossa on vähintään neljä muuta jäsentä. Jaostossa tulee olla edustettuna lastensuojelun asiantuntemus, adoptioneuvonnan asiantuntemus, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntemus sekä lääketieteellinen asiantuntemus.

Täysistunnon muodostavat lautakunnan puheenjohtaja ja jaostojen jäsenet. Lisäksi täysistuntoon nimetään tarpeellinen määrä

adoptiolautakunnan toimialaan liittyviä järjestöjä ja viranomaisia edustavia jäseniä. Täysistuntoon voidaan tarvittaessa määrätä myös muita jäseniä.

Lautakunta voi kuulla asiantuntijoita ja hankkia lausuntoja sekä teettää tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellisia selvityksiä.

13 §

Lautakunnan asettaminen

Valtioneuvosto määrää lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä jäsenet ja varajäsenet enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Jos lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsen tai varajäsen eroaa tai kuolee kesken toimikauden, sosiaali- ja terveysministeriö määrää hänen tilalleen uuden puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenen tai varajäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto määrää lautakunnalle yhden tai useamman sihteerin sekä muun tarpeellisen henkilöstön. Lautakunnan sihteeriksi määrättävällä tulee olla tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto.

14 §

Kansainvälisten asioiden jaoston tehtävät

Kansainvälisten asioiden jaoston tehtävänä on:

1) tarkoituksenmukaisessa laajuudessa koota ja ylläpitää tietoja adoptiota ja kansainvälistä adoptiopalvelua koskevasta vieraiden valtioiden lainsäädännöstä ja käytännöstä sekä pyynnöstä antaa siitä tietoja viranomaisille ja palvelunantajille;

2) seurata, miten Haagissa 29 päivänä tammikuuta 1993 lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa tehtyä yleissopimusta (*Haagin sopimus*) noudatetaan Suomessa ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin sen noudattamiseksi;

3) olla yhteistyössä Haagin sopimuksen osapuolina olevien valtioiden keskusviranomaisten tai keskusviranomaisten tehtäviä hoitavien toimielimien kanssa sopimuksen

tavoitteiden toteuttamiseksi ja sopimuksessa tarkoitettujen tietojen vaihtamiseksi;

4) olla yhteistyössä lasten adoptiosta Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehdyn uudistetun eurooppalaisen yleissopimuksen osapuolina olevien valtioiden nimeämien kansallisten viranomaisten kanssa sopimuksessa tarkoitettujen tietojen vaihtamiseksi;

5) myöntää lupa suomalaisen palvelunantajan yhteistyöhön ulkomaisten palvelunantajan kanssa ja peruuttaa myönnetty lupa;

6) valvoa palvelunantajien toimintaa ja niiden yhteistyötä ulkomaisten palvelunantajien kanssa;

7) antaa adoptiolain 78 §:ssä tarkoitettujen selvitykset ja 79 §:ssä tarkoitettujen lausunnot;

8) antaa Haagin sopimuksen 17 artiklan c kohdassa tarkoitettu hyväksyminen sekä tämän asetuksen 8 §:ssä tarkoitettu todistus tapauksissa, joissa ei ole palvelunantajaa;

9) hoitaa ne Haagin sopimuksen mukaan keskusviranomaiselle kuuluvat tehtävät, joita ei lailla tai valtioneuvoston asetuksella ole annettu muun elimen hoidettaviksi.

15 §

Adoptiolupajaoston tehtävät

Adoptiolupajaostossa käsitellään adoptiolain 6 luvussa tarkoitettujen adoptioluvan myöntämistä, luvan ehtojen muuttamista, luvan voimassaoloajan pidentämistä ja luvan peruuttamista koskevat asiat. Lisäksi adoptiolupajaostossa käsitellään ilmoitukset muutoksista adoptionhakijan olosuhteissa.

16 §

Päätösvaltaisuus

Lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Lautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kolme muuta jäsentä ovat saapuvilla.

Adoptiolupajaosto voi kuitenkin hakemuksen mukaisesti myöntää adoptioluvan adoptiolain 40 tai 41 §:n tarkoitetussa tapauksessa

sekä pidentää adoptioluvan voimassaoloaikaan myös kokoonpanossa, jonka muodostavat lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja jaoston jäsen, joka edustaa lastensuojelun tai adoptioneuvonnan asiantuntevasta (*suppea kokoonpano*). Asia on siirrettävä täysilukuisen jaoston käsiteltäväksi, jos asiaa ei tapauksen olosuhteet ja aikaisempi lupakäytäntö huomioon ottaen voida pitää selvänä tai jos suppeaan kokoonpanoon kuuluvat jäsenet eivät ole ratkaisusta yksimieliset.

Adoptiolupajaosto voi käsitellä ilmoitukset adoptionhakijan olosuhteissa tapahtuneista muutoksista myös suppeassa kokoonpanossa. Asia on siirrettävä täysilukuisen jaoston käsiteltäväksi, jollei suppea kokoonpano yksimielisesti katso, että ilmoitus ei anna aihetta adoptioluvan peruuttamiseen eikä sen ehtojen muuttamiseen.

17 §

Asian ratkaiseminen

Asiat ratkaistaan lautakunnassa sihteerin esittelystä.

Asiat ratkaistaan lautakunnassa äänten enemmistöllä. Jos äänet jakautuvat tasan, päätökseksi tulee se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

18 §

Todistus adoptioluvasta

Adoptiolain 40 ja 42 §:n nojalla myönnetystä luvasta annettavaan todistukseen on merkittävä, että:

1) adoptionhakija on todettu kelpoiseksi ja sopivaksi adoptiovanhemmaksi; ja

2) adoptionhakija on saanut adoptioneuvontaa.

Adoptiolain 41 §:n nojalla myönnetystä luvasta annettavaan todistukseen on merkittävä, että:

1) adoptionhakija on todettu kelpoiseksi ja sopivaksi adoptiovanhemmaksi; ja

2) adoptionhakija on saanut adoptioneuvontaa ja saa kansainvälistä adoptiopalvelua todistuksesta ilmenevältä palvelunantajalta.

Adoptiolain 43 §:n nojalla myönnetystä luvasta annettavaan todistukseen on merkittävä, että:

1) ulkomainen viranomainen tai muu toimielin on todennut adoptionhakijan kelpoiseksi ja sopivaksi adoptiovanhemmaksi;

2) adoptionhakijalle on annettu tarvittava neuvonta hänen asuinpaikkavaltiossaan; ja

3) adoptionhakijan esittämän selvityksen mukaan lapsella on lupa tai lapsi saa luvan päästä hakijan asuinpaikkavaltioon ja asua siellä pysyvästi.

Todistukseen on lisäksi tehtävä merkintä luvan voimassaoloajasta sekä adoptiolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettusta ehdosta tai rajoituksesta, jos sellainen on asetettu. Adoptiolain 42 tai 43 §:n nojalla myönnetystä luvasta annettavassa todistuksessa on lisäksi mainittava se lapsi, jonka adoptoimiseen lupa on myönnetty.

Todistus voidaan hakijan pyynnöstä antaa englanninkielisenä.

19 §

Todistuksen toimittaminen

Adoptiolautakunnan on lähetettävä todistus adoptiolain 40 §:n nojalla myönnetystä luvasta suoraan adoptioneuvonnan antajalle ja 41 §:n nojalla myönnetystä luvasta suoraan sille palvelunantajalle, joka antaa adoptionhakijalle kansainvälistä adoptiopalvelua.

4 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Adoption vahvistamista koskevaan hakemuksen liitettävä selvitys

Hakijan, jolla on asuinpaikka Suomessa, on alaikäisen lapsen adoption vahvistamista koskevassa asiassa esitettävä tuomioistuimelle selvitys siitä, että:

1) asiaan osallisille on annettu adoptioneuvontaa; ja

2) hakijalla tarvittaessa on voimassa oleva adoptiolupa.

Hakijan, jolla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, on alaikäisen lapsen adoption vahvistamista koskevassa asiassa esitettävä tuomioistuimelle 1 momentissa tarkoitettut selvitykset sekä selvitys siitä, että:

1) hakijan asuinpaikkavaltion toimivaltainen viranomainen tai muu toimivaltainen toimielin on todennut, että hakija on kelpoinen ja sopiva adoptiovanhemmaksi; sekä

2) lapsella on lupa tai että hän saa luvan päästä hakijan asuinpaikkavaltioon ja asua siellä pysyvästi, jos lapsen asuinpaikka adoption johdosta siirtyy valtiosta toiseen.

21 §

Ilmoitukset Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sihteeristölle

Adoptiolautakunnan on ilmoitettava Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sihteeristölle palvelunantajan nimi ja osoite silloin, kun palvelunantajalle myönnetään adoptiolain 87 §:n 2 momentissa tarkoitettu lupa antaa kansainvälistä adoptiopalvelua.

Adoptiolautakunnan on myös ilmoitettava Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin sihteeristölle siitä, että palvelunantajan luvan voimassaolo on päättynyt. Vastava ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun palvelunantajan 1 momentissa tarkoitettu lupa peruutetaan adoptiolain 89 §:n nojalla.

22 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den reviderade europeiska konventionen om adoption av barn

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den i Strasbourg den 27 november 2008 ingångna reviderade europeiska konventionen om adoption av barn gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till

dem.

2 §
Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Adoptionslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.
Allmänna bestämmelser

1 §
Syftet med adoption

Syftet med adoption är att främja barnets bästa genom att ett förälder-barnförhållande

fastställs mellan den som ska adopteras och adoptionssökanden.

2 §
Barnets bästa

Vid alla beslut och andra åtgärder som gäller adoption av ett minderårigt barn ska barnets bästa komma i främsta rummet.

När barnets bästa bedöms ska särskild uppmärksamhet fästas vid hur barnet bäst kan garanteras en varaktig familj samt en harmonisk utveckling och välfärd, om barnet inte kan växa upp i sin egen familj.

2 kap.

Förutsättningar för adoption

3 §

Adoption av minderåriga

Adoption av ett minderårigt barn kan fastställas, om adoptionen prövas vara till barnets bästa och det har utretts att barnet kommer att få en god vård och uppfostran.

När ärendet avgörs ska barnets önskemål och åsikter beaktas i enlighet med barnets ålder och utvecklingsnivå.

4 §

Adoption av personer som uppnått myndighetsåldern

Adoption av en person som har uppnått myndighetsåldern kan fastställas, om det har utretts att den som ska adopteras som minderårig har vårdats och uppfostrats av adoptionssökanden eller att det mellan den som ska adopteras och sökanden medan minderårigheten varade annars har uppstått en fast relation som är jämförbar med ett förälder-barnförhållande.

5 §

Förbud att betala ersättning

Adoption kan inte fastställas, om ersättning har givits eller utfästs med anledning av adoptionen eller om någon annan än adoptionssökanden med tanke på fastställande av adoption har betalt eller förbundit sig att betala ersättning för barnets underhåll.

En överenskommelse eller förbindelse att betala sådan ersättning som avses i 1 mom. är ogiltig.

6 §

Lägsta och högsta ålder för att få adoptera

En adoptionssökande ska ha fyllt 25 år. Om den som ska adopteras är minderårig, får sökanden inte vara äldre än 50 år.

Adoption kan trots bestämmelsen i 1 mom. fastställas, om sökanden har fyllt 18 år och

1) den som ska adopteras är sökandens makes barn eller sökandens eget barn som tidigare har givits som adoptivbarn,

2) det mellan den som ska adopteras och sökanden har uppstått en fast relation som är jämförbar med ett förälder-barnförhållande, eller

3) det annars med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl för att adoptionen fastställs.

Adoption av en minderårig kan dessutom fastställas, även om sökanden är äldre än 50 år, om sökanden inte hade fyllt 50 år när det bestämdes att barnet ska placeras hos sökanden i adoptionssyfte.

7 §

Åldersskillnad

Om den som ska adopteras är minderårig, ska åldersskillnaden mellan den som ska adopteras och adoptionssökanden vara minst 18 år och högst 42 år.

Adoption kan fastställas även om åldersskillnaden är mindre eller större än vad som anges i 1 mom., om

1) den som ska adopteras är sökandens makes barn eller sökandens eget barn som tidigare har givits som adoptivbarn,

2) det mellan den som ska adopteras och sökanden har uppstått en fast relation som är jämförbar med ett förälder-barnförhållande, eller om

3) det annars med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl för att adoptionen fastställs.

8 §

Förutsättningar som gäller makar

Makar kan under äktenskapet inte adoptera annat än gemensamt.

En make kan dock ensam adoptera sin makes barn eller sitt eget barn som tidigare givits som adoptivbarn.

En make kan dessutom adoptera ensam, om den andra maken på grund av sjukdom eller skada inte kan uttrycka sin vilja på ett giltigt sätt eller om den andra makens vistelseort är okänd.

9 §

Gemensam adoption

Andra än makar kan inte adoptera gemensamt.

10 §

Samtycke av den som ska adopteras

Adoption kan inte fastställas utan samtycke av den som ska adopteras, om denne har fyllt 12 år. Samtycke behövs dock inte, om den som ska adopteras på grund av sjukdom eller skada inte kan uttrycka sin vilja.

Adoption kan inte heller fastställas mot barnets vilja, om det är yngre än 12 år men så utvecklat att avseende kan fästas vid dess vilja.

11 §

Samtycke av föräldrarna

Adoption av en minderårig kan inte fastställas, om inte barnets föräldrar har givit sitt samtycke till detta.

Adoption kan dock av synnerligen vägande skäl fastställas, även om en förälder har vägrat ge sitt samtycke till adoption eller återtagit ett tidigare givet samtycke, om det prövas att adoptionen på ett uppenbart avgörande sätt är till barnets bästa. En förutsättning är ytterligare att det med beaktande av barnets bästa, graden av umgänge mellan barnet och föräldern samt arten av förhållandet mellan

dem inte föreligger tillräckligt skäl för att föräldern vägrat ge sitt samtycke eller till att föräldern återtagit ett givet samtycke.

Om en förälder på grund av sjukdom eller skada inte kan uttrycka sin vilja på ett giltigt sätt eller då föräldrarnas vistelseort är okänd kan adoption av synnerligen vägande skäl fastställas, om det prövas att adoptionen på ett uppenbart avgörande sätt är till barnets bästa.

12 §

Förhållandet mellan adoption och fastställande av föräldraskap

Om föräldraskapet inte har fastställts, men det finns skäl att anta att det kan fastställas senare, kan adoption av en minderårig fastställas endast under de förutsättningar som anges i 11 § 3 mom.

Om ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap har inletts vid domstol eller någon annan myndighet, får adoption av en minderårig inte fastställas innan ärendet om fastställande av föräldraskap har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft, om det inte finns sådana förutsättningar för fastställande som anges i 11 § 3 mom.

13 §

Annat samtycke

Om en make ensam ämnar adoptera sitt minderåriga barn, som tidigare har givits som adoptivbarn, kan adoptionen inte fastställas utan den andra makens samtycke.

Om en person som lever i registrerat partnerskap ämnar adoptera ett minderårigt barn, kan adoptionen inte fastställas utan samtycke av den andra partnern i partnerskapet. Det samma gäller om den adoptionssökande lever under äktenskapsliknande förhållanden eller i något annat parförhållande i gemensamt hushåll.

Om samtycke till adoption inte kan fås av någondera föräldern till ett minderårigt barn på grund av att föräldrarna är döda eller av skäl som nämns i 11 § 3 mom. eller 12 § 1 mom., kan adoptionen inte fastställas, om inte barnets vårdnadshavare eller någon an-

nan laglig företrädare för barnet har givit sitt samtycke.

Adoption kan fastställas, även om ett samtycke enligt 1—3 mom. inte har givits, om

1) den vars samtycke krävs för adoption på grund av sjukdom eller skada inte kan uttrycka sin vilja på ett giltigt sätt eller då personens vistelseort är okänd, eller om

2) det med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl för att adoptionen fastställs.

14 §

Givande av samtycke

Föräldrarnas och en i 13 § nämnd persons samtycke till adoption ska ges till det organ som kommunen utser (*kommunens socialvårdsorgan*) och som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982) eller till den adoptionsbyrå som avses i 22 § 1 mom. Utomlands ska samtycke ges till den som enligt 33 § i lagen om konsulära tjänster (498/1999) kan fullgöra uppgifter som ankommer på notarius publicus eller så som föreskrivs i 67 § 1 mom.

Om den som ger samtycke inte har fått adoptionsrådgivning enligt 4 kap., ska det för denne innan samtycket mottas ordnas en överläggning där de uppgifter som avses i 24 § 2 mom. 1 och 2 punkten ges.

Närmare bestämmelser om mottagande av samtycke kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

15 §

Betänketid

En förälders samtycke till adoption får inte tas emot innan föräldern har haft möjlighet att noggrant överväga saken och aldrig tidigare än åtta veckor efter barnets födelse.

Samtycke av barnets mor får dock tas emot tidigare än åtta veckor efter barnets födelse, om adoptionssökanden lever i registrerat partnerskap med modern och det barn som ska adopteras har fötts till följd av sådan assisterad befruktning som avses i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och den as-

sisterade befruktningen har skett under det registrerade partnerskapet.

16 §

Samtyckets form

Samtycke till adoption ska ges skriftligen. Samtycket ska dateras och undertecknas av den som ger sitt samtycke.

17 §

Återtagande av samtycke

Samtycke till adoption kan återtas innan adoptionen fastställs.

3 kap.

Adoptionens rättsverkningar

18 §

Överföring av föräldraskapet

När en adoption har fastställts ska adoptivbarnet anses som adoptivföräldrarnas och inte som de tidigare föräldrarnas barn, om inte något annat föreskrivs särskilt eller följer av adoptionens natur.

Om en make under äktenskapet eller sedan äktenskapet genom den andra makens död upplösts ensam adopterat den andra makens barn, ska barnet dock anses som makarnas gemensamma barn.

19 §

Befrielse från underhållsskyldighet

När en adoption har fastställts, befrias barnets tidigare föräldrar från skyldigheten att svara för barnets underhåll.

Om en tidigare förälder före adoptionen genom avtal förbundit sig eller genom ett domstolsbeslut ålagts att betala underhållsbidrag till barnet, befrias den tidigare föräldern från skyldigheten att betala de poster av underhållsbidrag som förfaller till betalning ef-

ter adoptionen. Om det har fastställts att underhållsbidrag ska betalas en gång för alla, befrias den tidigare föräldern från att betala underhållsbidrag, om detta inte har betalats före adoptionen.

20 §

Adoptivbarns släktnamn och medborgarskap

Bestämmelser om adoptivbarns släktnamn finns i namnlagen (694/1985) och om adoptivbarns medborgarskap i medborgarskapslagen (359/2003).

4 kap.

Adoptionsrådgivning

21 §

Begäran om adoptionsrådgivning

En förälder som ämnar ge sitt minderåriga barn som adoptivbarn och den som ämnar adoptera ett minderårigt barn, ska begära adoptionsrådgivning hos hemkommunens socialvårdsorgan eller hos en adoptionsbyrå som har fått tillstånd av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

22 §

Tillhandahållare av adoptionsrådgivning

Adoptionsrådgivning får tillhandahållas av kommunernas socialvårdsorgan samt av adoptionsbyråer som av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har fått tillstånd att tillhandahålla adoptionsrådgivning (*tillhandahållare av adoptionsrådgivning*).

Tjänsteinnehavare eller arbetstagare som sköter tillhandahållande av adoptionsrådgivning ska ha yrkesmässig behörighet som socialarbetare enligt 3 § i lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (272/2005). De ska dessutom vara förtrogna med adoptionsfrågor.

23 §

Inledande av adoptionsrådgivning

När en förälder som ämnar ge sitt minderåriga barn som adoptivbarn har begärt adoptionsrådgivning, ska tillhandahållaren av adoptionsrådgivning utse en socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter (*socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter*) samt utan dröjsmål inleda adoptionsrådgivning.

24 §

Adoptionsrådgivningens uppgifter

Tillhandahållaren av adoptionsrådgivning ska i alla frågor som gäller adoption tillgodose barnets bästa samt ge råd, hjälp och stöd till barnet, barnets föräldrar, adoptionssökande samt andra personer vars samtycke krävs för adoption.

Adoptionsrådgivningen ska särskilt

1) ge de personer som nämns i 1 mom. information om syftet med, förutsättningarna för och rättsverkningarna av adoption,

2) ge barnets föräldrar information om den sociala service och de ekonomiska stödåtgärder som står dem och barnet till buds, samt hjälpa dem att fatta ett noga övervägt beslut i saken,

3) hjälpa sökandena att bedöma sina förutsättningar som adoptivföräldrar och förbereda sig för uppgiften som adoptivföräldrar,

4) utreda och bedöma om förutsättningar för adoption föreligger,

5) utreda om det finns förutsättningar att ingå avtal om kontakt mellan barnet och de tidigare föräldrarna, och vid behov bistå vid upprättandet av avtalet,

6) vid behov anvisa sökandena att be om internationell adoptionstjänst,

7) vid behov anvisa sökandena att ansöka om adoptionstillstånd,

8) vid behov se till att barnet placeras hos sökandena,

9) utan dröjsmål efter placeringen av barnet vidta åtgärder för att bidra till en lyckad placering och följa hur placeringen utfaller med hänsyn till barnets bästa, samt

10) se till att sökandena utan dröjsmål anser om fastställande av adoption, och vid behov bistå vid uppgörandet av ansökan.

Om adoptionsrådgivningen ges av en adoptionsbyrå, ska den hos socialvårdsorganet i barnets och sökandenas hemkommun inhämta ett utlåtande om deras förhållanden.

Närmare bestämmelser om innehållet i och genomförandet av adoptionsrådgivning kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

25 §

Adoptionsrådgivning efter fastställd adoption

Tillhandahållaren av adoptionsrådgivning ska vid behov ge rådgivning, hjälp och stöd enligt 24 § 1 mom. även efter det att adoptionen har fastställts. Adoptivföräldrarna ska dessutom erbjudas möjlighet att i behövlig omfattning få adoptivbarnets och adoptivfamiljens behov av särskild hjälp och särskilt stöd utrett.

Tillhandahållaren av adoptionsrådgivning ska vid behov i ett så tidigt skede som möjligt hänvisa adoptivbarnet och adoptivfamiljen samt barnets tidigare föräldrar att anlita social- eller hälsovårdstjänster eller annan hjälp och annat stöd.

26 §

Utredning av ett minderårigt barns åsikt

Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter ska personligen samtala med en minderårig som ska adopteras, om detta med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå är möjligt. Barnet ska på ett sätt som motsvarar dess ålder och utvecklingsnivå ges de uppgifter som avses i 24 § 2 mom. 1 punkten samt sådana uppgifter om det aktuella adoptionsärendet som kan antas vara av betydelse för barnet.

Den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter ska försöka klarlägga hur barnet ställer sig till adoptionen. Vid behov ska det också utredas hur barnet ställer sig till att hålla kontakt med sina tidigare föräldrar efter adoptionen. Barnets åsikt skall utredas finkänsligt samt så att det inte onödigt skadar relationerna mellan barnet och

föräldrarna och andra personer som står barnet nära.

Efter avslutad utredning ska ett barn som fyllt 12 år ges tillfälle att ge sitt samtycke till adoptionen.

27 §

Placering av barn

När ett barn placeras hos adoptionssökande i adoptionssyfte, ska följande principer i möjligaste mån iakttas:

1) barnet placeras hos sådana sökande som bedöms ha de bästa förutsättningarna att sörja för en god vård och uppfostran av barnet,

2) syskon placeras i samma familj, om det med beaktande av förhållandena inte står i strid med barnets bästa,

3) om det från tidigare finns barn i familjen ska dessa vara äldre än det barn som adopteras,

4) barnets föräldrars önskemål i fråga om adoptivfamiljens egenskaper och förhållanden beaktas, om det inte står i strid med barnets bästa.

Ett barn får inte i adoptionssyfte placeras hos adoptionssökande som saknar giltigt adoptionstillstånd.

För placeringen av ett barn sörjer den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter i samarbete med en annan socialarbetare eller någon annan arbetstagare som är förtrogen med barnskydd.

28 §

Åtgärder när placeringen av ett barn misslyckas

Om tillhandahållaren av adoptionsrådgivning innan adoptionen fastställs märker att placeringen av barnet hos adoptionssökandena inte är förenlig med barnets bästa, ska tillhandahållaren tillsammans med barnskyddsmyndigheten ordna en ny placering för barnet i adoptionssyfte. Om det inte är möjligt, ska de vidta andra behövliga åtgärder för att ordna vård för barnet som är förenlig med barnets bästa.

Om det barn som ska adopteras har anlät till Finland från en främmande stat, ska till-

handahållaren av adoptionsrådgivning och barnskyddsmyndigheten sköta de åtgärder som anges i 1 mom. tillsammans med ett adoptionstjänstorgan enligt 32 §. Om det inte är möjligt att ordna ny placering för barnet eller vård som är förenlig med barnets bästa i Finland, ska de också vidta åtgärder för att återlämna barnet till den stat från vilken det har anlänt, om ett återlämnande är förenligt med barnets bästa.

Den som sköter de åtgärder som avses i 1 och 2 mom. ska personligen samtala med barnet, om det med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå är möjligt. Barnets åsikt i saken ska utredas och beaktas, om barnet har fyllt 12 år eller är så utvecklat att avseende kan fästas vid dess vilja.

29 §

Avbrytande av adoptionsrådgivning

Tillhandahållaren av adoptionsrådgivning kan avbryta adoptionsrådgivningen till adoptionssökanden, om det på basis av omständigheter som framkommit vid rådgivningen är uppenbart att förutsättningar för adoption inte föreligger.

Ett beslut om avbrytande av adoptionsrådgivning får inte överklagas genom besvär. En adoptionssökande får inom 14 dagar från delgåendet av beslutet skriftligen begära omprövning hos socialvårdsorganet i sin hemkommun.

Ändring i ett beslut av kommunens socialvårdsorgan med anledning av en begäran om omprövning söks genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Adoptionssökanden eller organet får söka ändring i förvaltningsdomstolens beslut, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

30 §

Utredning om tillhandahållande av adoptionsrådgivning

För att ansökan om adoptionstillstånd och ansökan om fastställande av adoption ska kunna uppgöras ska tillhandahållaren av ad-

optionsrådgivning ge en skriftlig utredning om att adoptionsrådgivning har tillhandahållits. Behövliga uppgifter om dem som har del i saken och deras förhållanden ska framgå av utredningen.

Om ett minderårigt barn, som är bosatt i Finland, kommer att ges som adoptivbarn till en sökande som är bosatt i en främmande stat, ska tillhandahållaren av adoptionsrådgivning göra en detaljerad utredning om barnet, av vilken behövliga uppgifter om barnet och dess förhållanden framgår.

Bestämmelser om närmare innehåll i utredningarna, deras giltighetstid och hur de ges in kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 kap.

Internationell adoptionstjänst

31 §

Begäran om internationell adoptionstjänst

Om en adoptionssökande som är bosatt i Finland ämnar adoptera ett barn under 18 år som är bosatt i en främmande stat, ska sökanden begära internationell adoptionstjänst.

En sökande som har beviljats tillstånd enligt 42 § behöver dock inte begära internationell adoptionstjänst.

32 §

Adoptionstjänstorgan

Internationell adoptionstjänst får tillhandahållas av kommunernas socialvårdsorgan och andra sammanslutningar som har beviljats tillstånd för verksamheten av adoptionsnämnden (*adoptionstjänstorgan*).

33 §

Adoptionstjänstorganets uppgifter

Adoptionstjänstorganet ska bistå adoptionssökanden vid åtgärder som hänför sig till internationell adoption av ett minderårigt barn samt övervaka att adoptionen genom-

förs i enlighet med barnets bästa, med respekt för i internationell rätt erkända principer om barnets rättigheter och utan att någon på ett obehörigt sätt får ekonomisk eller annan nytta av adoptionen.

Adoptionstjänstorganet ska särskilt

1) förmedla en i Finland bosatt adoptionssökande för ett barn under 18 år som är bosatt i en främmande stat och som behöver adoptivföräldrar och för vilket lämpliga adoptivföräldrar inte står att finna i den stat där barnet är bosatt,

2) bistå vid åtgärder som gäller fastställande av adoption,

3) bistå adoptivbarnet och barnets vårdnadshavare samt, efter adoptivbarnets död, dennes avkomlingar att få uppgifter om barnet och dess ursprung från den stat från vilken barnet har anlänt, samt

4) då det lämnar de uppgifter som avses i 3 punkten erbjuda mottagaren det stöd och den handledning som behövs.

Adoptionstjänstorganet kan också för ett barn under 18 år som är bosatt i Finland och som behöver adoptivföräldrar och för vilket lämpliga adoptivföräldrar inte står att finna i Finland förmedla en adoptionssökande som är bosatt i en främmande stat.

Adoptionstjänstorganet sköter som ett sådant auktoriserat organ som avses i III kap. i den i Haag den 29 maj 1993 ingångna konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (*Haagkonventionen*) de uppgifter som konventionen förutsätter och som i lag eller förordning av statsrådet har anförtrotts adoptionstjänstorganet.

Närmare bestämmelser om adoptionstjänstorganets uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

34 §

Adoptionstjänstorganets övriga skyldigheter

Adoptionstjänstorganet ska i varje enskilt fall försäkra sig om att sådan ersättning för adoption eller för barnets underhåll som avses i 5 § inte har givits eller betalats och inte heller utlovats eller utfästs.

Om adoptionstjänstorganet innan adoptionen fastställs märker att placeringen av bar-

net hos adoptionssökandena inte är förenlig med barnets bästa, ska det trots sekretessbestämmelserna ta kontakt med tillhandahållaren av adoptionsrådgivning för vidtagande av de åtgärder som avses i 28 §.

35 §

Samarbete med ett utländskt adoptionstjänstorgan

Adoptionstjänstorganen får samarbeta med en sådan myndighet eller organisation eller ett sådant organ av annat slag som har motsvarande serviceuppgifter utomlands (*utländskt adoptionstjänstorgan*) endast om samarbetet har beviljats tillstånd enligt 90 §.

36 §

Avgift och kostnadsersättning

Adoptionstjänstorganet kan ta ut en avgift för internationell adoptionstjänst samt ersättning för kostnader som uppkommit i ärendet. Avgiften får inte bestämmas så att den överstiger adoptionstjänstorganets verkliga kostnader för verksamheten. Närmare bestämmelser om avgiften och kostnader som ersätts utfärdas genom förordning av statsrådet.

Adoptionstjänstorganet kan fordra att avgiften och kostnaderna betalas i förskott eller att godtagbar säkerhet ställs för betalningen. Adoptionstjänstorganet ska på begäran på förhand skriftligen ge en uppskattning av de avgifter och kostnader som uppkommer i ärendet.

Betalningsskyldighet uppstår inte till den del det i ärendet har uppkommit onödiga avgifter eller kostnader till följd av att adoptionstjänstorganet gjort ett fel eller en försummelse.

Om tillhandahållande av adoptionstjänst har avbrutits och avgift eller ersättning har betalats på förhand, ska adoptionstjänstorganet återbetala avgifterna eller ersättningarna till den del de hänför sig till åtgärder som vidtagits efter avbrottet.

37 §

*Vägran att tillhandahålla internationell ad-
optionstjänst*

Ett adoptionstjänstorgan kan vägra tillhandahålla internationell adoptionstjänst till en adoptionssökande eller avbryta tjänsten, om

1) sökanden inte uppfyller de förutsättningar som de utländska adoptionstjänstorgan som adoptionstjänstorganet samarbetar med har ställt,

2) sökanden vid adoptionsrådgivningen eller till adoptionstjänstorganet har givit väsentligt oriktiga eller vilseledande uppgifter om sig eller sina förhållanden eller på något annat med detta jämförbart sätt har äventyrat möjligheterna att tillgodose barnets bästa vid adoptionsförfarandet,

3) sökanden har försummat sin betalnings-skyldighet eller skyldighet att ställa säkerhet enligt 36 § och har trots uppmaning inte fullgjort sin skyldighet inom en angiven skälig tid.

En adoptionssökande får söka ändring i ett beslut som gäller vägran eller avbrott genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. En adoptionssökande eller ett adoptionstjänstorgan får söka ändring i förvaltningsdomstolens beslut, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

38 §

Bestämmelsernas tvingande natur

Ett avtalsvillkor som avviker från bestämmelserna i 36 eller 37 § till nackdel för den som anlitar internationell adoptionstjänst är ogiltigt.

6 kap.

Tillståndsförfarande i adoptionsärenden

39 §

Krav på tillstånd

För adoption av ett barn under 18 år fordras adoptionstillstånd, om adoptionssökanden eller barnet eller båda är bosatta i Finland.

Om såväl sökanden som barnet är bosatt i Finland, behövs dock inget adoptionstillstånd, om

1) maken under äktenskapet eller efter att äktenskapet upplösts på grund av den andra makens död ensam ämnar adoptera den andra makens barn, eller

2) barnet, som har kommit till sökanden i annat syfte än adoptionssyfte, på ett etablerat sätt har vårdats och uppfostrats av sökanden.

Adoptionstillstånd ska sökas innan sökanden tar barnet till sig i adoptionssyfte.

40 §

*Förutsättningar för tillstånd vid adoption
inom landet*

Om adoptionssökanden är bosatt i Finland och ämnar adoptera ett barn som är bosatt i Finland, kan adoptionstillstånd beviljas, om de förutsättningar för adoption som anges i 3 och 6—9 § samt i 13 § 1, 2 och 4 mom. uppfylls och sökanden har fått adoptionsrådgivning.

41 §

Förutsättningar för tillstånd vid adoption från en främmande stat till Finland genom ett adoptionstjänstorgans förmedling

Om adoptionssökanden är bosatt i Finland och ämnar adoptera ett barn som är bosatt i en främmande stat, kan adoptionstillstånd beviljas, om de förutsättningar för adoption som anges i 3 och 6—9 § samt i 13 § 1, 2 och 4 mom. uppfylls, sökanden har fått adoptionsrådgivning och sökanden ges internationell adoptionstjänst.

42 §

Förutsättningar för tillstånd vid adoption från en främmande stat till Finland utan adoptionstjänstorgan

Om adoptionssökanden är bosatt i Finland och ämnar adoptera ett barn som är bosatt i en främmande stat, och adoptionen inte kan ske genom ett adoptionstjänstorgans förmedling, kan adoptionstillstånd beviljas, om de förutsättningar för adoption som anges i 3 och 6—9 § samt i 13 § 1, 2 och 4 mom. uppfylls och sökanden har fått adoptionsrådgivning.

Tillstånd enligt 1 mom. kan beviljas endast för adoption av ett barn som

1) är nära släkting till sökanden eller sökandens make eller tidigare nära släkting till sökandens adoptivbarn,

2) har kommit till sökanden i annat syfte än adoptionssyfte och på ett etablerat sätt har vårdats och uppfostrats av sökanden.

43 §

Förutsättningar för tillstånd vid adoption från Finland till en främmande stat

Om adoptionssökanden är bosatt i en främmande stat och ämnar adoptera ett barn som är bosatt i Finland, kan adoptionstillstånd beviljas om

1) de förutsättningar för adoption som anges i 2 kap. uppfylls och barnet har fått adoptionsrådgivning,

2) sökanden har visat upp en utredning av en behörig myndighet eller något annat behörigt organ i den stat där sökanden är bosatt om sökanden, dennes förhållanden samt behörighet och lämplighet som adoptivförälder,

3) sökanden har visat upp en utredning om att sökanden samt barnets föräldrar och andra personer vars samtycke krävs för adoptionen har fått den rådgivning som behövs, och

4) sökanden har visat upp en utredning om att barnet har tillstånd eller kommer att få tillstånd att resa in och varaktigt bosätta sig i den stat där sökanden är bosatt.

44 §

Tillståndsmyndighet

Adoptionstillstånd beviljas av adoptionsnämnden på ansökan av adoptionssökanden.

45 §

Särskilt villkor eller särskild begränsning i tillståndet

När nämnden beviljar tillstånd kan den uppställa ett särskilt villkor eller en särskild begränsning för adoptionen.

46 §

Intyg över adoptionstillstånd

Adoptionsnämnden ska utfärda ett intyg över beviljat adoptionstillstånd.

Närmare bestämmelser om innehållet i intyget och hur det ges in kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

47 §

Tillståndets giltighet

Tillståndet är i kraft en bestämd tid som kan vara högst två år.

Adoptionsnämnden kan på ansökan förlänga tillståndets giltighetstid med högst två år per gång efter att ha inhämtat utlåtande av tillhandahållaren av adoptionsrådgivning och vid behov adoptionstjänstorganet.

Om barnet inom den tid som anges i tillståndet har placerats hos adoptionssökanden i adoptionssyfte, fortsätter tillståndet att vara i kraft tills adoptionen har fastställts.

Tillståndet upphör att vara i kraft, om barnet till följd av att placeringen har misslyckats ska fräntas adoptionssökanden.

48 §

Återkallelse av tillstånd

Adoptionsnämnden kan återkalla ett adoptionstillstånd, om sökandens förhållanden efter det att tillståndet beviljades har ändrats väsentligt så, att en adoption i enlighet med tillståndet inte skulle vara förenlig med barnets bästa. Ett tillstånd kan dock inte återkallas efter det att adoptionen har fastställts.

På rättelse av ett fel i adoptionsnämndens beslut tillämpas vad som föreskrivs i 50—53 § i förvaltningslagen (434/2003).

49 §

Anmälningsskyldighet

Om det sker en väsentlig förändring i sökandens förhållanden under den tid tillståndet är i kraft, ska sökanden utan dröjsmål anmäla detta till adoptionsnämnden. Adoptionsnämnden ska trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål underrätta tillhandahållaren av adoptionsrådgivning och adoptionstjänstorganet om anmälan samt vid behov be dem om en tilläggsutredning om de förändrade förhållandena.

Tillhandahållaren av adoptionsrådgivning och adoptionstjänstorganet ska trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål underrätta adoptionsnämnden om en sådan förändring i sökandens förhållanden som de har fått kännedom om och som kan förorsaka återkallelse av adoptionstillståndet och om en sådan omständighet som kan förorsaka undanröjande av nämndens beslut med stöd av 50 § i förvaltningslagen.

50 §

Ändringssökande

En adoptionssökande får söka ändring i ett beslut av adoptionsnämnden som gäller beviljande av adoptionstillstånd, förlängning av tillståndets giltighet eller återkallelse av ett beviljat tillstånd genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

En adoptionssökande eller adoptionsnämnden får söka ändring i förvaltningsdomstens beslut, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

7 kap.

Fastställande av adoption

51 §

Fastställande av adoption

Adoption fastställs genom beslut av domstol.

Ett ärende som gäller fastställande av adoption inleds vid tingsrätten genom en skriftlig ansökan av adoptionssökanden.

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av adoption finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

52 §

Utredning som ges in till domstol

En ansökan om fastställande av adoption ska åtföljas av en behövlig utredning om att de i lag angivna förutsättningarna för fastställande av adoption föreligger.

Närmare bestämmelser om den utredning som fogas till ansökan kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

53 §

Inhämtande av utredning

Domstolen ska självant förordna om inhämtande av all den utredning som behövs

för att ett ärende som gäller fastställande av adoption ska kunna avgöras.

Domstolen ska vid behov höra alla de personer som kan lämna uppgifter i adoptionsärendet.

54 §

Hörande

En förälder till ett minderårigt barn samt barnets vårdnadshavare och intressebevakare ska ges tillfälle att bli hörda i ett ärende som gäller fastställande av adoption. Om föräldern är omyndig, ska också förälderns vårdnadshavare och intressebevakare ges tillfälle att bli hörda. Om adoptionssökandens handlingsbehörighet har begränsats, ska också sökandens intressebevakare ges tillfälle att bli hörd.

Hörande enligt 1 mom. behövs dock inte, om kallelse inte kan delges den som ska höras eller om dennes åsikt redan tidigare tillförlitligt har utretts eller det annars med tanke på avgörandet av ärendet kan anses onödigt.

Om en förälder i samband med samtycket till adoption har meddelat att han eller hon inte önskar bli hörd i domstol, ska föräldern inte utan särskilt skäl ges tillfälle att bli hörd.

55 §

Förordnande av intressebevakare

Om det barn som ska adopteras är minderårigt och barnets intresse står i strid med eller kan komma att stå i strid med vårdnadshavarens eller intressebevakarens intresse när ett ärende som gäller fastställande av adoption behandlas vid domstol, ska domstolen på tjänstens vägnar förordna en intressebevakare för att bevaka barnets intresse i ärendet.

En intressebevakare som förordnats av domstol med stöd av 1 mom. har rätt att av statsmedel få ett arvode och ersättning för sina kostnader med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i 17 och 18 § i rätts hjälpslagen (257/2002) föreskrivs om arvode och ersättning till ett biträde. På intressebevakare tillämpas i övriga delar bestämmel-

serna i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

56 §

Rätt att söka ändring

Sökanden, barnet och den som enligt 54 § 1 mom. ska höras har rätt att söka ändring i ett domstolsbeslut i ett ärende som gäller fastställande av adoption.

57 §

Skyndsamt behandling

Ärenden som gäller fastställande av adoption ska i samtliga rättsinstanser behandlas skyndsamt.

8 kap.

Rätt för adoptivbarnet att hålla kontakt med en tidigare förälder

58 §

Fastställande av avtal om kontakt

Domstolen kan fastställa ett avtal mellan en tidigare förälder och adoptivföräldrarna om att ett minderårigt adoptivbarn ska ha rätt att träffa sin tidigare förälder eller på annat sätt hålla kontakt med denna, om det prövas vara förenligt med barnets bästa. Avtalet kan fastställas i samband med eller efter adoptionen.

Domstolen kan på begäran i samband med fastställande av avtalet göra mindre ändringar i villkoren för kontakt eller precisera dem, om det främjar möjligheterna att upprätthålla kontakten och är förenligt med barnets bästa.

59 §

Ändring av fastställt avtal

Ett av domstol fastställt avtal kan ändras genom ett nytt avtal som fastställs av domstolen eller genom ett beslut av domstolen, om förhållandena har förändrats efter att avtalet fastställdes eller om det annars finns anledning till detta.

60 §

Beaktande av barnets åsikt

Vid avgörande av ett ärende som gäller kontakt ska barnets önskemål och åsikter beaktas enligt barnets ålder och utvecklingsnivå.

61 §

Hur ett ärende inleds

Ett ärende som gäller kontakt inleds genom en skriftlig ansökan hos tingsrätten. Ansökan kan uppgöras av barnets tidigare förälder, en adoptivförälder, barnets vårdnadshavare eller kommunens socialvårdsorgan.

Om ett ärende som gäller kontakt förs till domstol på något annat sätt än i samband med fastställande av adoption, behandlas ärendet av den domstol som enligt bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken är behörig i ett ärende som gäller umgängesrätt.

62 §

Hörande

Barnets tidigare föräldrar, adoptivföräldrar och vårdnadshavare ska ges tillfälle att bli hörda med anledning av ansökan.

Hörande enligt 1 mom. behövs dock inte, om kallelse inte kan delges den som ska höras eller om dennes åsikt redan tidigare tillförlitligt har utretts eller det annars med tanke på avgörandet av ärendet kan anses onödigt.

63 §

Inhämtande av utredning, hörande av barnet och interimistiska förordnanden

I syfte att utreda barnets önskemål och åsikter samt de övriga förhållanden som inverkar på avgörandet av ett ärende om upprätthållande av kontakt ska domstolen vid behov inhämta utredning hos socialvårdsorganet i den kommun som är barnets, den tidigare föräldrarnas och adoptivföräldrarnas hemkommun. Om någon av dessa saknar hem-

kommun i Finland, ska utredning inhämtas hos socialvårdsorganet i den kommun där personen vistas.

I fråga om personligt hörande av barn i domstol och meddelande av interimistiska förordnanden gäller i tillämpliga delar vad som i 15 § 2 mom. och 17 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) föreskrivs om ett ärende som gäller umgängesrätt.

64 §

Verkställighet av avtal eller beslut

Ett av domstol fastställt avtal om kontakt eller ett domstolsbeslut om kontakt verkställs med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) föreskrivs om verkställighet av beslut om umgängesrätt. Vid verkställigheten av ett avtal eller ett beslut om kontakt kan det dock inte bestämmas att barnet ska hämtas.

9 kap.

Internationellt privaträttsliga bestämmelser

65 §

Domstols behörighet

Ansökan om fastställande av adoption prövas i Finland, om den som ska adopteras eller adoptionssökanden är bosatt här.

Ansökan om fastställande av adoption kan också prövas i Finland, om

1) den som ska adopteras eller sökanden är finsk medborgare, och

2) ärendet inte kan prövas i den stat där den som ska adopteras eller adoptionssökanden är bosatt eller har hemvist, eller det skulle medföra oskäligen svårigheter att inleda ärendet i den staten.

När den som ska adopteras och sökandena är finska, danska, isländska, norska eller svenska medborgare, prövas dock ansökan om fastställande av adoption i Finland endast om någondera sökanden har hemvist i Finland.

66 §

Tillämplig lag

Förfarandet vid fastställande av adoption och förutsättningarna för adoption bestäms enligt finsk lag.

67 §

Samtycke till adoption i en främmande stat

Samtycke till adoption kan i en främmande stat ges även med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas enligt lagen i den staten.

Om det samtycke som fordras för adoption saknas till följd av att adoption inte reglerats i den stat där samtycket borde ges, kan adoptionen fastställas, om det är tydligt att detta motsvarar den persons vilja vars samtycke fordras för adoptionen.

68 §

Erkännande av utländsk adoption och av hävning av utländsk adoption

Adoption och hävning av adoption som skett i en främmande stat erkänns i Finland enligt vad som föreskrivs nedan.

Beslut som fattats eller någon annan rättslig åtgärd som har vidtagits i en främmande stat kan anses som sådant fastställande av adoption som avses i denna lag, om dess väsentliga syfte är att fastställa förälderbarnförhållandet, även om åtgärdens rättsliga verkningar i den staten inte skulle motsvara rättsverkningarna av adoption enligt finsk lag.

69 §

Erkännande av utländsk adoption utan särskilt fastställande

En adoption som har skett i en främmande stat i enlighet med ett sådant adoptionstillstånd som avses i 6 kap. är utan särskilt fastställande giltig i Finland.

En adoption som har skett i en främmande stat är utan särskilt fastställande giltig i Finland också

1) om båda adoptionssökandena vid tidpunkten för adoptionen var bosatta i staten i fråga och de har varit bosatta där utan avbrott under minst ett år omedelbart före adoptionen, eller

2) om adoptionen är giltig i den stat där sökandena vid tidpunkten för adoptionen var bosatta och de har varit bosatta där utan avbrott under minst ett år omedelbart före adoptionen.

Om adoptionstillstånd borde ha sökts för en adoption enligt 2 mom. är adoptionen dock giltig i Finland endast om tillstånd har beviljats.

70 §

Erkännande av hävning av utländsk adoption utan särskilt fastställande

Hävning av en adoption som skett i en främmande stat är utan särskilt fastställande giltig i Finland om

1) adoptivbarnet och båda adoptivföräldrarna vid tidpunkten för hävningen var bosatta i staten i fråga och de har varit bosatta där utan avbrott under minst ett år omedelbart före hävningen, eller om

2) hävningen är giltig i de stater där adoptivbarnet och adoptivföräldrarna vid tidpunkten för hävningen var bosatta och de har varit bosatta där utan avbrott under minst ett år omedelbart före hävningen av adoptionen.

71 §

Hovrättens klarläggande beslut om fastställande

Även om en adoption eller hävning av en adoption erkänns med stöd av 69 eller 70 § utan särskilt fastställande, kan Helsingfors hovrätt på ansökan fastställa att adoptionen eller hävningen av adoptionen är giltig i Finland.

72 §

Erkännande av beslut som meddelats i ett annat nordiskt land

Adoption eller hävning av adoption som enligt den mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige slutna konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelse om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/31) har skett i Finland, Danmark, Island, Norge eller Sverige, är trots 69 och 70 § giltig i Finland utan särskilt fastställande.

73 §

Erkännande av adoption som intygats vara förenlig med Haagkonventionen och rättsverkningarna av adoptionen

En adoption som har fastställts i en främmande stat som är part i Haagkonventionen och som där intygats vara konventionsenlig är trots 69 § giltig i Finland utan särskilt fastställande.

En adoption enligt 1 mom. har åtminstone de rättsverkningar om vilka bestämmelser ingår i artikel 26 stycke 1 i Haagkonventionen.

Om en adoption enligt 1 mom. inte enligt rättsordningen i staten i fråga har lett till att rättsförhållandet mellan barn och förälder upphört, kan Helsingfors hovrätt på ansökan av adoptivföräldrarna eller barnet fastställa att adoptionen är en adoption som verkar så att rättsförhållande mellan barnet och dess tidigare föräldrar upphör. En förutsättning är ytterligare att de samtycken som avses i artikel 4 punkt c och d i Haagkonventionen har givits eller ges för en sådan adoption.

74 §

Fastställande av utländsk adoption genom hovrättens beslut

En annan adoption i en främmande stat än en sådan som avses i 69, 72 eller 73 § är giltig i Finland endast om Helsingfors hovrätt har fastställt den.

Helsingfors hovrätt kan på ansökan fastställa att en adoption enligt 1 mom. är giltig, om den som ska adopteras eller någondera adoptionsökanden vid tidpunkten för adoptionen har haft sådan anknytning till den stat där adoptionen skett på grund av att denne är bosatt eller har sitt hemvist där eller på grund av medborgarskap, att myndigheterna i denna stat kan anses ha haft tillräcklig anledning av att uppta ärendet till prövning.

Om en adoption har skett på något annat sätt än genom beslut av en myndighet, kan det fastställas att den är giltig endast då den som ska adopteras eller någondera sökanden har haft sådan anknytning till den stat där adoptionen har skett som avses i 2 mom. och åtgärden är giltig enligt lagen i staten i fråga.

Om adoptionstillstånd borde ha sökts för adoptionen, får hovrätten fastställa att adoptionen är giltig endast om tillstånd har beviljats.

75 §

Fastställande av hävning av utländsk adoption genom hovrättens beslut

En annan hävning av adoption i en främmande stat än en sådan som avses i 70 eller 72 § är giltig i Finland endast om Helsingfors hovrätt har fastställt den.

Helsingfors hovrätt kan på ansökan fastställa att en hävning av adoption enligt 1 mom. är giltig, om adoptivbarnet eller någondera adoptivföräldern vid tidpunkten för hävningen har haft sådan anknytning till den stat där hävningen av adoptionen skett på grund av att denne är bosatt eller har sitt hemvist där eller på grund av medborgarskap, att myndigheterna i denna stat kan anses ha haft tillräcklig anledning av att uppta ärendet till prövning.

Om hävning av adoptionen har skett på något annat sätt än genom beslut av en myndighet, kan det fastställas att den är giltig endast då någon av dem som har del i saken har haft sådan anknytning till den stat där hävningen av adoptionen har skett som avses i 2 mom. och åtgärden är giltig enligt lagen i staten i fråga.

76 §

Resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning

Sådan adoption som avses i 69 och 73 § eller sådan hävning av adoption som avses i 70 § ska inte anses giltig i Finland, och hovrätten ska inte enligt 71, 74 eller 75 § fastställa att adoptionen eller hävningen av adoptionen är giltig, om detta särskilt med beaktande av barnets bästa skulle leda till ett resultat som strider mot grunderna för Finlands rättsordning.

77 §

Intygande av att en i Finland fastställd adoption är förenlig med Haagkonventionen

Den domstol som har fastställt en adoption kan på ansökan intyga att adoptionen har skett enligt Haagkonventionen.

78 §

Utredning om innehållet i en främmande stats lag

Om lagen i en främmande stat har betydelse för avgörande av ett ärende som regleras i denna lag, ska domstolen eller någon annan myndighet, om den inte känner till lagen i den främmande staten och den som har del i saken inte visar upp en utredning om detta, begära en utredning av adoptionsnämnden om innehållet i den främmande statens lag.

79 §

Utlåtande av adoptionsnämnden

I de fall som nämns i 65 § 2 mom. samt 74 och 75 § ska adoptionsnämnden ges tillfälle att avge utlåtande om de omständigheter som har betydelse för avgörande av ärendet, om det inte är uppenbart onödigt.

Domstolen eller någon annan myndighet kan begära ett utlåtande av adoptionsnäm-

den om de omständigheter som avses i 67—73 § samt 77 §.

80 §

Utlåtande av socialvårdsorganet

Domstolen eller någon annan myndighet kan vid behandlingen av ett ärende enligt 68—75 § som gäller ett barn under 18 år vid behov begära ett utlåtande om förhållandena i fråga om den som har del i saken av socialvårdsorganet i dennes hemkommun.

81 §

Utlåtande av en nordisk barnavårdsmyndighet

Om den som ska adopteras är yngre än 18 år och är medborgare i Danmark, Island, Norge eller Sverige och har hemvist i den stat vars medborgare han eller hon är, ska domstolen innan adoptionen fastställs ge en barnavårdsmyndighet i denna stat tillfälle att avge ett utlåtande i ärendet.

82 §

Kontroll av utländska handlingars tillförlitlighet

En utländsk handling som har visats upp för Helsingfors hovrätt för behandlingen av ett ärende som avses i 71, 74 eller 75 § ska vara legaliserad eller åtföljas av ett intyg om dess ursprung som utfärdats av en behörig myndighet i staten i fråga, om inte något annat följer av fullgörandet av skyldigheter enligt internationella avtal som är bindande för Finland eller hovrätten av särskilda skäl beviljar undantag från detta. Den som visar upp en utländsk handling ska vid behov se till att handlingen översätts till finska eller svenska och legaliseras.

Hovrätten kan vid behov begära ett utlåtande av utrikesministeriet, Migrationsverket eller en polismyndighet om huruvida en handling som avses i 1 mom. är äkta och tillförlitlig.

83 §

Skyndsam behandling

Ärenden som gäller fastställande och hävning av en utländsk adoption ska behandlas skyndsamt.

84 §

Ändringssökande

Om sökande av ändring i ett avgörande av Helsingfors hovrätt gäller vad som föreskrivs i 30 kap. i rättegångsbalken.

10 kap.

Förvaltning av adoptionsärenden

85 §

Allmän planering, ledning och övervakning

Den allmänna planeringen, ledningen och övervakningen av adoptionsrådgivningen och den internationella adoptionstjänsten hör till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter.

86 §

Adoptionsnämnden

Särskild sakkunnig-, tillstånds- och tillsynsmyndighet i adoptionsärenden är adoptionsnämnden, som finns vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Adoptionsnämnden är också

1) sådan centralmyndighet som avses i artikel 6 stycke 1 i Haagkonventionen och

2) sådan nationell myndighet som avses i artikel 15 i den i Strasbourg den 27 november 2008 ingångna reviderade konventionen om adoption av barn (*Europarådskonventionen*).

Nämnden kan sammanträda i plenum, vars uppgift är att följa utvecklingen i adoptionsärenden samt vid behov ta initiativ i frågor som gäller adoption. De övriga ärenden som ingår i dess behörighet behandlar nämnden uppdelad i sektioner enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om tillsättning av nämnden, dess sammansättning och uppgifter samt hur verksamheten organiseras i övrigt utfärdas genom förordning av statsrådet.

87 §

Tillstånd att upprätthålla adoptionsbyrå och tillhandahålla internationell adoptionstjänst

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan på ansökan bevilja en samkommun eller någon annan kommunal sammanslutning, en i Finland registrerad förening eller en förening eller någon annan motsvarande sammanslutning som är registrerad i någon annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillstånd att upprätthålla adoptionsbyrå.

Adoptionsnämnden kan på ansökan bevilja en kommuns socialvårdsorgan, en samkommun eller någon annan kommunal sammanslutning, en i Finland registrerad förening eller en förening eller någon annan motsvarande sammanslutning som är registrerad i någon annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillstånd att tillhandahålla internationell adoptionstjänst.

Tillstånd att upprätthålla adoptionsbyrå eller att tillhandahålla internationell adoptionstjänst kan beviljas sökande som i sin verksamhet inte eftersträvar ekonomisk vinst och som bedöms ha kapacitet att sköta adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst på ett yrkesskickligt, långsiktigt och tillförlitligt sätt. Beviljande av tillstånd förutsätter dessutom att det med tanke på anordnandet av adoptionsrådgivningen eller den internationella adoptionstjänsten kan anses vara ändamålsenligt att sådan verksamhet inleds.

Bestämmelser om utredningar som ska fogas till ansökan och anmälan som ska göras med anledning av ett tillståndsbeslut utfärdas genom förordning av statsrådet.

88 §

Tillståndsvillkor

Tillstånd att upprätthålla adoptionsbyrå eller att tillhandahålla internationell adoptionstjänst

tjänst beviljas för viss tid, högst fem år i sänder.

När tillstånd beviljas kan det samtidigt utfärdas närmare föreskrifter om bedrivande av adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst.

89 §

Återkallelse av tillstånd

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller adoptionsnämnden kan återkalla tillstånd som de med stöd av 87 § har beviljat, om gällande föreskrifter eller bestämmelser inte följs vid adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst eller om bristfälligheter eller missförhållanden har yppats i verksamheten och de inte avhjälpas eller avlägsnas inom en tid som verket eller nämnden har utsatt.

90 §

Tillstånd till internationellt samarbete

Adoptionsnämnden kan på ansökan av ett adoptionstjänstorgan bevilja organet tillstånd till samarbete med ett utländskt adoptionstjänstorgan, om

1) det utländska adoptionstjänstorganet i den stat där det är beläget har behörighet att sköta uppgifter som gäller internationell adoption,

2) det har givits en tillräcklig utredning om att det utländska adoptionstjänstorganet sköter de uppgifter som avses i 1 punkten på ett yrkesskickligt, långsiktigt och tillförlitligt sätt i enlighet med barnets bästa och med respekt för i internationell rätt erkända principer om barnets rättigheter och utan att någon på ett obehörigt sätt får ekonomisk eller annan nytta av adoptionen, och om

3) ett samarbete kan anses befogat särskilt med beaktande av behovet av internationell adoption i staten i fråga.

Tillstånd beviljas för viss tid, högst fem år i sänder.

Adoptionsnämnden kan återkalla tillståndet, om det utländska adoptionstjänstorganet

i den stat där det är beläget har förlorat sin behörighet att sköta uppgifter som hör till internationell adoption eller om det finns anledning att misstänka att organet inte sköter dem på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten.

91 §

Lämnande av uppgifter

Tillhandahållarna av adoptionsrådgivning och adoptionstjänstorganen är skyldiga att lämna social- och hälsovårdsministeriet, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och adoptionsnämnden de uppgifter och utredningar som dessa begär och som behövs för övervakningen eller skötseln av de övriga uppgifter som anges i denna lag.

Ett adoptionstjänstorgan är skyldigt att lämna adoptionsnämnden de uppgifter och utredningar om ett utländskt adoptionstjänstorgan som nämnden begär och som behövs för övervakningen. Adoptionstjänstorganet ska utan dröjsmål informera nämnden om en omständighet som det har fått kännedom om och som kan försaka återkallelse av ett tillstånd enligt 90 §.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

92 §

Förvaring och överföring av handlingar

Tillhandahållarna av adoptionsrådgivning och adoptionstjänstorganen ska förvara handlingar som gäller adoptivbarnet och barnets tidigare föräldrar och som uppgjorts eller mottagits i samband med adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst i minst 100 år räknat från det handlingarna uppgjordes.

Ett adoptionstjänstorgan kan för förvaring överföra de handlingar som nämns i 1 mom. till en tillhandahållare av adoptionsrådgivning, om tillhandahållaren samtycker till det. När handlingar överförs ska adoptionstjänst-

organet föra förteckning över vart handlingarna har överförts.

Om en adoptionsbyrå eller ett adoptions-tjänstorgan nedlägger sin verksamhet enligt denna lag, ska de handlingar som avses i 1 mom. överföras för förvaring till den kommuns socialvårdsorgan som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ger i uppgift att ta emot handlingarna.

93 §

Rätt att få uppgifter

Ett adoptivbarn och dess vårdnadshavare samt, efter adoptivbarnets död, dess avkomlingar har rätt att avgiftsfritt få uppgifter ur de handlingar som avses i 92 §. När uppgifterna lämnas ut ska mottagaren erbjudas det stöd och den handledning som behövs.

Uppgifter behöver inte lämnas ut, om det finns befogad anledning att anta att det leder till fara för adoptivbarnets eller någon annan uppgiftsmottagares hälsa eller utveckling att uppgifter lämnas ut eller om det i övrigt klart strider mot adoptivbarnets bästa eller annans enskilda bästa att uppgifter lämnas ut.

Om en tidigare förälders identitet är känd, ska uppgift om detta trots bestämmelsen i 2 mom. alltid lämnas ut

1) till ett adoptivbarn som uppnått myndighetsåldern och, efter adoptivbarnets död, till avkomlingar som uppnått myndighetsåldern,

2) till ett adoptivbarn som har fyllt 15 år och, efter adoptivbarnets död, till en avkomling som har fyllt 15 år, om adoptivbarnet eller avkomlingen begär uppgifter tillsammans med sin vårdnadshavare, samt

3) till ett minderårigt adoptivbarns vårdnadshavare och, efter adoptivbarnets död, till en minderårig avkomlings vårdnadshavare, om den information som behövs har ett direkt samband med adoptivbarnets eller avkomlingens hälsa eller säkerhet.

Ändring i ett beslut genom vilket uppgifter vägrats får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Ändring i förvaltningsdomstolens beslut i ärendet får sökas, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

94 §

Behandling av begäran om uppgifter

Om adoptionsnämnden mottar en sådan begäran om uppgifter som avses i artikel 15 i Europarådskonventionen, ska nämnden begära utredning i ärendet av den kommuns socialvårdsorgan som enligt nämndens bedömning bäst förmår skaffa de begärda uppgifterna.

Närmare bestämmelser om behandling av en begäran om uppgifter kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

95 §

Företrädande av barn som ska adopteras

När en tillhandahållare av adoptionsrådgivning eller ett utländskt adoptionstjänstorgan har placerat ett barn hos en adoptionssökande i adoptionssyfte, har adoptionssökanden under placeringen i vårdnadshavarens ställe rätt att besluta om barnets vistelseort, vård, uppfostran, övervakning och omsorg i övrigt samt om nödvändig undervisning och hälsovård för barnet. Adoptionssökanden har dessutom rätt att företräda barnet även i andra brådskande ärenden som gäller barnets person.

På en adoptionssökande som utnyttjar den rätt som avses i 1 mom. tillämpas vad som i 4 § 2 mom. och 5 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt föreskrivs om vårdnadshavare.

96 §

Register över adoptionssökande

Registret över adoptionssökande är ett riksomfattande register som förs av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Syftet med registret är att hjälpa tillhandahållaren av adoptionsrådgivning att finna en sådan adoptionssökande hos vilken ett barn som ska adopteras kan placeras.

Uppgifter om en sökande antecknas på sökandens begäran i registret, om sökanden har ett tillstånd enligt 6 kap. att adoptera ett barn som är bosatt i Finland.

I registret får lagras

1) identifierings- och kontaktuppgifter för sökanden,

2) uppgifter om innehållet i den utredning som avses i 30 § och i det intyg som avses i 46 §, samt

3) övriga uppgifter om sökanden och sökandens förhållanden som behövs för registrets användningsändamål.

Uppgifter om en sökande ska avföras ur registret, när sökanden begär det, när ett barn placeras hos sökanden i adoptionssyfte eller när ett tillstånd enligt 2 mom. upphör att vara i kraft.

Alla tillhandahållare av adoptionsrådgivning svarar för att uppgifter om adoptionssökande som är deras klienter lagras i registret samt för att uppgifterna korrigeras, uppdateras och avförs ur registret.

Tillhandahållarna av adoptionsrådgivning har trots sekretessbestämmelserna rätt att få uppgifter ur registret för det syfte som anges i 1 mom.

97 §

Tjänsteansvar

På den som är anställd hos en adoptionsbyrå eller ett adoptionstjänstorgan tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när han eller hon utför uppgifter som avses i denna lag.

12 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

98 §

Ikraftträdande och bestämmelser som upphävs

Denna lag träder i kraft den 20 . Om ikraftträdandet av lagens 86 § 2 mom. 2 punkt samt 94 och 96 § bestäms dock genom förordning av statsrådet.

Genom denna lag upphävs adoptionslagen (153/1985, nedan den tidigare adoptionslagen).

99 §

Adoptioner som skett före 1980

Om en domstol före den 1 januari 1980 givit samtycke till adoption, ska den lag som gällde då tillämpas på adoptivförhållandet, om inte något annat föreskrivs nedan.

Ett adoptivförhållande kan inte hävas genom ett domstolsbeslut ens när det har grundats före den tidpunkt som nämns i 1 mom.

Om en domstol före den 1 januari 1980 givit sitt samtycke till adoption, ska domstolen på ansökan av adoptivbarnet fastställa att bestämmelserna i denna lag ska tillämpas på adoptivförhållandet. Ärendet prövas vid den tingsrätt som enligt bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken är behörig i ett ärende som gäller fastställande av adoption.

100 §

Arvsrätt vid adoptioner som skett före 1980

Om en domstol före den 1 januari 1980 givit samtycke till adoption, gäller om ett adoptivbarns och dennes avkomlingars arvsrätt och om rätten att ärva ett adoptivbarn och dennes avkomlingar vad som föreskrivs i den lag som då var gällande.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas dock inte om en domstol med stöd av 56 § 3 mom. i den tidigare adoptionslagen har fastställt att bestämmelserna i den lagen ska tillämpas på adoptivförhållandet, eller med stöd av 99 § 3 mom. i denna lag har fastställt att bestämmelserna i denna lag ska tillämpas på adoptivförhållandet. Om arvlåtaren har avlidit innan domstolens beslut gavs, gäller dock angående rätten till arvlåtarens kvarlåtenskap vad som föreskrivs i den tidigare lagen, om inte något annat följer av 3 mom.

Om arvlåtaren har avlidit efter denna lags ikraftträdande, ska 1 mom. inte tillämpas heller

1) vid avgörande av vem som har rätt till kvarlåtenskap efter adoptivbarnet eller dennes avkomling, eller

2) på ett adoptivbarns och dennes avkomlings rätt att ärva adoptivföräldrarna och deras släktingar.

101 §

Övergångsbestämmelser

1. På adoption tillämpas de bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft, om barnet har placerats hos adoptanten i adoptionssyfte före denna lags ikraftträdande eller om ett ärende som gäller adoption har inletts vid nämnden för internationella adoptionsärenden i Finland (*nämnden för adoptionsärenden*) eller vid domstol före denna lags ikraftträdande.

2. Om en adoptant när denna lag träder i kraft har ett gällande tillstånd enligt 25 § i den tidigare adoptionslagen, kan tillståndets giltighet på ansökan förlängas en gång efter denna lags ikraftträdande. På en sådan ansökan och på adoption som sker enligt ett tillstånd som beviljats med anledning av den tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3. På en adoption på vilken den tidigare lagen tillämpas med stöd av 1 eller 2 mom. tillämpas dock denna lags 25 §, 33 § 2 mom. 3 och 4 punkt samt 93 §.

4. Denna lags 27 § 2 mom. och 39 § tillämpas inte på adoption inom landet, om adoptionssökanden har börjat få adoptionsrådgivning före den 1 januari 2011. Om sökanden har börjat få adoptionsrådgivning senare än det men före denna lags ikraftträdande får barnet två år efter denna lags ikraftträdande trots bestämmelserna i 27 § 2 mom. placeras hos sökanden i adoptionssyfte och kan adoptionen trots 39 § fastställas, även om sökanden saknar giltigt adoptionstillstånd. I ett ärende som avses i detta moment tillämpas i stället för denna lags 30 § de bestämmelser om intyg över adoptionsrådgivning som gällde vid denna lags ikraftträdande.

5. Ärenden som är anhängiga vid nämnden för adoptionsärenden när denna lag träder i kraft överförs efter denna lags ikraftträdande

till adoptionsnämnden för behandling. När adoptionsnämnden utfärdar ett beslut om tillstånd efter denna lags ikraftträdande, tillämpas trots bestämmelserna i 1 och 2 mom. lagens 48—50 §.

6. På adoption och hävning av adoption som har skett i en främmande stat före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Detsamma gäller fastställande av adoption på vilket den tidigare lagen tillämpas med stöd av 1 eller 2 mom. I ett avgörande av Helsingfors hovrätt i ett ärende som gäller erkännande får ändring dock sökas på det sätt som föreskrivs i 84 §, om avgörandet meddelas efter denna lags ikraftträdande.

7. Behandlingen av ett tillståndsärende eller annat ärende som gäller ordnande av adoptionsrådgivning eller internationell adoptionstjänst och som har inletts vid social- och hälsovårdsministeriet före denna lags ikraftträdande, slutförs med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

8. Om social- och hälsovårdsministeriet med stöd av den tidigare adoptionslagen har beviljat tillstånd att upprätthålla adoptionsbyrå eller tillhandahålla internationell adoptionstjänst, får mottagaren av tillstånd med stöd av detta upprätthålla adoptionsbyrå enligt denna lag eller tillhandahålla internationell adoptionstjänst under den tid som angivits när tillståndet beviljades, om inte tillståndet återkallas i enlighet med 89 §.

9. Om nämnden för adoptionsärenden med stöd av den tidigare adoptionslagen har godkänt ett utländskt adoptionstjänstorgan, anses det finländska adoptionstjänstorgan som ansökt om godkännande ha ett i denna lag avsett tillstånd till samarbete med det aktuella utländska adoptionstjänstorganet under den tid som angivits i beslutet om godkännande, om inte tillståndet återkallas i enlighet med 90 § 3 mom.

102 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det i en lag eller i en förordning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts av en

bestämmelse i denna lag, iakttas efter denna lags ikraftträdande i tillämpliga delar motsvarande bestämmelse i denna lag.

En bestämmelse i en lag eller en förordning som gäller nämnden för adoptionsärenden, gäller efter denna lags ikraftträdande i tillämpliga delar adoptionsnämnden.

103 §

Bemyndigande att vidta verkställighetsåtgärder

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag

om ändring av äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i äktenskapslagen (234/1929) 8 §, sådan den lyder i lag 411/1987, och *fogas* till lagen en ny 9 a § som följer:

2 kap.

Hinder mot äktenskap

9 a §

Vad som föreskrivs i 7 och 9 § gäller också när släktskapsförhållande har uppstått till följd av adoption.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om vigsel till äktenskap förrättas på basis av ett intyg över hindersprövning som har utfärdats före denna lags ikraftträdande, tillämpas på hinder mot äktenskap de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag**om ändring av 2 § i lagen om registrerat partnerskap**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 2 § som följer:

2 §

Ett partnerskap får inte registreras, om

- 1) den ena parten i parförhållandet redan är registrerad partner eller är gift, eller
- 2) parterna i parförhållandet är släkt med varandra på ett sådant sätt att släktskapet enligt 7, 9 eller 9 a § i äktenskapslagen (234/1929) är ett hinder mot äktenskap.

Med motsvarande tillämpning av vad som föreskrivs i 9 § i äktenskapslagen, kan justitieministeriet trots ett på släktskap grundat

hinder mot registrering av ett partnerskap ge tillstånd till registreringen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om registrering av ett partnerskap förrättas på basis av ett intyg över hindersprövning som har utfärdats före denna lags ikraftträdande, tillämpas på hinder mot registrering de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

5.

Lag**om ändring av 2 och 3 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) 2 §
 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag 1068/2009, och
fogas till lagens 3 §, sådan den lyder i lag 1068/2009, ett nytt 2 mom. som följer:

2 §

Uppgifter

Verket ska sköta följande:

-----
 2) de uppgifter som ankommer på verket
 enligt bestämmelser i lagstiftningen om ab-
 ort, sterilisering, assisterad befruktning, ad-
 option, användning av mänskliga organ, väv-
 nader och celler för medicinska ändamål och
 medicinsk forskning, samt
 -----

3 §

Nämnder

 I adoptionslagen (/) föreskrivs om den
 adoptionsnämnd som finns vid verket.

 Denna lag träder i kraft den
 20 .

Åtgärder som krävs för verkställigheten av
 denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

6.

Lag**om ändring av 7 och 8 § i lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999) 8 § 2 mom. 1 punkten, och
fogas till 7 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 699/2005 och 422/2007, en ny
 1 a punkt, som följer:

7 §

Sakkunnigledamöter

I förvaltningsdomstolen deltar en sakkun-
 nigledamot i behandlingen och avgörandet av

1 a) ärenden enligt adoptionslagen (/)
 som gäller avbrytande av adoptionsrådgiv-
 ning, vägran att tillhandahålla internationell
 adoptionstjänst eller avbrytande av tjänsten,
 beviljande av adoptionstillstånd, förlängning
 av tillståndets giltighet eller återkallelse av
 ett beviljat tillstånd eller rätt att få uppgifter
 ur adoptionshandlingar,

8 §

*Behörighetsvillkor för och utnämning av
sakkunnigledamöter*

En sakkunnigledamot och en suppleant
 skall,

1) vid behandlingen av ärenden som nämns
 i 7 § 1 mom. 1 och 1 a punkten ha avlagt för
 uppgiften lämplig högre högskoleexamen
 samt vara förtrogen med barnskydd,

Denna lag träder i kraft den
 20 .

På ärenden som har anhängiggjorts innan
 denna lag har trätt i kraft tillämpas de be-
 stämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

7.

Lag

om ändring av 4 a och 6 § i straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 4 a § 1 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag 1093/1999, och 6 § 1 mom. samt
fogas till 4 a §, sådan den lyder i lag 1093/1999, ett nytt 4 mom. som följer:

4 a §

Utöver vad som bestäms i 4 §, lämnas ur straffregistret uppgifter om personer ut till finska myndigheter i ärenden som gäller

5) omhändertagande eller adoption av barn.

Vad som ovan i denna paragraf föreskrivs om myndigheter gäller också en adoptionsbyrå enligt adoptionslagen (/).

6 §

En enskild person har rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för visum, arbetstillstånd, uppehållstillstånd, adoption eller något annat motsvarande ändamål.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

8.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 22 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 373/2009, och
fogas till 25 kap. nya 3 a och 3 b § som följer:

22 kap.	1) utlova eller ge en ersättning, 2) vilseleda eller utnyttja misstag eller 3) övertala eller utöva påtryckning
Om kränkning av foster, embryo och genom	får någon annan att ge sitt samtycke till adoption, ska för <i>olagligt inhämtande av samtycke till adoption</i> dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Försök är straffbart.
6 §	
<i>Kränkning av ett barns identitet</i>	

Den som underlåter att iakttä

1) det som i 12 § 2 eller 3 mom. eller 14 § i lagen om assisterad befruktning föreskrivs om användning av, innehållet i, anteckning av eller underrättelse om donatorskoden,

2) det som i 18 § i lagen om assisterad befruktning föreskrivs om anmälan till donationsregistret,

3) det som i 10 § 2 mom., 28 eller 30 § i lagen om assisterad befruktning föreskrivs om utlämnande, överföring, deponering eller förvaring av uppgifter och handlingar, eller

4) det som i 92 eller 93 § i adoptionslagen (/) föreskrivs om förvaring eller överföring av handlingar eller rätt att få uppgifter på ett sådant sätt att gärningen kan äventyra barnets rätt att få reda på sitt ursprung, ska för *kränkning av ett barns identitet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

25 kap.

Om brott mot friheten

3 b §

Olagligt inhämtande av samtycke till adoption

Den som genom att

Denna lag träder i kraft den
20 .

9.

Lag**om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) 13 § 1 mom. 10 punkten och 38 § som följer:

13 §

Personuppgifter som registreras i systemet

Följande uppgifter om personer som är föremål för registrering ska registreras i befolkningsdatasystemet:

-----
10) uppgifter om fastställd adoption,
-----

38 §

Begränsningar som gäller utlämnande av uppgifter om adoption

Uppgifter i befolkningsdatasystemet som gäller en adoption och vem som är ett adoptivbarns tidigare förälder får lämnas ut endast

- 1) till ett adoptivbarn som uppnått myndighetsåldern och, efter adoptivbarnets död, till avkomlingar som uppnått myndighetsåldern,
- 2) till ett adoptivbarn som har fyllt 15 år och, efter adoptivbarnets död, till en avkom-

ling som har fyllt 15 år, om adoptivbarnet eller avkomlingen begär uppgifter tillsammans med sin vårdnadshavare,

3) till ett minderårigt adoptivbarns vårdnadshavare och, efter adoptivbarnets död, till en minderårig avkomlings vårdnadshavare, om den information som behövs har ett direkt samband med adoptivbarnets eller avkomlingens hälsa eller säkerhet,

4) till en myndighet vars rätt att behandla uppgifterna grundar sig på att den ska utföra en arbetsuppgift, en åtgärd eller ett uppdrag som föreskrivs i eller med stöd av lag och som gäller ovan nämnda personers rättigheter eller skyldigheter,

5) för sammanställning av officiell statistik,

6) för historisk eller vetenskaplig forskning, och

7) till andra personer, företag eller organisationer som begär uppgifterna för ett specifikt syfte och som nödvändigt behöver uppgifterna för att identifiera adoptivbarnet eller för att klarlägga dess person- och familjerättsliga ställning eller handlingsbehörighet.

Denna lag träder i kraft den _____ Åtgärder som krävs för verkställigheten av
20 . denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 20 _____

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister Tuija Brax

ERIÄVÄ MIELIPIIDE ADOPTIOLAKITYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN

Ehdotetun adoptiolain 8 ja 9 §

Lakiehdotuksen 8 ja 9 §:n mukaan aviopuolisot voivat pääsääntöisesti adoptoida vain yhdessä ja toisaalta vain aviopuolisot voivat adoptoida yhdessä. Avoliitossa elävät eivät täten voisi adoptoida yhdessä. Ehdotetusta pykälästä yhdessä rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n 2 momentin kanssa johtuu lisäksi, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävät eivät voisi adoptoida yhdessä. Lakiehdotuksen 13 §:ssä edellytetään em. tapauksissa toisen puolison suostumus ennen adoption vahvistamista. Täten avoliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa elävät voisivat adoptoida yksin. Nykyisen lain mukaan tämä on myös mahdollista, vaikka se ei yhtä selvästi tule esiin kuin lakiehdotuksen 13 §:ssä.

Avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävän mahdollisuus adoptoida yksin tarkoittaa sitä, että toisen puolison ei tarvitse olla samalla tavalla arvioitavana ja täyttää adoptiohakijalle asetettuja kriteerejä. Tosiasiassa myös adoptiohakijan puoliso tulisi todennäköisesti olemaan vanhemman roolissa suhteessa adoptiolapseen. Vaikka ei- hakijana oleva puoliso osallistuisi adoptioneuvontaan, häneen ei kuitenkaan voisi soveltaa esim. ikää koskevia rajoituksia. Kokemuksesta tiedän tapauksia, joissa avoliitossa elävät ovat miettineet, kannattaako heidän avioitua vai kannattaisiko toisen puolison adoptoida yksin. Syynä tähän on ollut mm. parisuhteen lyhyt kesto tai toisen puolison korkea ikä, jotka voisivat olla esteinä yhdessä adoptoimiselle. Myös erinäisiä terveysongelmia voisi kiertää ei- hakijana olevan puolison kohdalla.

Näen adoptiolapsen edun vastaisena myös sen, ettei toinen tosiasiassa vanhempana toimiva ole alusta asti virallisesti hänen vanhempansa eikä huoltajansa. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävän puoliso sekä avoliitossa elävän avopuoliso, avioiduttuaan lapsen vanhemman kanssa, voivat myöhemmin adoptoida lapsen perheen sisäisen adoption kautta.

Mietinnön perusteluissa yhteisadoption rajaamiselle koskemaan vain aviopuolisoita korostetaan parisuhteen pysyvyyttä. Monen vuoden adoptioneuvontakokemukseni mukaan hakijoissa on aina myös niitä, jotka avioituvat, ehkä jopa 20 vuoden avoliiton jälkeen, vain voidakseen adoptoida lapsen. Parisuhteen vakauden ja pysyvyyden arviointi on merkittävä osa adoptioneuvontaa ja edellyttää erityistä osaamista sosiaalityöntekijältä. Parisuhteen kesto kaikkiaan ja yhdessä asumisen aika ovat yksi osa arviota. Avoliiton solmimisajankohdalla ei ole niinkään neuvonnan tai adoptioluvan saannin kannalta merkitystä. Avoliiton kestolla on ollut merkitystä lähinnä ulkomaisille adoptiokontakteille. Lakiin voisi asettaa sellaisen ehdon, että avoliiton on täytynyt kestää vähintään viisi vuotta adoptiolupaa haettaessa.

Työryhmän toimeksiantoon ei kuulunut harkita rekisteröityjen parien yhteisadoption mahdollistamista. Tämän vuoksi myöskään yhteisadoption poissulkemista rekisteröityjen parien kohdalla ei perusteltu. Nähdäkseni poissulkemiseen ei ole mitään perusteluja.

Katson, että adoptiolapsen edun mukaista on tulla perheeseen, jonka molemmat vanhemmat ovat käyneet adoptioneuvonnan ja molempien resurssit toimia adoptiovanhempina on arvioitu sekä molemmat ovat alusta asti virallisesti lapsen vanhempia ja huoltajia. Tästä syystä lakiehdotuksen 8 ja 9 §:ssä tulisi rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa elävät rinnastaa aviopuolisoihin. Tällöin myös rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa elävät voisivat adoptoida **vain yhdessä**.

Aulikki Haimi-Kaikkonen
johtava sosiaalityöntekijä
Helsingin kaupunki

Eriävä mielipide adoptiolakityöryhmän mietintöön

6§ Adoptionhakijan vähimmäis- ja enimmäisikä

Kannatan yläikärajan asettamista adoptionhakijoille. Mietinnössä esitettyä 50 vuoden yläikärajaa pidän kuitenkin liian korkeana. Se on ristiriidassa adoptiolakiehdotuksessa tavoiteltuun lapsilähtöisyyteen nähden. Hakijoille asetetun yläikärajan tulisi olla korkeintaan 42 vuotta.

Perusteluja yläikärajan asettamiselle on mietinnön yleisperustelujen kohdassa 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Ehdotettu yläikäraja poikkeaa kuitenkin huomattavasti siitä, mikä kotimaisissa adoptioissa on ollut käytäntönä tai mikä on suuntaus muualla Pohjoismaissa tai minkälaisia ikärajoja kansainvälisen adoption kohdemaiden viranomaiset adoptionhakijoille asettavat.

Vertailuna voidaan todeta, että vuonna 2008 suomalaisista synnyttäjistä oli 40-44 -vuotiaita 3,5% ja 45-vuotiaita tai vanhempia vain 0,2% (THL/SVT Tilastoraportti 22/2009). Luonnollinen vanhemmaksi tuloikä on tärkeää myös adoptiovanhemmuudessa. ”Luonnollisen vanhemmuuden” ikä on tärkeä tekijä lapsen näkökulmasta, kun lapsi vertaa itseään muihin ikätovereihinsa. Terveysriskien tiedetään kasvavan yli 40-vuotiailla huomattavasti. Adoptiolapsille, joilla on menetyskokemuksia ja enenevässä määrin erityistä tuen tarvetta, tulee pyrkiä turvaamaan vanhemmat, jotka jaksavat ja kykenevät antamaan lapselle hyvän huolenpidon, kasvatuksen ja elatuksen aina täysi-ikäisyyteen asti ja olemaan tukena myös varhaisessa aikuisiässä. Tutkimukset (Verhulst et al.) osoittavat myös, että adoptoidut itse arvostavat ja ”suosivat” nuoria vanhempia. Lisäksi Suomessa lapsensa adoptioon luovuttavat vanhemmat ovat usein toivoneet, että lapsi saisi mieluummin nuoret kuin ikääntyneemmät vanhemmat.

Suomessa pientä lasta ei adoptiotarkoituksessa yleensä sijoiteta yli 40 -vuotiaille hakijoille. Kotimaisten ja kansainvälisten adoptioiden ikärajojen yhdenmukaistaminen on perusteltua, sillä kansainvälisissä adoptioissa vanhemmuus on entistä haastavampaa ja lapset tarvitsevat yleisesti ottaen vähintään yhtä paljon ja yhtä pitkään vanhempiensa hoivaa ja huolenpitoa kuin kotimaisten adoptioiden kautta perheeseen tulevat lapset. Pohjoismaissa adoptionhakijoiden yläikäraja on käytännössä ollut 42-45 vuotta ja lapsen ja vanhemman ikäero pääsääntöisesti korkeintaan 40 vuotta. Vastaava ikäero on käytössä myös Hollannissa. Kansainvälisissä adoptioissa useat kohdemaat noudattavat suhteellisen tiukkoja yläikärajoja, pienempien lasten kohdalla 38-40 vuotta (esim. Kolumbia, Thaimaa, Filippiinit).

Lisäksi on muistettava, että mietinnössä ei ehdoteta ehdotonta yläikärajaa, vaan siitä on mahdollista tietyissä tilanteissa poiketa, jos lapsen etu niin vaatii. Yläikärajan käyttö ei myöskään muodostu esteeksi sille, että adoptiovanhempia tarvitseville lapsille ei vastaisuudessa löytyisi perheitä, sillä niin kotimaisissa kuin kansainvälisissä adoptioissa on adoptionhakijoita ollut viime vuosina runsaasti suhteessa adoptiota tarvitseviin lapsiin.

7§ Ikäero

Edellä esitetyin perustein kannatan lapsen ja vanhemman väliseksi ikäeroksi enintään 40 vuotta.

33§ 2mom 3- ja 4-kohdat, 93§ : kansainvälisen adoptiopalvelunantajan velvollisuus tuen ja ohjauksen antamiseen adoption vahvistamisen jälkeen

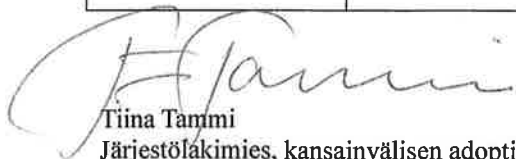
Otsikossa mainituissa ehdotuksen lainkohdissa on kansainvälisen adoptiopalvelunantajan velvollisuudeksi säädetty tuen ja ohjauksen tarjoaminen. Tämä tuki ja ohjaus rinnastuu kotimaisissa adoptioissa adoption vahvistamisen jälkeisen adoptioeuvonnan vastaavaan velvoitteeseen ehdotuksen 25§:ssä. Kotimaisten adoptioiden kohdalla edellä mainittu tuki ja ohjaus on adoptioeuvontaan kuuluvana asiakkaalle maksutonta. Ehdotuksessa esitetään kuitenkin palvelunantajan tarjoama vastaava tuki ja ohjaus katettavaksi adoptiohakijoilta perittävällä palvelumaksulla. Tämä asettaa mielestäni ulkomailta adoptoidut, heidän huoltajansa ja jälkeläisensä eriarvoiseen asemaan kotimaassa adoptoituihin, heidän huoltajiinsa ja jälkeläisiinsä verrattuna.

Adoptiopalvelunantajan roolia edellä mainitun tuen ja ohjauksen antamisessa on vaikea sivuuttaa. Kansainvälisissä adoptioissa ns. jälkipalvelutiedustelut käynnistyvät luontevasti asiakkaan yhteydenotolla adoptiopalvelunantajaan. Palvelunantajalla on kansainvälisiin adoptioihin liittyvää erityisosaamista sekä jälkipalvelussa tarvittavat yhteydet lapsen syntymämaan viranomaisiin, joita tarvitaan näissä jälkipalvelutilanteissa.

Lisäksi kansainvälisissä adoptioissa asiakkailta peritään palvelumaksut adoptioprosessin alkuvaiheessa, mutta edellä mainittu jälkipalvelutarve ajankohtaistuu pääsääntöisesti useiden vuosien, jopa vuosikymmenien jälkeen adoption vahvistamisesta. Siksi palvelumaksulla on mahdotonta ennakoida myöhemmin ajankohtaistuvaa jälkipalvelutarvetta.

Tämän vuoksi adoptiopalvelunantajan tarjoama ohjaus ja tuki tulee rahoittaa muuten kuin adoptionhakijoilta perittävällä maksulla (esim. palvelumaksu).

Pykälä	92§	93§	33§ 2mom 3 ja 4 -k	25§
Adoptioeuvonta	Asiakirjojen säilytys - kunta maksuvelvollinen, maksuton asiakkaalle - koskee sekä kotimaista että kansainvälistä adoptiota	Tuki ja ohjaus tietojen saamisen yhteydessä - kunta maksuvelvollinen, maksuton asiakkaalle - koskee sekä kotimaista että kansainvälistä adoptiota	----	Neuvonta, apu ja tuki sekä tuen tarpeen selvittely adoption vahvistamisen jälkeen - kunta maksuvelvollinen, maksuton asiakkaalle - koskee sekä kotimaista että kansainvälistä adoptiota
Adoptiopalvelu	Asiakirjojen säilytys - adoptiopalvelu on järjestämisvelvollinen, kustannukset peritään kokonaan tai osittain asiakkailta perittävässä palvelumaksussa - tässäkin on eroavaisuus maksuvelvollisuudessa kotimaisiin adoptioihin verrattuna - koskee kansainvälistä adoptiota	Tuki ja ohjaus tietojen saamisen yhteydessä - maksuvelvollisuus mielestäni ongelmallinen - ehdotuksessa viitataan oikeuteen sisällyttää adoptionhakijalta perittävään palvelumaksuun - koskee kansainvälistä adoptiota	1) Avustaminen tietojen saamisessa lähtömaasta - maksullinen (palvelumaksu) 2) tuki ja ohjaus tiedustelun suunnittelun ja tietojen luovuttamisen yhteydessä - maksuvelvollisuus mielestäni ongelmallinen - ehdotuksessa viitataan oikeuteen sisällyttää adoptionhakijalta perittävään palvelumaksuun - koskee kansainvälistä adoptiota	----

Tiina Tammi
Järjestölakimies, kansainvälisen adoptiopalvelun johtaja
Pelastakaa Lapset ry

ERIÄVÄ MIELIPIIDE ADOPTIOLAKITYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN

Mietintö ja siinä ehdotetut lakiuudistukset lähtevät lapsen edun ensisijaisuudesta, mitä painotetaan myös Euroopan neuvoston lapseksiottamista koskevassa yleissopimuksessa, YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista sekä Haagin sopimuksessa lasten suojelusta ja yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa. Katsonkin välttämättömäksi perustella eriävät mielipiteeni lapsen edulla.

Valmennuskurssien pakollisuus

Hakijoiden hyvä valmistautuminen nimenomaan adoptiovanhemmuuteen on ensiarvoisen tärkeää. Harvalla on näkökulmaa adoptiovanhemmuuteen oman lapsuudenperheen tai ystäväperheiden kautta. Adoptiotoimijoiden keskuudessa tuntuu vallitsevan yksimielisyys siitä, että globaalin tilanteen muuttuessa ja lasten syntymämaissa tapahtuvien adoptioiden yleistyessä Suomeen tulevilla adoptiolapsilla on yhä suurempia haasteita ”selkärepussa”. Toisaalta Suomessa syntyneiden lasten adoptioperheet ovat jokseenkin heikosti järjestäytyneet. Adoptioneuvontojen laadullinen kehittäminen ei mielestäni tässä tilanteessa riitä. Työryhmän ehdotuksesta poiketen **katson, että Suomen pitää mm. Ruotsin, Tanskan ja Hollannin tavoin ottaa adoptioprosessiin mukaan pakolliset, laadukkaat ja riittävän laajat valmennuskurssit.**

Lapsen etu on tulla mahdollisimman hyvin ja monipuolisesti valmistautuneeseen perheeseen, jolla on realistisen tiedon lisäksi olemassaolevia verkostoja. Erinomaisinkaan adoptioneuvonta ei voi tarjota vertaistukea tai ihmissuhteiden pysyvyyttä ja avunantoa siten kuin vastaavissa elämäntilanteissa olevat. Näitä kontakteja hakijat tarvitsevat sekä pidentyneiden odotusaikojen kuluessa että erityisesti lapsen/lasten tultua perheeseen. Valmennuskurssit ovat vuosien varrella tarjonneet paitsi lukuisille adoptiovanhemmille jopa elämänkestoisia ystävyyssuhteita, myöhemmässä vaiheessa myös lapsille adoptoitujen lasten yhteisön, jonka puitteissa erilaisena kasvaminen on hivenen helpompaa. ”Saman kokenut ymmärtää parhaiten” ei ole vain adoptioperheiden kokemus.

Pakollisuutta puoltaa myös se, että moni valmennuskurssin esimerkiksi tietyn adoptiokontaktin vaatimuksesta käynyt hakija on todennut, ettei tiennyt, miten paljon tuollainen kurssi voi antaa. En ole kuullut yhdestäkään adoptiovanhemmasta, joka olisi kurssin käymistä katunut. Hyvä valmennuskurssi voidaan varmasti järjestää monella eri sabluunalla. Mielestäni olennaista on, että vähintään osa vetäjistä on vertaisia eli itse adoptiovanhempia. Kannatan myös mallia, jossa arviointi tapahtuu adoptioneuvonnassa ja valmennuskurssit ovat adoptioneuvonnasta erillisiä ja luottamuksellisia, jotta vaikeimmatkin pohdinnat saavat turvallisen foorumin.

Avoliitto, avoliitto ja rekisteröity parisuhde

Mietintö pysyttelee parisuhteiden osalta aikaisemmalla linjalla eli vain avioliitossa olevat voivat adoptoida yhdessä. Avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävä voi adoptoida vain yksin. Pidän tilannetta perusteettomana. Jos lapsi tulee saamaan kaksi tosiasiallista, keskenään parisuhteessa elävää ja yhdessä asuvaa vanhempaa, en näe mitään syytä sille, että vain toinen saa adoptioneuvontaa ja virallisen huoltajuuden. Toisaalta jos ei-adoptoivallekin puolisolle annetaan adoptioneuvontaa, miksi hän ei olisi tasaveroinen adoptioluvan hakija ja tuleva adoptiovanhempi? Tilanne asettaa erilaisissa parisuhteissa elävät henkilöt keskenään epätasa-arvoiseen asemaan enkä näe tilanteen palvelevan lapsen etua.

Avoliittoa voidaan toki pitää lapsen kannalta avoliittoa turvallisempänä järjestelynä esimerkiksi eron ja sen jälkeisten asumisjärjestelyiden kannalta. Adoptiohakijat voidaan mielestäni velvoittaa hoitamaan nämä asiat joko avioliiton solmimisella tai muilla juridisilla sopimuksilla. Sen sijaan lapsen etu mielessä pitäen toista tosiasiallista vanhempaa ei voi jättää rooliin, jossa hän vain antaa suostumuksen puolisonsa adoptiolle. **Molempien adoptiohakijoiden pitää olla mukana adoptioprosessin kaikissa vaiheissa.**

Rekisteröityjen parien yhteisadoption tarkastelu ei kuulunut työryhmän toimeksiantoon. Mielestäni sen pohdinta yhtäaikaaisesti avoliiton kanssa on kuitenkin perusteltua, koska adoptioprosessiin liittyvä problematiikka on sama. Kansainvälisessä adoptiossa Suomella on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa adoptiohakijoihin kohdistettuihin kriteereihin – sen sijaan kotimaisessa adoptiossa en näe mitään syytä olla ottamatta kaikkia pariskuntia ja yksinhakijoita huomioon etsittäessä kullekin lapselle parasta mahdollista perhettä. On myös syytä korostaa, että mahdollistamalla rekisteröityjen parien yhteisadoption Suomi noudattaisi pohjoismaista menettelytapaa.

Adoptiohakijoiden ikäraajat

Lapsen etua pohdittaessa on mietittävä potentiaalisten adoptioperheiden ominaisuuksia. Mielestäni ikä on nostettu kuitenkin liian suureen osaan: haastavat perhetilanteet eivät ratkea sillä, että adoptiovanhemmat ovat mahdollisimman optimaalisen ikäisiä. Tilanteita on katsottava monipuolisemmin; adoptiohakijoilla voi heikkouksien lisäksi olla myös poikkeuksellisia vahvuuksia.

Kritisoin mietinnön ikälinjauksissa erityisesti 50 vuoden maksimi-ikärajaa. Idealistisuudessakaan ei mielestäni kannata tehdä käytännölle vieraita linjauksia. Tänä päivänä yhä useampi alkaa haaveilla perheestä 30+ -ikäisenä. Biologisen lapsen normi on yhteiskunnassamme vallitseva, joten käytännössä useimmiten adoptio tulee mukaan vasta usean vuoden ja mahdollisten lapsettomuushoitojen jälkeen. Ikää on tässä vaiheessa usein noin 40 vuotta tai ylikin. Adoptioprosessien kestot ovat viime vuosina pidentyneet jopa 4-6 vuoteen. Ensimmäisen lapsen saavuttua perheeseen haluavat neuvonnanantajat odottaa 1-2 vuotta ennen uuden neuvonnan aloittamista, jolloin toisen lapsen tuloon voisi mennä jopa 6-9 vuotta ensimmäisen lapsen saapumisesta. Tällä matematiikalla on useimmille täysi mahdollisuus saada perheeseen kaksi lasta adoption kautta muutoin kuin adoptoimalla kerralla sisarus, mitä pidetään yhden lapsen adoptiota huomattavasti vaativampana. Jos pariskunnalla on keskenään ikäeroa muutamaa vuotta enemmän, voi jo ensimmäisen lapsen adoptio kilpistyä ikärajiin.

Ikärajoissa ei ole kyse vain aikuisten toiveista. On olemassa tapauksia, joissa adoptiolapsen etu on kasvaa perheensä ainokaisena. Lähtökohtaisesti olen kuitenkin sitä mieltä, että jos perheen voimavarat sallivat ja perheessä toivotaan lisää lapsia, on lapsen etu saada sisarus. Varsinkin sisarus, jonka kanssa voi jakaa erityisyyttä, joka seuraa adoptoituna olemisesta yhteiskunnassamme. Tästä syystä **ehdotan, että erityisesti toisen adoptiolapsen adoptio mahdollistetaan tulkitsemalla ikäehtoja väljemmin**. Lakiehdotus antaa mahdollisuuden poiketa ikärajoista adoptoitavan lapsen edun ollessa painava. Katson, että **on perusteltua tarkastella myös perheeseen jo adoptoidun lapsen etua**.

Lisäksi haluan tuoda esiin, että maailman lastenkodeissa asuvista, perhettä tarvitsevista lapsista on erään arvion mukaan noin 90 % yli 5-vuotiaita. Erityisen hankalaa on löytää perhe yli 10-vuotiaille lapsille – kuitenkään laitos ei ole heille sen ensisijaisempi asumismuoto kuin pienemmillekään lapsille. **Esitän, että ikäehdoista voitaisiin poiketa isompien lasten kohdalla, jos hakijoilla on poikkeuksellisia vahvuuksia**. Näitä olisivat vahvan vanhemmuuden lisäksi esimerkiksi lapsen äidinkielen hallitseminen ja syntymämaan kulttuurin omakohtainen tuntemus joko syntyperäisyyden tai ko. maassa pitkään asumisen kautta. Näillä taidoilla voitaisiin helpottaa lapsen sopeutumista uuteen perheeseensä ja yhteiskuntaamme.

Perintöoikeus ennen 1.1.1980 tapahtuneissa adoptioissa

Mietinnössä ei esitetä perusteita, miksi ennen 1.1.1980 toteutuneissa adoptioissa pitäisi edelleen ylläpitää yhteiskunnassamme täysin poikkeuksellista tapaa periä neljä vanhempaa ja sitä kautta neljä sukua. Vaikka tällainen ”tuplaperiminen” voisi olla yksittäisen adoptoidun henkilön intressissä, pidän sen kautta tulevaa viestiä vanhentuneita asenteita ylläpitävänä ja vahingollisena. Käytäntö ajaa eri ajankohtina adoptoidut henkilöt keskenään erilaiseen tilanteeseen ja lisäksi jakaa perheen sisällä vanhempien biologiset ja adoptoidut lapset eri asemaan. Adoptoidut henkilöt tulee rinnastaa perintökaareissa perheeseen syntyneisiin lapsiin kaikilta osin. Ruotsissa tämänkaltaisen käytäntö on ollut voimassa vuodesta 1960.

Mietinnön muut uudistukset on ehdotettu saatettavaksi voimaan heti uuden lain myötä tai lyhyehkön siirtymäajan puitteissa. Ns. heikkojen adoptioiden poikkeuksellisuus perimisen osalta sen sijaan jatkuisi vailla määräaikaa. **Pidän adoptiolasten ja aikuisten adoptoitujen yleisen edun mukaisena, että heidät rinnastetaan aina perheeseen syntyneeseen lapseen, ellei poikkeamiselle ole todella vahvoja perusteita.**

Muilta osin yhdyin työryhmän mietintöön. Eriävät mielipiteet olen kirjoittanut työryhmän jäsenen ominaisuudessa. Adoptioperheet ry tulee jättämään lausunnon työryhmän mietinnöstä.

Anu Uhtio
toiminnanjohtaja
Adoptioperheet ry

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7091
ISBN 978-952-259-084-8 (nid.)
ISBN 978-952-259-085-5 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIOEUUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi